

A PUPOS LOVAG

**IRTA:
FÉVAL PÁL**

**FRANCIÁBÓL FORDITOTTA:
DOBOSI PÉCSI MÁRIA**

**BUDAPEST
LÉGRÁDY TESTVÉREK KIADÁSA
1928**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-108-9 (online)
MEK-16327

TARTALOM

ELŐZMÉNYEK.

ELSŐ RÉSZ.

Sátor alatt.
Különös értekezés.
A három Fülöp emléke.
Rózsaszínű dominók.
Mississippi leánya.
Fűzfabokor.
Egy másik tête-à-tête.
Mint végződik az ünnepély?
A csapda.

MÁSODIK RÉSZ.

Még mindig az aranyos palotában.
A pupos szeszélye.
A gascogni és a normandi.
A meghívás.
A szép barack s a virágcsokor.
A kilencedik óráütés s a pupos diadala.
Olaszországi virágok.
Az igézés.
A szerződés aláírása.

HARMADIK RÉSZ.

A kormányzó hálósobája.
Az anyai szív.
Halálra ítélve.
Utolsó találkozás.
Régi nemes emberek.
A halott megszólal.
Bűnbocsánatkérés.

ELŐZMÉNYEK.

1600-ban, XIV. Lajos öregsége idején három nemes ifju herceg esküdött egymásnak örök barátságot. Az egyik Francia Fülöp, Chartres hercege, az állam jövő kormányzója, a másik Lorraini Fülöp, Nevers hercege, a harmadik Mantuai Fülöp, Gonzaga hercege.

Szerencsétlenségre ez az utóbbi sötétlelkű elszegényedett nagy ur volt, aki megfogadta, hogy minden áron visszaszerzi vagyonát és hatalmát, akár lelke üdvössége árán is. Megtudta, hogy Nevers titokban feleségül vette Caylus Aurórárt, egy gascogni nemes leányát s hogy e házasságból leánygyermek született. Azt tervezte tehát, hogy meggyilkoltatja Nevers herceget, akivel most kötött életre szóló barátságot, de akinek vagyonára és feleségére, kinek nagy hozománya volt, szemet vetett. Az öreg nemes körül settenkedve, szerelmet színlelt Auróra iránt s kezét is megkérte a jó öregtől, mintha semmit nem tudna Auróra házasságáról. Ugyanakkor rábirta Aurórárt, hogy csalja le Nevers herceget, amit a fiatal, gyanutlan asszony örömmel meg is tett.

Tudván, hogy hol és mikor találkozik éjjel a két szerelmes, mindenre kész gaz szolgáit a kastély árkaiban rejtette el. Itt kellett volna elvesznie Nevers Fülöpnek, barát és tanuk nélkül, de a sors másképp határozott...

Neversnek ugyanazon a helyen másik találkája is volt egy Lagardère nevű lovaggal. E lovag szegény ember, kinek kardja az egyetlen kincse, mellyel banni is tud s most is, épp lovagi párbaja miatt, el kell hagynia az országot. Száműzetésbe menve, nem tudott okosabb dolgot kitalálni, minthogy párbajra hívja Neverst, mely tette még sok bajt okoz neki.

A párbaj előtt néhány órával. Lagardère megérkezve Caylus falujába, megszállott a kocsmába és egyáltalában nem csudálkozott azon, hogy ott találta Gonzaga totumfakjának, Peyrollesnak szemenszedett társaságát. Ezek közt felismert két katonát, kik őt fegyverforgatásra tanították: Cocardasset, az ifjabbikat és Passepoilt, két inkább szerencsétlen, mint bűnös fickót, kiktől megtudta a szokatlan gyülekezet célját.

Lagardère valódi lovag volt. Nevers csak ellenfele volt, nem ellensége s e pillanatban megfogadta, hogy megvédi ellenfelét, ahelyett, hogy megvívna vele.

Leszállt az éj és csak Caylus várának árkaik voltak tanui a rettenetes, egyenlőtlen harcnak, melyet két ember vívott husz gyilkos ellen. Lagardère, segítve azt, kivel megvívni jött, mint valami démon rohant az ellenség közé, bár balkarján Nevers kisleányát tartotta, kit anyja a küzdelem előtt férje karjai helyett tévedésből az ő kezébe adott. Hála hősiességének, a cinkosok fele elesett s a másik fele éppen visszavonulni készült, midőn egy álarcos orgyilkos, ki nem volt más, mint Gonzaga hercege, Nevers hátába dőfte vasát. Lagardère, lángolva a haragtól, látva barátja estét, fellökte a két utolsó cinkost, rettenetes csapással megsebesítette Gonzaga kezét. Utána elkiáltotta magát: Utat, fickók! Kardja szikrázott és utat tört maga előtt. A kislányt karján tartva, az árokból kivezető lépcsők felé igyekezett. Elérve oda, felemelte a gyermeket egyik kezével s odakiáltott a még életben maradt gyilkosoknak: Itt van Nevers leánya, gyer ide kardom elé, te gyilkos, aki felbérelted a gyilkosokat és végrehajtottad a gyilkosságot. Bárki légy is, karod megőrzi kardom nyomát s ha te nem jössz Lagardèrehez, Lagardère jön tehozód!

Tizenhét év múlt el azóta. Az udvar XV. Lajos kiskorúsága alatt átköltözött a Palais Royalba, ahol Orleánsi Fülöp, udvaroncától körülvetten, vezette az állami ügyeket. Örökké ünnepélyeket rendezett s tönkretette Franciaország hitelét azzal, hogy támogatta a híres szédelő, Mr. Law módszerét, ki nemzetközi szélhámos és furfangos bankár volt egyben. A

játékszenvedély e korban legmagasabb fokára hágott. Néhány perc alatt gazdagodtak meg s mentek tönkre az emberek: az aranyláz kora volt ez.

Gonzaga Fülöp is gazdag és bejáratos az udvarnál. A Caylus vár árkaiban lezajlott tragédia után a nyomorult megkérte Caylus leányának kezét és megkapta, de csak a kezét, mert soha Auróra meg nem engedte Gonzaga hercegnek, hogy átlépje hálószobájának küszöbét. Még mindig Nevers özvegye és elveszett gyermekét sirató anya volt. Auróra nem tudta, ki az, kinek élte minden bánatát köszönheti. Egyetlen személy világosíthatta volna fel: Lagardère, aki magával vitte a kisleányt a szörnyű éjjelen s azóta róla semmi hír nem érkezett. A hercegnő hasztalan sóvárgott, hogy keblére ölelje gyermekét, Nevers élő képmását. A herceg is szerette volna, ha a kisleány megkerül, már csak azért is, hogy eltegye végkép láb alól s az óriás vagyonnak ne csak kamatait élvezhesse, hanem az egészet magának kaparintsa.

Hová lett Lagardère?

A gyermeket kezében tartva, rájött sulyos feladatára s a bolondos Lagardère lovag pillanatok alatt megkomolyodott, aki hirtelen barátjául fogadott Nevers leányáért megtett minden tőle telhetőt. Karján hordva a gyermek könnyű terhét, a megmentett kiseddel hamarosan átlépte a francia határt. Új hazájában álnév alatt rejtőzködve, a bátor ifju dologhoz látott s keze munkájával kereste meg kenyerét, hogy fogadott leányát gondozhassa és felnevelje.

Lajos mester, a fegyverkovács, híressé lett egész Spanyolországban. Lakóhelyét gyakran változtatva, Pamplonában, Burgosban, majd Segoviában lakott, hogy elkerülje Gonzaga herceg kémeit kik nyomára bukkantak minduntalan. Szerencséjére, Passepoil és Cocardasse, a két bűnbánó bérenc, Peyrolles szolgálatában maradt és ők értesítették Lagardèret Gonzaga minden cselekedetéről.

Nevers leánya, Auróra szép leánnyá fejlődött. Egyetlen barátnője, Flóra, egy kis utcai táncosnő volt, akit Gonzaga kémei arra szemeltek ki, hogy vele játszassák el Nevers leányának szerepét.

Végre ütött a cselekvés órája is.

Echevers lovag, Gonzaga unokaöccse révén, Lagardère megtudta, hogy a közel jövőben családi tanács ül össze, hogy a gyilkost áldozatának vagyonába helyezze, hacsak nagykorúságának idejéig Nevers leánya meg nem jelenik, hogy jogait érvényesítse.

A merész Lagardère, ki még mindig számüztötte volt Franciaországnak, titkos szerelemmel szereti a gyermeket, kinek nevelő apja volt. A leány, nem ismerve származását, feltárja Lagardère előtt, megindító ártatlansággal, szívének érzelmeit. De a lovag el nem tántorul. Legyőzi szerelmét, hogy kivihassa Auróra jogait. Visszatér nevelt leányával együtt Franciaországba, - szegényen, támogatás és barát nélkül.

Párisban a Palais Royal körül telepedik le, hatalmas ellensége tőszomszédságában.

Törpének, puposnak álcázva, Második Ezópus néven, vakmerőségében arra vetemedik, hogy besurran Gonzaga herceg palotájába, a házba, melyet most Maison d'Ornak neveznek. A hercegnőnek egy óvatlan pillanatban bátorító szavakat suttog a fülébe, éppen akkor, mikor ez, az elébe leánya gyanánt állított Flórában nem ismer Nevers és az ő gyermekére.

Tanácsára a hercegnő felhagy zárkózott életmódjával és elmegy a kormányzó rendezte fényes ünnepekre, a királyi palotába.

Ezen az ünnepélyen találkozunk szereplőinkkel, itt fogja meg Lagardère Gonzaga herceg kezét és őt Orleánsi Fülöp elé vezetve, mondja: - Ime, kardom nyoma. E kéz Nevers gyilkosának keze.

ELSŐ RÉSZ.

Sátor alatt.

A köveknek megvan a maguk története. A falak soká élnek és nemzedékeket látva jönni-menni, sokat tudnának mondani. Különös dolgokat hallanánk, ha a kövek megszólalva, elmondanák történetüket. Szomorú történet következményeként épült a Palais Royal épülete is. Duplessis Armand, Richelieu biboros, a hatalmas államférfiu és tehetségtelen költő, megvásárolta Dufresne urtól a régi Rambouillet-palotát, D'estrées márkitól a nagy mercoeuri házat s e két palota helyén építtette Lemercier építésszel a vagyonához méltó palotát, melyhez még négy hübéri telket vásárolt, hogy a palotának kertje is legyen. Végül, hogy szabaddá tegye a palota homlokzatát, melyet cimere díszített, hegyében a kardinálsi főveggel, megvette a Sillery-palotát és utcát vágotott, hogy kocsija akadály nélkül haladhasson Grange-Batéliéri bérlete felé. Az utcát Richelieuról nevezték el. A bérlet, melyen ma Páris legszebb városrésze fekszik, a mai Opera mögött terül el. A palota neve, sajnos, nem maradt fenn. A felépítés után néhány évre neve megváltozott. Alig hogy eltemették a biborost, palotája királyi palota lett.

E pap szerette a színházat, szinte azt lehetett volna mondani, hogy színház kedvéért építette palotáját is. Három színházat alapított, bár egy is elég lett volna, hogy tragédiáját, a Miramist, muzsája bálványozott szüleményét, előadhassák. Keze, mely államügyeket intézett el s mely lenyakazta Montmorency fejét, tulnehéz volt ahhoz, hogy kitűnjön a versírás terén. Háromezer fiu és leány előtt adatta elő drámáját. A fiatalok nem sajnálták tenyerüket s megtapsolták a kardinális remekét. Másnap számtalan ódát, ditirambust, madrigált szavaltak az utcákon, hirdetve a híres költő dicsőségét, azután újra csönd lett és csak titkon beszéltek egy fiatal emberről, aki szintén tragédiákat ír, de aki nem kardinális. Ez ifjut Corneillenak hívták.

Három színházat építtetett palotájában, melyek közül az egyik kétszáz, a második ötszáz, a harmadik háromezer nézőt tudott befogadni. Ő maga is foglalkozott rendezéssel s mint mondják, ő találta ki a háborgó tengert, a gázfelhőket, a mozgó lépcsőket és sok mást. Ő találta ki azt a szerkezetet, mely Desmarest darabjában Sisiphus sziklát görgeti.

Hozzáfűzik, hogy többre becsülte ez apró képességeit, például a táncot is, a politikai dicsőség-nél. Ez így van. Neró császár sem lett halhatatlan, bár, mint fuvolásnak, nagy sikerei voltak.

Richelieu meghalt. Ausztriai Anna és fia, XIV. Lajos beköltöztek a királyi palotába. A nép sokat zajongott az új falak körül. Mazarin, ki nem irt tragédiákat, sokszor hallotta, félve és remegve, hogy mint háborog a nép ablaka alatt.

Mazarin, ha nyugodni akart, az épület ama részében tartózkodott, melyet most Orleánsi Fülöp tartott elfoglalva. Ez a keleti oldal volt, mely a mostani pronesi oszlopsorra és a szökőkutas kertekre nyilott.

Itt történt, hogy 1640 tavaszán, a fronde zavargásának idején a nép behatolt, hogy lássa, az ifju királyt nem szöktették-e meg? A királyi palota egyik képe megörökíti a jelenetet, melyben Ausztriai Anna felmutatta a népnek a pólyáiban fekvő kis királyt.

1672 februárjában, a király fivére, a család istápjja foglalta el a királyi palotát. Henriette, angliai Anna, állt az udvar élén. A Chartresi herceg, jövődöbeli kormányzó, eljegyezte 1692 végén Blois kisasszonyt, XV. Lajos és Montespan asszony utolsó természetes leányát.

A kormányzóság idején bizony nem szomorujátékokat adtak elő, Mirame szomorú árnyékának el kellett tűnnie, hogy ne lássa azokat a kis lakomákat, melyeket az orleánsi herceg igen vegyes társaságban fogyasztott el, - mondja Saint Simon. A színházakat továbbra is nyitva tartották, mert divatban volt a primadonnák pártolása.

A vegyes társasághoz tartozott Buri hercegnő, a kormányzó leánya, örökké részegen, orra tele tömve erős spanyol dohánnyal. Saint Simon azt is elárulja, hogy ebbe a társaságba nem engedtek be csak közepes erkölcsű nőket, akik azonban ragyogó szelleműek voltak és kicsapongásokról híresek.

De végül is, Saint Simon, bár közel állott a kormányzóhoz, valami nagy szeretet nem kötötte őket össze. Ha a történelem nem is rejti el a herceg e gyöngéit, megmutatja erényeit is, melyeket a kicsapongások sem tudtak elfojtani. Bűneit nevelőjének köszönhette. Erényei annál inkább értékesek, mert környezete mindent elkövetett, hogy ezeket előlje benne. A régens emberséges és jólelkű volt. Lehet, hogy nagy lett volna, ha elődeinek példája és tanácsai nem mérgezik meg ifjuságát.

A királyi palota kertje abban az időben sokkal nagyobb volt, mint ma. Egyik oldalról a rue Richelieuig, másik oldalán a rue des bons Enfantsig ért. Sokkal később, XVI. Lajos alatt építette Lajos Fülöp, orleánsi herceg a kő oszlopcsarnokot, hogy elkülönítse és szebbé tegye a kertet.

Történetünk idején hatalmas fehér gyertyánfák, olasz módra nyesve, vették körül az iveket, oszlopokat, virággyakat. A gyönyörű gesztenyefasor, melyet még a biboros ültetett, teljes pompájában állott. A krakkói fa, a fasor utolsó maradványa, még meg volt a múlt század elején.

Két másik, gömbölyűre nyesett nyirfasor szélteben vonult a kerten végig. A kert közepén tisztavízű tó csillogott. A medence mögött virultak a hársfák széles gyeptájak között.

A palota keleti szárnya, hatalmasabb, mint az a rész, melyen a mai színházat építették, ötblakos homlokzatával a kert ama részére nézett, ahol a Dianának szentelt kis tisztás terült el. Itt volt a kormányzó dolgozószobája is.

A nagy színházban, mely csaknem változatlanul állott a nagy kardinális ideje óta, tartották az operai előadásokat. A palota legnagyobb részét, a fogadó termeken kívül, a hercegnők és Chartres hercegnének lakosztálya foglalta el. A hercegnők Berry hercegnő kivételével, a nyugati oldalon laktak, mely a Richelieu-utcára nézett. Az opera az ellenkező oldalon, a mai Fontain-udvar és a Valois-utca helyén terült el. Egy folyosó választotta el a hercegnők lakosztályát a kormányzó szobáitól, ők élvezhették a nagyszerű kertet, melybe ekkor még a közönséget nem eresztették be. De mégsem zárták el teljesen: a körülfekvő házak balkonjai, terraszai, sőt folyosói is, a kertre nyíltak s ezek lakói természetesen tartották, hogy a kertet használhassák, annyira, hogy beperelték Lajos Fülöp Józsefet, mikor ez be akarta zárni a királyi palotát.

Az egykoru írók mind, mint kellemes helyet említik a királyi palota kertjét; bizony, mi eleget sajnálhatjuk, hogy a mai királyi palotának, bár szép udvara van, kertje nincs.

Történetünk éjjelén tündéri paradicsomot varázsoltak a kertbe. A kormányzó, akinek nem volt az előadások iránt kellő érzeke, szokásától eltérően, remekül végezte dolgát. Igaz, hogy azt suttogták, Mr. Law adta a pénzt az ünnepélyhez, de mit törődött ezzel a közönség? Az emberek nem az eszközt, hanem az eredményt nézték.

Ha Law önkénytelenül viselte a költségeket, ez csak azt bizonyította, hogy érti a mesterségét. Korunkban kellett volna élnie, mikor az író úgy szerez hirt-nevet, hogy megveszi könyvének első tizenégy kiadását, végül aztán a tizenötödik elfogy magától is.

Vagy mint a fogorvos, aki elkölt tizezer aranyat hirdetésre, hogy huszezer keressen, vagy, mint az a színházigazgató, aki minden este két-háromszáz hűséges barátját beülteti, hogy a százötven főnyi igazi közönségnek megmutassa, hogy Franciaországban még nem pusztult el a lelkesedés. Ezt az ünnepélyt Law tiszteletére rendezték, mintegy személye és rendszere

dicsőítésére. Mert a port, amelyet az emberek szemébe hintünk, magasról kell szórniuk, Law is úgy gondolta, hogy szüksége van erre a talapzatra, hogy onnan bolondithassa az embereket. Másnap ujsütetű részvényeket kellett eladnia s ehhez szüksége volt bizalomra. Mivel a pénzt ebül szerezte, az ünnepély remek volt. Nem beszélünk a palota termeiről, melyeket hallatlan fényvel díszítettek fel. Az ünnepély legnagyobb része a kertben folyt le, bár az idő már késő ősre járt. A kertet, az idő esetleges változására való tekintettel, ponyvával fedték be.

A fődiszlet a Louisiana-beli gyarmatosok sátorozását mutatta be a Mississipi partján. Az exotikus bokrokat a melegágyi kertészek szállították. A közönség mindenütt trópusi virágokban, sosem látott gyümölcsökben gyönyörködhetett. Vásznon távoli erdők látványát varázsolták elő, mesterséges papírból készült, de mégis ijesztő külsejű sziklák rémitgették a gyengébb szívűeket. Tajtékzó vizesésekre bukkanhattak, melyek habzottak a sok szappantól. A medence közepén a Mississipi allegorikus szobra állott, mely - nem éppen szándéktalanul, - Law urra hasonlított. Mississipi istene urnát tartott kezében, melyből bőven omlott a víz.

A szobor előtt lejtik majd a táncot La Nivelles, Desbois kisasszonyok Legnay, Salvator urral és a megfogadott ötszáz szereplővel. Természetes, ez a tánc csak indiai ballet lehet.

A kormányzó társaságában volt Cossé marquis, Brissac gróf, Lafon költő, Tencin, Royau asszony, Berry hercegnő, mindnyájan tréfás kedvűben, de legvidámabb volt maga Law.

A termek tele voltak. Brissac nyitotta meg a táncot Toulouse asszonnyal. Hatalmas tömeg volt a kertben és minden többé-kevésbé vad sátorban landsquenetet játszottak. Hiába állítottak a kertre nyíló házak kapujába öröket, sok hivatlan nép vegyült az előkelő álarcos tömeg közé. A vendégsereg mulatott, zajongott, bár még várták az ünnep királyát, aki még nem vonult be.

Az egyik, fekete bársonyból való wigwamban az ifjuság landsquenetet játszott. Az asztal körül ott látjuk a szép fiatal Chauverny márkit, Choisyt, Navaillet, Nocét és másokat. Peyrolles is ott volt és, szokás szerint, nyert. Ez szokása volt s ezért a többi játékosok ügyeltek kezére, bár a régensség idején a kártyán való csalás nem számított a megbecstelenítő bűnök közé.

Végül a kövér Oriol is megérkezett, aki elvesztvén a szokásos ötven aranyát, abbahagyta a játékot, megkezdte szokásos pletykálkodását.

A veszekedők, nevetők lármáját tulharsogta Oriol.

- Tudjátok-e, mi a legnagyobb ujság?

- Halljuk, halljuk.

- Egy az ezer ellen, hogy soha ki nem találják.

- Law barátunk megkeresztelkedett?

- Berry asszony lemondott az ivásról?

- Maine ur meghívót kért a régenstől? - Más, ehhez hasonló lehetetlenségeket kiabáltak.

- Nem találják ki, kedveseim, s nem találják ki soha. Gonzaga hercegnő, Nevers vigasztalhatatlan özvegye, az örök gyászt fogadott Artemis...

E név hallatára mindenki odafülett.

- Hát igen, - folytatá Oriol, - Gonzaga hercegnő letette a gyászt és megjelent a bálon.

Összevissza kiabáltak.

- Hihetetlen. Oriol, ön tréfál.

- Én láttam, - erősítette a kis áruló, - a nagyhercegnő mellett. De még más, rendkívüli dolgot is láttam.

- Mit? Mit? - kérdezte mindenki.

- Elég az, hogy láttam, tulajdon szememmel, mely bizony nem káprázott. Gonzaga herceget elutasították a régens ajtajánál. Ugy bizony.

Csend támadt. Ez a hír mindenkit érdekelt, mert így, ahogy voltak, mindnyájan Gonzagától remélték boldogulásukat.

- Mit csodálkoznak ezen? - kérdezte, a dolog élet akarván venni, Peyrolles. - Az államügyek...

- Ilyen órában ő királyi fensége nem foglalkozik államügyekkel.

- Mégis, hátha egy követ...

- Őfensége nem tárgyalt követtel.

- Vagy, ki tudja, valami szeszély...

- Őfensége szobájában nem volt nőszemély...

Oriol barátunk adta e rövid, határozott válaszokat. Az általános kíváncsiság nőttön nőtt.

- De hát mégis, kivel volt őfensége?

Kérdezték és Gonzaga herceg is, rosszkedvvel természetesen, kérdezősködött.

- Titok, uraim, titok. A régens őfensége szomorú, mióta Spanyolországból rossz hírt kapott. A fenség bevezetett titkos kapuján egy fekete embert, akit Blondeaut kivéve, aki puposnak mondja, senki sem látott.

- Hogyan, - kiabálták köröskörül, - pupossal beszél? Most már a puposok tetszenek neki?

- Őfensége bezárkózott vele dolgozószobájába.

Csend támadt. A sátor nyílásából látni lehetett a régens dolgozószobájának kivilágított ablakait. Oriol, véletlenül, arra nézett.

- Nézzék, - kiáltotta kinyujtva kezét, - még most is együtt vannak.

Mindnyájan a palota ablakai felé fordultak.

A fehér függönyön látszott a fel-alá járó herceg árnyéka. Ugy látták, mintha másik árny kísérelné. Az egész csak pillanatig tartott, a két árnyék elvonult az ablak elől. Visszajövet a kormányzó árnyéka elmosódott, míg rejtélyes társának árnya tisztán rajzolódott a függöny fehérségére. Alaktalan tömeg: nagy pup kicsi testen, hosszú karokkal, melyek élénken hadonásztak.

Különös értekezés.

Orléáni Fülöp és a pupos árnyéka végképp eltűnt az ámuló szemek elől. A kormányzó leült s a pupos tisztességtudóan, de határozottan állt meg előtte.

A dolgozószobának négy ablaka volt. Kettő a kertre nyílt. Három ajtó vezetett a szobába, melyek közül kettő titkos volt. Az ajtók egyike kicsiny udvarra, a másik a Fontain-udvarra nyílt, melyet részint Maret de Fontben bankár, részint Raoul palotája határolt. Az egyik palota házmestere jó öreg asszony volt, valaha operaénekesnő, a másikat Lebréant, a király öccsének egykori istálló mestere őrizte. Lebréant azonkívül a kert őre is volt és egy kis házban lakott a Diana köröndje mögött.

Ez a Lebréant eresztette be a pupost a Fontain-udvaron keresztül a palotába, ahol már valóban várták. A kormányzó egyedül volt és nyugtalankodott. Házi ruhában volt még, bár az ünnepegy régóta megkezdődött. Haja szép volt, kigöndörítve, olyan kesztyűket viselt, melyek a kezét puhán tartják. Anyja emlékirataiban azt mondja, hogy a testi kultúra eme szokását királyi testvérétől tanulta.

A régens már elmúlt negyvenöt éves, noha többnek látszott, mert arcvonásaira, mintegy fátyolként, fáradtság borult. Mégis szép volt, arca nemes és vonzó, szeme asszonyosan lágy, egész valója gyöngéd. Termete kissé hajlott volt, amikor nem állt a nyilvánosság előtt. Arca s főleg az ajka lágy volt, ami jellemző vonása az orleánsi ágnak.

Néhány kiváló vérmérsékletű emberen nem hagy nyomot a kicsapongás. Vannak ilyen vasemberek, de Orleánsi Fülöp nem közülök való. Arca, tartása azt mutatta, hogy kifárasztják az orgiák. Könnyű volt észrevenni, hogy ez az élet utolsó erejét meríti s a halál már ott settenkedik rá valamelyik pezsgőspalack fenekén.

A pupos egyetlen szolgát talált, ki őt bevezette a régens dolgozószobájába.

- Ön irt nekem Spanyolországból - kérdezte a régens, végignézve a pupost tetőtől talpig.

- Nem onnan, - felelé a pupos tiszteletteljesen.

- Bruxellesből sem?

- Onnan sem.

- És Párisból?

- Még kevésbé, fenség.

A kormányzó még egyszer végigmérte.

- Csodálkoznék, ha ön lenne Lagardère lovag.

A pupos mosolyogva hajolt meg.

- Uram, - szólt a régens, nyájasan, de komolyan, - nem arra tettem célzást, amire ön gondol. Sohasem láttam azt a Lagardèret.

- Fenség, - válaszolt a pupos mosolyogva, - szép Lagardèrenek hívták, midőn fenséged unokabátyjánál könnyü lovas volt. Én nem lehettem se szép, se könnyü lovas.

Az orleánsi herceg nem akarta ezt a tárgyat tovább folytatni.

- Hogy hívják önt? - kérdezte.

- Otthon, fenség, Lajos mesternek hívnak. Az utcán, az ilyen magamfajta legényt csufnévvel illetik.

- Hol lakik ön?

- Messze innen.

- Nem akarja megmondani?

- Nem, fenség.

Fülöp szigoruan nézett rá és halkán szólt: - Az én rendőrségemnek jó hire van. Könnyen megtudhatom.

- Attól a perctől kezdve, midőn fenséged fontosnak tartja, megmondhatom. Gonzaga herceg palotájában.

- Gonzaga herceg palotájában? - ismételte csodálkozva Fülöp.

A pupos meghajolt és hidegen mondta: - A bérek drágák errefelé, uram.

A régens gondolataiba mélyedt.

- Nagy ideje annak, hogy Lagardère lovagról hallottam. Valamikor merész, vasgyuró volt.

- Azóta igyekezett, hogy levezekeljé büneit.

- Mije ön neki?

- Semmije.

- Miért nem jött Lagardère személyesen?

- Mert én kezeügyében voltam.

- Ha látni akarnám, hol találhatnám meg?

- Nem felelhetek erre a kérdésre, fenség.

- De, mégis...

- Az ön rendőrségét ügyesnek mondják, próbálja meg, Sire.

- Kihívás ez, uram?

- Több, mint kihívás: fenyegetés, fenség. Tegyen próbát és Lagardère Henriknek egy óra mulva semmi nyoma. S a lépést, melyet lelkiismerete megnyugtatótására tett, soha többé meg nem teszi.

- Tehát hajlama ellenére fogott e dologba.

- Hajlama ellenére, ez a helyes kifejezés, fenség. Életének boldogságát dobta el azért, hogy feladatának eleget tegyen.

- Mi kényszeríti erre a feladatra?

- Esküje, melyet egy haldoklónak tett.

- A haldokló neve?

- Fenséged épp oly jól tudja, mint én. Lorraini Fülöp, Nevers hercege.

A régens lehajtotta fejét.

- Ime, husz éve már, - suttogta mély meghatottsággal - nem felejtettem el semmit. Szerettem szegény Fülöpömet, s ő is szeretett engem. Nem tudom, halála óta szoritottam-e őszinte baráttal kezét?

A pupos majd elnyelte szemével Fülöpöt. Mély meghatottság vett rajta erőt, de mielőtt elárulta volna magát, legyőzte felindulását. Arca hideg lett és kemény, mint a kő.

Orleánsi Fülöp kiegyenesedett és lassan folytatta:

- Nevers közeli rokonom volt. Nővérem unokaöccséhez, Lotharingia grófjához ment férjhez. Mint herceg és mint szövetségese, tartozom özvegyét megvédeni. Különben is, legjobb barátom neje. Ha leánya még él, biztosítom, hogy gazdag örökös nő lesz és férjhez adom egy herceghez, ha ő maga is úgy akarja. Ami szegény Fülöpöm gyilkosát illeti... Azt mondják, egyetlen erényem, hogy gyorsan felejttem a rajtam esett sérelmeket... A bosszu gondolata bennem születése percében hal meg... Én is esküt tettem, mikor Nevers halálát hírül hozták. Most én vezetem az államügyeket és Nevers gyilkosának megbüntetése már nem bosszu lesz, hanem igazságszolgáltatás.

A pupos lehajtotta fejét. A régens folytatta:

- Egy-két kérdésre szeretnék még feleletet kapni. Miért fordult hozzám ily sokára az a Lagardère?
- Így gondolkozott: Amely pillanatban leteszem vállamról a gondnokság terheit, azt akarom, hogy nevelt leányom meg tudja különböztetni barátaitól ellenségeit.
- Tudja bizonyítani állításait?
- Egy kivétellel.
- Melyik az?
- Amelyik a gyilkost illeti.
- Ismeri Lagardère a gyilkost?
- Azt hiszi, igen. Van egy jele, mellyel feltevését bizonyítani tudja. Ami a leány személyazonosságát illeti, minden rendben van.
- Milyen esküt tett Lagardère? - kérdezte a régens hosszas hallgatás után.
- Megígérte az apának, hogy leányának oltalmazója lesz.
- Ott volt tehát Nevers halálakor?
- Ott fenség. A haldokló Nevers maga bizta reá leányát.
- De Neverst mégsem tudta megmenteni?
- Mindent megtett, amit tehetett. A herceg halála után megmentette a gyermeket. Pedig huszan voltak ellene s ő egymaga...
- Tudom, hogy nincs párja a föld kerekén, ami a vivást és bátorságot illeti. De van valami homályos az ön szavaiban. Lagardère ott volt a gyilkosságnál és mégis csak bizonyos jelekről tudná a tettet felismerni?
- Sötét éjszaka volt. A gyilkos álarcban volt s hátulról támadott.
- Tehát maga a vezető ölte meg?
- Ugy van. A haldokló Nevers azt kiáltotta: - Barátom, bosszulj meg!
- Vajjon nem maga az apósa, Caylus-Tarrides, gyilkolta meg?
- Caylus-Tarrides márki évelt óta meghalt. A gyilkos még él. Fenségednek csak egy szavába kerül s Lagardère őt még ez éjjel megmutatja.
- Akkor Lagardère Párisban van, - kiáltotta élénken a régens.

A pupos ajkába harapott.

- Ha Párisban van, - folytatta a régens - akkor kezem közé kerül.

Megrázott egy csengőt s a belépő komornyiknak így szólt:

- Machault urat kéretem!

Machault a rendőrfőnök volt.

A pupos visszanyerte nyugalmát:

- Fenség, - szólt órájára nézve - e percben Lagardère Párison kívül vár rám, oly helyen, melyet nem árulhatok el fenséged előtt. Most tizenegy óra. Ha féltizenkettőig nem kap tőlem hirt, a határig meg sem áll. Mindent előkészítettünk. Fenséged rendőrfőnöke mitsem tehet.

- Ön tuszom lesz, - kiáltott Fülöp.

- Boldog vagyok, hogy személyemnek ilyen fontosságot tulajdonít. Hatalmában vagyok fenségednek.

Keresztbe fonta karját. A rendőrfőnök belépett. Rövidlátó létére nem vette észre a pupost, s megszólalt, mielőtt kérdezték volna: - Uj híreket kaptam. Kár volt elnézőnek lennie fenségednek e gazfickókkal szemben, összeesküvésük minden bizonyítéka kezembem van. Cellamare nyakig benne ül és Villeroy, Villars, a régi udvarból mindazok, akik Maine hercegével tartanak.

- Csönd! - szólt a kormányzó.

Machault hirtelen észrevette a pupost. Zavartan állt meg.

A régens sokáig hallgatott, tetőtől-talpig végigmérve a pupost, ki merőn, szemrebbenés nélkül állta a vizsgálatot.

- Machault, - szólt végre Fülöp, - igen, azért hívtam önt, hogy Cellamareról kapjak híreket. Menjen, várjon meg másik dolgozószobámban.

Machault, lorgnonján keresztül, kíváncsian nézte a pupost és az ajtó felé hátrált. Mielőtt Machault átlépte a küszöböt, a régens folytatta:

- Küldjön nekem, kérem, lepecsételt s aláírt, de kitöltetlen menlevelet.

Machault eltávozása előtt még egyszer végignézett a puposon.

A kormányzó nem állta sokáig a komolyságot és így szólt:

- Valahány rövidlátó ember van az országban, mind a titkos rendőrség élére kerül.

Majd, mikor egyedül maradtak, így folytatta:

- Uram, ez a Lagardère úgy tárgyal velem, mint hatalom hatalommal. Követeket küld hozzám és ő szabja meg a feltételeket, melyeket tőlem kíván. Valószínűleg fűződik valami érdeke ehhez a dologhoz. Lagardère kétségkívül jutalmat vár.

- Fenséged téved, - válaszolt a pupos. - Lagardère nem követel semmit. Még Franciaország kormányzója sem képes kárpótolni Lagardèret.

- Az ördögbe, - kiáltotta a régens. - Látunk kell ezt a titokzatos embert. Megtörténhetik, hogy örült sikereket arat az udvarnál, feltámasztva a kóbor lovagok elmúlt divatját. Mennyi idő múlva lehet itt?

- Két óra múlva, fenség.

- A legjobbkor. Legalább lesz szórakozásunk az indiai ballet és a vadak vacsorája közti időben. Műsoron kívüli szám.

A komornyik belépett. Átnyújtotta a kész menlevelet. A régens maga töltötte ki a rovatokat és írta alá.

- Lagardère nem követett el megbocsáthatatlan bűnöket. Néhai királyunk szigorú volt párba-jok dolgában s méltán. Azóta, hál Istennek, a szokások szelidültek s a kardok békén nyugszanak hüvelyekben. Lagardère megkegyelmezését holnap iktatjuk be. Most itt van a menlevele.

A pupos kinyújtotta kezét, de a régens még nem engedte el az iratot. - Ne felejtse el figyelmeztetni a lovagot, hogy bármilyen erőszakosság, melyet elkövet, megsemmisíti a menlevelet.

- Az erőszakosságok ideje már elmúlt, - mondá a pupos bizonyos ünnepiességgel.

- Hogy érti ezt?

- Két nappal ezelőtt Lagardère nem fogadhatta volna el ezt a megszorítást.

- Miért? - kérde a herceg bizalmatlankodva és méltóságosan.

- Esküje tiltotta volna.

- Tehát nemcsak azt fogadta meg, hogy a gyermek atyja lesz?

- Megesküdött, hogy megbosszulja Neverst.

A pupos hirtelen elhallgatott.

- Folytassa, - parancsolta a régens.

- Lagardère lovag abban a pillanatban, mikor a kis leányt megmentette, így szólt a gyilkosokhoz: - Kezem által haltok meg mind! Kilencen voltak, akik közül a lovag felismert hetet. Ezek már halottak.

- A lovag kezétől?

Helybenhagyása jeléül a pupos meghajtotta magát.

- És a másik kettő?

A pupos habozott.

- Vannak fejek, fenség, melyeket a kormány vezetői nem szívesen látnak a vérpadon lehullani, - válaszolt a pupos a régens szemébe nézve. - E lehulló fejek megrendítenék a trónt. Lagardère fenségedre bízta a választást. Megbizásából mondom: A nyolcadik gyilkos közönséges szolga, akit a lovag számba sem vesz. A kilencedik, feje a gyilkosoknak: ennek meg kell halnia. Ha fenséged mellőzni akarja a bitófát, adjanak kezébe kardot s a többit bizzák Lagardèrera.

A herceg másodszor is odanyújtotta az okiratot.

- Az ügy igazságos. Ezt szegény barátom emlékére cselekszem. Ha netalán Lagardèrenak szüksége volna segítségre...

- Fenséges uram, Lagardère csak egy dolgot kér...

- S az?

- Titoktartás. Meggondolatlan szó mindent elronthatna.

- Néma leszek.

A pupos mélyen meghajolt s az okiratot zsebébe csusztatva, az ajtó felé tartott.

- Tehát két óra múlva, - figyelmeztette a herceg.

- Két óra múlva, fenség.

A pupos eltávozott.

- Megkaptad azt, amit kértél, kis emberke? - kérdezte a kapus, Le Bréant, amint a visszatérő pupost meglátta.

Az idegen dupla tallért csusztatott markába.

- Igen, de most az ünnepélyt szeretném látni.

- Teringettét, - kiáltott Le Bréant, - itt van az ügyes táncos.

- Azonkívül a kerti fülke kulcsát szeretném.

- Hát ott mit akarsz?

A pupos még egy tallért adott.

- Milyen bogarai vannak némely embernek. Itt van a fülke kulcsa.
- Hozd a fülkébe azt a csomagot, melyet reggel rád bízam.
- Kijár-e ezért még egy tallér?
- Kettőt kapsz.
- Ilyen derék kis ember! Biztos, hogy szerelmi találkád lesz!
- Meglehet, - válaszolta mosolyogva a pupos.
- Ha asszony volnék, én is szeretnék, ha másért nem, szép aranyaidért. Azonban belépő-jegyre van szükséged. A francia gárda legényei nem tréfálnak.
- Van jegyem. Te csak hozd a csomagokat.
- Azonnal, uracskám. Menj. Menj végig a folyosón, fordulj jobbra, az előcsarnok ki van világítva. Menj csak oda és mulass jól. Sok szerencsét.

A három Fülöp emléke.

A kis fekete ember végighaladt a folyosón s mihelyt az előcsarnokba ért, mindenki csak őt nézte. A gárda egyik altisztje megállította a lépcsők alján. Az emberke felmutatta meghívóját, köszönt és mosolyogva tovább ment. Kezében lorgnonnal, mint valóságos műértő, végignézte a díszítéseket s udvariasan köszöntötte a hölgyeket, mintegy örvendezve ennyi szép dolog láttán. Fekete bársony álarcot viselt, s amint elhaladt, egyre többen nézték, de aki legjobban vizsgálta, az Peyrolles barátunk volt. A nemesek között, kik a sátor alatt tanyáztak, kiáltások hallatszottak.

- Micsoda ördögi figura, - kiáltott Chauverny, - azt hihetné az ember, hogy...
- Igen, igen, - szólt Marville.
- Mi az, mi az? - kérde a rövidlátó Oriol.
- A tizezer tallért érő emberke, - replikázott Chauverny.
- A kutyaóiban lakó ember.
- Második Ezópus, másnéven Jónás.
- Lehetetlen, - szólt Oriol. - Ilyen embert engednek be a régenshez, - kérde mintegy önmagától.

A kis fekete álarcos zavartalanul ment utján, mitsem törődve az indiai sátor előtt összegyűlt emberekkel. Szemüvegezett, mosolygott s üdvözölte a járókelőket. Lehetetlen volt nála udvariasabb s jobb kedélyű embert találni. Bajusza alatt dörmögött: - Remek, elragadó, csak őfensége tud ilyen nagyszerű ünnepélyt rendezni. Boldog vagyok, hogy láthatom ezt, nagyon, nagyon boldog vagyok.

Az indiai sátorban most a kártyások helyén más, idősebb emberekből való társaság ült az asztalok körül.

Egyikük így szólt:

- Nem tudom, mi történhetett, de saját szememmel láttam, hogy Bruniret megkettőztette az öröket.
- Két francia gárda állomásozik a cour au Riz felé, - szólt egy másik.

- A kormányzót nem lehet megközelíteni.
- Még Gonzaga hercegnek sem szóltak.
- Valami van a levegőben, érzem, - szólt Chauverny.
- Kérdezzük meg talán ezt a kis fekete embert, - mondta valaki, mikor az álarcos mosolyogva, köszöntgetve üdvözölte őket.

A pupos gondosan megtörülte szemüvegét.

- Biztosan valami kellemes meglepetés, - felelte a puposokra jellemző éles hangon a kis szörnyeteg. - Eh! eh! eh! Nagyon meleg helyről jövök s most reszketek itt a hüvösön. Engedjék meg, uraim, hogy belépjek sátrukba, nagyon leköteleznének.

A vendégek megborzongtak. A játékosok utat nyitottak s mindnyájan a puposra szegezték szemüket, aki belépve, a sok előkelőség láttára, meglepődötten bólintgatott.

- Tényleg, mintha volna valami a levegőben. Az őrséget megkettőztették. A régens aggódik. Maga sem tudja, miért. Senki sem tudja, még Páris kormányzója sem. Sem pedig Machault, pedig rendőrfőnök. Talán önök tudják, uraim? Rohan-Chabot ur, vagy ön, La Ferté? Vagy talán önök, - fordult a játékosok felé, akik ösztönszerűen hátrahúzódtak.

Senki se felelt s Rohan-Chabot és La Ferté levették álarcaikat. Ez volt az udvarias felszólítás arra, hogy az ujonnan jött is mutassa meg arcát.

A pupos meghajolt és nevetve így szólt: - Ezzel nem érnének célt, uraim, mert nem ismernek engem és sohasem láttak.

- Báró uram, - kérdezte Barbanchois egyik szomszédjától - ismeri ön ezt a különös alakot?

- Nem, - felelte a kérdezett - különös ember lehet.

- Fogadást ajánlok, hogy önök nem találják ki, - folytatta a pupos, - hogy itt mi történik. Kár a fáradságért. Olyan dolog van eljövendőben, amiről önök nem is álmodnak, tisztelt uraim.

Rohanra, La Fertére és az idősebb urak csoportjára tekintett. - És nem is olyan dolgokról lesz szó, - fordult Oriol és társai felé, - amiért az önök buzgalma lángol. Nincs szó spanyolországi hadjátról, sem Franciaország javairól, még csak a parlament rossz hangulatáról, sőt a napfogyatkozásról sem, melyet Law barátunk rendszerének nevez. Nem, nem és a kormányzó mégis gondokkal terhelt és megkettőztették az öröket.

- Nos, hát miről van szó, szép maszk? - kérdezte Rohan idegesen.

A pupos elgondolkozva hallgatott. Fejét mellére csüggesztette, majd kiegyenesedett és száraz nevetés tört ki belőle.

- Hisznek önök a hazajáró szellemekben, - kérdezte.

A babona csak bizonyos helyeken uralkodik. Téli estéken, a bretagnei erdő közepén, vagy a Morvan magányaiban, egy kastély nagy termében, melynek ablakai nyikorognak s a fekete tölgyfából faragott kandalló sötét árnyékot vet, a legkisebb babonás mese, vagy régi rege is megijeszti az embert. A sötét padlózat elnyeli a fényt, mely visszatükrözve, megvilágítja az aranyos ráámaju családi festményeket. Minden várnak vannak rejtélyes, gyászos tradíciói. Tudják, hogy ezen a folyosón kísért az öreg herceg, vonszolva láncait. Ebbe a szobába lép be, mikor az óra tizenkettőt üt. Leül a hideg tüzhely mellé és ott reszket a láztól. De itt, a királyi palotában, az indiai sátor függönyei alatt, a kétkedők és csevegők lármája között, két lépésnyire a játékasztaltól, a félelem, mely elfogja a bátrabb kardforgatót, sőt még a nagyszellemű embereket, a gondolkodás eme orgyilkosait is, nem lett volna helyén való. Mégis megbor-

zongtak, midőn a pupos kimondta e szót. Az ismeretlen nevetve beszélt, de nevetése borzongató volt. Fázta, a lámpa erős fénye s a kertből ide hallatszó zaj ellenére is.

- Hej, hej, ki hisz a szellemekben, - folytatta a pupos. - Délben, az utcán senki. Éjjel a hálószobában, midőn a mécses elalszik, mindenki. Van virág, mely a csillagok feltüntekor nyílik: a lelkiismeret. Szép éjjeli virág. Ne féljenek, uraim, nem vagyok hazajáró lélek.

- Remélem, most már megmagyarázza szavait, szép maszk, - szólt Rohan, felemelkedve.

Gyűrű képződött a kis ember körül. Peyrolles, a második sorban állva, minden szavára ügyelt.

- Gróf uram, hagyjuk a bókokat, egyikünk sem szebb a másiknál. Más világ dolgairól beszélünk. Halotról, aki felemeli koporsója födelét... Vajjon ki emlékszik még az udvarnál a husz év óta halott emberekre?

- Mit jelent ez? - kérde Chauverny.

- Nem önhöz szólok, márki ur. Ön nagyon fiatal, nem emlékezhetik. Azokhoz szólok, akiknek szürke a hajuk.

Hirtelen hangot változtatva, folytatá:

- Bókezü nagy ur volt, nemes herceg, ifju és bátor, okos és boldog, szeretett és szerettek, arca gyönyörű, termete daliás. Isten megáldotta minden jóval.

- Az ilyen kiváló emberek nem mindig szerencsések, - jegyzé meg Chauverny.

A pupos Chauverny vállára tette könnyedén kezét.

- Emlékezzék, márki ur! A közmondás nem mindig válik be s vannak ünnepek, melyeknek nincsen másnapjuk...

Az ifju márki elhalványodott. A pupos félretolva a fiatalembert, az asztalhoz lépett.

- Azokhoz beszélek, - ismételte, - akiknek szürke a hajuk. Önhöz, Hanouday, ki hét lányira feküdnék a föld alatt Flandriában, ha az, kiről beszélek, be nem töri a rabló fejét, ki önt térde alatt tartotta.

Az öreg báró megrökönyödve, szót sem tudott kinyögni.

- Önhöz, Merillac, kinek leánya fátyolt öltött, mert azt szerette, kiről beszélek és végül önhöz, La Vauguyon, kinek válla még most sem felejtette el kardjának csapását.

- Nevers! - kiáltotta husz hang is egyszerre, - Nevers Fülöpről beszél.

A pupos igenlően intett és folytatta:

- Igen, Lorraini Fülöp, Nevers hercege, akit 1697 november 24-én Caylus-Tarrides kastélya falainál meggyilkolva találtak.

- Gyáván, hátulról szurták le, ugy hallottam, - suttogta Vauguyon.

- Csapdába került, - tette hozzá La Ferté.

- Ha jól emlékszem, - szólt Rohan-Chabot, - Caylus-Tarrides márkit, Gonzaga asszony apját gyanusították.

- Többször mesélt róla apám, - szólt az ifju Navailles.

- Apám fegyvertársa volt, - mondta Chauverny.

Peyrolles hallgatott és oly kicsire huzta össze magát, amennyire csak lehetséges volt.

- Gyáván, hátulról szurták le, ez igaz, de a gyilkos nem Caylus-Tarrides volt.

- Ki volt hát, - kérdezték mind egyszerre.

A pupos könnyed, csipkelődő hangon beszélt tovább, de könnyed hangja mögött mély keserűség érzett.

- Nagy zajt ütött ez az eset akkoriban, uraim. Az első héten másról sem beszéltek. A második héten már kevesebbet, a harmadik héten arról, aki kiejtette Nevers Fülöp nevét, azt hitték, vidéki alak, aki a világ végéről jött.

- A királyi fenség megtett minden lehetőt, - mondta Rohan.

- Tudom. Ő királyi fensége a három Fülöp egyike volt. Meg akarta bosszulni barátját... De az eszközök... Caylus vára a világ végén van... És Gonzaga herceg, a harmadik Fülöp... Nincs itt véletlenül Peyrolles nevű szolgája?

Ketten is mutatták egyszerre a megriadt totumfaktumot.

- Megjegyzem, - folytatta a pupos - hogy Gonzaga eget-földet megmozgatott, megpróbálván kideríteni barátja gyilkosát. Minden hasztalannak bizonyult. Semmi jel, semmi bizonyíték nem maradt. Kénytelenek voltak Istenre bízni, hogy felfedje a bűnöst és igazságot szolgáltatson.

Peyrolles szeretett volna árkon-bokron túl lenni, hogy figyelmeztesse gazdáját. De tudni akarta, mit fecseg még a pupos. A régmúlt bűnről hallva úgy érezte, mintha fojtogatná valaki.

A pupos elérte célját. Az udvarnak nincs emlékező tehetsége. Aki husz év előtt halt meg, azt huszszor is elfelejtették. Igaz, Nevers esete különleges. A híres baráti kör két tagja még él s mindkettő nagyhatalmu ur. Látva e társaság arcát, mindenki azt hihette volna, frissiben történt gyilkosságról van szó.

- Eh, eh! - szólt hirtelen és átható pillantással a pupos - az égre bízni az igazságszolgáltatást, kényelmes dolog, bár vannak, akik nem vetik meg e legfelső segítséget. Őszintén szólva, uraim, lehetne rosszabbul választani. Az égnek jobb szeme van, mint a rendőrségnek. Az ég türelmes, van ideje, késik néha, napokat, éveket, malmai lassan örölnek, de jól örölnek... S ha eljön a napja...

Megállt. Hangja tompán zugott. Oly élénk és mély benyomást tett mindenkire, fenyegetésétől, mely éles szavaiban rejlett, mindenki megijedt, mintha az egész világot számadásra vonta volna. Csak egy bűnös volt jelen, alantas eszköz más kezében, mégis mindnyájan megremegtek, még a fiatalember is, akiket pedig, már csak koruk miatt sem lehetett meggyanusítani. Ismeretlen bűnök súlya alatt roskadoztak, érezve, hogy minden nap jobban gazdájukhoz, Gonzagához fűzi őket. Megéreztek talán, mily vékony szálon függ Gonzaga feje fölött a bosszuállás Damoklesi kardja? Nem lehet tudni. Ilyen ösztönök, ha vannak is, nem magyarázhatók. Félték mindannyian.

- Ha az idő elérkezik, - folytatá a pupos - mert el kell érkeznie: hirnök jő a sirból, fantom a föld alól, mert Isten így akarja. A bosszuálló, akarata ellenére is, betölti hivatását... Ha erős a karja, üt, ha gyöngye, mint az enyém, mely nem bírja a kardot, addig csuszik, míg a fenséges ur elé kerül s a mondott órában halkán, vagy hangosan, kimondja a gyilkos nevét.

Nagy, ünnepélyes csönd támadt.

- Milyen nevet? - kérdezte Rohan.

- Ismerjük-e? - kérdezte Chauverny és Navailles.

A pupost felizgatták tulajdon szavai. Szakadozott hangon beszélt.

- Ismerik-e, vagy sem? Nem mindegy-e az? Kik önök? Mit tehetnek? A gyilkos neve megijesztené önöket, mint a villámcsapás. De ott fenn, a trón lépcsőjén, férfi ül. Előbb hallatszott a felhők közül az égi hang: Fenség, a gyilkos ott van s a bosszuálló megremegett! „Ebben az előkelő társaságban van a gyilkos!” és a bosszuálló kimeresztette szemét, kutatva a tömeget, mely ablaka alatt hullámozott. „Fenség, tegnap asztalánál ült és holnap is asztalánál ül a gyilkos.” A bosszuálló szeme végig futott a meghívottak névsorán. „Minden reggel és este megszorítja Fenséged a gyilkos véres kezét.” És akkor a bosszuálló felkelt és így szólt: „Az élő Istenre fogadom, hogy igazságot teszek.”

Különös dolog történt: a nemesek, mind, akik együtt voltak, bizalmatlanul néztek egymásra.

- Ezért gondteli öfensége, uraim - fejezte be a pupos - és ezért kettőztették meg az öröket.

Köszönt és kifelé indult.

- A nevét, - kiáltotta Chauverny.

- Azt a híres nevet, - követelte Oriol.

- Nem látják önök, - szólt Peyrolles - hogy ez a szemtelen bohóc tréfált önökkel.

A pupos megállt a sátor közepén. Szeméhez illesztette lorgnonját és végignézett a társaságon.

Majd száraz nevetéssel így válaszolt:

- Hihi, most, ugy-e, nem mernek egymáshoz közeledni. Mindegyik azt hiszi, szomszédja a gyilkos. A kölcsönös megbecsülésnek igazán megható megnyilvánulása. Uraim, a szokások megváltoztak azóta. Ma már nem divat, hogy karddal, pisztollyal, a régi rendszer ez elavult eszközeivel gyilkoljuk egymást. Fegyvereink erszényünkben vannak: hogy valakit megöljünk, elég, ha kiürítjük erszényét. Hál' istennek, a régens udvarában a gyilkosság ritka. Ne féljenek egymástól: a gyilkos nincs önök közt.

Hátat fordított az öreg uraknak és Gonzaga bandája felé fordult.

- És önök? Miért vágnak ilyen savanyu ábrázatot? Talán bizony lelkiismeretbeli furdalásaik vannak. Hadd vidítsam fel önöket! Nézzék: ott van a menekülő Peyrolles. Sajnálhatja, hogy nem hallja meg, amit mondani akarok. Tudják hová megy?

Peyrolles már eltűnt a sűrű bokrok közt, a palota felé sietve.

Chauverny megérintette a pupos karját.

- A régens tudja már a gyilkos nevét?

- Ugyan, ugyan, márki uram, már rég tul vagyunk ezen. Mosolyogjunk! Kisértetem jókedvü. Észrevette, hogy a szomorujáték már nincs divatban. Áttért a vigjátékhoz. S minthogy ez az ördögös lélek ismeri a multat s jelent egyaránt, eljött az ünnepélyre is. Értenek, nemde? Ott várja ő királyi fenségét, hogy ujjal mutassa meg neki...

Ujjával a messzeség felé bökött.

- Ujjával mutassa meg az ügyes és bizony véres kezét. Ezeket a nemes urakat, akik a kockát vetik ott, ahol Law tartja a bankot.

Law nevét kiejtvén, meghajolt s így folytatta:

- Ujjal a kocka hőseit, az ázsió lovagjait, az utcák rablóit. A régens öfensége jó ember, de mit tud ezekről? Mert ha tudna, bizony szégyenkeznék.

Mozgalom támadt a játékosok közt.

- Szent igaz, - szólt Rohan.

- Nemde, uraim, az igazságot mindig nevetve kell megmondani. E fiatal urak szívesen kidobnának innen, de az önök kora iránt való tisztelet visszatartja őket. Szép ifjúság, ahol a lecsuszott nemesség a rosszul tisztálkodó néppel keveredik, mint szövetben a színek. Bors és só. Ne sértődjenek meg, drága uraim, álarcos bálban vagyunk s én csak szegény, pupos ember vagyok. Holnap pénzt hajtanak nekem, hogy pupomat íróasztalnak használják. Vállat vonnak? Azt hiszik, csak megvetésüket érdemlem?

Chauverny megfogta Navaillet karjánál.

- Mit csináljunk ezzel a különccel? Ne hallgasd tovább, gyerünk.

Az öreg urak tiszta szívből nevettek, a játékosok egymásután osontak el.

- És miután ujjal mutattam - szólt a pupos Rohanhoz és társaihoz - hamis hírek terjesztőire, a tőzsde lovagjaira, uzsorásaira, a Gonzaga-kastély tányérnyalóira és kötélhányósaira, megmutatom a kormányzónak az urakat, akiknek igyekezete meghiusult s kiket neheztelésük megmérgezett. Azokat, kiknek önzésük és büszkeségük nem engedi, hogy megszokják a csendet, a nyugtalan szerencselovagokat, az eszteleneket, akik a fronde idejét sóvárogják vissza, Maine asszony hiveit, a Cellamre-ház látogatóit, azokat a nevetséges összeesküvőket, akik Franciaországot lehetetlen háborukba akarják sodorni csak azért, hogy elveszett állásukat, címüket visszaszerezzék. Megmutatom a rágalmazókat, udvaroncokat, bohócokat, akik maguk is tudják, hogy századunk söpredékei.

A puposnak már nem voltak hallgatói.

Barbanchois és Hanouday mentek el utoljára sántikálva, mert egyikük jobblábra, másikuk ballábra volt köszvényes.

A kis emberke csendesen nevetett magában.

- Ujjal mutatok rájuk, ujjal, - dörmögte.

Pecsétes okiratot vett ki zsebéből s leült az üres játékasztalhoz, hogy elolvassa.

Az irat így kezdődött: Lajos, Isten kegyelméből Franciaország királya stb. Lenn Orleánsi Fülöp aláírása, Leblanc miniszter és a rendőrfőnök aláírásával.

- Hála az égnek, - szólt a kis ember - végre emberként nézhetek mindenki szemébe! s oda-dobhatom nevemet üldözőim szemébe! És fogadom, ezt meg is teszem.

Rózsaszínű dominók.

A lepecsételt irat Lagardère lovag, a néhai király lovasának menlevele volt, mellyel szabadon járhatott-kelhetett s bármikor elhagyhatta az ország területét és bántatlanul visszatérhetett oda.

- A kormányzónak, minden hibája mellett, vannak férfias erényei, - mormolta a pupos. Lagardère szabad. Készítsük elő bevonulását. Isten adja, hogy minden úgy történjék, amint előre elképzeltük...

Megnézte óráját és felállt.

Az indiai sátorának két bejárata volt. Egyik nyílása Le Bréant szállásához vezetett. Mint mindent, a kertész kamrácskáját is felhasználták a diszítésekhez. A ház elejét fára akasztott lámpa világította meg. Amint a pupos kilépett a sátorból, meglátta az oszlopok alatt Gonzaga bérenceit, akik épp róla beszéltek. Navailles, Nocé, Oriol teljes erejükből nevettek, csak Chauverny látszott elgondolkozottnak. A puposnak nem volt veszteni való ideje. Egyenest feléjük tartott s szemére illesztve lorgnonját, úgy tett, mintha a diszítésekben gyönyörködne.

- Csak a dicső régens tud ily gyönyörűséget ide varázsolni. Remek, igazán remek.

A játékosok utat nyitottak neki. A pupos úgy tett, mintha csak most ismerné fel őket.

- Ah, ah, - kiáltotta - a többiek már eltávoztak? Ujjal mutatok rájuk, ujjal, uraim! tudják, ez az álarcos bál szabadalma! Uraim, alázatos szolgáljuk vagyok.

Chauverny elébe állt. A pupos köszönt neki is és folytatni akarta utját. Chauverny nem engedte s ezzel megnevettette Gonzaga hadát.

- Chauverny szerencsését keresi, - szólt Oriol.

- Megtalálta mesterét, - kiáltotta Navailles. - Végre valaki, akinek nyelve az övénél is élesebb.

- Egy szóra, uram, - szólalt meg Chauverny.

- Szolgálatára, márki.

- E szavak: - Vannak ünnepek, melyeknek nincsen másnapjuk, - rám vonatkoztak?

- Igen, uram, tulajdon személyére.

- Legyen szives, magyarázza meg nekem e szavakat.

- Most nincs időm, márki ur.

- S ha kényszeriteném?

- Márki uram, csak rajta! Mily dicsőség! Chauverny ur megölné ezt a pupost, kit másképp Jónásnak neveznek! Párbajban szurná le Gonzaga herceg kutyaóljának bérlőjét! Hogy emelné ez vitézi tetteinek hírét!

Chauverny nem tágitott és kitért karjával elállta a pupos utját. A kis ember megfogta s hallatlan erővel szoritotta le karját.

- Márki uram, ön többet ér tetteinél. Nincs helyén, vigyázzon, mert rossz véget ér. Ifjan hal meg, mert nehezen tud gazemberré válni!

Üdvözölte a márkit és nemsokára eltűnt a fák sűrűjében. Chauverny lehorgasztott fejjel maradt helyén. Percek multak el, mire magában ismételte: - Vannak ünnepek, melyeknek nincsen holnapjuk...

A zene elhallgatott. A termekben éppen szünetelt a tánc. A tömeg mind sűrűbb lett. Gonzaga herceg, miután megunt az előszobában való várakozást, a termekbe ment. A nőknél nagy sikere volt, s ha meggondoljuk, hogy herceg és milliomos volt, nem csodálkozhatunk azon, hogy mindenütt hódoló és irigy pillantások fogadták. Bár a szabados régensi udvar meghittjei közé tartozott, modorában nem volt semmi divatos neveltlenség, udvarias volt és kellemes.

Az orleánsi hercegnő nagyra becsülte és a jó Fleury abbé, a kis király nevelője, aki a kákán is csomót talált, úgy tekintett rá, mint egy szentre.

Ami ma a Gonzaga-palotában történt, azt az udvar pletykahordói bő lére eresztve tárgyalták és különféle változatban tálalták fel az ily csemegék kedvelőinek. A hölgyek részvétellel néztek a daliás hercegre, akinek feleségével szemben való viselkedését valósággal hősiesnek mondták. Ez az ember vértanu, apostol! Husz évi szenvedés, husz évi kimeríthetetlen szelidség felesége szüntelen megvetésével szemben a vértanuság fénykörével tüntette fel ez állítólagos szenvedő férjet a hölgyek szemében.

Gonzagát a hölgyek minden oldalról a legszeretetteljesebben üdvözölték, mikor a herceg, egy ajtómélyedés árnyékában megpillantotta hű Peyrollesjának megnyult ábrázatát. Ez az arc máskor sem volt tulságos derült, de ma az ijedelem és nyomoruság élő példaképe volt. Sápadtan, magából kikelten törölgette homlokáról a veritéket. Gonzaga magához intette s

Peyrolles ügyetlenül tántorgott végig a termen. Néhány szót sugott gazdája fülébe, mire ez hirtelen felállt s oly nyugalommal, mely csak a végképp elvetemült emberek sajátsága, így szólt:

- Gonzaga hercegasszony mindjárt megérkezik. Siessünk fogadására.

Peyrolles maga is elcsodálkozott.

- Hol találom őt? - kérdezte Gonzaga.

Peyrolles nem tudta, mit feleljen. Meghajolt és elindult gazdája előtt.

- Vannak emberek, akik tulajók, - szólt a kormányzó anyja.

A hercegnők sajnálkozva nézték, mint siet Gonzaga felesége elé. Szegény ember!

- Mit akarsz tőlem, - kérdezte Gonzaga, mikor egyedül voltak.

- A pupos itt volt a bálon.

- Teringettét, ezt tudom, hiszen én adtam neki a belépőjegyet.

- Ismeri kegyelmes uram ezt a pupost?

- Honnan ismerném?

- Nem bizom benne.

- S ezért háborgattál?

- Több, mint félóraig beszélgetett ma a régenssel.

- A régenssel? - kérdezte riadtan Gonzaga. De erőt vett magán és folytatta: - Valószínűen sok mondanivalója volt.

- Bizony, sok mondanivalója lehetett. Itélje meg ön, kegyelmes uram. - S Peyrolles elmesélte az indiai sátor alatt lefolyt jelenetet.

Gonzaga szánakozva nevetett rajta.

- A puposok szellemes emberek! - vetette oda hanyagul, - de szellemességük torz, alaktalan, mint testük, hiábavaló komédiát játszanak. Az efezeusi templomot is pupos gyujtotta fel.

- Mindössze ennyi az észrevétele? - kérdezte Peyrolles.

- Hacsak - folytatta Gonzaga elgondolkozva - nem akarja tuldrágán eladni magát.

- Uram, a pupos elárul minket, - mondta Peyrolles meggyőződéssel.

Gonzaga nevetve nézett át feje fölött.

- Szegény fiam, - mondta, - nehezen tudunk belőled valamit faragni. Még mindig nem találtad ki, hogy a mi érdekünkben cselekszik?

- Bevallom, uram, erre nem gondoltam.

A bokrok között voltak, a mai Montpensier-utca helyén. Gonzaga barátságosan megfogta hű emberének karját.

- Mindenekelőtt mondd el, mi történt a Chaulne-utcában.

- Pontosan teljesítettük méltóságod parancsát. Nem léptem be addig a palotába, míg a gyaloghintó a Saint Magloirenál el nem tűnt.

- És Donna Cruz? Hát Nevers kisasszony?

- Donna Cruznak ott kell lennie.

- Keresd meg. A hölgyek várják. Mindent előkészítettem. Nagy sikere lesz. Most pedig térjünk vissza a puposhoz. Mit akart a kormányzótól?

- Ez az, amit nem tudunk.

- Én tudom. Legalább is sejtem. Azt mondta a kormányzónak: - Nevers gyilkosa él még!

- Csönd! - kiáltotta Peyrolles, akarata ellenére megremegve egész testében.

- Jót cselekedett, - folytatta Gonzaga minden felindulás nélkül. - Nevers gyilkosa él. Miért titkoljam ezt én, Nevers özvegyének férje, a bűnös törvényes bírāja, természetes megbosszulója? Nevers gyilkosa életben van. Szeretném, ha az egész udvar ott lenne, hogy hallja, mit mondok.

Peyrollest hideg verejték lepte el.

- S minthogy él, - folytatta Gonzaga, - meg is találjuk.

Elhallgatott egy pillanatra és bérencére nézett. - Megértetted?

- Megértettem, hogy a tüzzel játszunk, uram.

- Ime a pupos eszméje, szavamra, nem rossz. De hogy mer ügyünkbe avatkozni? Majd megtudjuk. A tulságosan okos emberek ifjan szoktak meghalni.

Peyrolles kiegyenesedett. Végre megértette a herceg tervét.

- Ma éjjelre tervezte, uram? - kérdezte halkán.

A középső oszlopcsarnokhoz értek, midőn előírással udvari öltözékben levő hölgyet pillantottak meg, aki fekete kabátban, álarcban, egy ősz férfi karjára támaszkodva, velük szembe közeledett.

Midőn az oszlopsoron áthaladtak, Gonzaga és Peyrolles, hogy észrevétlenül maradjanak, egy oszlop mögé bujtak.

Az álarcos nő és az öreg épp a csarnokon haladtak át.

- Megismerted? - suttogta Gonzaga.

- Nem, - felelte Peyrolles.

- Kedves elnök ur, - szólt most a hölgy, - legyen szives, ne kísérjen tovább.

- Lesz még szüksége reám, hercegnő? - kérdezte az agg.

- Egy óra múlva újra itt leszek.

- Ez Lamignon elnök, - susogta Peyrolles.

Az elnök üdvözölte a hercegnőt és eltűnt a bokrok között.

Gonzaga így szólt: - Ugy látom, hogy a hercegnő még nem találta meg azt, amit keres. Ne veszítsük el szem elől.

Az álarcos hölgy, aki tényleg Gonzaga hercegnő volt, hátrahajtotta dominóját és a medence felé tartott.

A tömeget megint láz fogta el. A régens és Law bevonulását jelezték.

- Uram, - sürgette Peyrolles, - még mindig nem méltatott feleletre. Ma éjjel kell a pupost eltüntetnünk?

- Annyira félsz attól a pupostól?

- Ha ön is hallotta volna azt, amit én...

- Sirokról, szellemekről és égi igazságszolgáltatásról. Ismerem ezeket! Szeretnék a pupossal beszélni. Nem, ma este még nem kell eltenni láb alól. Ma éjjel azt az utat követjük, melyet nekünk kijelölt. Hallgass ide és iparkodj megérteni. Ha megtartja nekünk tett ígéretét, s hiszem, hogy megtartja, akkor felelek, hogy mi is megtehetjük azt, amit a régensnek nevünkben ígért. Egy ember, életem ellensége jön el erre az ünnepségre, az, ki miatt te úgy remegsz, mint a nyárfalevél.

- Lagardère! - mormolta Peyrolles.

- A lámpák fényénél, a rémdrámát váró nép előtt tépjük le álarcát, mondván: „Ime, itt van Nevers gyilkosa!”

*

- Láttad? - kérde Navailles.

- Becsületemre, a hercegnő, - fűzte hozzá Gironne.

- Egyedül, lovag és apród nélkül, ebben a tömegben.

- Biztosan keres valakit.

- Teringettét, nézzétek, mily szép nő az ott, - kiáltotta hirtelen feleszmélve Chauverny.

- Hol? Az a rózsaszínű dominó? Az a földreszállt Vénusz?

- Az Clermont asszony, aki engem keres, - szólt Nocé.

- Dehogya, - ellenkezett Chauverny, - nem látod, hogy Tessé generális neje, aki engem keres, mig hú férje ki tudja, ki után szaladgál.

- Ötven aranyat, hogy Clermont asszony.

- Százat, hogy a generálisné.

- Menjünk, kérdezzük meg.

A két bolondos fiatalember az álarcos dominó után szaladt s csak akkor vették észre, hogy az ismeretlent két vasgyuró kíséri.

- Fenét! Ez nem Clermont asszony, sem pedig a tábornokné, - ez egy kalandornő.

A játékosok a medence közelében voltak, jókedvűen az imént élvezett ételektől és italoktól.

- Talán Nivelles kisasszony, - szólt Oriol.

Nem feleltek neki, mint soha, mikor Nivelles kisasszonyról beszélt, kire tiz hónap alatt csaknem egész vagyonát elköltötte.

A szép ismeretlen nem volt otthonos e kavargó környezetben. Tekintete csoportról csoportra repdesett, mintha segítséget keresne. Még az álarc sem tudta félelmét elrejtteni. A két fickó lépésről lépésre követte.

- Tartsunk jobbra, Passepoil testvér!

- Cocardasse, nemes barátom, tartsunk tényleg jobbra.

- Az Istenért, ne tréfálj most, komám!

Több, mint egy órája, hogy a szegény kis Auróra, a rózsaszínű dominó, hiába kereste a tömegben hú barátját. Szemtől-szembe állt Gonzaga hercegasszonnyal, kit nem mert megszólítani, bár rettegett az utána futó esztelen fiatalemberektől. De mi jogon kérhetné, ő, szegény és is-

meretlen nő, uri hölgyek védelmét, kik oly otthonosak az ilyen ünnepeken. Diana köröndjéhez igyekezett, ahol találkája volt.

- Uraim, - szólt visszatérőben Chauverny, - ez se nem Clermont asszony, se nem a tábornokné, sem pedig Nivelles kisasszony. Ez egy csodálatos, ismeretlen szépség! Volna egy indítványom.

- Halljuk, halljuk, - kiáltották minden oldalról.

- Nemde, ez a hölgy keres valakit?

- Feltételezhető, - mondta Nocé.

- Sértő lenne ránk nézve, ha ez a drága kincs olyan fickó kezébe kerülne, aki nem tartozik társaságunkhoz.

- Ah! - hallatszott, - végre, felébredt az igazi Chauverny!

- Indítványozom, hogy a szép gyermek közülünk találjon valakit a találkahelyén.

- Helyes! Éljen! Éljen Chauverny!

- De kit találjon ott?

- Engem! Engem! - kiáltották egy szájjal mindannyian, még Oriol is, tekintet nélkül Nivelles kisasszony szerzett jogaira.

- Uraim, még korai a verseny, - szólt Chauverny. - Miután elzavartuk két őrzőjét, sorshuzással döntjük el, ki lesz a szerencsés. Csak pillanatnyi türelmet kérek, hogy én vezethessem a támadást. Fontos, hogy ne üssünk zajt. A kert tele van gárdistákkal s kellemetlen lenne, ha vacsora előtt kitessékelnének bennünket. Haditervet kell kieszelnünk. Akiknek jó szemük van, figyeljenek, nem látnak-e a közelben rózsaszínű dominókat.

- Nivelles kisasszony az egyik, - mondta Oriol.

- Ott is van egy, még egy, három is.

- Ismerőst keressetek!

- Debois kisasszony, - szólt Navailles.

- Cidalise, - szólt Taranne.

- Csak egy kell s én Cidaliset választom. Hozzátok ide.

Cidalise egy öreg gróf karján sétált. Hamar oda cipelték Chauverny elé.

- Szerelmem, - szólt a kis márk. - Oriol, aki most már nemes ember, megígéri, hogy száz aranyat ad neked, ha hűségesen szolgálsz minket. Arról van szó, hogy el kell távolítanod azt a két öreget ott lenn.

- Jó tréfa lesz? Nevethetünk? - kérde Cidalise.

- Oldalunkat fogjuk nevetünkben, - felelte Chauverny.

Mississipi leánya.

Oriol, minthogy nemesnek mondták, nem tiltakozott a megígért száz arany miatt, Cidalise is hamar beleegyezett. Néhány pillanat múlva csoportról csoportra surrant, hogy elfoglalja helyét Passepoil és Cocardasse, meg Auróra között. Ugyanakkor egy csapat Chauverny vezetése alatt, körülvette a két harcost, egy másik pedig azon igyekezett, hogy elvágja tőlük Aurórát.

Tervük sikerült. Pár perc múlva Auróra eltűnt a két férfi elől s helyette ott maradt Cidalise, kit, ruhájuk egyforma lévén, Auróranak véltek. Ezalatt Auróra, nem tudván tájékozódni, követte a tömeget, mely körülvette. A fiatalurak úgy irányították, hogy minél kihaltabb vidékre tereljék. Mire Le Bréant kunyhójához értek, a környék teljesen néptelen volt s kihalt, Chauverny a leány álarcához kapott, hogy letépje. Auróra, felismervén benne Gonzaga madridi kémjét, felsikoltott. Sikoltására felnyílt a kunyhó ajtaja. A küszöbön magas, álarcos férfi állott, meztelen karddal kezében.

- Ne ijedjen meg, gyönyörű hölgy, - szólt a kis márki, - én és a többiek is, alázatos csodálói vagyunk.

Ezt mondva, át akarta karolni Auróra derekát, aki segítségért kiáltott. Csak egyszer kiálthatott, mert Albret selyemkendővel betömte száját. De ez az egy kiáltás is elég volt. A fekete álarcos balkezébe kapta kardját s jobbával megragadva Chauverny nyakát, úgy ellökte, hogy csak úgy nyekkent. Albret is hasonlóképpen járt. A többiek, látva társaik sorsát, elmenekültek. Mire a sikoltásra a gárdisták odaérkeztek, senkit sem találtak. A rendbontók elillantak s a fekete álarcos és a fiatal leány eltűntek, mintha a föld nyelte volna el őket.

Csak Le Bréant mester ajtajának nyikorgását és becsapódását lehetett hallani.

Chauverny és társai összeszedelőzködtek. Vajjon ki lehetett az, aki így megcsufolta őket? Nem ismertek senkit az udvarnál, aki ily elszánt s egyben ilyen erős lenne. Ma, hiába, nincs szerencsénk. Előbb a pupos, most meg a fekete álarcos győzte le őket.

- Tánchoz! Tánchoz! Siessünk, - hangzott mindenfelől.

- Ime a fenség és a hercegnők!

- Nézzék, ott van Law ur, az angol követ mellett.

- Ne tolakodjék, kérem, az ördögbe is. Van itt mindenki számára hely.

- Ügyetlen! Szemtelen!

A tömegből éles sikoltásokat lehetett hallant. A nők szeretnek a tömeg közé keveredni. Nem látnak semmit, mártíromságot szenvednek és mégse tudnak a csábitásnak ellenállni.

- Ott van Law a régens mellett.

- Sötétszürke dominóban Parabére asszony.

- Világos ruhában Phalaris hercegnő.

- Law barátunk szép piros. Biztosan jól ebédelt.

- S a régens mily sápadt. Biztosan rossz híreket hallott Spanyolországból.

- Csönd! Nyugalom! Kezdődik a ballet.

A zene rázendített. A közönség a palota mellett foglalt helyet. A másik oldalon lassan gördült fel a függöny. A szin természetesen luisianai vidéket ábrázolt, köröskörül kék ormu hegyekkel, zöld mezőkkel s középen az aranyfolyóval, a folyók atyjával, a Mississipivel. Remek kertek tüntek elő, mohával bélelt barlangok, minőkben Kalipszó várhatta az ifju Telemachust. De nem mitológiai alakok szerepeltek: - szép indián nők bolyongtak a fák árnyékában, fénylő tollkoronával fejükön. Ifju bennszülött asszonyok ringatták csecsemőik felakasztott bölcsőit. Fiatalemberek nyilaztak vagy lándzsát dobtak, az öregek pedig tanácskoztűzhely előtt szíták pipáikat. A háttérben a Mississipi Isten-szobra látszott. Az egész kert csak úgy visszhangzott a tapstól.

Ekkor Nivelle kisasszony jelent meg a színpadon, mint főballerina, a Mississippi leánya s következett az est főeseménye: a ballet.

Nivelle kisasszony ide-oda röpködött a szép virágok között s magához szólítá társnőit, kik valószínűen Mississippi unokahugai voltak. A vad nők között volt Cidalise, Debris, La Fleury kisasszony és e kor többi táncoló nevezetessége. Táncuk, melyet együtt lejtettek, közmegelegedést keltett. Hirtelen vad, csuf és meztelen indiánok rohantak elő. Nem tudjuk, mi közük volt a Mississippihez, de bizonyos, hogy elég rutak voltak.

Ugrálva, hadonászva, lehetetlen mozdulatokkal a fiatal lányokhoz közeledtek, hogy feldarabolva őket, elkészítsék táplálékukat. A hóhérok és áldozataik, hogy megmagyarázzák a helyzetet, menüettet lejtettek, melyet a közönség megújráztatott.

Abban a pillanatban, mikor a lányokat fel akarták falni, a zene elhallgatott s messziről trombitaszó hallatszott. Francia tengerészek szálltak partra, a vadak, öklüket rázva, hátráltak, a lányok, karjukat ég felé emelve, táncoltak. Heves harci tánc kezdődött. Franciák és vadak ütköztek össze. A két vezér páros táncot járt s az ütközet a franciák győzelmével végződött.

A siker óriási volt. A vendégek vidáman tapsoltak.

Csak két ember nem vett részt az általános vigalomban. Cocardasse és Passepoil hűségesen kísérték egy darabig Cidalise kisasszony nyomát, de a rózsaszín dominó a színház hátsó bejáratánál egyszerre eltűnt szemük elől.

Utána akartak menni, de a gárdisták utjukat állották.

A két hű ember szájalmas ábrázatot vágott. A gondjaikra bizott madárka elrepült.

Mit tehettek egyebet? Mint két álomjáró, a medence körül bolyongtak.

Gonzaga hercegnek az emelvényről kellett végignéznie az előadást. Rossz lelkiismerete azt sugta neki, hogy a régens magaviselete vele szemben teljesen megváltozott. Mielőtt az emelvényre ment volna, megbizta Peyrollest, figyelje a hercegnőt és szóljon, ha ismeretlen akarna feleségéhez férközni. Az előadás alatt semmi hirt nem kapott, tehát minden rendben volt. Előadás után felkereste szolgáját az indiai sátor alatt, Diana köröndjénél. Ott ült a hercegasszony is, félrevonulva, mint aki vár valakit.

Abban a pillanatban, mikor Gonzaga vissza akart vonulni, hogy el ne ijessze a vadat, melyet lépre akart csalni, bérencei hangos nevetéssel rohantak a sátorba. Rég elfelejtették rosszul sikerült kalandjukat s a szereplők rovására mulattak.

Chauverny a vadak hangját utánozta. Nocé énekelt.

- Mily sikere volt Nivelленek, - mondta Oriol, - mégis csak sokat tesz a ruha.

Gonzaga láttára elcsendesültek s Chauverny kivételével, udvarlására siettek.

- Csakhogy megtaláltuk önt, kedves rokon, - szólt Navailles. - Már nyugtalanok voltunk.

- Bátyám, - kezdte komolyan Chauverny, - tudod, mi történt?

- Sok minden, - felelte Gonzaga.

- Értésitettem uramat, - mondta Peyrolles.

- Beszél a puposról? - kérde Navailles.

- Később nevethetünk, - szólt Chauverny. - Jelenleg a régens kegye egyedüli vagyonom. Azt is csak másodkézből kapom. Azt akarom, hogy hires bátyám ne veszítse el ezt a kegyet. Ha segíthetne a kormányzónak a nyomozásban...

- Mindnyájan rendelkezésére állunk, - szóltak valamennyien.

- Nevers ügye, - folytatta Chauverny, - mely most felszínre került, jobban érdekel engem, mint a legbizarrabb regény. Bátyám, gyanakszol valakire?

- Nem, - felelte Gonzaga.

Aztán, mintha hirtelen eszébe jutna valami, hozzátette.

- De mégis, van valaki.

- Ki az?

- Önök még fiatalok. Nem ismerhették.

- Neve?

- Ez az ember - mondá hangosan gondolkodva a herceg - megmondhatná, ki ölte meg az én szegény Fülöpömet.

- A nevét! - sürgették többen.

- A neve: Lagardère Henrik lovag.

- Itt van, - kiáltotta Chauverny. - Biztosan az a fekete dominós ember.

- Mi az? - szólt élénken Gonzaga. - Önök látták?

- Nem ismerjük ezt a Lagardèret, sohasem láttuk, de, ha véletlenül mégis itt lenne az ünnepélyen...

- Ha itt lenne, - folytatta Gonzaga - megmutatnám öfenségének Nevers Fülöp gyilkosát.

- Itt vagyok, - hangzott mögötte egy mély férfihang.

E hang megremegettette Gonzagát, annyira, hogy Nocénak kellett őt támogatnia.

Fűzfabokor.

Gonzaga herceg csak néhány pillanat múlva tért magához. Bérencei bámulva és meglepetten nézték zavarát. Chauverny törte meg a kínos csendet.

- Ez hát az a híres Lagardère lovag? - s kezét kardja markolatára tette.

Gonzaga végre magához tért és ijedten nézett a hirtelen felbukkant emberre. Az egyenesen, mozdulatlanul állott, karját keresztbe fonva mellén. Arcát nem fődte álarc.

Gonzaga halkán mondta: - Igen, ez ő.

A hercegnő, aki az egész jelenet alatt félrevonulva gondolkodott, Lagardère nevére hirtelen fölfigyelt, de nem mert előre jönni. Ez az ember volt az, ki sorsát kezében tartotta.

Lagardère gyönyörű, arannyal szegélyezett szatin ruhát viselt. Biz ez még mindig a szép Lagardère volt, sőt szebb, mint valaha. Termete a nélkül, hogy vesztett volna hajlékonyságából, férfiasabb lett. Arcán érett okosság és nemes akarat tündöklött. Csendes, szelid szomoruság enyhítette szeme tüzeit. A szenvedés jót tesz a nagy lelkeknek s Lagardère nemeslelkű volt és sokat szenvedett. De teste bronzból volt. Mint ahogy szél, eső, hó, vihar, nyomtalanul mulik el a szobrok homloka fölött, idő, fáradság, szenvedés, mind úgy mult el, hogy nem hagyott nyomot Lagardère homlokán.

Szép ifju volt. Arcának aranyosbarna színe, mellyel a spanyol nap futtatta be, jól illett szőke hajához. Ruháját királyi előkelőséggel viselte.

Lagardère, feleletre sem méltatva a szószátyár márkit, hirtelen a hercegnőre nézett, mintegy mondván: - Várjon egy kicsit. - Majd megfogta és kiegyenesítette, maga felé vonván Gonzaga karját.

Peyrolles halkán szólt:

- Uraim, legyenek résen!

Gonzaga hercegnő hirtelen a bérencek és Lagardère közé lépett.

Mínt hogy Lagardère hallgatott, Gonzaga szólalt meg elsőknek. Megváltozott hangon kérdezte:

- Uram, mit akar ön itt?

Lámpa alatt álltak mind a ketten; sápadtan, farkasszemet nézve. Néhány pillanat múlva Gonzaga nem állta tovább Lagardère tekintetét és lesüté szemét. Dobbantott és karját akarta kiszabadítani - hasztalanul. Megismételte a kérdést:

- Uram, mit akar ön itt?

Acélkéz szorította karját.

- Ön fájdalmat okoz nekem, - mormolta Gonzaga, miközben hideg verejték lepte el.

Lagardère még mindig hallgatott s egyre jobban szorította Gonzaga karját, fájdalmas kiáltást csalva ki a hercegből, aki akaratlanul is kinyitotta ökölboszorult kezét, melyről ekkor Lagardère, hidegen, szótlánul, lehuzta a herceg kesztyűjét.

- Meddig tűrjük még ezt, uraim, - szólt Chauverny, kardjához kapva.

- Parancsolja meg embereinek, hogy nyugodtan maradjanak, - szólt Lagardère.

Gonzaga, bérencei felé fordulva, így szólt:

- Kérem, ne avatkozzanak dolgaimba.

Keze immár kesztyűtlen volt, s Lagardère ujjával régi hegre mutatott, mely a herceg keze fején vonult végig.

- Ime, az én művem, - mormolta megindulással.

- Ugy van, ön tette ezt, - mondta Gonzaga vacogó foggal. - Én még nem felejtettem el. Miért emlékeztet ön erre?

- Először történik Gonzaga uram, hogy mi szemtől-szembe találkozunk, - felelte Lagardère. - De nem utoljára. Nekem csak feltevéseim voltak. Biztosat akartam tudni. Ön Nevers gyilkosa.

Gonzaga erőltetetten nevetett.

- Gonzaga hercege vagyok, - mondá halkán, felvetve fejét. - Van elég pénzem ahhoz, hogy megvásároljam a földön az igazságot s a régens csak az én szememmel lát. Önnek csak egy fegyvere van ellenem s ez a kardja. Próbálja meg! Én kihivom önt.

Szemével hirtelen bérenceinek intett.

- Gonzaga uram, az ön órája még nem érkezett el. Majd én választom ki a helyet és időt. Megmondtam egyszer: - Ha nem jön Lagardèrehez, Lagardère keresi fel önt. Ön nem jött el s ime, én itt vagyok. Isten igazságos, megbosszulom Nevers Fülöpöt.

Ezzel elengedte Gonzaga karját, ki néhány lépésnyit visszatántorodott.

Most Lagardère a hercegnőhöz fordult s tisztelettel köszönté.

- Asszonyom, szolgálatára állok.

A hercegnő férje után ment s fülébe sugta: - Ha bármit tervez ez ember ellen, uram, én utját állom.

Visszament Lagardèrehez és kézcsókra nyujtotta kezét.

Gonzaga elég erős volt, hogy magába fojtsa mérget, mely vérét forrongásba hozta, így szólt, utolérve szolgáit:

- Ez az ember egyszerre akarja önöket vagyonuktól és szerencséjüktől megfosztani. Ez az ember bolond s a kezünk között van. Kövessenek.

Jobbfelé indult s a palotához érve, belépett a régens lakosztályának ajtaján.

A palotában és a sátrak alatt vacsorához hívták a vendégeket. A kert kihalt. Senki se járt a fák alatt. Itt-ott egy elkésett vendég járt. Lagardère és Gonzaga hercegnő egyedül maradtak a fűzfabokor alatt.

- Uram, - szólt a hercegnő remegő hangon, - az imént hallottam nevét. Husz év multán, az ön hangja felszakította régi sebemet. Ön volt az, egész biztos vagyok, akinek gondjaira bízták Caylus kastélyában gyermekemet.

- Ugy van, - felelte Lagardère.

- Miért váratott engem ennyi ideig? Feleljen nyiltan.

- Isten sugalta így, asszonyom. Hosszu történet ez. A részleteket majd máskor mondom el. Megvédtem az ön férjét, felfogtam utolsó sóhaját. Megmentettem gyermekét. Asszonyom, mit mondjak még önnek, hogy bizalommal legyen irántam.

A hercegnő ránézett.

- Isten a becsületességet irta homlokára, - szólt halkán. - De én nem tudok semmit és már annyiszor csalódtam.

Lagardère hidegen, majdnem ellenségesen mondta: - Nálam van gyermekének születési bizonyítványa, - szólt.

- A szavak, melyeket ön mondott: - Itt vagyok...

- Ezt nem férjétől, hanem a gyilkosoktól tanultam meg, asszonyom.

- Ön mondta ezt már egyszer Caylus várának árkában is...

- És így másodszor én adtam gyermekének életet, asszonyom.

A hercegnő nem talált szavakat. A megmentő és az anya közti párbeszédnek végnélküli ömledezésnek kellett volna lennie, de e helyett diplomáciai csata keletkezett köztük.

Kincsről volt szó, melyre mindketten féltékenyek voltak. Az anya, kit megtört a fájdalom, másrésről egyedülletben megkeményedett, büszke asszony volt s gyanakodott. Szerencsétlenebb volt, semhogy könnyenhivő lehetett volna. A szabadító, - ő is félt s nem hitt a zárkózott asszonynak.

- Asszonyom, - folytatá, - talán kételyei vannak leánya személyazonosságára vonatkozólag?

- Nincsenek, - felelte a hercegnő. - Valami azt sugja, hogy szegény leányom csakugyan az ön kezében van. Mily árat kér, uram, szolgálataért? Ne féljen, kérhet bátran, amit akar. Életem felét sem sokallanám.

Szavaiból kitűnt az anya, de egyuttal a sebzett nő is. Lagardère visszafojtotta keserü szavait és szó nélkül meghajolt.

- Hol van leányom? - kérdezte a hercegnő.

- Asszonyom, kell, hogy ön is meghallgasson engem.
- Értem önt, uram, de már mondtam egyszer...
- Nem, asszonyom, ön nem ért engem és attól félek, nem is érthet meg soha.
- Hogyan?
- Leánya nincs itt, asszonyom.
- De igen, - kiáltott a hercegnő gögösen. - Ön örködött leányom fölött s ő nem hagyta el önt soha. Így hát itt kell lennie. Vannak önnek szolgálói?
- Midőn leánya tizenkét éves lett, első férjének egy régi, hűséges cselédjét vettem magamhoz, Françoise asszonyt.
- Barrichon Françoise, - kiáltott a hercegasszony. - Látja, uram, ez méltó egy nemes emberhez. Köszönöm önnek.

E szavak sértették Lagardèret. De a hercegnő el lévén foglalva gondolataival, nem vette ezt észre.

- Vezessen leányomhoz, - mondá, - hajlandó vagyok önt követni.
- De én nem vagyok hajlandó önt vezetni.
- Ah! - a hercegnő visszavonta karját, mely Lagardèrén nyugodott. - Nem hajlandó? - Borzalommal nézett a lovagra, aki így szólt:
- Nagy veszélyben forgunk, asszonyom.
- Leányom, veszélyben? De itt vagyok én, aki megvédem.
- Ön? - Lagardère keserűen felnevetett. - Ön, asszonyom?

Szeme felcsillant.

- Nem gondolkozott ön azon soha, asszonyom, miért késett ez az ember oly soká, hogy visszaadja gyermekét?
- De igen, uram.
- S miért nem kérdi tőlem?
- A boldogságomat a kezében tartja, uram.
- És ön fél tőlem?

A hercegnő hallgatására Henrik keserűen felkacagott.

- Ha őszintén kérdez, őszintén feleltem volna, már amennyire udvariasság és tisztelet megengedi.
- Tehát most kérdezem önt s kérem, feleljen, félretéve udvariasságot és tiszteletet.
- Asszonyom, ha késlekedtem visszaadni gyermekét, ez azért történt, mert száműzetésemben hihetetlenül látszó hír jutott el hozzám: - Nevers özvegye nevet cserélt s Gonzaga neje lett.

A hercegnő lehajtá fejét. A vér arcába szállt.

- Nevers özvegye - ismétlé Henrik. - Asszonyom, midőn hosszú utánjárással meggyőződtem a hír valódiságáról, így szóltam magamban: - Gonzaga kastélya szolgálhat-e menedék gyanánt - Nevers leányának?
- Uram! - kiáltott a hercegnő.

- Ön sok mindenről nem tud, asszonyom, - szakította félbe Henrik. Nem tudja, miért háborodtam fel e hír hallatára, mely olyan volt fülemnek, mint egy szentségtörés. Nem tudja, miért tartottam ezt Nevers sirja meggyalázásának, kegyetlen, gyűlöletes istenkáromlásnak, hogy barátom leánya Gonzaga kastélyában tartózkodjék?

- És nem is akarja nekem elmondani? - szólt a hercegnő szégyenkező arccal.

- Nem, asszonyom. Első és utolsó tárgyalásunk rövid lesz. Csak olyan dolgokról beszélek, melyek elengedhetetlenek. Szomorúan nyugszom bele, hogy nem érthetjük meg egymást. Midőn a végzetes hirt meghallottam, még egy kérdést tettem fel magamban, jobban ismerve, mint ön, leánya ellenségeinek hatalmát: - „Hogyan védheti meg leányát az, ki még saját magát sem tudta megvédeni?”

A hercegnő eltakarta arcát.

- Uram! - kiáltá, - ön összezuzza szívemet.

- Isten látja, hogy nincs szándékomban.

- Ön nem tudja, milyen ember volt apám, nem ismeri a kínzásokat, fenyegetéseket, melyekben részem volt...

Lagardère mélyen meghajolt.

- Asszonyom, - mondta szinte megilletődéssel, - tudom, mily szent szerelemmel szerette ön Nevers herceget. A véletlen, mely kezembe adta gyermeke bölcsőjét, megengedte, hogy - akaratom ellenére, - betekintsek egy szép lélek mélyére. Nevers mélyen, teljes szívéből szerette önt. Ön nemes asszony, hű és bátor feleség volt. S mégis, engedett az erőszaknak.

- Hogy megállapítsam első házasságom és gyermekem törvényes voltát.

- A francia törvény nem ismer el ily kései eljárást. Házasságának és gyermeke születésének okiratai birtokomban vannak.

- Nemde, átadja őket nekem? - kérde a hercegnő.

- Igen, asszonyom. Ön elvesztett boldogságának még friss emlékei dacára is engedett az erőszaknak. Nem gondolja, asszonyom, hogy ezt az erőszakot a leánnyal szemben is épp úgy alkalmazhatják, mint az anyjával szemben? Hát nem ér többet az én védelmem, ki soha még erőszaknak nem engedelmeskedtem, mint bárki másé? Már gyermekkorom óta éltető elememnek tartom az erőszakot.

A hercegnő nem felelt azonnal. Valósággal félve tekintett rá.

- Tehát ön nem akarja visszaadni gyermekemet?

- Asszonyom, én visszaadom önnek leányát. Négyszáz mérföldet tettem meg és többször az életemet kockáztattam, hogy ezt megtehessem. Már tizennyolc éve vigyázok a leányára, az ő élete már tizszeresen az enyém, mert már tizszer megmentettem életét.

- Uram, - kiáltotta az anya, - uram, imádjam, vagy gyűlöljem önt?! Szívem önhöz huz, de ön visszautasít. Megmentette gyermekem életét, védelmezte...

- És meg is védelmezem, - szakította félbe hidegen Henrik.

- Még édesanyjával szemben is?

- Lehet, ez édesanyjától függ.

Gonzaga hercegnő arcáról leritt a fájdalom.

- Játékot üz a nyomoruságomból. Magyarázza meg, mit mondott, nem értem.

- Azért jöttem, asszonyom, hogy tetteimet megmagyarázzam és azon vagyok, hogy ez a magyarázat mielőbb véget érjen. Legyen szives, figyeljen ide. Nem tudom, hogy ítelt meg. Azt hiszem, rosszul. Utam előre kiszabott s követnem kell, nem törődve akadályokkal. Velem számolni kell, nekem, mint gyámnak, jogaim vannak.

- Mint gyámnak!

- Mily más nevet ad ön oly embernek, ki, hogy teljesítse egy haldokló kívánságát, másnak szenteli egész életét? Nemde, kevésnek találja a gyámi nevet. Ön elvakult fájdalomában és nem tudja átérezni, hogy becsülettel teljesített fogadalmam és tizennyolc évi folytonos éberségem ér annyit, mint az ön anyai tekintélye.

- Jaj! - ellenkezett még mindig a hercegnő. - Egyenlő...

- Kinek van több tekintélye, - folytatta bátran Lagardère, - az apja rámhagyta tekintélyét, ez egyenlő az önével és ezenfelül az a tekintély, mely életem harmadába került. Ez azt a jogot biztosítja nekem: hogy nagyobb gonddal, szeretettel és előrelátással vigyázzak az árvára. Én gyakorolni akarom ezt a jogomat, ha kell, az anyával szemben is.

- Tehát nem bizik bennem?

- Fülem hallatára mondotta ma reggel: „Ha leányom csak egy pillanatra is megfélekedezik származásának előkelőségéről, befátyolozom arcomat és azt mondom a világnak, hogy Nevers egész nemzedéke kihalt.”

- Tehát bánkódnom kell?

- Nem kell bánkódnia, asszonyom. Nevers leánya oly tiszta, mint az angyalok.

- Így hát ez esetben...

- Igen, asszonyom, fenségednek nem kell bánkódnia, de nekem félnem kell.

A hercegnő ajkába harapott. Látszott rajta, hogy már nem soká bírja haragját visszafojtani. Lagardère folytatta:

- Bizakodva, boldogan, reménnyel elteltén jöttem ide. De a szavak megdermesztették szívemet, asszonyom. Ha nem mondta volna e szavakat, leánya már régen karjai között lenne. Hogyan! - gondoltam magamban, - ez első gondolata? Mielőtt még gyermekét látta volna, büszkesége nagyobb volt szereteténél! A hercegnő páncélját találtam, mikor az anya szívét kerestem! Én, talán, mert férfi vagyok, másképp értelmezem az anyai szeretetet. Ha nekem mondanák: „Ott van a leánya, a szeretett embernek egyetlen ivadéka fejét kebelébe fogja rejteni és könnyeik össze fognak folyni...”; ha nekem mondták volna ezt, akkor engem csak egy gondolat fütött volna: hogy megöleljem gyermekemet!

A hercegnő sirt, de büszkén elrejtette könnyeit.

- Még nem is ismer és máris elitél.

- Igen, asszonyom. Egyetlen szava miatt elitélem. Ha rólam lenne szó, még várnék az ítélettel, de róla van szó s így nem várhatok. Házában, melyben nem ön parancsol, mi történik gyermekével? Milyen biztosítékot nyújthat maga felől és milyet az ura felől?! Feleljen, asszonyom! Milyen új életet készített ön elő gyermekének? Mily boldogságot tud ön nyújtani neki elvesztett boldogságáért? Hatalmas lesz, gazdag lesz, több parancsolásban, de kevesebb boldogságban lesz része. Büszkébb lesz, de nem nevelik erényre. Asszonyom, mi nem ezt keressük. Mi a világ minden nagyságát, pompáját odaadnók egyetlen szivből jövő szaváért. Ezt a szót várjuk. Hol rejtőzik az ön szeretete? Hiába keresem. Félek öntől, asszonyom, most már nem Gonzaga hercegnőtől, hanem az anyától. Tudom, hogy itt a veszedelem, megérezem

és ha nem óvnam meg Nevers hercegnőjét ettől a veszedelemtől is éppen úgy, mint a többitől, nem teljesíteném feladatomat és megérdemelném a halált.

Megállt, választ várva, de a hercegnő nem felelt.

- Asszonyom, - folytatta, miközben nyugodtságot erőltetett magára, - bocsásson meg, nekem kötelességeim vannak, melyek azt parancsolják, hogy én szabjam meg a feltételeket. Azt akarom, hogy Auróra boldog legyen, hogy szabad legyen és inkább, mintsem rabszolgának lássam...

- Fejezze be uram... - mondta a hercegnő kihívó hangon.

Lagardère megállt.

- Nem, asszonyom, ön iránti tiszteletből nem fejezem be, de így is megérthetett.

Gonzaga hercegasszony keserűen felnevetett, majd hirtelen felállt és élesen szemébe nézve így szólt Henrikhez:

- Természetes. Nevers kisasszonya a leggazdagabb örökös nő Franciaországban. Ha ilyen zsákmányuk van, nem szívesen engedik ki a kezük közül. Megértettem önt, uram, sokkal jobban, mintsem gondolhatná!

Egy másik tête-à-tête.

A fűzfabokrok alatt ültek. Az idő már éjfél után járt. Az összeverődő poharak zaja nőttön nőtt, de a kivilágítás megcsappant és a részegek rekedt hangjából az ünnepély végére lehetett következtetni.

Egyébként, a kert csendes volt és mi sem zavarta Lagardère beszélgetését a hercegnővel.

Caylus Auróra fellázadt büszkesége kimérte a végzetes csapást és az első percben meg volt magával elégedve. Lagardère lehorgasztotta fejét.

- Hogy ön hidegnek talált engem, uram, - kezdte újra a hercegnő lenézően, - és nem hallotta jókedvű felkiáltásomat, ez azért van, mert mindent kitaláltam. Tudtam, hogy még nincs vége a harcnak és hogy még korai a győzelmi himnuszt énekelni. Megremegtem, mikor önt először megláttam. Az ön szépsége, ifjúsága, kalandjai elég okot szolgáltak erre.

- Asszonyom, - kiáltá Lagardère, - a mennyben lakó lát engem és bosszút áll az ön gyalázkodásaiért!

- Merje mondani, hogy nem gondolt még erre az esztelen álomra.

Hosszu csend következett és a hercegnő megvetően nézte végig Lagardèret, aki komoly hangon folytatta:

- Csak szegény nemes ember vagyok. Tegnap még számüzött voltam. És ön mégis igazat mondott: gondoltam erre. Amit most önnek mondok, arra tegnap még gondolni sem mertem volna.

A hercegnő gunyosan nevetett.

- Esküszöm önnek, becsületemre és szerelmemre.

Szenvedélyesen ejtette ki az utolsó szót. A hercegnő gyűlölettel nézett rá.

- Tegnap még egyetlen gondolat foglalkoztatott: Nevers özvegyének visszaadni leányát. Elhiszi-e, vagy sem, nem érdekel, mert én vagyok az, akitől a leánya sorsa függ. Mikor Mad-

ridből elindultam, magam sem tudtam, mit veszitek. De minél jobban közeledett az elválás pillanata, annál jobban fájt valami. Leányomnak neveztem, de szám hazudott, Auróra nem volt már leányom. Ránéztem könnyes szemmel, ő visszanézett, de nem úgy, ahogy apára nézni szoktak.

A hercegnő idegesen játszott legyezőjével.

- Az ön szerepe, hogy engem arról értesítsen, hogy leányom szereti önt?

- Ha ezt nem remélném, szívesebben meghalnék e pillanatban.

Gonzaga hercegasszony leült egy padra. Keble izgatottan pihegett. Henrik az ő szemében leánya csábitója volt. Haragja annál is nagyobb volt, mert magába kellett fojtania. Azt hitte, hogy Lagardère kalandor, akit meg lehet vásárolni. Végre megszólalt:

- Ismeri Auróra családja nevét?

- Ő azt hiszi, hogy szegény leány.

- Megmondja neki az igazat?

- Meg, asszonyom. Tegye szívére a kezét és mondja: „Nevers emlékére ígérem, hogy leányom mellettem szabadságban és biztonságban él” és én visszaadom önnek leányát.

A hercegnőt nem találta készületlenül a nem várt kérdés. Azt hitte, valami újabb csel, melyre ő is csellel akart válaszolni. Leánya ennek az embernek a kezében volt és ő leányát akarta viszontlátni.

- Várom! - folytatta Henrik - és látom ingadozását.

A hercegnő hirtelen kezét nyújtott neki, nem rejthetvén el csodálkozását.

- Ime, ígérem! Bocsássa meg egy szegény asszonymak, aki mindig ellenségekkel van körülvéve. Ha tévedtem, térden állva szolgálatot elégtételt. Nem így kellett volna találkoznunk, Lagardère lovag. Lehet, hogy ön a hibás, lehet, hogy az én büszkeségem. Azonnal meg kellett volna mondanom, hogy a családi tanácsban kiejtett szavaimat Gonzagához irányítottam, annak a leánynak láttára, akit, mint Nevers leányát akartak bemutatni. Felindulásom nagyon is hirtelen volt, de a szenvedés türelmetlenné teszi az embert és ön tudhatja, hogy mennyit szenvedtem.

Lagardère, aki állva hallgatta végig, tiszteletteljesen meghajolt.

- És végül, - folytatta szomoru mosollyal, - minden asszony színészkedik egy kisé, féltékeny is vagyok önre, nem tudja miért? Féltékeny vagyok, mert ön elvette tőlem kedveskedéseit, kisgyermeki pajkosságát, kacagását, első könnyeit. Elvesztettem tizennyolc évét és ime, ön most a többit is el akarja venni tőlem. Meg tud ön nekem bocsátani?

- Boldog vagyok, nagyon boldog, hogy így hallhatom önt beszélni, asszonyom.

- Azt hitte, hogy szívem márványból van? Bárcsak már láthatnám őt. Lekötelezettje vagyok, Lagardère lovag, barátja vagyok és megígérem, hogy sohasem felejttem el.

- Én semmi sem vagyok, asszonyom, nem rólam van szó.

A hercegnő felállt és így szólt:

- Leányom, leányomat adja vissza. Ígérem, becsületesemre és nevemre, hogy teljesítem kérését.

Lagardère szomoruan mondta:

- Ön megígérte, asszonyom és megkapja gyermekét. Annyi időt kérek, hogy őt értesíthessem és előkészíthessem a találkozásra. Gyengéd, szelidlelkű, tulságos izgalom csak ártana neki.

- Sok időre van szüksége?
- Egy órát kérek.
- Tehát közel van hozzánk.
- Biztos helyen, asszonyom.
- Megmondhatná a rejtekhelyét?
- Miért, asszonyom, hisz egy óra múlva a karjai között lesz Auróra.
- Legyen tehát akarata szerint, Lagardère lovag. Vizontlátásra! Remélem, barátok leszünk.
- Nem szüntem meg barátja lenni, hercegnő.
- Érzem, hogy megszeretem önt. A vizontlátásra! Bizzék bennem.

Lagardère hévvel csókolta meg a feléje nyújtott kezét.

- Öné vagyok, asszonyom: testestül-lelkestül.
- Hol találom önt?
- Diana köröndjénél, egy óra múlva.

Lagardère eltávozott. A bokrokon túl futni kezdett.

A hercegnő magára maradt.

- Megkapom leányomat! Sohasem látom többé ezt az embert viszont! - Majd a kormányzó lakosztálya felé haladt.

Lagardère, mint egy őrült, ismételte.

- Bizzék bennem! - mondta, - jól hallottam. Hogy csalódtam ebben a nőben. - És boldogan kereste fel La Bréant apó kunyhóját. Körülnézett, majd hirtelen kinyitotta az ajtót és belépett.

Auróra azonnal észrevette és elébe szaladt.

- Ki volt ez a nő? - kérdezte hirtelen.
- Melyik nő?
- Az, akivel az imént együtt volt.
- Honnan tudja ezt, Auróra?
- Ez, nemde, halálos ellensége önnek, Henrik?
- Miért gondolja, hogy ellenségem?
- Ön mosolyog, tehát hála Istennek csalódtam. Miért zárt be ide? Jöjjön és vezessen a bálterembe.
- A bálnak már vége van.
- Valóban, már nem hallom azt a vidám zajt, amit az előbb. Ezen az asszonyon kívül senki sem járt erre.
- Auróra, kérem, mondja meg, miért gondolta, hogy ez a nő ellenségem?
- Ön megijeszt engem. Hát igazam volt?
- Feleljen, Auróra, egyedül járt erre az asszony?
- Nem, egy előkelő és csillogó ruhájú férfival beszélt.

- A hölgy nem ejtette ki a férfi nevét?
- Az ön nevét mondta. Ebből gondoltam, hogy önnel volt együtt.
- Mit mondott az asszony, amikor az ablaka előtt elment?
- Csak néhány szót, de láttam, hogy nagyon haragos volt. Azt mondta, hogy „Fenséges uram”.
- Fenséges uram, - ismételte Lagardère.
- „Ha királyi fenséged nem jön segítségemre.”
- Hisz ez a kormányzó volt! - mondta Henrik megremegve.

Auróra gyermekes örömmel tapsolt.

- A kormányzó! Láttam a kormányzót!
- Ha királyi fenséged nem jön segítségemre... és mit mondott még?
- A többi már nem hallottam jól.
- Ezután ejtette ki a nevemet?
- Nem, előtte. Én az ablaknál voltam és az ön nevét véltem hallani, de hisz én mindenütt az ön nevét vélem hallani... Még jó messze lehetett. Mikor közeledett, azt mondta: „Csak erőszakkal lehet ezt a szelidíthetetlen akaratot megtörni”.
- Ah, ezt mondta hát?
- Igen, ezt.
- Jól hallotta?
- Igen, de miért olyan sápadt?

Henrik tényleg sápadt volt. Ha tört szurtak volna szívébe, az sem fájt volna neki jobban.

Vére az arcába szökött.

- Az erőszak, - mondta, - az erőszak következik a cselvetés után! Mélységes önzés! A jóért rosszal fizetni! És ezt egy angyal teszi Jézus nevében, ez aljas és gyűlöletes. Ez a gondolat csak a pokolból származhatott. Becsapott engem! Mindent értek! Erőszakkal akarnak kényszeríteni, hogy elválasszanak minket!
- El akarnak minket erőszakkal választani?! Ki az a nyomorult asszony?!

Auróra felugrott, mint fiatal oroszlán.

Lagardère a vállára tette a kezét.

- Auróra, nem szabad erről az asszonyról semmi rosszat mondani.

Arca oly elkeseredett kifejezést vett fel, hogy a leány megijedt.

- Az Istenért! Mi történt hát?

Közeledett Henrikhez, de Lagardère valósággal visszalökte.

- Hagyjon, hagyjon, hisz ez rettenetes. Valósággal átok van rajtunk!

Auróranak könny szökött a szemébe.

- Ön nem szeret többé, Henrik.

Lagardère, mint örült nézett a leányra. Kezeit tördelte és őrjöngő nevetés tört ki belőle.

- Jaj, - kiáltotta részegként tántorogva, - nem tudom, becsületesemre nem tudom, mit tegyek!! Szerelmem vagy a kötelességem előbbrevaló?

Leült egy székre és az ártatlan gyermekek hangján mormolta.

- Lelkiismeretem, lelkiismeretem, mondd meg, melyik előbbrevaló a kettő közül? Kötelességem vagy szerelmem? Életem vagy halálom? Ennek az asszonynak talán igaza van.

Auróra nem sokat értett ezekből az összefüggéstelen szavakból, de látta Henrik rettenetes lelkiállapotát.

- Henrik, Henrik, - mondta elébe térdelve.

- A szent jogokat nem lehet megvásárolni, még az életünk árán sem. Én az életemet adtam. Mivel tartoznak érte? Semmivel.

- Az Istenért Henrik, nyugodjék meg és magyarázza meg nekem.

- Örültség! Homokra építettem és az első fuvallat elsöpörte álmaim kártyavárát.

Nem érezte Auróra gyengéd simogatását és kezén végigfolyó könnyeit.

- Miért jöttem ide? Kinek volt reám szüksége? Ki vagyok én? Nincs ennek az asszonynak igaza? Ki biztosít arról, hogy mi boldogok leszünk?... Miért sir, Auróra?

- Sirok, mert önt ilyen állapotban látom, Henrik.

- Ha később láttam volna magát sirni, meghaltam volna.

- Miért akar ön sirni látni engem?

- Tudom én? Auróra, Auróra sohasem ismerhetjük a női szívet. Tudnám csak, hogy ön szeret!

- Hogy szeretem-e önt? - kiáltotta a leány égő szenvedéllyel.

Henrik vizsgálgatta az arcát.

- Ön azt kérdi, Henrik, hogy szeretem-e?

Lagardère a leány szájára tette kezét. A leány megcsókolta azt és a férfi visszarántotta kezét, mintha láng csapta volna meg.

- Bocsásson meg, - kezdé újból, - és mégis tudnom kell. Ön nem ismeri még saját magát, Auróra. Hallgasson ide, gondolja meg jól, egész életre szóló szerencsénkkel vagy szerencsétlenségünkkel játszunk. Feleljen, könyörgöm, úgy, amint azt a szíve sugallja.

- Mint atyámnak, úgy válaszolok.

- Ne mondja ezt a szót, - szólt oly halkán, hogy Auróra alig hallotta, - sohase mondja ezt nekem! Ez az egyetlen név, melyre én tanítottam! Kit látna bennem, ha nem az apját?

- Oh, Henrik - ellenkezett Auróra, kit hirtelen elpirulása még szebbé tett.

- Mit gondol, hány éves vagyok, Auróra?

- Mit érdekel engem az ön kora, Henrik.

- Szeretném, ha felelne kérdésemre.

Ugy állt ott, mint bűnös, ki ítéletét várja.

A szerelemnek, ennek a hatalmas szenvedélynek különös szeszélyei vannak. Auróra lesütötte szemét és szíve izgatottan dobogott.

Most először látta Lagardère a leány felébresztett érzelmeit és azt hitte, a mennyország kapuja nyílt meg előtte.

- Én nem tudom, hány éves ön, Henrik, de az atyai nevet sohasem tudtam mosolygás nélkül kiejteni.

- Miért nem, leányom, én az atyja lehetnék.

- De én nem lehetnék a leánya, Henrik.

Az ambrózia, amely megrészesítette a halhatatlan isteneket, ecet volt e szavakhoz képest. Lagardère mégis folytatta, utolsó cseppig akarván kiüríteni boldogsága poharát.

- Idősebb voltam, amikor a világra jött, mint ön most. Én már akkor férfi voltam.

- Ez igaz, mert egyik kezében a bölcsőmet tartotta, a másikban pedig a kardot, amely engem megvédett.

- Auróra, kérem, ne nézzen hálája szemüvegén keresztül, lásson olyannak, amilyen vagyok.

Auróra a férfi vállára tette kezeit és hosszasan szemlélte a férfi arcát. Végül, szemében könnyekkel, így szólt:

- Nem ismerek ezen a világon magánál szebb, jobb és nemesebb embert, Henrik.

Mint végződik az ünnepély?

Auróra igazat mondott. Lagardère épp oly szépnek és fiatalnak látszott, mint ő.

A szerelem, mely még a rutat is széppé teszi, a szerelem, mely a szépséget glóriával övezi, a szerelem ott ragyogott a leány átszellemült arcán.

Lagardère magához szoritotta remegő jegyesét.

- Köszönöm, köszönöm, - rebegette.

Csendesen megcsókolták egymást.

- Mondd, Auróra, mindig boldog voltál mellettem?

- Igen, mindig nagyon boldog voltam.

- És mégis, Aurórá, te sirtál.

- Honnan tudja azt, Henrik?

- Én mindent tudok, ami rád vonatkozik. Miért sirtál?

- Miért sirnak az ifju lányok?

- De te nem vagy olyan, mint a többi lány. Mondd hát, miért sirtál?

- Bolond vagyok, Henrik. Azt gondoltam, mennyi szép nő van itt Párisban és ön talán mást szeret.

Szégyenkezve Lagardère ölébe hajtotta fejét.

- Hát Isten megadja nekem ezt a boldogságot, - mormolta magában Henrik, óh, higyjem-e ezt...

- Hinned kell, hogy szeretlek!

- Hallgass ide. Fel akartam lebbenteni ma éjjelre az udvari élet pompáját. Tanuja voltál a fényüzésnek és a csillogásnak. Tetszene neked ez az élet?
- Szép a királyi udvar, de ugye nem láttam még mindent.
- Látom, csillog a szemed, ugye szívesen élnél az udvarban?
- Veled igen.
- És nélkülem?
- Semmit sem kívánok nélküled.
- Láttad a hölgyeket, akik kacagva haladtak tova?
- Láttam, hogy boldogok és szépek.
- Tényleg boldogok. Vannak palotáik és kastélyaik.
- Ha te velem vagy, többre becsülöm a kunyhót a palotánál.
- Barátnőik vannak.
- Megelégszem veled.
- Családjuk van.
- Te vagy az én családom.

Auróra habozás nélkül felelgetett őszinte mosollyal ajkán. Szívéből beszélt, de Lagardère teljesen biztos akart lenni a dologban.

- Nekik anyjuk van.

Auróra elsápadt. Ajkáról eltűnt a mosoly. Könny tolult a szemébe.

- Nekik anyjuk van! - ismételte az ég felé nézve. - Én sokszor vagyok anyám társaságában. Ön után anyámra gondolok legtöbbit, Henrik. Ha anyám itt lenne, az paradicsomi boldogság volna számomra. De ha ön és anyám között kellene választanom...

Keble izgatottan hullámozott; arcáról lerítt a szomorúság. Lagardère léleketét visszafojtva hallgatta.

- Nem lenne szabad így beszélnem, de úgy mondom, ahogy érzem; ha ön és anyám között kellene választanom, akkor...

Nem bírta befejezni a mondatot, összetörve rogyott karjaiba, majd zokogva kiáltotta:

- Szeretlek, szeretlek téged!

Lagardère kiegyenesedett. Egyik kezével gyöngéden támogatta a leányt, a másikkal mintha az eget hívta volna tanúnak.

- Isten, ki mindent látsz, - kiáltotta elragadtatással, - ki hallasz minket és megitélsz, te adtad őt nekem, én elfogadom és esküszöm, hogy boldoggá teszem.

*

- Ne félj, komám, - mondá Cocardasse, - ki Barbanchois bárót a lábánál fogva cipelte, - ez régi nemes, no, de meg is van a sulya, ugye-e, bajtárs.

Passepoil fejénél fogta a bárót. A báró szigorú és elégedetlen ember volt, aki utálta a kormányzó rendezte orgiákat, de aki jelenleg oly részeg volt, mint egy orosz cár, aki Franciaországban mulat.

Hunandaye báró megbizta Cocardesse és Passepoil, hogy vigyék haza Barbanchoist a szállására. Az elhagyott sötét kerten kellett keresztülvinniök.

- Fáradt vagyok, - mondta Passepoil, - az öreg ur nehéz, a fizetség csekély.

Az öreg bárót letették a före, ki kissé mintha felébredt volna a nedves fűvön, s kedvenc szavajárását mormolta:

- Na, most hová megyünk?

A két pajtás, kik külön-külön legalább kétszer annyit ittak, mint a báró, beszélgetni kezdett:

- Hát nem láttad többé? - kérdezte Cocardasse.

- Kit?

- A kis rózsaszinruhákat.

- Még az árnyékát se, pedig benéztem minden sátorba.

- Hát a másikkal sem találkoztál?

- Nem találkoztam vele, de hallottam, ahogy róla beszéltek. A kormányzó nem vacsorázott. Több, mint egy óra hosszat bezárkózott Gonzaga herceggel. Az egész bérenchad, melyet ma reggel a palotában találtunk, mind feni a fogát és fenyeget. Az istenit, ha csak fele annyit mernek, mint amennyit beszélnek, nehéz dolga lesz a mi kis Lagardère-ünknek.

- Nagyon félek, - sóhajtott Passepoil, - hogy még elteszik láb alól.

- Hidd el, komám, majd csak kilábol ő ebből is, hisz látott ő már különbeket ennél.

- Addig jár a korszó a kutra...

Nem fejezte be a közmondást. A medence felől zaj hallatszott. Barátaink, már csak megszkásból is, a bokrokba rejtöztek. Első dolguk volt mindig elrejtözni. Egy csapat katona közeledett, Bornivet-val, Berry asszony apródjával az élén. Amint a csoport egy-egy uton végig haladt, a lámpákat eloltották. Cocardasse és Passepoil hallották, amint a katonák egymás közt beszéltek.

- A kertben kell lennie, erősítette egy gárdista őrmester; kikérdeztem az őroket, nem látták elmenni. Ruhájáról könnyen felismerhették volna.

- Vigyázzatok, fiuk, - parancsolta Bornivet, - hisz tudjátok, mily veszedelmes fickó.

Tovalépdeltek.

Még két csapat járkált a kertben, a lámpákat mindenütt eloltották. Mintha kivégzés készült volna ebben a kéjlakban.

- Komám, - mondta Cocardasse, - ezek ő rá vadásznak.

- Világos, - felelt Passepoil.

- Már a palotában hallottam, hogy a fickó csunyán bánt Gonzaga herceggel. Őt keresik.

- És, hogy megtalálják, eloltják a lámpákat?

- Becsületemre, 40-50 egy ellen; ez egyszer nehéz dolga lesz.

- Hidd el, most is kievickél. Menjünk, ajánljuk fel neki segítségünket.

A két fickó elindult.

Barbanchois báró így ez éjjel nem alhatott ágyában. A nemes férfiú ott maradt a földön. Az elkövetkezendőkben meglátjuk, hol ébred fel.

Cocardasse és Passepoil Lagardère keresésére indult.

Az éj sötét volt. A lampionok sehol sem égtek már.

A kormányzó lakosztályának első emelete ki volt világítva.

Egy ajtót kinyitottak.

Maga a kormányzó jelent meg az erkélyen és így szólt a sötétben álló szolgálóihoz:

- Uraim, fejükkel felelnek, ha nem élve fogják el őt!

Valljuk meg, hogy az őrszemek nem szívesen mentek bele a dologba. Lagardère-nek olyan hite volt, hogy mindegyik előbb legszívesebben végrendelkezett volna, mielőtt ilyen kalandba kezd. Bornivet maga is inkább megvívott volna tizenkét hadnaggyal, mintsemhogy vállalja Lagardère elfogatását.

*

Lagardère és Auróra elhatározták, hogy elmenekülnek.

Lagardère nem tudta, mi történik a kertben. Azt hitte, el tud majd menekülni azon a kapun, melyet Le Bréant őriz. Henrik felvette fekete álarcát, Auróra is eltakarta arcát és elhagyták a kunyhót.

Két térdelő alakot találtak a küszöbön.

- Mi minden tőlünk telhetőt megtettünk, lovagunk, - mondták egyszerre Cocardasse és Passepoil, bocsásson meg nekünk.

- Rettenetes volt, uram - mondá Cocardasse - azzal a rózsaszín dominóval.

- Kegyes Jézuskám! - kiáltotta Passepoil - nézd, itt van ő.

Cocardasse a szemeit dörzsölte.

- Álljatok fel, - parancsolta Lagardère.

Majd észrevette a kertben a gárdisták fegyvereinek csillogását és így szólt:

- Mit jelentsen ez?

- Azt jelenti, hogy önt bekerítették! - felelt Passepoil.

Lagardère nem kérdezett többet, mindent kitalált.

Az ünnepélynek vége volt. Az órák mint percek multak el s ő nem nézte az órát, elkésett. Egyedül a tömeg segíthette volna menekülését.

- Teljesen, minden erőttökkel mellettem vagytok? - kérdezte.

- Mindhalálig! - kiáltotta egyszerre a két derék ember, kezét szívére téve.

- Visszavonták az ajtók őreit? - kérdezte Lagardère.

- Megerősítették!

- Ismeritek véletlenül Le Bréant, az egyik kapu őrét?

- Mint saját zsebünket.

Elfojtott zaj hallatszott a bokrokból. Lagardère és társai nem vették észre a közelebb lopódzókat; ahol ők álltak, az a hely világosabb volt, mint a bokrok.

- Hallgassatok ide, - szólt Lagardère, - mindent kockára kell tennünk. Ne törődjetek velem, majd kivergődöm valahogy álruhában és becsapom üldözőimet. Vezessétek el ezt a fiatal

leányt. Lépjetek be a kormányzó előcsarnokába, ott forduljatok balra. Le Bréant kapuját megtaláljátok a folyosó végén, álarccal menjete és mondjátok: „Az küldött, aki a kertben szálláson van.” Ő kinyitja majd az utcára nyíló kaput és akkor várjatok meg a Louvre mellett.

- Megértettük, - felelte Cocardasse.

- Még egy szót. Inkább haljtok meg, de ne adjátok ki a leányt a kezetekből.

- Ne féljen, beverjük mindenkinek a fejét, aki utunkba áll.

- Ez egyszer meg lesz elégedve velünk.

Lagardère megcsókolta a leány kezét.

- Bátorság, ez utolsó megpróbáltatásunk.

A leány a két jóbarát kíséretében eltávozott.

A narancsfák árnyékában két ember rejtőzött, Gonzaga és hű szolgája, Peyrolles.

Lagardère-ra vártak. Gonzaga néhány szót sugott Peyrolles fülébe, mire az egy tucat bérencet maga mellé véve, Cocardasse és Passepoil után indult.

Le Bréant tényleg ki is nyitotta az ajtót, de nemcsak Auróranak és kísérőinek, hanem Peyrollesnek is.

Lagardère végigment az ösvényen, hogy figyelemmel kísérhesse jegyesét, de midőn vissza akart térni a konyhába, egy csapat gárdista zárta el utját.

- Halló, lovag ur, - kiáltották, - ne álljon ellen, minden oldalról körülvettük.

Ez igaz volt.

- Mit akarnak tőlem?

Bornivet odalopódzott és megragadta Lagardère karját, aki nem fejtett ki semmiféle ellenállást, hanem másodszor is megkérdezte:

- Mit akarnak tőlem?

- Teringettét, - mondta Bornivet, - mindjárt meglátja.

Majd így szólt:

- Előre a palotához, önök tanui, uraim, hogy én fogtam el.

Legalább hatvanan voltak és bevitték Henriket Orleánsi Fülöp lakosztályába. Az előcsarnokot bezárták és Barbanchois bárón kívül, ki nagyban horkolt a nedves fűvön, senki sem maradt a kertben.

A csapda.

Lagardèret a kormányzó fogadószobájába vitték. A teremben asztal volt, mellette Orleánsi Fülöp széke, egy másik a Bourbon hercegek számára és több szék a tanács tagjainak.

Mikor Lagardèret idehozták, sok ember szorongott a teremben. Az ajtónál örök álltak és Bornivet, mint győztes hadvezér, törölgette homlokát egy tükör előtt.

- Nehéz dolgunk volt, - mondta végül, - de mégis sikerült. Mily ördögi ember!

- Sokáig védekezett? - kérdezte Machault, a rendőrfőnök.

- Ha nem lettem volna ott, Isten tudja, mi történik.

Számos nemes ember, püspökök voltak a teremben, Gonzaga néhány hive. Egyetlen nő volt, Gonzaga hercegnő, ki a kormányzó jobbján ült. Lagardère mögött egy tucat állig felfegyverzett legény állott.

- Uram, - szólt a kormányzó, szigorúan nézve Lagardèret, - az nem volt a feltételeink között, hogy ön megzavarja ünnepélyünket és megsértse az ország legtekintélyesebb embereit. Azzal vádolják önt, hogy kardot rántott a királyi palota területén. Tulhamar leszek kénytelen megbánni lovaggal szemben tanusított kegyelmemet!

Lagardère hideg, de tisztelettudó hangon felelt.

- Fenséges uram, nem félek attól, hogy megismételjék Gonzaga herceggel való párbeszédemet. Ami a másik vádat illeti, tényleg fegyvert rántottam, de egy hölgy védelmére. Az urak többen igazolhatják szavaimat.

Egyedül Chauverny szólalt meg:

- Uram, ön igazat mondott.

Henrik csodálkozva nézett a kis marquisra, kit társai kinevettek.

- Uram, - folytatta a kormányzó, - ezt mind megbocsátanók önnek, de van, amit nem bocsáthatunk meg. Ön megígérte, hogy visszaadja Gonzaga hercegnőnek leányát. Igaz ez?

- Igaz, fenség.

- Ön egy futárt küldött, ki ugyanezt ígérte az ön nevében. Beismeri ezt?

- Igenis, fenséges uram.

- Ön, remélem kitalálta, birái előtt áll. Hol van most Nevers leánya?

- Nem tudom.

- Hazudik! - kiáltotta a hercegnő.

- Nem hazudom, asszonyom. Mindössze képességeimen felül tettem ígéretet. Akkor azt hittem, hogy teljesíthetem, amit ígérek.

- És most? - kérdezte a hercegnő magánkivül.

- Most már nem hiszem.

Gonzaga hercegnő kimerülten esett vissza székébe.

A jelenlevő előkelőségek nagy érdeklődéssel nézték ezt az embert, kiről ifju korukban annyit hallottak. Lagardère, a vasgyuró! A szép Lagardère! Nem hitték, hogy ez a nyugodt és okosnak látszó ember közönséges lelkű lenne.

- Fenséges uram, - mondta a hercegnő kezeit tördelve, - nem látja fenséged, hogy ez az ember elrabolta gyermekemet! Esküszöm, hogy így van! Elrejtve tartja! Emlékszem, neki adtam át a gyilkos éjjel, tudom, esküszöm!

- Hallotta, uram? - kérdezte a kormányzó.

- A hercegnő téved.

- Jaj, hogy lehetne ezt az embert vallomásra birni!

- Csak egy tanura lenne szükség, - mondta a kormányzó.

Ekkor lépett be Gonzaga herceg. Megállt az ajtóban és üdvözölte előbb feleségét, majd a kormányzót.

Henrik kihívóan szólt hozzá:

- Hol van a tanu, nos, mer-e felismerni.

Gonzaga nem bírta ki tekintetét és lesütötte szemeit. Ezt mindenki észrevette. Csend volt a teremben. Peyrolles arca jelent meg a küszöbön, ki így szólt urához halk hangon:

- Kezünkben van a leány.

- Az iratok is?

- Azok is.

Gonzaga arca kipirult az örömtől.

- Ugy-e mondtam, hogy aranyat ér a pupos.

- Hitemre, - felelt Peyrolles - rosszul ítéltém meg.

- Nemde, uraim, - szólt Lagardère - senki sem jelentkezik. Minthogy önök biráim, ítéljenek. Mi történt? Egy szegény nemes ember csalódott reményében. Azt hittem, számíthatok a legtisztább és legnemesebb érzelmekre s olyan ember vakmerőségével tettem ígéretemet, aki reméli, hogy számot tarthat hálára. A végzet játszott velem, fenséges uram. Amiről azt hittem, a kezem között van, elszökött előlem.

Machault halkán beszélt a kormányzóval.

A hercegasszony ismét megszólalt:

- Lábaihoz borulok, fenség.

- Hagyja, asszonyom, - szakította félbe Orleánsi Fülöp, majd Lagardèrehoz fordult:

- Uram, ön nemes ember, legalább is annak mondja magát. Amit ön tett, az méltatlan nemes emberhez. Büntetése saját szégyene legyen. Kardját, uram!

Lagardère letörölte verejtékes homlokát. Mikor átadta kardját, néhány könnycsepp gördült le arcán.

- Fenség, - mondta meghajolva - tudomásul veszem királyi fenséged ítéletét és nem fellebbezek.

- Ön nem érdemli meg uram, hogy kardot viseljen. Engedjenek neki utat. Uraim, nem érdemli meg, hogy velünk egy levegőt szivjon.

Henrik, ki Auróra kedvéért még ezt a szégyent is szívesen viselte, az általános csendben az ajtó felé tartott.

A terem közepén Gonzaga utját állta.

- Fenség, - szólt, - én elállom ennek az embernek az utját!

Chauverny, ki szerfelett izgatott volt, majdnem ráugrott Gonzagára.

- Bezzeg, ha kard volna nála! - kiáltotta.

- A kis marquis megbolondult, - mondták többen.

- Miért áll ön ez embernek utjába? - kérdezte a kormányzó.

- Mert ön tévedett, fenség. - A nemességtől való megfosztás nem büntetése a gyilkosoknak.

Mindenki megmozdult a teremben. A kormányzó felállt.

- Ez az ember gyilkos! - szólt Gonzaga, kardját Lagardère vállára téve.

Lagardère felnevetett és megragadta Gonzaga öklét, úgy, hogy az kiejtette kardját kezéből. Magával rántotta a kormányzó elé; ott megmutatta a sebhelyet Gonzaga kezén.

- Ime, kezem műve! Megismerem!

A kormányzó tekintete elsötétült.

Gonzaga nem vesztette el lélekjelenlétét.

- Fenség, - mondá, - végre elérkezett a pillanat, melyre tizennyolc éve várok, hogy Fülöp testvérünket megbosszulhassam. Ezt a sebet Nevers védelmében kaptam!

A hercegnő borzadva eltakarta arcát, elájult az izgalomtól.

Lagardère, mint felbőszült oroszlán, felordított:

- Gyalázat!

Visszalökte Bornivet-et, ki meg akarta ragadni.

- Távozzatok tőlem! Aki hozzám nyúl, halál fia!

Majd a kormányzóhoz fordulva, így szólt:

- Fenséged nekem menlevelet adott!

Kirántotta zsebéből az iratot és fennhangon olvasta:

- Szabad, bármi történjék is! Fenséged irta alá!

A kormányzó csendet intett.

- Ennek az embernek igaza van, ő szabad. Senki se mondja, hogy Orleánsi Fülöp nem tartja be az ígését. Negyvennyolc óra alatt át kell lépnie a határt.

Lagardère meg sem mozdult.

- Hallotta, uram, távozzék!

Lagardère lassu mozdulattal eltépte a menlevelet és a kormányzó elé dobta.

- Fenséged nem ismer engem! Nekem nincs szükségem menlevélre. Én huszonnégy órát kérek mindössze, ez elég nekem, hogy visszaadjam a hercegnőnek a leányát és megbosszuljam Neverst, ellenkező esetben királyi fenséged foglya leszek.

Üdvözölte a kormányzót, majd félretolta a körülötte állókat és kifelé indult. A lépcsőn ismét Gonzaga herceget találta utjában.

- A kormányzó elengedte önt, de én nem engedem. Én is Nevers barátja voltam, jogomban áll, hogy bosszút álljak. Hiába nevez gyalázatosnak, tudjuk, hogy a vesztesnek ez egyetlen fegyvere. Figyeljen inkább ide. Mondok egy kellemes hirt. Auróra a kezünk között van.

E szavakra Lagardère, mint őrült rohant neki a hercegnek, fellökte és testén keresztül a kertbe futott.

Már lestek rá Gonzaga bérencei, egy ütést rá is mértek, de azért sikerült Le Bréant kunyhójába menekülnie.

A bérencek azt hitték, hogy halálos sebet ejtettek rajta, keresésére indultak, találtak is egy testet, kiről azt hitték, hogy Lagardère, pedig Barbanchois volt. Hordágyra tették, kivitték a város végére és ott hagyták.

Igy aztán csodálkozhatott Barbanchois báró, hogy mint kerülhetett a városon kívül. Természetesen a kormányzóság elleni gyűlölete csak nőtt. Mindazáltal kalandjaival nem igen dicsekedett, csak feleségének mondogatta:

- Mire jutunk, ha így bánnak a magamfajta emberrel!

A pupos nagynehezen hazavánszorgott. Otthon lakását feltörve, Aurórárt és az iratokat elrabolva találta.

Nagynehezen kigombolta fekete zubbonyát és borzasztóan összevérézett, fehér zubbonyt vett elő alóla.

A zubbony Lagardère-é volt, de a seb a pupos vállán vérzett.

Vizzel nagynehezen kimosta a sebét és bekötötte.

- Mindenemet elvették, - mondta. - Fegyveremet, szívemet.

Feje lehanyatlott, majd magához tért és így fohászzkodott:

- Uram, Istenem légy velem; mindössze huszonnégy óráam van, hogy tizennyolc év előtt tett fogadalmamat teljesíthessem!

Vége az első résznek.

MÁSODIK RÉSZ.

Még mindig az aranyos palotában.

Egész éjjel dolgoztak a Gonzaga palotában. Sátorokat állítottak fel, kereskedők jártak fel és alá, rettenetes lármát csapva. Veszekedtek, vettek, eladtak, hazudtak, lopkodtak, szóval üzleteket csináltak.

A hercegnő lakosztályának ablakai le voltak függönyözve, míg a herceg ablakait csak vékony függöny takarta el. Peyrolles, ki a padlásszobában lakott, még ágyban volt, de nem birt aludni. Pénzét számlálta már hajnal óta, mely egy vasládikában állt fejénél. Gazdag volt ez a hű ember, nem zsugori, de pénzéhes, szenvedélyesen szerette a pénzt azokért az előnyökért, melyeket a pénz nyújtott. Előítéletei nem voltak, mindenféle pénzt elfogadott és remélte, hogy öregségére gazdag ember lesz.

Gendry, az egyik gyilkos, számolt be éppen az eredményről. Azt hazudta, hogy Lagardère holttestét beledobták a Szajnába. Peyrolles boldogan fizette ki Gendryt, ez távozása előtt így szólt hozzá:

- A megbízható emberek ritkák a mai világban. Van egy barátom, ki szívesen állna szolgál-tába.

- Hogy hívják?

- La Baline-nak. Erős és buta, mint egy ökör.

- Fogadd meg, - felelte Peyrolles, - ezt csak óvatosságból teszem, mert remélem, hogy végez-tünk az erőszakosságokkal.

- Én az ellenkezőjét remélem. Megyek és megfogadom azt a fickót.

A kertbe ment, hol La Balinet dolgát végezve találta, ki nem hiába küzdött Aesopus, azaz Jónás népszerűségével.

Peyrolles felkelt és gazdájához ment. Csodálkozva látta, hogy mások megelőzték. Valóban, a herceg két barátunkkal, Cocardasse-al és Passepoil-al beszélgetett.

- Hallották tehát, - mondta, - még ma reggel hozzanak biztos hirt és bizonyítékokat afelől, hogy él-e vagy sem.

Cocardasse és Passepoil meghajoltak és eltávoztak, anélkül, hogy Peyrollesra néztek volna.

- Engedje meg uram, - kérdezte Peyrolles, - kiről beszélt ön most?

- Lagardère lovagról beszéltem.

- De miért ez a kételkedés, hisz most fizettem ki Gandryt?

- Gandry gazember, te pedig öregszel, Peyrolles. Rosszul szolgálnak ki minket. Míg te alud-tál, én dolgoztam. Miért nem vitték le egész a folyóig?

- A dolgukat elvégezték, fenséged kényszerítette barátait erre a tetre.

- Barát! Jól tettem, igaz, ezek a barátaim. Legalább is azt kell hinnem. Kit használjon az ember, ha nem barátait? Kitalálsz már, hogy magamhoz akarom őket kötni? Ha Hornnak csak száz ember állt volna a háta mögött, a kormányzó a fülét sem mozdította volna. A kormány-zónak elsősorban a nyugalma fontos. Ne hidd, hogy Horn sorsától félek...

Abbahagyta, mert látta, hogy Peyrolles ijedten néz rá.

- Itt van már egy, kinek borsószik a háta, - folytatta.
- Hogyan, méltóságod kételkedik a kormányzó érzelmeiben?
- Hallgass ide! Esküszöm, ha én elesem, téged felakasztanak!

Peyrolles megtántorodott, szemei kidagadtak, mire Gonzaga felnevetett.

- Gyávák királya! Soha életemben nem voltam ily nagy kegyben az udvarnál, de nem lehet tudni, mi történhetik. Támadás esetére védelmet akarok szervezni magamnak. De nem fizetett embereket, hanem olyanokat, akik tudják, hogy halálom az övék is.

- Ami engem illet, - dadogta Peyrolles, - méltóságodnak nem lesz szüksége...

- Ez igaz, téged már régóta tartalak, de a többiek? Tudod, hogy milyen nevek vannak ebben a bandában? Navailles hercegi vérből származik, Montabert oly urak szövetségese, kiknek hangja messzebb ér el, mint a Notre-Dame harangjáé. Choisy Mortemart unokatestvére, Nocé Lauzun hű társa. Gironne Cellamare rokona, Chauverny a Soubise hercegeké.

- Oh, ami Chauvernyt illeti...

- Chauvernyt is, miként a többieket, magamhoz láncolom, csak megfelelő bilincset találjak. Ha nem találok bilincset, annál rosszabb ránézve. De folytassuk szemlénket. Turannet Laro személyesen védelmezi, ez az alaktalan Oriol Leblanc államtitkár unokaöccse, Albert Fleuzig marquist unokaöccsének hívja. Mint láthatod, nem vaktában választottam ki embereimet. Tudom, hogy most harminc garasért is eladnának, de tegnap este a kezeim közé kerültek s holnap lábaim előtt fekszenek.

Felhajtotta takaróját és felkelt ágyából.

- Papucsaimat! - kiáltotta.

Peyrolles felhuzta ura lábára papucsait és ráadta házi ruháját.

- Azért mondtam el ezt neked, Peyrolles, mert te is barátaim közé tartozol.

- Óh, uram, csak nem hasonlít össze ezekkel az emberekkel?

- Dehogyan is, egy sincs, ki hozzád hasonló lenne. Nemde, úgy mondtuk, hogy megkötött kezekre van szükségünk. A kötelet, melyet kezükre tettem, meg kell szorítani. Megitélheted, mily sürgős a dolog: az éjjel megcsaltak minket!

- Megcsaltak?

- Gandry, Oriol és Montabert.

- Lehetséges volna?

- Minden lehetséges, mindaddig, míg a kötél nem fojtogatja őket.

- És honnan tudja ezt méltóságod?

- Csak annyit tudok, hogy embereink nem teljesítették kötelességüket.

- Gandry azt mondta, hogy egész a Marion-hidig vitték a holttestet.

- Gandry hazudott. Semmit sem tudok, de nem hiszem, hogy ily könnyen megszabadultunk ettől az ördögös Lagardèretől.

- Miért kételkedik méltóságod?

Gonzaga iratot vett elő párnája alól és lassan szétteregette.

- Nem ismerek olyan embereket, akik velem tréfálni mernének. Ez veszedelmes játék is lenne!

Peyrolles magyarázatra várt.

- Mi van az iratban, - kérdezte idegesen.

Gonzaga odanyújtotta a szétterített papirost, melyen a következő névsor volt olvasható:

Lorrain kapitány	Nápoly
Staupitz	Nürnberg
Pinto	Torino
El Matador	Glasgow
Joel de Ingan	Morlaix
Faenza	Paris
Saldagne	idem
Peyrolles
Mantuai Fülöp, Gonzaga hercege

Ez utóbbi név vörös tintával vagy vérrel volt írva. Város még nem volt utána írva, mert a bosszuálló nem tudta, melyik városban fogja megbüntetni. A hét első név fekete tintával volt írva, utánuk egy-egy vörös kereszt volt téve. Gonzaga és Peyrolles tudták, mit jelent ez. Peyrolles egész testében remegett.

- Mikor kapta meg ezt méltóságod? - dadogta.

- Ma reggel, mielőtt a kapukat kinyitották volna.

- És hogyan került kezei közé?

Gonzaga az ablakra mutatott, melynek egy része ki volt törve.

Peyrolles megértette és keresgélni kezdett, talált is egy követ az üvegszilánkok közt.

- Erre ébredtem, - mondta Gonzaga. - Kiolvastam és mindjárt gondoltam, hogy Lagardère megszabadult.

Peyrolles lehajtotta fejét.

- Ha csak nem egy bizalmas szolgája tette ezt, nem ismerve gazdája sorsát.

- Reméljük, - mormolta Peyrolles.

- Mindenesetre iderendeltem Oriolt és Montabert-t. Ugy tettem, mintha semmit sem tudnék, tréfálkoztam velük és megvallották, hogy a Pierre-Lescot-utcában tették le a holttestet.

Peyrolles felkiáltott.

- Több se kell! Egy sebesült könnyen visszanyerheti eszméletét.

- Nemsokára megtudjuk az igazat, Cocardasset és Passepoilt is ezért küldtem el.

- Méltóságod megbizik ebben a két renegátban?

- Senkiben sem bizom, Peyrolles barátom, még benned sem. Ha mindent magam tudnék elintézni, semmit sem biznék másra. Ezek az éjjel berugtak, nem teljesítették kötelességüket, most ki akarják hibájukat javítani. Idehivattam őket és megparancsoltam nekik, hogy keressék meg azt a két fickót, kik tegnap Nevers Aurórárt védelmezték és meg akarták szöktetni.

Gonzaga nem fojthatta vissza nevetését, mikor ezt a nevet kiejtette.

- Megbiztam őket továbbá, hogy mozgassanak meg mindent, hogy megtudjuk: ez az ördög megszabadult-e vagy sem?

Csengetett és így szólt a szolgához:

- Küldd ide a hordszékemet. Te pedig, Peyrolles barátom, menj fel a hercegnőhöz és tolmácsolj neki szokásos hódolatteljes üdvözlőmet. Jól nyisd ki a szemedet. Azután mondd el nekem, kit találtál az előszobában s milyen hangon beszélt veled a szobalány.

- Hol találom meg hercegségedet?

- Először a pavillonban teszek látogatást ennél a fiatal kalandornőnél. Ugy látom, hogy ezzel az örült Donna Cruzzal jóban van. Utána Law házába megyek, ki az utóbbi időben elhanyagol, végül a királyi palotában mutatkozom, nehogy távollétemet félremagyarázzák. Ki tudja, miket beszélnek rólam?

- Soká tarthat mindez?

- Nem. Hamar visszajövök. Szükségem van jóbarátainkra. Ma nehéz napunk lesz és egy kis vacsorát akarok éjjelre rendezni... Node majd még beszélünk erről.

Az ablakhoz ment és felszedte a követ, mely a szőnyegen hevert.

- Méltóságos uram, mielőtt távoznék, engedje meg, hogy felhívjam figyelmét erre a két fickóra.

- Cocardasse és Passepoil gondolod? Tudom, csunyán bántak veled az éjjel.

- Nem erről van szó. Ugy érzem, becsapnak minket. Bizonyítékot is adhatok. Ezek is ott voltak a Caylus árkánál és mégsem látom nevüket a halállistán.

Gonzaga gondolkodva szétterítette a papirlapot.

- Igazad van, nem látom a nevüket. De ha Lagardère írta volna ezt a listát és ez a két fickó is az ő bérence lett volna, akkor ravaszszágból a lista elejére írta volna a nevüket.

- Nem szabad semmit sem elhanyagolnunk ilyen élet-halálharcban. Tegnap óta ön az ismeretlenre épít. Ez a különös teremtmény, ez a pupos, ki az ön akarata ellenére is beavatkozott a dolgainkba...

- Mondasz valamit, be kell látnom annak az embernek a gondolataiba.

Kinézett az ablakon. A pupos éppen kunyhója ajtajában állt, fel-feltekintgetve Gonzaga ablakára. Mikor meglátta a herceget, lehunyta a szemét és tiszteletteljesen meghajolt.

Gonzaga még mindig a követ nézte.

- Majd meg kell tudnunk mindent, - mormolta. - Most menj, Peyrolles barátom, a viszontlátásra!

Peyrolles engedelmeskedett, Gonzaga pedig Donna Cruz lakosztályába vitette magát. Peyrolles a hercegnő lakosztályába vezető folyosón menve így morfondírozott:

- Én bármely pillanatban elhagyhatom Franciaországot. Ládám tele arannyal. Ugy látom, a hercegnek kezd rosszul állani az ügye. Ha egy hét alatt nem javul a helyzet, olyan éghajlat alá költözöm, mely egészséges lesz öreg csontjainknak.

Cocardasse és Passepoil megígérték Gonzagának, hogy mindent megtesznek érdekében. Szavatartó emberek voltak. Most ott találhatjuk őket nem messze egy Aubry de Boucher nevű csárdában, amint négy helyett ettek és ittak.

- Biztos, hogy nem halt meg, - szólt boldogan Cocardasse.

Passepoil helyeselt és koccintottak Lagardère lovag egészségére.

- Istenemre! - mondta Cocardasse, - megérdemlünk néhány pofont tegnap esti ügyetlenségünkért.

- Részegek voltunk, barátom és a részegség hiszékeny. Egyébként csunya helyzetben hagytuk a lovagot.

- Számára nincs rossz helyzet! Ne félj, komám!

- Tény, hogy kellemes dolog róla beszélni. Füti az embert az a tudat, hogy mi is segíthetjük dolgában.

- Öregem, hiába, te mindig kitalálsz gondolatomat. Bánom is én, ha meg is ver, övé vagyok testestül-lelkestül!

Mikor reggel Gonzagához mentek, egész biztosra vették, hogy Lagardèret megölték, annál is inkább, mert lakását üresen és feldulva találták. A szomszédok nem tudtak semmit, az ajtó fel volt törve, a láda mellett egy tócsa aludt vér volt. Igazat adtak azoknak a fickóknak, kik Lagardèret halottnak mondták. Maga Gonzaga gyujtott reményt bennük, midőn megbizta őket, hogy keressék meg ellensége holttestét. Biztosak voltak abban, hogy Gonzaga nem tette ezt ok nélkül.

Ez elég ok volt nekik arra, hogy Lagardère egészségére igyanak. Ami pedig a küldetésük másik részét illette, hogy keressék a két fickót, kik tegnap a rózsaszín dominót védelmezték, ebben egyetértettek. Cocardasse ivott egyet és így szólt:

- Ki kellene találnunk valami történetet.

- Kettőt, egyet neked, egyet pedig nekem.

- Semmi az! Én félig gascognei, félig provencei vagyok, nekem a mesék nem kerülnek semmibe.

- Én pedig normandi vagyok! Majd meglássuk kié lesz jobb.

- Ez, ugy látszik, kihívás.

- Csendesen, barátom, ez szellemi torna. Ne felejtsd el azonban, hogy a mesében meg kell találnunk Lagardère holttestét is.

Cocardasse vállat vont.

- No nézd csak - dűnnyögte, - a gólya tanítja az öreg mestert!

Tul korán lett volna visszatérni a hercegi palotába, tehát mindegyikük hozzálátott a mese kigondolásához. Majd elvállik, melyik a jobb mesemondó. Fejüket az asztalra hajtották és nehéz lenne eldönteni, melyikük hortyogott hangosabban.

A pupos szeszélye.

Mikor reggel kinyitották a kapukat, a legelsők között ott találhattuk a pupost is. Egy szolgálóval jött ki, magával hozott egy széket, egy ládát, egy párnát és egy matracot. Bebutorozta azt a kis odut, ahol ezentul lakni szándékozott. Gonzaga kertbérlői azt szerették volna, hogy a nap negyvennyolc órától álljon. Nem volt elég nekik huszonnégy óra. Hazamenet, visszajövet, mindig üzleteket kötöttek. Együtt ebédeltek, hogy eközben is kereskedhessenek. Csupán az alvás ideje veszett el számukra.

A börzén most, a kormányzó által rendezett ünnep hatása alatt, a papirok emelkedtek. Ebéd közben a tőzsdések elhatározták, hogy új részvényeket adnak ki. Ezeket unokáknak nevezték. Az anyapapirokat fehérre, a leányokat sárgára és az unokákat kékre nyomtatták.

A Quinchampoix-utca bódéinak gazdái egyik kezükkel vevőiket szolgálták ki, a másikkal pedig a börzén játszottak. Itt bizony nem aranyat és ezüstöt, hanem a papirokat keresték és kínálták szélteben-hosszában az emberek.

Tessék csak kissé gondolkodni, egy Louis ma huszonnégy frankot ér, holnap is, holnapután is csak annyit ér, míg egy unoka-papir, mely ma csak egy frankot ér, holnap már száz-százötven frankot érhet. Le az elavult és nehézkes pénzzel! Éljen a papir, mely könnyü, mint a levegő. Éljen ez a Law ur, oly nagy szobrot kell neki állítani, mint a rhodosi kolosszus!

II. Esopus, más néven Jónás, kihasználta ezt az alkalmat.

A pupos háta, ez a természetadta kényelmes íróasztal állandóan nagy keresletnek örvendett. A kisebb pénzek állandóan hullottak börzsákjába. Mindez hidegen hagyta, hisz már régi pénzember volt.

Roszkedvűnek és betegnek látszott. Mikor megkérdezték, így felelt:

- Nagyon kifáradtam ma éjszaka.
- Ugyan hol, Jónás barátom?
- A kormányzónál, ki meghívott ünnepélyére.

Nevettek rajta és tovább mentek. Az alkudozók között ott találhatjuk a Gonzaga ház összes bérenceit. Eleinte a palotában történtek miatt huzódoznak a pupostól, de mikor látják, hogy mindazáltal alázatosan viselkedik, lassan-lassan megbékélnek vele.

Dolguk végeztével a herceg és Peyrolles is lejöttek az udvarba, hogy vazallusaikat megtekintésék. A herceg kezében hárompecsétes boriték volt. Mikor a pupos ezt meglátta, minden vére arcába szökött. Nem mozdult helyéről, de szeme állandóan a hercegen és Peyrollesen csüngött.

- Hogy van a hercegnő? - kérdezte a herceg.
 - Egész éjjel nem aludt. A szobaleány szerint folyton ezt hajtogatta: „Átkutatom egész Párist! Meg kell találnom!”
 - Hála Istennek! Ha látta volna a leányt, minden elveszett volna.
 - Hasonlít hozzá? - kérdezte Peyrolles.
 - Majd meglátod: mint két tojás. Emlékszel Neversre?
 - Igen. Szép fiatal ember volt.
 - Ez pedig a leánya, szép, mint egy angyal. Ugyanaz az arc, ugyanaz a mosoly.
 - Hogyan? Már mosolygott?
 - Donna Cruz-al van, ismerik egymást, és ő vigasztalja. Láttam egy kissé mosolyogni. Ha ilyen leányom lenne... Eh, hagyjuk, ez örütség. Miért tegyek magamnak szemrehányást? Kitűzött céloom van. Arra törekszem. Ha akadályok vannak, jaj azoknak, kik utamban állnak!
 - Annál rosszabb az akadályokra, - mormolta mosolyogva Peyrolles.
- Gonzaga végighuzta ujjait homlokán. Peyrolles megérintette a boritékot.
- Azt hiszi hercegséged, hogy az igazi boritékot hoztuk el?
 - Biztos vagyok benne, a caylus-tarridesi parókia pecsétje és Nevers cimere van rajta.
 - Egyébként meggyőződhet hercegséged, ha felbontja a boritékot.

- Azt hiszed? Azt hiszed, hogy fel szabad a pecséteket törni? Hisz mindegyik felér egy tucat tanuval. Majd akkor törjük fel, ha az összegyűlt családi tanácsnak bemutatjuk az igazi örökös-nőt.

- Az igazit?

- Azt, akit mi igazinak tartunk.

Peyrolles meghajolt. A pupos szemével állandóan követte őket.

- De mit csinálunk majd a másik fiatal lánnyal, ki hasonlít Nevershez?

- Gondoltam erre is. Te, Peyrolles barátom, mit tennél helyemben?

A totum-factum mormogott valamit; Gonzaga biztosan megértette, mert így felelt:

- Nem! Nem akarom. Van egy másik gondolatom. Mondd, ki a legelveszettebb, legsilányabb bérencünk?

- Chauverny.

- Chauverny! Szeretem ezt a fiut, de terhemre van, majd lerázom a nyakamról.

Öt óra volt. A harang első ütése hallatszott a Quincampoix-utcában. A rettenetes szerencsétlenségek, melyek alkonyat után itt történtek, arra birták a hatóságot, hogy öt óra után megtiltsák a kötvények eladását. Ekkor a játékörület tetőpontjára hágott. A nagy lármából semmit sem lehetett érteni.

Isten tudja, mit akarhatott a pupos, de egy percre sem vesztette el szeme elől a herceget. Hallotta Chauverny nevét.

- Mit akart fenséged Chauvernytől? - kérdezte Peyrolles.

- Igen, igen. Chauverny. Figyelmeztess, hogy beszéljek a pupossal.

- Mi lesz a leánnyal? Nem veszedelmes itt tartani a pavillonban?

- Nagyon veszedelmes, nem is marad ott sokáig. Ma este meghitt körben Donna Cruznál vacsorázunk. Készülj rá.

- Te pupos, - kiáltotta egy tőzsdés, - ugy toporzékolsz, mint egy örült! Nem tudod a mesterségedet? - Uraim, vissza kell vennünk La Balinet.

Peyrolles eltávozott, de Gonzaga visszahívta.

- Keresd meg Chauvernyt élve vagy halva.

A harang másodszor is megszólalt, mire a kapusok nagy kulcsaikat csörgetve körüljártak. A bódétulajdonosok bezárták bódéikat, benne hagyva áruikat, melyeket nem tudtak eladni. Az örök siettették a késedelmeskedőket.

A bérencek kalaplevéve állták körül a herceget. Gonzaga a pupost figyelte, ki a járdán ült és nyugodtan számlálta pénzét, mintha a harangszó neki nem is szólt volna.

- Kedves unokabátyám egészsége felől érdeklődünk, - kezdte az udvarlást Navailles.

- Boldogan látjuk, - füzte hozzá Nocé, - hogy a tegnapi esti ünnepély nem viselte meg egészségét.

- Van, ami a gyönyörnél is jobban fáraszt, ez a bizonytalanság.

A pupos nevetett. Miután megszámlálta pénzét, bekötötte bőrzacskóját és be akart lépni az ólba.

- Menjünk, menjünk, Jónás, csak nem akarsz itt lefeküdni?

- De igen, itt akarok aludni. Mindent idehoztam már.

Az őr és a bérencek nevettek, csak Gonzaga maradt komoly.

- Ugyan, ugyan, - szólt az őr. - Ne tréfálg, kis emberke! Indulj gyorsan!

A pupos erre becsukta az orra előtt az ajtót.

Az őr rugdosni kezdte az ajtót, mire a pupos megjelent az ablakban.

- Igazságot kérek, uram, - kiáltotta.

- Igazságot, - ismételték vidáman az urak.

Gonzaga csendet intett.

- Szabály, hogy a harangszó után mindenkinek távozni kell innen.

- Fenséges uram, én kivétel vagyok, én kibéreltem a kutyaólat hercegségedtől.

- Helyes! - kiáltották egyesek.

A többiek így szóltak:

- Mit bizonyít ez?

- Medor, nemde, rendesen az óljában aludt?

- Helyes, helyes.

- Ha pedig Medor itt aludt, én, aki őt helyettesitem és ólját kibéreltem, követelhetem, hogy úgy tegyek, mint ő és csak az erőszaknak fogok engedni, ha innen kimegyek.

Gonzaga mosolyogva beleegyezett, mire az őr visszahúzódott.

- Jer ide, - szólt a herceg.

Jónás azonnal kijött az ólból és udvariasan üdvözölte a herceget.

- Miért akarsz ott lakni?

- Mert biztos hely és nekem pénzem van.

- Azt hiszed, hogy jó üzletet csináltál ezzel az óllal?

- Arany üzlet volt, uram, előre tudtam.

Gonzaga a vállára tette a kezét, mire a pupos felkiáltott.

- Mi a bajod? - kérdezte csodálkozva a herceg.

- Báli emlék, uram; egy horzsolás.

- Sokat táncolt, - mondják a bérencek.

Gonzaga lenézően nézett rájuk.

- Önök tréfálnak, uraim, de nincs igazuk, neki több joga van tréfálni.

- Dehogyan is, uram, - szólt szerényen Jónás.

- Ugy van, amint mondom, mesterük lehetne. Többet tett egyedül, mint önök együttléve. Megigérte, hogy Lagardère ott lesz a bálon és ott is volt.

Mindannyian irigyen néztek a puposra.

- Igenis, magamhoz fogadom ezt a fiút, én bizom benne.

A pupos büszkén nézett körül. A herceg folytatta:

- Bizom benne és mondhatom önöknek; ha Lagardère nem halt meg, tudják meg, uraim, hogy valamennyien halálveszedelemben forgunk.

Csend volt. A pupos csodálkozott legjobban.

- Tehát önök elszökni engedték?

- Nem tudom, késnek az embereim, nyugtalan vagyok. Sokért nem adnám, ha tudnám magamat mihez tartani.

A bérencek ijedten néztek össze.

- Hála Istennek, elég sokan és erősek vagyunk... - kezdte Navailles.

- Ön nem tudja, mit mond, - szólt rá Gonzaga. - Kivánom, hogy veszély esetén senki se remegjen jobban, mint én.

- Esküszünk, uram, hogy öné vagyunk, - kiáltottak a bérencek.

- Tudom, én rendeztem ezt így.

A bérencek nem merték elégületlenségüket nyilvánítani.

- Addig is beszéljünk a történekről. Barátom, - fordult a puposhoz, - ön nagy szolgálatot tett nekem.

- Semmi az, uram.

- Csak ne szerénykedjék, ön megtette, amit ígért, mit kíván ezért.

- Az igazat megvallva, nem érdemes róla beszélni.

- Patvarban! Ugy látszik, nagy ellenszolgáltatást kérsz.

A pupos hallgatagon nézett a hercegre.

- Már mondtam, hogy én ingyen nem fogadok el semmit. Én drágának találok az ingyenes szolgálatot, mert árulást rejt magában. Fizetted meg magadat, ez a kívánságom.

- Rajta, Jónás, - biztatták a bérencek, - kívánj valamit.

- Minthogy uram így parancsolja... De hogy is merjek valamit kívánni?

Lesütötte szemét és így szólt:

- Hercegséged biztosan ki fog nevetni.

- Fogadjunk, hogy Jónás barátunk szerelmes, - szólt nevetve Nocé.

Mind hangos kacajra fakadtak, csak a herceg nem vett részt az általános jókedvben. Gonzaga tudta, hogy még lesz szüksége a puposra. Pénzéhes volt, de nem zsugori. Két dologra törekedett: az ismeretlen lényt megszerezni és megismerni. E kettős célja érdekében cselekedett. A bérenchad jelenléte nem zavarta, sőt érthetőbbé tette jóindulatát.

- Ugyan miért nem lehetne szerelmes? - mondta komolyan. - Ha tényleg szerelmes, esküszöm, hogy boldog lesz. Vannak szolgálatok, melyeket nem lehet pénzzel megfizetni.

- Méltóságos uram, köszönöm. Szerelmes, törekvő és kíváncsi vagyok. Az urak nevetnek, igazuk van, de én szenvedek.

Gonzaga kezét nyújtotta neki; a pupos megcsókolta remegő ajakkal. Oly különös hangon folytatta, hogy a bérenceknek elment kedvük a nevetéstől.

- Kíváncsi, igyekvő, szerelmes, mindegy. A halál halál, akár láz, betegség, kard vagy mérgek okozza is. Az ember kicsiny, mégis megmozgatja a világot. Látták önök a tengert, mikor háborog? Látták önök, amint a hullámok az ég fátyolos arcához csapják a habokat? Hallották önök ezt a mennydörgésnél is rekedtebb és mélyebb hangot? Ez megmérhetetlen, semmi sem áll utjában. S íme egy deszka uszik a habokon, egy vékony deszka, mely nyög és csikorog: és mi van a deszkán? Egy törekeny lény, ki messziről kisebbnek látszik, mint a madár, melynek szárnya van, lény, egy ember, ki nem remeg, nem tudom mily mágikus erő rejtőzik gyengesége alatt, vajjon az égből jön-e vagy a pokolból? Az ember így szólt: „Én akarom”; és az óceánt legyőzte.

Megtörölte homlokát s kíváncsian nézett körül, majd nevetve folytatta:

- He, he, he! A mai napig én is éltem. He, he, he! Kicsiny vagyok, de mégis ember. Miért ne lehetnék én is szerelmes, jó uraim? miért ne lehetnék kíváncsi vagy törekvő? Igaz, már nem vagyok fiatal, de sohasem voltam az. Nemde rútnak találják önök? még sokkal rútabb voltam. Ez a rútnak privilégiuma: az idő felőrli, mint a szépséget, önök veszítenek, én nyerek: a temetőben mind egyenlők leszünk.

Gunyosan nézett Gonzaga embereire.

- A szegénység a rútságnál is rosszabb. Én szegény voltam, nem voltak szüleim, azt hittem, hogy apám, anyám születésemkor megijedtek tőlem és kitették a bölcsőmet. Midőn először kinyitottam a szememet, a sűrű eget láttam fejem fölött, mely hideg zuhanyt bocsátott remegő kis testemre. Ki szoptatott, nem tudom? Tudnám őt szeretni. Az első dolog, amire emlékszem, a fájdalom, melyet verés okoz. Ágyam a kövezet, ebédem, amit kóbor kutyák az utcákon meghagynak. Jó iskola, uraim, jó iskola. El sem képzelik, hogy mennyit bírok tűrni. A jóság megrészeget, mint a bor, mely mindjárt a fejébe száll annak, ki csak vizet ivott.

- Barátom, te nagyon gyűlölheted az embereket, - mormolá Gonzaga.

- He, he, nagyon. Hallottam, hogy a boldog ember visszakívánja gyermekkorát, nekem gyermekkoromban megmérgezték a szívemet. Tudják önök, mire voltam féltékeny? A mások boldogságára. A többiek szépek voltak, apjuk, anyjuk volt. Azt hiszik, hogy sajnálkoztak rajtam, ki összetörve, egyedül voltam? Dehogy. Annál jobb! A megvetés, elhagyottság megkeményítették, kialakították lelkemet. Ez a megvetés gyilkos is lehet néha, de engem nem ölt meg.

Volt valami különös és váratlan szavaiban. A bérencek ajkáról eltűnt a mosoly. Gonzaga csodálkozva hallgatta. Szavai úgy hangzottak, mint láthatatlan ellenség fenyegetése.

- Attól a perctől, hogy erősnek érzem magamat, az a vágy fogott el, hogy gazdag legyek. Tíz évig dolgoztam a gunyolódók között. Az első hatost nehéz megkeresni, a másodikat könnyebb, a harmadik magától jön. Tíz hatos egy pengő, tíz pengő már egész vagyon. Vért izzadtam, míg az első aranyat megkerestem. Még most is őrzöm. Mikor fáradt és csüggedt vagyok, előveszem. Látása új erőt ad és felébreszti büszkeségemet. Krajcáronként gyűjtöttem a pénzt.

- Te kapzsi vagy tehát? - szakította félbe Gonzaga, kinek jól esett a pupos gyenge oldalát megismerni.

A pupos vállat vont.

- Isten tudja, uram. Bárcsak kapzsinak teremtett volna az Isten. Ez szenvedély s én ennek szenteltem volna életemet. Ez szerencse lett volna és ha nem is életcél, de ürügy az életre. De nem lehet kapzsi, ki az akar lenni. Sokáig reméltem, hogy majd kapzsi leszek, de mégsem lettem az.

- Barátom, - mondta Gonzaga herceg, - megtudhatnám végre, mit akarsz tőlem?

- Most térek arra, uram. Most, hogy kibujtam rejtekemből a gunyolódó emberek elől, félénken, de lángolón vágyom élni. Élnivágyás gyulladt ki bennem, filozófussá lettem. Jártam és bolyongtam. Kiálltam a keresztutra, hogy észlelhessem, honnan fuj az ismeretlen gyönyör szele...

- No és?

- Hercegem, a szél öntől fujt.

A gascogni és a normandi.

A pupos ezt vidám hangon mondta. Ez az ördöngős pupos úgy változtatta érzelmeit, ahogy akarta. A herceg és a bérencek nevettek.

- Ha, ha, - szólt a herceg, - hát tőlünk fuj a szél?

- Igen, uram. Ide iparkodtam. Már a küszöbön éreztem, hogy jó helyen járok. Nem tudom, mily illat csapta meg orromat, valószínűleg a nemes gyönyör illata. Megálltam, hogy megizleljem. Részegit ez, uram, és én szeretem a részegséget.

- Van izlése Esopus uramnak! - kiáltotta Navailles.

- Jó emberismerő, - szólt Oriol.

- Ön, aki éjjel terheket cipel, - mondta halkán a pupos, - kell, hogy megértse, mire képes egy ember, hogy végrehajtsa akaratát.

Oriol elsápadt, Montabert felkiáltott:

- Mit jelentsen ez?

- Magyarázd meg a szavaidat, barátom, - szólt a herceg.

- Uram, a magyarázat nem lesz hosszú. Hercegséged emlékezni fog, hogy önökkel együtt hagytam el a királyi palotát. Láttam, amint két ur egy hordágyat vitt, ez nem mindennapi dolog, gondoltam, jól megfizették őket.

- Tehát tudja... - kezdte Oriol elkábulva.

- Hogy mi volt a hordágyon? Egy vén, részeg nemes ur volt, kit később én vezettem haza.

Gonzaga lesütötte a szemét, elhalványodott.

- És azt is tudja, hogy mi történt Lagardère lovaggal, - kérdezte halkán.

- He, he! Gandry jóöklü és kardu legény, közel voltam, mikor lesujtott. Szavamra, jó kis ütés volt. A többit elmondhatják azok, kiket felkeresésére küldött.

- De soká késnek.

- Idő kell ahhoz, Cocardasse és Passepoil...

- Ön ismeri őket?

- Hercegem, én ismerem kissé az egész világot.

- Tudja, barátom, én nem szeretem az olyan embereket, kik mindenkit ismernek és minden dolgról tudnak.

- Megengedem, hogy ez veszedelmes is lehet, de vannak előnyei is. Legyünk igazságosak. Ha nem ismertem volna Lagardère lovagot...

- Az ördögbe, én elhallgattatnám ezt az embert, - mormolta Navailles Gonzaga háta mögött.

Azt hitte, hogy nem hallották, de a pupos felelt rá:

- Nem tenné jól, uram.

Mindenki Navailles véleményén volt. Gonzaga habozott; a pupos pedig mindenre elszánva folytatta:

- Ha nem szakítottak volna félbe, mindjárt magam oszlattam volna el az önök kételyeit. Mikor hercegséged küszöbéhez értem, én is megálltam, én is kételkedtem. Ott volt előttem a paradicsom, nem az, amelyet az egyház tanít, hanem Mohamed paradicsoma összes gyönyöreivel. Vajjon kész vagyok-e mindent megtenni, hogy bejussak ebbe az édenbe? Mielőtt beléptem volna, feltettem magamban a kérdést és - beléptem.

- Mert érezted, hogy mindenre kész vagy?

- Mindenre!

- Szent Isten, micsoda törtetés a nemesség után.

- Negyven éve vágyódom már erre, vágyaim égnek e szürke haj alatt.

- A nemességet vásárolni is lehet, kérdezd csak meg Orioltól.

- Nincs szükségem oly nemességre, melyet meg lehet vásárolni.

- Kérdezd meg Orioltól, mily nehéz egy nevet viselni.

Jónás a pupját mutatta nevetséges mozdulattal:

- Nem hiszem, hogy oly nehéz lenne, mint ezt. - Majd komolyan folytatta:

- Név és pup olyan teher, mely csak gyengéket tud elnyomni. Tul kicsiny vagyok ahhoz, hogy oly híres emberhez hasonlitsanak, mint Oriol ur. Ha nehezen viseli nevét, az ő baja, én könnyen viselem pupomat. Luxembourg tábornok is pupos! De látta-e az ellenség hátát a nerwindeni csatában? A nápolyi vigjátékok hősének, a legyőzhetetlen és ellenállhatatlan Pulcinellonak mellén és hátán van pupja! Tyrteus sánta és pupos volt. Vulcan, az isteni kovács, a villám-készítő, Esopus, kiról engem is elneveztek, nem voltak-e puposak? Az óriás Atlas pupja volt a föld. Nem merem pupomat ezekével összehasonlítani, de mondhatom, ér annyit, mint egy 50.000 frankos évjáradék. Mivé lennék nélküle? Nem adom oda senkinek, aranyból van az.

- Szellem mindenesetre van benned, barátom. Megigérem, hogy nemesember leszel.

- Nagyon köszönöm, uram. Ugyan mikor?

- Az ördögbe! - kiáltották. - De sürgős a dolga!

- Idő kell hozzá, - mondta Gonzaga.

- Igazuk van, sürgős nekem, uram. Ön mondta az imént, hogy nem szereti az ingyenes szolgáltatokat, ez bátorít arra, hogy azonnal kérjem jutalmamat.

- Most mindjárt? Ez lehetetlen.

- Bocsásson meg, de nem a nemességről van szó!

A herceghez közelebb huzódott.

- Nem szükséges, hogy nemes legyen valaki ahhoz, hogy a ma esti vacsorán Oriol mellé ülhessen.

Mindenki felkacagott, Oriol és a herceg kivételével.

- Te erről is tudsz?

- Két, véletlenül elejtett szót hallottam.

A többiek felkiáltottak.

- Tehát ma este vacsora lesz?

- Ah, uram, - szólt a pupos - Tantalus kinját szenvedem! Kis ház van előttem, kis lombos kerttel, boudoirjaival, hova a napfény a függönyök résein keresztül hatol csak be. A mennyezetén festmények, nimfák, pillangók és rózsák. Látom már az aranyos szobrot, a ragyogó ünnepélyt, a diszitéseket. Kábitóak. Látom a virágokat, belehelem illatukat, utána finom bor, gyönyörű nők...

- Részeg, mielőtt meghívták volna, - mondta Navailles.

- Igen, uram, részeg vagyok.

Ekkor a herceg, mintha fel akarná csigázni a pupos szenvedélyét, így szólt:

- Uraim, nem közönséges vacsora lesz.

- Mi lesz? A cár is ott lesz talán?

- Találják ki.

- Vigjáték? Law ur? A saint-germaini majmok?

- Nem találják ki úgy sem.

- Mi lesz hát?

- Esküvő.

A pupos megremegett, a többiek azt hitték - a vágytól.

- Esküvő?

- Valódi esküvő. Igazi házasság nagy pompával.

- Vajjon kit adnak férjhez? - kérdezték egyszerre.

A pupos lélekzetét is visszafojtotta. Mikor Gonzaga felelni akart, Peyrolles megjelent a lépcsőházban és felkiáltott:

- Éljen, éljen. Végre megérkeztek embereink!

Cocardasse és Passepoil álltak mögötte. Büszkén, mint akik tudják, hogy hasznos munkát végeztek.

- Barátom, - szólt Gonzaga a puposhoz, - nekünk még van beszélni valónk. Ne menjen el.

- Hercegséged rendelkezésére állok, - felelt a pupos kunyhója felé indulva.

Mikor belépett a kunyhóba, tenyerébe temette arcát.

- Házasság, - mondogatta. - Mi ez? Haszontalan paródia? Nem, ez az ember semmit sem tesz cél nélkül. Mi lappang e mögött? Nem látom célját és az idő mulik. No jól van, - mondta erős elhatározással magában - esküszöm, hogy akár akarja, akár nem, ott leszek a vacsorán!

- Mi ujság? - kérdezték az udvaroncok mindenfelől.

Lagardère sorsa kezdte őket közelebbről érdekelni.

Cocardasse és Passepoil, miután a kocsmában kipihenték magukat, egészen frissek voltak. Büszkén lépdeltek és csak Gonzaga előtt álltak meg, kit tiszteletteljes meghajlással üdvözölték.

- Hát mi történt? - kérdezte Gonzaga. - Halljuk gyorsan.

- Kezdd meg te, nemes barátom, - szólalt meg a normandi.

- Rajtad a sor, galambom, - szólt a gascognei.

- Teringettét, - kiáltotta a herceg, - mi lesz hát?

Ekkor mind a ketten egyszerre kezdték.

- Fenséges urunk, hogy megérdemeljük megtisztelő bizalmát...

- Csend legyen, egyszerre csak egy beszéljen.

Az udvariaskodást megismételték, mire Passepoil megszólalt:

- Minthogy fiatalabb vagyok s rangban is alacsonyabb, engedelmeskedem nemes barátomnak s én kezdem el, hogy szerencsésen végeztem küldetésemet.

Cocardasse büszkén körülnézett és megpödörte hosszú bajuszát. Tudjuk, hogy barátaink versenyeztek a hazudozásban.

Mielőtt a harcot megkezdénék, be kell vallani, hogy kissé nyugtalanok voltak. A kocsmából másodszor is elmentek Lagardère lakására. Semmi hirt nem hallottak róla, mi történhetett vele? Cocardasse és Passepoil a világon semmit sem tudtak felőle.

- Csak röviden, - parancsolta Gonzaga.

- Ime, két szóban is elmondhatnám az esetet, - kezdte Passepoil testvér. - Ma reggel innen távoztunk el hercegséged parancsával. Nemes barátom és én így gondolkodtunk: „Négy szem többet lát, váljunk hát külön és mindegyikünk keresse a maga szerencséjét.” Így is tettünk s elváltunk az Innocents-palotánál. Nem tudom, nemes barátom, mit tett, de én először e királyi palotába mentem, hol már kezdték szétszedni a diszítéseket. Mindenki egy dologról beszélt. Nagy vértócsát láttak az indus sátor és Le Bréant mester kunyhója között. Ebből láttam, hogy valaki remek csapást mérhetett. Megvizsgáltam a vértócsát, majd a nyomot kezdtem követni. Jó szem kell ehhez! Az indus sátortól a St. Honoré-utcaig a kormányzó előcsarnokán keresztül. A szolgák váltig kérdezték: „Barátom, elvesztettél valamit?” Azt feleltem, hogy a szeretőm arcképét. A fickók kinevettek. He, he! Ha meg kellene minden szeretőm képét csináltatnom! Bizony tekintélyes bért fizetnék a helyért, ahol elférnének.

- Rövidebben, - szólt Gonzaga.

- Fenséges uram, minden tőlem telhetőt megtettem. A St. Honoré-utcában annyi kocsi jár-ke, hogy a nyomot nem birtam követni. Ekkor jobbra fordultam.

- Merre felé?

- Az Oratoire-utcán át.

Gonzaga és hivei összenéztek. Ha a Pierre Lescot-utcát mondta volna, senki sem hitt volna neki egy szót sem, de Lagardère tényleg átvánszoroghatott az Oratoire-utcán. Passepoil testvér folytatta:

- Ugy beszélek önnel, fenséges uram, mint gyóntató atyámmal. A nyomok az Oratoire-utcán újra előtűntek és én követtem őket a folyó partjáig. Azután semmit sem láttam. A paron tengerészek beszélgettek, kihallgattam őket. Azok biz azt mondták, hogy csak három ember jött a hidhoz. Az egyik sebesülten, a másik kettő levágta erszényét és a nemes urat a vízbe dobták.

Erre odamentem hozzájuk és megkérdeztem, milyen volt az a nemes ur. „Fekete álarc az arcán és satin ruha a testén”.

A bérencek jeleket váltottak. Gonzaga helyeslően bólintott. Egyedül Cocardasse mester őrizte meg kétkedő mosolyát. Magát biztatta:

- Na, öreg, ez jól kivágta magát. No de ne félj, majd ránk is kerül a sor!

- Hát így volt ez, - mondta Passepoil nekibátorodva, mert látta meséje sikerét. - Tudom, hogy nem fejezem ki magamat tanult ember módjára, de nekem a kardforgatás a kenyerem és hercegséged jelenléte megfélemlít, hiába, megvallom, tulzottan őszinte vagyok. De azért az igazság mégis igazság marad. Végigmentem a folyó partján a Louvre előtt és a Tuillériák szélén, a tanács kapuja előtt. Megérkeztem a Cours-la-Reinehez, tovább mentem a Billy-uton, Passyba. Elsétáltam Sévres mellett, végre megérkeztem a saint-cloudi hidhoz.

- No és mit találtál a folyó kis ágaiban?

Passepoil testvér kigombolta mellényét. Cocardasse kimeresztette a szemét. Ezt nem várta volna. Biz, amit kihuzott a zsebéből, nem a saint-cloudi csatornában találta. Mert ő soha életében nem látta a saint-cloudi csatornákat. Ma reggel találta azt Lagardère lakásán, egy kis fehér satindarabot, melyet Lagardère viselt az éjjel. A kocsma előtt megmártotta egy pocso-lyában s most így nyujtotta át azt Gonzagának, ki megborzadva tántorodott vissza, megismer-ve Lagardère ruhadarabját.

- Fenséges uram, - mondta szerényen Passepoil, - a holttest túl nehéz volt, nem tudtam elhozni.

- Hü, a kutyafáját, - gondolta Cocardasse, - jó lesz vigyázni. A gazember remekül kivágta magát!

- Láttad a holttestet? - kérdezte Peyrolles.

- Kikérem magamnak, - vágott vissza Passepoil kiegyenesedve, - mikor őriztünk együtt disznót? Én nem tegezem magát. Maga se tegezzon engem.

- A kérdésre felelj, - szólt Gonzaga.

- A víz mély volt és zavaros. Isten verjen meg, ha nem mondok igazat.

Cocardasse odasugta neki:

- Hisz te nem is hazudtál, cimbora! Csak azt nem tudom, hogy láthattad te a saint-cloudi csatornában, mikor én jó két mérföldnyire innen a szárazföldön találtam meg.

Passepoil lesütötte szemét. Mindenki kíváncsian nézett Cocardassera.

- Hát arról a két emberről, aki a rózsaszín dominót védelmezte, nem tudtál meg semmit?

- Megvallom, uram, hogy minden időmet a másik ügynek szenteltem.

- Ne félj, koma, - szólt neki Cocardasse. - Ne kérdezzék a fiutól, hisz nem tudhat rá válaszol-ni. Passepoil fegyvertársam minden tőle telhetőt megtett. Hallod-e, Passepoil, megerősitem azt, amit mondtál. Meg vagyok veled elégedve, cimbora, de még nem emelkedtél arra a magaslatra, melyen én vagyok.

- Hogyan, te jobban rendezted a dolgot? - kérdezte Gonzaga kételkedve.

- Uram, ha Cocardasse keres valamit, többet talál, mint egy rongyot a vízben.

- Halljuk hát, mit végzett.

- Először is, hercegem, beszéltem a két fickóval, másodsor pedig láttam a holttestet.

- Biztos vagy benne?

- Halljuk, halljuk!

Cocardasse csipőjére tette kezét.

- Rendben van, gyerünk csak sorjába. Esztelenség volna azt hinni, hogy bárki képes lett volna ezt megcsinálni. Vannak jó emberek, például Passepoil barátom, de ezek meg sem közelítik azt a magaslatot, melyen én állok. Erre születni kell, különös ismeretek szükségesek, jó ösztön, saszsem, biztos kéz és bátor sziv. No de, bennem megvan mindez! Mikor elhagytam társamat az Innocents előtt, így vélekedtem, magamban: „Ej hát, Cocardasse barátom, gondolkodj egy kicsit, hol lehetne ezeket a fickókat megtalálni.” Hát én minden kapuba bekukkantottam. Ismerik önök a „Fekete fej”-kocsmát a Szent Tamás-utcában? Mindig tele van gazemberekkel. Két óra tájban két fickó jött kifelé onnan. „Isten hozott, földi”, mondtam. „Isten hozott, Cocardasse.” Jól ismerem mind a kettőt. Gyertek velem, kicsinyeim. Kivittem őket a Saint-Germain l’Auxerrois másik oldalára. Ott vagy egy negyedóráig beszélgettünk. Istenuccse! Nem fognak azok már senkit sem védelmezni se nappal, se éjjel.

- Tehát harcképtelenné tetted őket? - kérdezte Gonzaga, ki nem értette jól meg.

- He, hiszen csak ketten voltak a csirkefogók s én már különbeket is felnyársaltam.

A meghívás.

Passepoil gyengédséggel teli bámulattal nézett barátjára. Bevallotta, hogy Cocardasse felülmulta őt a hazudozásban. Jó lélek volt és így hamar belenyugodott. Gonzaga bérencei csodálkozva néztek össze.

Vége Cocardasse kipödörte bajuszát és folytatta.

- Hercegséged, nemde, két megbízást adott? A folyó partján semmi nyomra nem akadtam, átmentem a Pont Neuf-ön s felfelé igyekeztem a Saint Jaques külváros felé. Utközben találkoztam Massabiou-val, régi barátom, ki azzal foglalkozik, hogy friss hullákat szállít a sebészeknek. Megkérdeztem tőle, honnan jön, mire azt felelte, hogy a kórházból, hová árut szállított.

Itt Cocardasse egy kis pihenőt tartott és Gonzaga felé fordult. Passepoil legszivesebben letérdelt volna barátja elé, hogy átölelhessen térdét.

- Hallják tehát, uraim, - folytatta Cocardasse, látva szavai hatását, - a gazember a kórházból jött, a zsák még a hátán lógott. Bucsut vettem tőle és a Val de Grâce-kórház felé siettem.

- És mit láttál ott?

- Ott találtam Jean Petit mestert, a király sebészét, aki tanítványai előtt boncolta azt a holttestet, melyet az a gaz Massabiou adott el neki.

- S te láttad?

- Saját szememmel.

- Lagardère volt?

- Igen, egész biztos. Szőke haját és alakját mindjárt megismertem. A vállán tátongott a seb. Mi a sebet úgy felismerjük, mint más az arcot.

- Ez tény, - szólt Gonzaga.

A bérencek csak ezt várták, mind boldogan kezdték kiabálni:

- Csakhogy már meghalt.

Gonzagából is a megkönnyebbülés sóhaja szállt fel.

- Tehát tényleg meghalt.

Odadobta erszényét Cocardassenak, akit körülvettek és ünnepeltek.

Alighogy Cocardasse befejezte meséjét, egy szolga jött, egyik kezében fáklyával, másik kezében levéllel.

- Hercegségednek jött, - szólt a szolga.

A bérencek utat nyitottak, Gonzaga feltörte a levelet. Arca eltorzult, majd ismét visszanyerte előbbi formáját. Átható tekintettel nézett Cocardassera, Passepoilt a hideg rázta.

- Jer ide!

Cocardasse elébe lépett.

- Tudsz olvasni?

- Jer ide Passepoil, homályos lett a szemem, segíts olvasni.

- Mi lesz már! - kiáltott mérgesen Gonzaga.

Cocardasse kihuzta magát és így szólt a szolgálóhoz:

- Ide a fáklyát, hé!

Miután a szolga odament, fennhangon olvasta:

- „Herceg uram, hogy végre egyszer rendezzük ügyeinket, meghívom magamat a ma esti vacsorára. Kilenc órakor önnél leszek. Lagardère Henrik lovag.”

Mind remegve ismételték a nevet, melynek hallása is megrémítette őket.

Mélységes csend támadt. A boritékban még volt valami. Gonzaga kivette. Senki sem tudta, mi az. Az a kesztyű volt, melyet Lagardère szakított le a herceg kezéről a kormányzó előtt.

Gonzaga kezébe szoritotta. Elvette Cocardassetől a levelet. Peyrolles mondani akart valamit, de visszalökte őt.

- Nos hát, - szólt a két cimborához, - mit szóltok ehhez?

- Az ember tévedhet, - mondta Passepoil. - Én hiven csak az igazat mondtam. Egyébként a satin ruhadarab a tanum.

- De a levél!

- Ne félj, koma! - kiáltotta Cocardasse, - igenis, állítom, hogy Massabiou bizonyíthatja, hogy találkozott velem. Hívják ide! Hát Jean Petit, a király sebésze-e vagy sem! Láttam a holttestet és megismertem a sebet...

- De a levél?

- Már régóta bolondítják fenségedet ezek a fickók, - szólt közbe Peyrolles.

- Uraim, - szólt Gonzaga megváltoztatott hangon, ez érthetetlen dolog. Nyilvánvaló azonban, hogy ez a két fickó becsapott minket.

- De fenséges uram! - kiáltották egyszerre.

- Csend legyen, a kihívást elfogadom!

- Engedjen meg egy tanácsot, hercegséged, - szólt Peyrolles. - A tervbevett vacsora helyett...

- Az égre mondom, vacsorázni fogunk!

- Akkor hát csukott ajtók mellett.
- Csak azért is nyitott ajtók mellett!
- Szerencse fel! - kiáltotta Navailles.

Sok jó vivó volt közöttük. Navailles, Nocé, Choisy és a többiek.

A bankárok - természetesen - kivételek voltak.

- Önök, uraim, nemde, mind fegyverviselő emberek? - kérdezte Gonzaga.
- Mi is! - szólt Cocardasse és Passepoil egyszerre.
- Alkalomadtán tudnák a fegyverüket használni?
- Ha egyedül jön... - kezdte Navailles leplezetlen iszonnal.
- Uraim, - szólt Peyrolles, - ez Gautier Gandrynak és társainak való dolog.

Gonzaga végignézett remegő bérencein, majd így kiáltott rájuk:

- Életemre mondom, hogy el kell jönniök!
- Tégy úgy, mint én, - sugta Cocardasse Passepoilnek.

Ünnepélyesen előléptek és megálltak Gonzaga előtt. Cocardasse így kezdte:

- Fenséges uram, ön hatalmas és nagy, ítéljen meg minket kegyessége magaslatáról. Nem mától kezdve ismeri hercegséged alázas szolgáit. Emlékezzék Caylus árkaire, ott is együtt voltunk...
- Hallgass, szerencsétlen! - kiáltotta megrémülve Peyrolles.

Gonzaga hidegen végignézte barátait és így szólt:

- Ezek az urak már mindent kitaláltak. Ha nem tudnak még valamit, majd el fogják nekik mondani. Ők számítanak reám, én is számítok őrájuk. Kölcsönösen nagyon jól ismerjük egymást.

Gonzaga erősen hangsúlyozta utolsó szavait. Mindegyik bérencének nyomta néhány bün a lelkét. Némelyiknek már Gonzaga tekintélyére volt szüksége, hogy a törvény sujtó keze alól kibujhasson, a mult esti dolog pedig valamennyit Gonzaga cinkostársává avatta.

- Csak azt akarom mondani, szólt ismét Cocardasse, - hogy két ilyen vén szolgát nem lehet ily gyorsan elítélni. Nekünk sok ellenségünk van, mint minden valamire való embernek. Most két eset lehetséges...
- Nem büntetlek meg, - szólt Gonzaga szórakozottan, - most pedig távozzatok.

A fickók meg se mozdultak.

- Urunk nem értett meg bennünket, - szólt Cocardasse, - szomorú dolog ez!

Passepoil szívére tett kézzel mondta:

- Nem érdemeltük meg, hogy ennyire félreismerjenek bennünket.

Gonzaga ideges volt.

- Kifizetek benneteket. Mit akartok még?
- Hogy mit akarunk? - kérdezte Cocardasse siró hangon; - ártatlanságunk bizonyítását. Látom, fenséged nem tudja, kikkel van dolga.
- Nem, fenséges uram, nem tudja, - ismételte Passepoil.

- Hogy mit akarunk? Fényes igazságszolgáltatást. A levél azt mondja, hogy Lagardère ma este eljön, mi azt állítjuk, a lovag halott. Az események ítéljenek. Ha Lagardère eljön, mi szívesen meghalunk, de ha nem jön, elégtételt kérünk.

- Legyen, ti is eljöttök a pavillonba és az események ítéljenek.

A két fickó megragadta és össze-vissza csókolta Gonzaga kezét.

- Isten ítéljen, - mondták ünnepélyesen.

- Chauverny hol van? Már hívtam az előbb, - szólt Gonzaga Peyrolleshez.

Ez azonnal keresésére indult.

- Nos, uraim, - kezdte a herceg, - mi történt önökkel? Isten bocsássa meg, de olyan sápadtak és némák, mint a hazajáró lélek. Talán félnek?

A nemes férfiak összerezzentek és Navailles válaszolt:

- Vigyázzon, fenséged!

- Ez azt jelenti, hogy nem akarnak engem követni? Önök vigyázzanak nagyon, uraim. Emlékezzenek arra, amit tegnap mondtam önöknek: „Vak engedelmesség.” Én vagyok a fej, önök a végtagok. Szerződést kötöttünk.

- Senki sem akarja megszegni a szerződést, - szólt Tarenne, - de...

- Semmi de! nem akarom. Hallgassák meg, amit mondtam s amit mondani fogok. Tegnap még elválhattak volna tőlem, ma már nem: megtudták a titkomat. Ma, aki nem tart velem, ellenségem. Ha valaki hiányozna ma éjjel...

- Eh! - szólt Navailles, - senki sem fog hiányozni.

Ebben a pillanatban megérkezett Chauverny Peyrolles-sel.

- Itt vagyunk, - szólt vidáman.

- Honnan jött hát? - kérdezte Navailles.

- Közelről, a templom másik oldaláról. Ah! unokabátyám! Egyszerre két-három nőre van szükséged?

Gonzaga elsápadt. A kutyaóli ablakán előtűnt a pupos feje, majd újra eltűnt. A pupos az ajtó mögött állott, lélekzetvisszafojtva. Ez az egy szó világosságot derített agyában.

- Örült! Javithatatlan örült! - kiáltotta majdnem vidáman a herceg.

- Istenemre, - felelt Chauverny, - nem nagy indiszkréciót követtem el. Mindössze a kerítést másztam át, hogy Armida kertjében egyet sétáljak. Két Armidát találtam egy helyett.

Mind csodálkozva néztek a hercegre, ki nem tett szemrehányást e kirándulás miatt.

- Tetszenek neked? - kérdezte nevetve.

- Imádom őket. De mi történt? Miért hívtál, bátyám?

- Mert neked ma este esküvőn kell megjelened.

- Hát megesküdnek? És ugyan ki?

- Ötvenezet talléros hozomány.

- Azonnal fizetve?

- Azonnal.

- Ugyan kivel?

- Találd ki.

- Hát bizony sok nősüendőt látok itt, de nem találom ki. De mégis! Csak nem én?

- De igen.

Mindenki elnevette magát.

A pupos közben halkán kinyitotta ajtaját és megállt a küszöbön. Arca megváltozott. Most újra II. Esopus, illetve Jónás, az íróasztal lett.

- És a hozomány? - kérdezte Chauverny.

- Itt van nálam, már előkészítve.

Gonzaga egy köteg részvényt húzott ki melléből.

Chauverny még habozott egy kissé. A többiek nevetve szerencsét kívántak neki. A pupos lassan közelebb jött és felajánlotta hátát a hercegnek, miközben tintába mártott tollat adott a kezébe.

- Beleegyezel tehát?

- Becsületemre, bele én, hisz már egyszer rendbe kell jönnöm.

Gonzaga aláírta. Közben odaszólt a puposhoz:

- Nos, barátom, nem tettél le szándékodról?

- Nem, uram, sőt még jobban kötöm magamat hozzá.

- Ugyan miért?

- Mert tudom a házasulandó nevét, uram.

- Mit érdekel téged a név?

- Nem tudnám önnek megmondani. Vannak dolgok, melyeket nem lehet megmagyarázni. Hogyan tudná például ön megmagyarázni azt a szerződésemet, hogy nélkülem nem fogja Lagardère fennhívó ígéretét teljesíteni?

- Te ezt is hallottad?

- Az ólam egészen közel van, uram, s már tettem egy szolgálatot.

- Tegyéél még egyet s kívánj, amit akarsz.

- Hercegségedtől függ minden.

- Nesze, - szólt Gonzaga Chauvernyhez, - itt vannak a papírok.

Majd a puposhoz szólt:

- Te pedig eljössz az esküvőre, mert meghivlak.

Mindenki tapsolt, csak Cocardasse és Passepoil néztek össze hirtelen, majd ez utóbbi odasugta társának:

- Farkas a bárányok közt! Igazuk van, jól fogunk mulatni.

Gonzaga serege körülvette a pupost és mindannyian szerencsét kívántak neki.

- Fenséges uram, - szólt meghajolva, - minden tőlem telhetőt megteszek, hogy méltónak bizonyuljak e magas kegyre. Ami ez urakat illeti, már ismerjük egymást, ők is szellemesek, én is az vagyok, anélkül, hogy a köteles tiszteletet elfelejteném, ígérem önöknek, hogy meg fogom

önöket nevetetni. Megtudják, uraim, mit tud a pupos, mikor asztalnál ül és iszik. Majd meglátják, uraim!

Gonzaga pavillonja az akkori építészeti stílus megtestesülése volt. Félig görög, félig kínai stílus. Olyan, mint egy templommá alakított kioszk. A XVIII. század puderezett Vénusza ült ott fel sátorfáját. E házak külsejében bár sok kifogásolni valót találhatott az ember, de kicsiny, előkelő és kacér volt. Ami a belső berendezést illeti, arról volt nevezetes, hogy mily hatalmas összegeket költöttek rá az akkori nemes urak.

Gonzaga herceg gazdagabb volt, mint egy tucat más nemes együttvéve, tehát ő sem maradhatott ezek mögött. Szeszélye valósággal csodaszámba ment. Az épület egy gyönyörű hatszögletű teremből állott, két ajtaja egy-egy terraszra, míg a másik kettő egy-egy boudoirra nyílt.

A szalon mennyezetét az idősebb Vanloc és fia, Jean-Baptiste festették. A boudoirokat pedig Primaticio másolatai s Vanloc Lajos képei díszítették.

Nyolc óra felé járt az idő. A terem virágokkal volt feldíszítve és remekül volt kivilágítva. Az asztalon rendetlenül heverő tálak a vacsora végét jelezték. A vendégek ismerőseink, Gonzaga legényei voltak, kik között Chauverny tűnt fel, lévén ő a legrészegebb. A többiek még mind egyenesen ültek. Természetesen hölgyek is voltak jelen. Az Operaház tagjai. Fleury kisasszony, Nivelles, a Mississipi leánya, a jólelkű Cidalisse és más ismert hölgyek. Mind szépek, fiatalok, vidámak és merészek. Tudtak nevetni akkor is, mikor sirni szerettek volna.

Gonzaga nem volt ott. A királyi palotába hívták. A székén kívül még három üres szék volt. Az egyik Donna Cruzé, ki Gonzaga távozása után visszahúzódott, miután az egész társaságot megigézte szépségével.

Nem tudták, hogy a herceg kényszerítette-e Donna Cruzt, hogy résztvegyen az orgián, avagy Donna Cruz erőszakolta-e ki a hercegnél, hogy helyet adjon neki asztalánál.

A másik szék rendeltetésénél fogva volt üres; a harmadik a puposé volt, kit Chauverny pezsgővel leitatott.

Ahogy belépünk, Chauverny visszaélve győzelmével, kabátokat és szőnyeget dobált a szerencsétlen puposra, ki holtrészezen nem is tiltakozhatott ellene. Teljesen eltakarta a sok kabát és Isten tudja, nem fulladt-e meg.

Egyébként megérdemelte. A pupos nem tartotta be a szavát: hallgatag, zugolódo és nyugtalan volt. Vajjon mire gondolhatott ez az íróasztal? Le a pupossal.

A pupos ezuttal kétszer volt ilyen ünnepélyen: először és utoljára.

Mielőtt berugott, mindenkitől megkérdezte, miért van itt Donna Cruz? Gonzaga semmit sem tesz ok nélkül. Eddig elrejtve tartotta, most pedig megengedi, hogy egy tucat ilyen semmirekellővel együtt vacsorázzék: hát ez nagyon különös.

Chauverny a menyasszony után érdeklődött, mire türelemre intették.

Már csak kötelességből is ittak. A hölgyek mind vidámak voltak. Oriol kövéren, mint egy gömböc, ismét hódításairól beszélt, de senki sem hitt neki. A többiek ittak, nevettek, énekeltek, már rég elfelejtették Lagardère fenyegető levelét. Egyedül Peyrolles őrizte meg nagybőjti ábrázatát. Őt a jókedv nem ragadta magával.

Chauverny visszaült a helyére és így szólt:

- Ha ez a gaz Jónás felébred, hát megfojtom.

Körülnézett révetegen a teremben.

- Nem látom már Olympusunk fenségességét, pedig szükségem volna rá, hogy megmagyarázzam helyzetemet.

- Az égre, csak semmi magyarázat, - szólt Cidalisse.

- Akkor hát, ha nem hagynak beszélni, mondják meg, hol van Donna Cruz, Donna Cruzt akarom!

- Donna Cruz, Donna Cruz, - ismételték minden oldalról. - Chauvernynek igaza van. Hozzák ide Donna Cruzt.

- Nyugodtan mondhatnák, hogy Nevers kisasszonyt, - jegyezte meg Peyrolles.

Mindenki nevetni kezdett és kórusban ismételték:

- Nevers kisasszony! Igaz! Nevers kisasszony.

Felugrottak és az ajtó felé mentek, hol Donna Cruz kiment.

- Donna Cruz! Donna Cruz! - kiáltották az urak.

Chauverny dörömbölni kezdett az ajtón, majd így szólt:

- Ha nem jön ki, támadást indítunk!

- Ugy van, ugy van! Támadást indítunk!

- De uraim, - szólt Peyrolles.

Chauverny megragadta a gallériját.

- Hu, te vén bagoly, hallgass! Faltörő kosnak fogunk használni, amivel az ajtót betörjük.

Donna Cruz nem volt a boudoirjában, melynek ajtaját jól bezárta maga után. A boudoirt egy titkos lépcső hálósobájával kötötte össze, mely szintén a földszinten volt.

Szegény Auróra remegve és kisirt szemekkel feküdt a diványon. Ha nem találkozott volna Donna Cruz-zal, meghalt volna a félelemtől és a fájdalomtól.

Ma este már kétszer meglátogatta őt Donna Cruz.

- Mi ujság? - kérdezte Auróra halkán.

- Gonzagát a palotába hívták. Nem kellene félned, testvérkém; nem olyan rettenetes odafenn. Én is jól mulatnék, ha nyugodtabbnak látnálak.

- Mit csinálnak a teremben? Egész időig hallatszik a lárma.

- Bolondságokat. Mulatnak, pezsgőznek. Kedvesek, szellemesek. Egy Chauverny nevű fiatal marquis különösen tetszik nekem.

- Chauverny!

- Egészen fiatal, nem fél se Istentől, se embertől. De nem engedte, hogy sokat foglalkozzam vele, mert vőlegény.

- Ahá, - mondta Auróra szórakozottan.

- Találd ki testvérkém, kivel?

- Nem tudom. Mit érdekel ez engem.

- Biztosan érdekel, mert a te vőlegényed a kis marquis.

Auróra felnézett és szomoruan mosolygott.

- Nem tréfálok, - erősítette Donna Cruz.

- Testvérkém, kedves kis Flórám, ilyen híreket ne hozz nekem.

- Semmi mást nem tudok.

- De milyen jogon mernek engem férjhezadni?

- Nem tudom; de úgy láttam, nem igen törődnek velem, hogy szabad-e vagy nem.

Auróra tenyerébe rejtette arcát.

- Isten nem kegyelmes hozzám.

Donna Cruz magához szoritotta.

- Nem Isten hozott itt minket össze? Én csak egyszerű nő vagyok, de bátor. Ha bántanának, én megvédelmezlek.

Hirtelen felhangzott a vendégek ordítása, akik Donna Cruzt hívták.

- Most már mennem kell.

- Ugy félek itt egyedül. A szolgálaktól félek.

- Ne félj senkitől. A szolgák tudják, hogy szeretlek és azt hiszik, hogy én befolyásolhatom a herceget.

- Vannak pillanatok, - folytatta, - mikor azt hiszem, hogy Gonzagának szüksége van reám.

Mínt hogy menni készült, Auróra visszahívta őt.

- Ne hagyj itt oly hamar.

- Nem hallod őket? De mondd csak, beszéltem már neked a puposról?

- Nem. Miféle puposról?

- Arról, aki tegnap hozzád vezetett, ő is itt van.

- A vacsorán?

- Igen. Mivel te mondtad, hogy ő az egyetlen, aki tudja a te szép Lagardèred rejtekhelyét...

- Ugyanó lenne?!

- Esküdni mernék! Közeledtem hozzá és megmondtam neki, hogy a legrosszabb esetben rám is számíthat.

- No és?

- Ez a legkülönösebb ember, akit valaha láttam. Mintha nem ismert volna meg, s így egy szót sem tudtam belőle kihuzni. Állandóan a hölgyekkel foglalkozott, akik kinevették és leittatták, úgy, hogy az asztal alá gurult.

- Tehát nők is vannak odafenn?

- Azt elhiszem!

- Miféle nők?

- Igazi párisi dámák. Olyanok, kikről Madridban álmodoztam. Udvarhölgyek, akik itt énekelnek, isznak és káromkodnak, mint a katonák. Ah! Ez elragadó.

- Biztos vagy benne, hogy udvarhölgyek?

Donna Cruz majdnem megsértődött.

- Látni szeretném őket, - mondta Auróra elpirulva, - de anélkül, hogy engem lássanak.

A gitána kézenfogva felvezette a titkos lépcsőn. A két leányt csak az ajtó választotta el a vendégektől. Pohárcsörömpölés hallatszott, majd egyszerre husz torok kiáltotta:

- Foglaljuk el a boudoirt! Fel támadásra!

Auróra nagyon megbánta, hogy elhagyta rejtekhelyét. Donna Cruz eloltotta a gyertyákat, nehogy Aurórárt kívülről meglássák.

- Nézz ki, - mondta a zár nyílására mutatva.

Auróra kíváncsisága már rég elmúlt.

- Ezek marquisek? - kérdezte Auróra kételkedve.

Donna Cruz vállat vont.

- Te nem ismered az udvart.

- Donna Cruz! Donna Cruz! Donna Cruzt akarjuk látni, - kiabálták a teremben.

A gitána mosolygott.

- Látod, engem akarnak, - mondta.

A nyiláshoz hajolt.

- Látod, ez az a szép és fiatal Chauverny, - mondta.

Auróra a nyiláshoz hajolt, majd megismerve a marquist, visszahanyatlott, de nem szólt semmit barátnőjének.

Mikor meghallották, hogy az ajtót be akarják törni. Donna Cruz kezébe vette a poharat és így szólt:

- Kis nővérkém, időt kell nyernünk, bármi is történjék.

A szép barack s a virágcsokor.

Mindenki úgy találta, hogy Gonzaga komoly és aggódik valamiért.

Hirtelen letették poharukat és a mosoly eltűnt.

- Bátyám, - mondta Chauverny egy fotelbe esve, - vártam önt, hogy egy kicsit beszélhessek a helyzetemről.

Inni akart, de Gonzaga kivette kezéből a poharat.

- Ne igyál, - mondta neki ridegen.

- Ugyan miért?

Gonzaga kidobta a poharat az ablakon.

- Ne igyál többet!

Chauverny ijedten nézett rá. A vendégek leültek és a bortól piros arcuk egyszerre elsápadt. Egy gondolat üzte őket már kezdettől fogva és bármennyire is igyekeztek azt eltávolítani, mégis mindig felettük lebegett.

Most Gonzaga ijedt arca idézte újra emlékezetükbe.

Peyrolles urához akart sietni, de Donna Cruz megelőzte.

- Egy szóra kérném, uram, - mondta.

Gonzaga kezét csókolt és félrevonult vele.

- Mondja, gyermekem, bizik bennem?
- Természetesen, uram; de ő az én egyetlen barátnőm, nővérem.
- Nem bírok magától semmit sem megtagadni, édes kis lányom. Egy óra múlva szabad lesz.
- Igaz ez, uram? Engedje meg, hogy elmondhassam neki az új hírt.
- Nem, most maradjon itt. Megmondta neki, hogy mi a kívánságom?
- A házasságra vonatkozólag? Auróra irtózik ettől.
- Csak annyit mondhatok, hogy meg akartam menteni azt, akit ő szeret.
- De uram, ha ön megmagyarázná, hogy mennyiben válik ez a házasság Lagardère hasznára, én elmondanám szegény Aurórának.
- Ez így van. Többet nem mondhatok, nem én vagyok az oka.

El akart menni, de Donna Cruz visszatartotta.

- Kérem, engedje meg, hogy visszamehessek hozzá. Az ellenvetése megfélemlít.
- Most szükségem van önre.
- Reám?
- Olyan dolgokról fogunk beszélni, amit ezeknek a hölgyeknek nem kell hallani.
- És nekem igen?
- Önnek sem. Nem a barátnőjére vonatkoznak. Ön itthon van. Teljesítse háziasszonyi kötelességét; vezesse a hölgyeket a Mars-szalomba.
- Engedelmeskedem, uram.

Gonzaga megköszönte és visszavezette az asztalhoz. Mind iparkodtak arcáról olvasni. Intett Nivelle-nek, ki hozzá jött.

- Látja ott a szalon végén azt a gyermeket, - kérdezte a herceg, - mennyire gondokkal telt. Igyekezzenek szórakoztatni, hogy ne figyeljenek arra, ami itt történik.
- Tehát elűz minket, uram?
- Mindjárt visszahívjuk önöket. Egy nászajándék van a kis szalonban, nézzék meg.
- Megértettem hercegem. Oriol velünk jöhet?
- Nem, Oriol itt marad, menjenek már.
- Menjünk kicsikéim, - mondta a leányokhoz fordulva, - Donna Cruz, megmutatja nekünk a menyasszony ruháit.

A hölgyek felkeltek és átmentek a kis szalonba, mely szembe volt azzal, ahol az imént Donna Cruzt és barátnőjét láttuk. Tényleg volt az asztalon egy nászajándék. A hölgyek mindjárt körülvették.

Peyrolles Gonzaga intésére azonnal becsukta mögöttük az ajtót. Ahogy az ajtó becsukódott, Donna Cruz mindjárt az ajtóhoz hajolt, de Nivelle elhuzta onnan.

- Az ön kötelessége, hogy nekünk mindent megmutasson. Nem engedjük el magát.

A teremben csak férfiak maradtak. Gonzaga leült. Oly nagy csend lett, hogy még a kis marquis is felriadt.

- Jól van, no! Jól van! de hol vannak a nők? - kérdezte.

Mínt hogy senki sem felelt, magában folytatta:

- Emlékszem, láttam a kertben két gyönyörű teremtményt. De tényleg el kell-e vennem az egyiket? Vagy csak álom az egész? Becsületesemre, semmit sem értek. Bátyám - szólt hirtelen, - itt túl unalmas, megyek a nőkhöz.

- Maradj itt! - parancsolta Gonzaga.

Majd körülnézve a gyülekezeten, így szólt:

- Megjött már a hidegvérünk, urak?

- Meg, uram, - felelték egyszerre.

- Istenemre! - kiáltotta Chauverny, - hisz te akartál leitatni minket, bátyám!

Igaza volt. Gonzaga ezuttal másképp értelmezte a hidegvért. Felhevült és erős emberekre volt szüksége. Chauverny kivételével mind ilyenek is voltak körülötte. Gonzaga már többször ránézett a kis marquisra, de láthatólag elégedetlenül. Az órára nézett s elkezdte:

- Épp egy fél óránk van még a beszélgetésre. Önökért beszélek, uraim.

A kis marquis az előbb, mikor Gonzaga ráparancsolt, szék helyett az asztalra ült.

- Ne nyugtalankodjék miattam, bátyám csak azt kívánja, hogy senki se legyen részegebb, mint én. Aggódok a helyzetem miatt s ez nagyon természetes.

- Uraim, - folytatta Gonzaga, - ebben a pillanatban egy ifjú leány áll mindannyiunk közös érdekének útjába, mert sajnos, de a mi érdekeink közösek. Mondhatnám, hogy az önök vagyona az enyém és gondoskodtam, hogy a kötelék, mely minket egyesít, valóságos lánc legyen.

- Sohasem lehetünk elég közel hercegségedhez, - mondta Navailles.

- Igaz, igaz, - mondták a többiek.

- Ez a fiatal leány... - ismételte Gonzaga.

- Mínt hogy a helyzet nehéz, azt hiszem, jogunk van tisztán látni, - mondta Nocé. - A leány, akit embereink elraboltak, ugyanaz-e, mint akiről a kormányzó előtt is szó volt?

- Az, akit Lagardère ma estére az anyjának ígért? - fűzte hozzá Choisy.

- Nevers kisasszony? - fejezte be Nocé.

Chauverny szint változtatott, halkán ismételte:

- Nevers kisasszony!

Gonzaga összeráncolta szemöldökét.

- Mit érdeklí önöket a név? Zavar minket, tehát el kell távolítani utunkból.

Elhallgattak. Chauverny poharához nyúlt, de nem ivott. Gonzaga folytatta:

- Uraim, épp úgy irtózom a vértől, mint önök. A kard nem sok szerencsét hozott nekem. Tehát nem akarok többé kardot használni. Hallgass ide, Chauverny. Ötvenezer aranyat költök, az utazásod költségét, csak hogy lelkiismeretem nyugalmát megőrizzem.

- Biz ez drága, - mormolta Peyrolles.

- Nem értem, - mondta Chauverny.

- Mindjárt meg fogod érteni. Egy lehetősége lesz ennek a kisleánynak.

- Nevers kisasszony ő? - kérdezte a kis marquis kezébe véve poharát.
- Ha tetszel neki, - mondta Gonzaga felelet helyett...
- Ami ezt illeti, erre ne legyen gondja.
- Annál jobb; ez esetben jószántából fog hozzád menni.
- Én nem is akarom másképp.
- Én sem. Ha már egyszer elvetted, elviszed egy eldugott helyre. Ott a végletekig nyujtod a mézesheteket, hacsak bizonyos idő múlva nem szándékozol egyedül visszajönni.
- És ha visszautasít?
- Ha visszautasít, lelkiismeretem tiszta, ő szabad lesz.

Gonzaga akarata ellenére lesütötte szemeit.

- Ön azt mondta, hogy egy lehetősége van csak. Ha elfogadja kezemet, életben marad, ha visszautasít, szabad lesz. Ezt nem értem.
- Azért nem érted, mert részeg vagy.

A többiek mély csendben álltak. Dacára a lámpák tündöklő fényének, sötét hangulat vett erőt rajtuk.

Néha-néha behallatszott a szomszédos szobából a nők kacagása. Csak Gonzaga volt jókedvű, a többiek lógatták a fejüket.

- Önök, uraim, bizonyára megértenek engem? - kérdezte Gonzaga.

Senki sem válaszolt.

- Tehát meg kell magyaráznom, - mondta nevetve, - hallgassanak ide, rövid leszek, mert nincs időnk. Mi is a helyzet axiómája? Ennek a leánynak a létezése teljesen tönkretesz minket. Ne kételkedjenek, ez így van. Ha holnap el találnám veszteni Nevers örökségét, holnapután menekülnünk kellene.

- Nekünk is?

- Önöknek is, barátaim. Kivétel nélkül mindannyiunknak. Gonzaga herceg hódol a divatnak és könyvet vezet, mint a legutolsó kereskedő, s önök mind szerepelnek a könyveimben. Peyrolles nagyon jól érti ezt. Ha tönkremennék, önök mind velem együtt elpusztulnának.

Mind Peyrollesre néztek, ki meg sem mozdult.

- Egyébként azok után, ami tegnap történt... No de nem fenyegetésként mondom, önök mind hozzám vannak kötve s követni fognak, mint hű bajtársak. Csak azt szeretném tudni, készek-e most azonnal kimutatni hűségüket.

Senki sem felelt.

- Ugyebár, megértenek? Nemde, joggal számíthattam intelligenciájukra? A fiatal leány szabad lesz. Ezt mondtam, meg is tartom. Elmehet innen, ahová jónak látja, igenis, uraim. Csodálkoznak ezen?

A többiek bámulva néztek rá. Chauverny lassan, komoran ivott; majd Gonzaga is ivott és folytatta:

- Ifjkoromból mondok el egy anekdotát. Canossa Hannibál gróf hies családból származott s nekem unokatestvérem volt. Vidám, mulatós és ami fő, rettenetesen gazdag ifju volt. Itéljék meg önök: husz tanyája volt Lombardiában, két-két palotája Milanóban, Firenzében és Rómá-

ban. Egyetlen egyenes örököse voltam; ő csak 28 éves volt és akár 100 évig is élhetett volna. Azóta se láttam olyan egészséges embert, mint ő. - Remegnek, uraim, igyanak egy kis sziverősítőt.

Engedelmeskedtek, mert valóban szükségét érezték.

- Egy este meghívtam spoletói szőlőmbe. Gyönyörű este volt, a terraszon voltunk s ha jól emlékszem, a lélek halhatatlanságáról beszélgettünk. Canossa stoikus volt, de a bort és a nőket szerette. Frissen, jó hangulatban váltunk el holdvilág mellett. Mintha most is látnám, amint a hintójába szállt. Szabad volt, ugy-e? Mehetett ahová akart, bálba, vacsorázni, szerelmi találkára, de maradhatott is...

Kiitta a pezsgőt s minthogy mindenki kérdőleg nézett rá, így fejezte be:

- Nos, Canossa hercege ezt az utolsó lehetőséget használta ki és ott maradt.

A vendégek idegesen mozgolódtak. Chauverny görcsösen szorongatta a poharát. Gonzaga egy barackot vett ki a tálból és a kis marquis ölébe dobta.

- Tanulmányozd Itáliát, testvér.

Majd az urakhoz fordult:

- Chauverny ma este túl részeg és nem ért meg. Lehet, hogy jobb így: uraim, tanulmányozzák Itáliát!

Beszéde közben minden vendégéhez egy barackot gurított, majd szárazon folytatta:

- Elfelejtettem említeni azt a körülményt, hogy Canossa bátyám mielőtt elment volna, egy barackot felezett meg velem.

Erre mindegyik hirtelen letette kezéből a barackot. Gonzaga ismét megtöltötte poharát. Chauverny követte példáját.

- Tanulmányozzák, uraim, Itáliát, csak ott tudnak az emberek élni. Több mint száz éve már senki sem használja az ügyetlen tört. Ha Olaszországban egy fiatal leányt el akarnak távolítani, kiválasztanak egy urat, aki hajlandó őt eljegyezni és elvinni Isten tudja, hova. Ha beleegyeznek, jó. Visszautasítani jogában áll, úgy itt, mint Olaszországban. Ez esetben az ember meghajol és bocsánatot kér, hogy szabadságát meg merte sérteni. Tisztelettel visszavezeti. S ekkor csupa udvariasságból virágbokrétát ad neki...

Gonzaga, amikor ezt mondta, kezébe vette a virágcsokrot, mely az asztalt diszítette.

- Ki utasíthat vissza egy virágcsokrot? A leány elmegy, mint Hannibál bátyám, mehet a barát-nőjéhez, a szeretőjéhez, no de itt is maradhat.

Odanyújtotta a csokrot. A vendégek ijedten huzódtak vissza.

- S ő itt marad? - kérdezte Chauverny összeszorított fogakkal.

- Igen, ő itt marad.

Chauverny felállt.

- Ez a virág meg van mérgezve! - kiáltotta.

- Ülj le, te részeg vagy.

Chauverny végighuzta ujjait forró homlokán.

- Tényleg, mormolta, - részeg vagyok. Ha másképp lenne...

Tántorgott és a feje kóválygott.

A kilencedik óraiítés s a pupos diadala.

Gonzaga belátta, hogy mindent mernie kell. Lagardère azt ígérte, hogy kilenc órára itt lesz. Tehát, ha életben van, mikor az óra kilencet üt, megjelenik. Megtette az előkészületeket a fogadtatására. A kertben, az előszobában, benn a teremben mindenütt fegyveres bérencei járkáltak. Köztük voltak Cocardasse és Passepoil is, akik elégtételre vártak.

- Az óra közelg, - mondta Gonzaga, kihuzva vékony és hajlékony kardját, - uraim, utánozzanak engem. Figyelmeztetem önöket, hogy másra, mint a kardjukra ne számítsanak.

Az óra kilenc felé járt. A vendégek széjjelhagyott kardjaikért rohantak.

- Bizzátok csak reám, - mondta Chauverny.

- Hová mész? - kérdezte Gonzaga Peyrollestől.

- Megyek és becsukom az ajtót, - mondta az óvatos szolga.

- Hagyd az ajtót. Azt mondtam, hogy tárva lesz, tehát tárva is marad. Ez a jel, uraim. Ha az óra elütötte a kilencediket, ez azt jelenti, hogy ellenségünk elpusztult. Mig az ajtó nyitva van, vigyázzanak, uraim.

Mind karddal a kezükben az ajtóra figyeltek.

- Készen vannak, uraim? - kérdezte Gonzaga, mikor az óra az elsőt elütötte.

- Készen, - felelték egyszerre.

Gonzaga a padlóba szurta kardját, poharat vett a kezébe és így szólt:

- Lagardère egészségére, uraim! Kard az egyik kezünkben, pohár a másikban.

Felemelte poharát.

- Egyik kezünkben kard, másikban pohár, - ismételték halkán.

- A meghalt Lagardère-ra! - kiáltotta Gonzaga.

- A meghalt Lagardère-ra! - ismételték a többiek fölhajtvá poharukat.

Csak Chauverny nem mozdult. A szoba közepén a kabátok alatt a pupos mozgolódni kezdett s felemelkedett. Gonzaga nem is gondolt a puposra. Nem tudott kudarcáról. Mikor ezt a mozgó kabáthalmazt meglátta, elvette poharát az ajkáról és odafigyelt. Nyöszörgő, száraz nevetés hallatszott a kabátok alól.

- Önökhöz tartozom, - szólt a vékony hang, - itt vagyok; itt vagyok.

Ez nem Lagardère hangja.

Gonzaga nevetve mondta:

- Ez a mi pupos barátunk.

Amaz poharat vett a kezébe és sorra kocintott a vendégekkel.

- Lagardère egészségére, - mondta. - A gazember biztos meghallotta, hogy itt vagyok és nem mert eljönni.

- A pupos egészségére! Éljen a pupos! - kiáltották köröskörül.

Cocardasse és Passepoil teljes elégtételt kaptak és együtt ittak a vendégekkel. Chauverny kijózanodva hallgatta őket mély megvetéssel. Dicsekedve mesélték el az amphiteatrumi jelenetet.

- Ez mégis csak gyalázat! - kiáltotta Chauverny. - Egy meggyilkolt embert így megbecsü-
leníteni.

A vendégek elnémultak. Gonzaga odament hozzá és vállára tette kezét.

- Vigyázz, öcsém, te túl sokat ittál.

- Ellenkezőleg, - mondta Jónás, - úgy találom, hogy öccse nem ivott eleget. Higyjen nekem,
én ismerem az embereket.

Gonzaga gyanakodva nézett rá.

Az pedig csak nevetett, mint aki biztos a dolgában.

- Lehet, - mondta Gonzaga, - igazad van. Tedd, amit akarsz.

- Köszönöm, uram, - felelt a pupos.

Majd közeledve a kis marquishoz, pohárral a kezében, folytatta:

- Érdemesítsen engem is arra, hogy kocint velem, marquis ur. Ez olyan revanche-féle.

Chauverny nevetve kocintott.

- Az ön esküvőjére, szép vőlegény, - mondta a pupos.

Szembe ültek egymással. A vendégek mind körülöttük és megkezdődött a bacchusi párbaj.

A teremben újra kezdődött az orgia. A vendégekről nagy teher szakadt le. Lagardère meghalt,
nem tartotta be a szavát. Maga Gonzaga se kételkedett; s ha Peyrolles felül is vizsgálta az örö-
ket, ezt csak tulzott óvatosságból tette. Mind vidámak voltak, előbbi félelmüket elfelejtették.

Beengedték a hölgyeket is, kik vidáman vegyültek el a férfiakkal.

- Hölgyeim, - kezdte Gonzaga megcsókolva Donna Cruz kezét, - nem titkolhatunk el semmit
sem önök előtt. Ha néhány percre meg is fosztottuk magunkat a jelenlétüktől, ez csak azért
volt, mert a ma éjjel kötendő házasság részleteit beszéltük meg.

- Tehát mégis igaz! - kiabálták. - Végig fogjuk tehát ezt a komédiát hallgatni.

Gonzaga tiltakozott.

- Egy komoly egyesülésről van szó, - hangsúlyozta, mintha a hely és idő nem cáfolták volna
meg szavait.

Donna Cruz meghajolt.

- Itt az ideje, hogy értesitse barátnőjét, - mondta.

Donna Cruz nyugtalanul nézett rá.

- Ön ígéretet tett nekem, herceg, - mondta halkán.

- Amit megígértem, azt meg is tartom. Ön ellenzi a házasságot, én nem kötöm magam, de a
saját és még valaki érdekében jobban teszi, ha beleegyeznek.

Donna Cruz nem tudta, mi történt Lagardère-val és Gonzaga számított is erre.

- Herceg uram, én nem kételkedem nemes cselekedeteiben, de tegnap óta sok különös dolog
történt velünk. Mi szegény és elhagyott lányok vagyunk, akik nem tudnak rejtélyeket meg-
fejteni. Az irántam tanusított barátságára kérem, mondjon csak egy szót, amivel meg tudom
magyarázni annak a szerencsétlen leánynak, hogy ez a házasság használ annak, akit ő szeret.

Gonzaga félbeszakította.

- Ön nem hisz nekem, Donna Cruz. Ismétlem tehát: higgyen nekem. Mondja ezt ön is és ő is hinni fog. Siessen, várom önöket.

Kezet csókolt és Donna Cruz eltávozott.

Aurórát térdelve találta a kis földszinti szobában.

A zaj Chauverny és a pupos veszekedése miatt megkétszereződött.

Auróra kisirt szemét behunyta és álmodozott. Észre sem vette, hogy Donna Cruz belépett. Lábujjhegyen közeledett hozzá és megcsókolta haját. Összeszorult szíve, mikor meglátta a leány sápadt arcát és kisirt szemeit.

- Érted jöttem, - mondta.

- Kész vagyok, - felelt Auróra.

Donna Cruzt meglepte a válasz.

- Azóta mindig gondolkoztál?

- Imádkoztam. Minden világos lett előttem.

- Mondd, mire határoztad el magadat? - kérdezte a gitána inkább sajnálkozva, mint kíváncsian.

- Kész vagyok. Kész vagyok meghalni.

- Itt nem a halálról van szó, testvérkém.

- Már régóta hánytorgatom magamban ezt a gondolatot. Én hoztam rá minden szerencsétlenséget, miattam forog mindig veszedelemben. Nélkülem szabadon, nyugodtan és boldogan élne.

Donna Cruz odafigyelt, de nem értette meg.

- Miért is nem tettem meg? - folytatta Auróra, - miért nem hagytam el házát? Miért nem haltam meg?

- Mit beszélsz?

- Te nem tudhatod, édes testvérkém, mily nagy különbség van tegnap és ma közt. A paradicsom nyílt meg előttem. Örömteli volt az életem. Szeret engem.

- Te ezt csak tegnap óta tudod?

- Ha előbb tudtam volna, nem tettük volna ki magunkat ezzel az utazással annyi veszedelemnek. Én kételkedtem, féltem. Látod, hiába tettem. A boldogság nem a földre való.

- De mire határoztad el magadat?

- Engedelmeskedem, hogy megmentsem.

- Siessünk, siessünk, a herceg vár ránk, - mondta Donna Cruz; majd elmosolyodott és folytatta:

- Tudod-e, hogy mily hősiiesen viselkedem veled együtt? Nem szeretek oly erővel, az biztos, csak a magam módja szerint, de téged mindig magam előtt látlak.

Auróra kérdőleg nézett rá.

- Ne félj, - folytatta Donna Cruz nevetve - nem halok bele, megígérem. Remélem, hogy még többször fogok így szeretni, de ha te nem vagy, biz nem mondtam volna le a kóbor lovagok királyáról, a szép Lagardère-ről. Ő utána, tudom, ezt a gaz Chauvernyt szeretem a legjobban.

Auróra mosolyogva fogta meg a kezét.

- Kedves kis nővérkém, a szived többet ér, mint szavaid, no de miért is lennél te finomabb.

Donna Cruz félrehuzta ajkait.

- Ugy látszik, nem hiszed, hogy előkelő családból származom?

- Nevers leánya én vagyok, - felelt Auróra nyugodtan.

- Lagardère mondta neked?

- Nem. Talán ez az egyetlen dolog, amit valaha is szemére vethetnék. Ha megmondta volna...

- De hát akkor ki mondta?

- Senki. Tudom. Tegnap óta másképp magyarázom a körülöttem történt eseményeket. Visszaemlékeztem, összehasonlítást tettem; a következtetés önként adódott. Az a gyermek, ki Caylus árkában feküdt, miközben atyját meggyilkolták, én voltam. Magam előtt látom barátunk arcát, mikor ezt a szomorú helyet meglátogattuk. Nem csókolgatta meg velem a magloire temetőben Nevers márványarcát? S ez a Gonzaga, ki már gyermekkorom óta üldöz, nem Nevers özvegyének ura?

- Ő volt az, - szakította félbe Donna Cruz, - aki anyámnak vissza akart adni.

- Szegény kis Flórom, mi nem magyarázhatunk meg mindent, hisz tapasztalatlan leányok vagyunk. Nem tudom, mit akar Gonzaga veled tenni, de te csak eszköz vagy a kezében. Tegnap óta jöttem erre rá, és ezt te is beláthatod.

- Igazad van.

- Henrik csak tegnap vallotta be szerelmét.

- Csak tegnap?

- S mit gondolsz, miért? Mert akadály volt közöttünk. Magas származásom és nagy örökségem tartotta tőlem távol.

Auróra folytatta:

- Most már belenyugodtam. Hiszek Isten jóságában. Ha a halálról beszélek, egy pillanatig sem gondolok arra, hogy siettessem utolsó órámat. Majd gondoskodnak mások, hogy engem megszabadítsanak a földi gyötrelmekről. Ezt nem találtam ki, ezt tudom.

Donna Cruz elsápadt.

- Mit tudsz te?

- Egyedül ültem itt s azon gondolkodtam, amit most neked elmondtam. Számptalan érvem volt. Azért raboltak el, mert Nevers leánya vagyok, Gonzaga hercegnő azért gyűlöli Henriket, mert engem szeret...

- Elhiszem, kedves nővérkém, hogy Nevers leánya vagy, de az imént oly szavakat mondtál, melyek megijesztenek.

- Milyen szavakat?

- Mások gondoskodni fognak, hogy megszabadítsanak földi szenvedéseimtől.

- Igaz, elfelejtettem mondani: gondolataim felbátorítottak arra, hogy felmenjek a titkos lépcsőn a boudoirba, ahonnan te az ünnepélyt megmutattad nekem. Csend volt. Szememet a nyíláshoz illesztettem. Egy hölgy sem ült az asztal körül.

- Eltávolítottak minket.

- Tudod-e, miért, kis Flórom?

- Gonzaga azt mondta...
- Ah! Hát Gonzaga volt, aki a többieknek parancsolt?
- Igen, Gonzaga herceg volt.
- Nem tudom, mit mondhatott neked, de biztosan hazudott.
- Miért tételezed ezt fel?
- Mert ha igazat mondott volna, úgy most nem hívnál engem hozzá.
- Mi hát az igazság? Te megőrjitesz.
- Megfigyelted a virágcsokrokat az asztalon?
- Igen szép virágok.
- Mondd, Gonzaga nem ismételte: „Ha nem egyezik bele, szabad lesz?”
- De igen.
- Nos, éppen Gonzaga beszélt, mikor a nyíláson kinéztem. A vendégek némán, mozdulatlanul és sápadtan hallgatták. Ekkor hallottam...

Az ajtó felől zaj hallatszott.

- Mit hallottál?

Auróra nem felelt, mert Peyrolles édeskés arca jelent meg a küszöbön.

- Nos, hölgyeim, már várják önöket.

Auróra azonnal felállt.

- Követem önt, - mondta.

A lépcsőn menve Donna Cruz hozzásimult és halkán megkérdezte:

- Fejezd be, mit beszélt a virágokról.

Auróra megszorította a kezét és szeliden mosolygott.

- Szép virágok, Gonzaga herceg bőkezű, mint egy igazi nagy ur. Ha visszautasítom, nemcsak szabad leszek, de még egy szép csokrot is kapok.

Donna Cruz mereven ránézett, érezte, hogy Auróra szavaiban valami tragikus dolog rejlik, de nem értette meg.

*

- Éljen a pupos! Csukák királya leszel!

- Jól tartsd magad Chauverny!

- Chauverny egy fél pohárral a gallérjára öntött! Ez csalás!

Igy kiáltoztak össze-vissza a teremben és fogadásokat kötöttek a két versenyzőre. Épp most érkeztek meg a poharak, melyeket a pupos kért. Nagy éljenzéssel fogadták. Ezekben a poharakban szolgálták fel nyáron a jeges italokat. Mindegyik a kezébe vett egyet. A pupos egy üveg pezsgőt öntött a poharába. Chauverny utánozni akarta, de remegett a keze.

- Még csak a kezdetén vagyunk, - szólt a pupos nevetve, - segítsenek a marquis urnak poharát megtölteni. - Néhányan odasiettek.

- Egészségünkre, uraim, - szólt a pupos, magasra emelve poharát.

- Egészségünkre, - dadogta Chauverny.

Gironne és Nocé segítettek a poharat ajkához emelni.

A pupos így szólt:

- Ezt egyszerre, lélegzetvétel nélkül kell meginni.

- Megöli, - kiáltották a hölgyek.

- Csak szilárdan, marquis, csak szilárdan.

A pupos ajkához emelte a poharat s lassan, egy lélegzetre felhajtotta.

Őrjöngve tapsoltak.

Chauverny, társaitól segítve, szintén felhajtotta poharát, de látható volt, hogy ez már csak végső erőfeszítés.

- Na még egyet! - ajánlotta a pupos vidáman odanyujtva poharát.

- Még tized! - felelt Chauverny tántorogva.

- Jól tartsd magad, marquis, - kiáltották a fogadók. Ne a lámpát nézd.

Bambán felnevetett.

- Maradjanak nyugodtan, - dadogta, - fogják meg azt a szekrényt, mert eldőlt; miért forgatják az asztalt?

- Rajta! rajta! - mondta a pupos, - mi lesz az ivással, szomjas vagyok.

- Igyunk! - ismételte a kis marquis, - én kiinnám a tengert is! Fogják meg hát azt a szekrényt!

A poharakat megtöltötték. A pupos biztos kézzel nyult az övé után.

- A hölgyek egészségére! - kiáltotta.

Chauverny végsőt erőlködve a pohár után nyult, de kiesett kezéből.

- Ujra! - kiáltottak, akik Chauvernyre fogadtak.

A pupos udvariasan odanyujtotta poharát; de Chauverny szempillái már úgy mozogtak, mint a lepkék szárnyai, mikor a kis gyermekek kergetik őket. Ez a vég kezdete.

- Gyengülsz, Chauverny!

- Chauverny, te tántorogsz!

- Éljen a kis emberke!

- Éljen a második Esopus.

- Vigyük diadalmenetben a pupost.

Nagy kavarodás keletkezett, majd csend lett. Elengedték Chauvernyt, ki tántorogni kezdett és hiába igyekezett megkapaszkodni.

- Chauverny rombadőlt.

- Elmerült. Chauverny eltűnt.

Chauverny az asztal alá csuszott. Még egy éljenzés követte. A diadalmas pupos kezébe vette a poharat s az asztal tetejére állva felhajtotta. Ugy állt ott mint egy szobor. Olyan taps volt, hogy azt hitték, összedől a terem.

- Mi történt? - kérdezte Gonzaga odamenve.

II. Esopus az asztalról üdvözölte.

- Ön nekem adta őt, uram.

- Jó ötlet! - mondták - Chauverny helyett.

A pupos megrugdosta a kis marquis lábát.

- Ime itt van, - felelte.

- Holt részeg. Ez mégis csak sok. Szükségem lett volna rá.

- Az esküvőhöz, uram?

- Igen, az esküvőhöz.

- Istenemre, - mondta Jónás mindenre elszántan, - amint itt lát engem hercegséged, felajánlom magamat.

Nagy derűtséggel fogadták a váratlan ajánlatot. Gonzaga figyelmesen nézte a pupost, ki poharát még mindig kezében tartotta.

- Tudod-e, mit kell tenned, hogy helyettesítsd?

- Igen. Tudom, mit kell tennem.

- S elég erősnek érzed magadat?

II. Esopus ajkán édeskés, majd kegyetlen mosoly jelent meg.

- Ön nem ismer engem, uram. Már különb dolgot is műveltem.

Olaszországi virágok.

Az asztal köré gyültek és inni kezdtek.

- Jó ötlet! - mondták. - Chauverny helyett házasítsuk meg a pupost.

- Így sokkal mulatságosabb. A pupos remek férj lesz.

- Mit fog szólni Chauverny, ha özvegyen felébred?

Gonzaga félrevonult a pupossal.

- Herceg uram, - mondta a pupos, - mekkora kezesség elegendő önnek?

- Először is tudni akarom, mit találtál ki.

- Semmit sem találtam ki, hisz itt voltam. Hallottam a barack meséjét, a virágok történetét és Itália dicséretét.

Gonzaga a kabáthalmazra mutatott.

- Igazad van, de mire való volt ez a bujkálás?

- Tudni akartam egyetmást és gondolkozni rajtuk. Ez a Chauverny nem volt az ön embere.

- Igazad van, de ő a gyengém.

- A gyengeség hiba, mert veszély rejlik benne. Chauverny alszik, de felébred nemsokára.

- Hagyd most Chauvernyt. Mit szólsz a barack meséjéhez?

- Helyes kis történet, de tulerős az ön embereinek.

- Hát a virágok.
- Ez is bájos, de ettől is megijedtek.
- Nem ezekről az urakról van szó. Én jobban ismerem őket, mint te.
- Ki tudja? - szakította félbe a pupos.

Gonzaga nevetve nézett rá.

- Te mit szólsz hozzá? - kérdezte.
- Ami Olaszországból jön, mind tetszik nekem. Soha életemben nem hallottam mulatságosabb anekdotát, mint Canossa hercegét a spaletói szőlőben; de én nem mondtam volna el ezeknek az uraknak.
- Azt hiszed, hogy te sokkal erősebb vagy, mint ezek az urak? - kérdezte a herceg.

Jónás nevetett és nem is méltatta válaszra.

- Mennyivel érsz te többet, mint Chauverny? - kérdezte a herceg.
- A multammal, - felelte a pupos; - én már nős voltam.
- Tényleg! - szólt Gonzaga kutató arccal.

II. Esopus állát simogatta.

- Én nős voltam, - ismételte, - s most özvegy vagyok.
- Ah, s mily előnyt ad ez neked Chauvernyval szemben? - kérdezte Gonzaga.

A pupos arca kissé elsötétedett.

- A feleségem szép, nagyon szép volt.
- Fiatal? - kérdezte a herceg.
- Egész fiatal s szegény.
- Értem, szeretted őt?
- Az örülésig, de házasesetünk rövid volt.

A pupos arca mind sötétebb lett.

- Mennyi ideig éltetek együtt? - kérdezte Gonzaga.
- Egy és fél napig, - felelte II. Esopus.
- Ez igazán különös. Magyarázd meg.

A kis ember erőltetetten nevetett.

- Miért magyarázzak, ha hercegséged ugyis megérti?
- Nem értem, - mondta a herceg.

A pupos lesütötte szemeit és habozott.

- Végül is lehetséges, hogy tévedtem s önnek Chauverny is megfelel.
- Magyarázd meg, ha mondom! - ismételte Gonzaga parancsoló hangon.
- Hercegséged talán megmagyarázta Canossa gróf történetét?

A herceg vállára tette kezét.

- Házasságunk másnapján adtam neki 24 óra gondolkodási időt, de nem birt megszokni...

- És akkor? - szólt Gonzaga figyelve.

A pupos poharat vett és szembenézett a herceggel. Szemeik szikráztak. A pupos szemei rettenetes kegyetlenséget fejeztek ki, úgy hogy a herceg odasugta:

- Ily fiatalon, szépen, nem sajnáltad őt?

A pupos dühös mozdulattal földhöz vágta a poharat.

- Azt akarom, hogy szeressenek! - Mondta vadul; jaj azoknak, kik nem bírnak engem szeretni!

Gonzaga hallgatagon állt; a pupos újra hidegen csufolódva nézett körül.

- Hej! Uraim! - kiáltotta egyszerre a herceg, arrább lökve az alvó Chauvernyt, - ki viszi el ezt az embert?

A pupos lelkéről nagy teher szakadt le. Erőlködött, hogy diadalát elrejtse.

Gonzaga intésére Passepoil s az ifjabbik Cocardasse vállukra vették a legyőzöttet. Midőn a pupos mellett elhaladtak, az odasugta:

- Éltetekkel feleltek, ha egy haja szálát érintitek; a levelet vigyétek az adott címre.

A két fickó eltűnt terhével.

- Házasítsuk meg a pupost! - kiáltották a hölgyek.

II-ik Esopus egyszerre az asztal tetején termett.

- Csend! - mondták egymásnak, Jónás beszédet fog tartani.

- Hölgyeim és uraim, - kezdte a pupos, hadonázva, miként egy ügyvéd a bíróság előtt - lelkem mélyéig meg vagyok hatva a nagyméltóságú hölgyek s urak által tanúsított pártfogástól. Érdemeim tudatában hallgatnék, egy szót sem szabadna szólnom...

- Helyes! - kiáltotta Navailles.

- Jónás! - mondta Nivelles kisasszony, - szerénysége még feltűnőbbé teszi tehetségét.

- Éljen a II-ik Esopus, éljen!

- Köszönöm hölgyeim, köszönöm uraim, elnézésük bátorságot önt belém, hogy méltó legyek az önök s a nemes herceg jóindulatára.

- Nagyon jó! Éljen II-ik Esopus! Csak egy kissé hangosabban.

- Hölgyeim és uraim! Ma este valami új dolgot szeretnék önöknek mutatni. Én azt állítom, hogy az elbűvölés művészete még a természet erejénél is nagyobb.

A nagy lármától még az üveglakok is megrezegték.

- Udvarlási órát fog adni! - kiáltották. A tetszés művészete: írta II. Esopus, más néven Jónás.

- Zsebében hordja Vénusz övét.

- Éljen a pupos! Ma remek fickó vagy!

Meghajolt körben a társaság előtt s nevetve fejezte be:

- Vezessék ide ifju jegyesemet; iparkodom majd az előkelő társaságot mulattatni.

- Hol van a pupos felesége? - kiáltottak az urak, ide a pupos nejét!

Ebben a pillanatban a boudoir ajtaja megnyílt. Gonzaga csendet parancsolt. Donna Cruz lépett be, vezetve a tántorgó, halálsápadt Aurórárt. Peyrolles utánuk jött.

Csodálkozás moraja futott végig a vendégeken.

Maga a pupos is megrökönyödött, míg végre lorgnonját a szeméhez illesztve, gunyos hangon mondta:

- Az ördögbe is, gyönyörű a feleségem!

A hölgyek is szájalmat éreztek, midőn a lány gyönyörű arcán a kétségbeesést látták. Gonzaga, emberei meghatottságát látván, összeráncolta homlokát. A férfiak, hogy meghatottságukat leplezzék, mondták:

- Milyen boldog ez az ördögös pupos!

Ez volt Passepoil bátya véleménye is, aki ebben a percben lépett be nemes barátja, Cocardasse kíséretében. De hirtelen elbámultak, mikor a két fiatal leányban felismerték a Chantre-utcai lakás lakóit. Ők mit sem tudtak a készülő komédiáról; de érezték, hogy valami különös dolog történik. A pupos tekintetére fejbólintással felelt Cocardasse:

- Látod! - mondta Passepoilnak, a kicsike tudni akarja, hogy átadtam-e levelét; bizony nem kellett vele messze mennünk.

Donna Cruz Chauvernyt kereste.

- Lehet, hogy a herceg tervet változtatott, - sugta barátnőjének. Nem látom a marquist.

Auróra nem nyitotta ki szemeit, csak fájdalmasan bólintgatott. Nem remélt kegyelmet. Mikor Gonzaga felé fordult, Donna Cruz kezénél fogva előre vezette.

Gonzaga sápadt volt, bár mosolyogni igyekezett. A pupos csipőre tett kézzel igyekezett hódító állást felvenni, midőn Donna Cruz szemeivel találkozott. A lány kérdőleg nézett rá; de a pupos mozdulatlan maradt.

- Kedves gyermekem, - kezdte Gonzaga kissé változott hangon, - Nevers kisasszony megmondta önnek, hogy mit várunk magától?

Auróra csukott szemmel, de fejét büszkén felemelve mondta:

- Nevers leánya én vagyok.

A pupos annyira megremegett, hogy az általános csodálkozás közepette is mindenki észrevette.

- Az ördögbe, - kiáltotta, uralkodva magán, - jó házból való a feleségem!

- A felesége, - ismételte Donna Cruz.

Gonzaga Donna Cruz felé fordulva, mérgesen mondta:

- Ön verte ennek a szegény leánynak fejébe ezt a hazugságot?

- Ah, mondta a pupos kiábrándulva; tehát hazugság az egész? Ez bizony kár, mert szívesen léptem volna rokoni összeköttetésbe a Nevers-családdal.

Néhányan nevettek ezen; de ridegség fogta őket körül.

- Nem én voltam, - felelte Donna Cruz megijedve; - de ha igaz...

Gonzaga megvetéssel rántott egyet vállán.

- Hol van Chauverny marquis - folytatta a gitána és mit jelentenek ennek az embernek szavai?

Ezzel a puposra mutatott, ki vidáman álldogált a vendégek között.

- Nevers kisasszony, - felelte Gonzaga, - az ön szerepe ezennel befejeződött. Ha ön el akarja dobni jogait, én itt vagyok hál' Istennek és nem engedem. Én a gyámja vagyok s akiket itt lát, a családi tanács tagjai. Ha az általános véleményre hallgattam volna, akkor nem lettem volna

elnéző ily szemtelen teremtéssel szemben, de jó szívemre hallgattam. Nem akartam a vig-játékba illő dolgoknak komoly színezetet adni.

Megállt. Donna Cruz egy szót sem értett az egészből. Lehet, hogy Auróra inkább megértette, mert ajkán szomorú és keserű mosoly látszott. Gonzaga végignézett a gyülekezeten. Mindenki lesütötte szemeit. Csak a nők nem bírták kíváncsiságukat legyőzni s a pupos, aki már türelmetlenül várta, hogy mikor lesz a komédiának vége.

- Csakis az ön érdekében beszélek így, Nevers kisasszony, - kezdte újból Gonzaga, Donna Cruzhoz intézve szavait, - mert csakis önt kell meggyőznöm. Nemes barátaim és tanácsadóim egyetértenek velem; az ő gondolataikat mondtam el.

Senki sem ellenkezett. Gonzaga folytatta:

- Ha komoly büntetésről lenne szó, a hölgyek nem lennének itt.

- De milyen bűnről van szó? - kérdezte Nivelles. - Nem értünk semmit.

- Hogy micsoda bűnről? - ismételte Gonzaga, méltatlankodást színlelve. - Igenis nagy bűn betolakodni valakinek a családjába, hogy betöltse egy ember távolléte vagy halála által támadt helyet.

- De hiszen a szegény Auróra semmit se tett - kiáltotta Donna Cruz.

- Csend legyen! - szakította félbe Gonzaga, - meg kell tanítani az ilyen kalandornőket. Isten a tanum, hogy nem akarok semmi rosszat. Sok pénzt költök rá, hogy megszabaduljak tőle: férjhez adom.

- Végre! - kiáltotta Jónás, - tudjuk a határozatot.

- S azt mondom neki, - folytatta Gonzaga, kézen fogva a pupost, - itt van egy becsületes ember, aki szereti önt s aki az ön jegyese akar lenni.

- De hisz ön megcsalt engem, uram! - kiáltotta Donna Cruz vörösen a haragtól; - de hisz nem erről volt szó! Feleségül mehet az ember ilyen torzszülötthöz?

- Csak semmi hizelgés! - mondta a pupos, - remélem, hogy az ifjú hölgy meg fogja változtatni véleményét.

- Ön az, - szólt Donna Cruz, - most már mindent értek! Ön fondorkodik ellenünk. Most már látom, hogy ön az, ki Auróra rejtekhelyét elárulta.

- He, he! - mondogatta a pupos önelégülten, - he, he, bizony én képes vagyok ilyenre. Uram, ez a lány tulsokat fecseg, nem engedi menyasszonyomat felelni.

- Ha még Chauverny marquis lenne... - kezdte Donna Cruz.

- Hagyd, kis testvércém, - mondta Auróra szilárdan - ha Chauverny lenne, őt éppugy visszautasítanám, mint ahogy ezt visszautasítom.

- Szép angyal, bizonyára nem utolsó szava ez? - mondta a pupos biztos hangon.

A táncosnő és Auróra közé állt. Legszívesebben összeverekedett volna valakivel.

- Hallgasson ide, szép gyermekem, - folytatta a pupos választ se várva - én a maga kis férje, imádója, rabszolgája leszek...

- Hisz ez még álomnak is rettenetes, szívesebben a halált választanám.

Gonzaga mérgesen dobbantott lábával.

- Uram, - mondta Auróra nyugodtan - ne nyujtsuk ezt a dolgot tovább: tudom, hogy Henrikem meghalt.

Másodszor is megrázkódott a pupos, mintha hirtelen ütés érte volna. Hallgatagon állt ott. Mély csend honolt a teremben.

- Ugyan ki világosította fel kisasszony? - kérdezte Gonzaga udvariasan.

- Ne faggasson, uram. Mondják már meg, amit előre elhatároztak. Elfogadom, óhajtom.

Gonzaga a fiatal, gyönyörű leányra nézett.

- Talán egy másik férjet óhajt? - sugta a leány fülébe.

- Ön megígérte, uram, hogy ha visszautasítom, szabad leszek. Követelem, hogy teljesítse ígéretét.

- Ön tudja tehát? - kérdezte Gonzaga halkán.

- Tudom, - felelte Auróra szembenézve - és várom, hogy ön felajánlja a csokrot...

Az ígérés.

Hogy megértsük a helyzetet, tudnunk kell, hogy csak a hölgyek s Donna Cruz álltak körülöttük. A férfiak az utálattól idegesen, távolabb álltak, de nem volt erejük, hogy elszakítsák láncukat. Auróra nyugodt volt. Arcán szelid szépség tükröződött, szomorúsággal váltakozva, mint aki örökös megpróbáltatásnak van kitéve s ki már csak az égre tekint. Gonzaga a virágok után nyult, de keze erőtlenül lehanyatlott. A helyzet váratlanul találta. Ellenállásra számított, de ezzel a szép, szelid teremtéssel szemben Gonzaga tehetetlenül állt. A pupos rászegezte csillogó tekintetét. Az óra éjfél után hármat ütött. A mély csend közepette Peyrolles odahajolt urához s fülébe sugta:

- A családi tanács holnap gyül egybe.

Gonzaga elfordult és mormolta:

- Tégy, amit akarsz!

Peyrolles azonnal a virágok után nyult, melyeknek hivatását Gonzaga mondta el.

- Kisasszony, - mondta Peyrolles, - ön szabad. Mindegyik hölgynek virág van a kezében, engedje meg, hogy önnek is felajánljam ezt a csokrot.

Ügyetlenül tette le. Arca aljasságot mutatott. Auróra a virág után nyult.

Donna Cruz, Peyrollesra nézve, ösztönszerűleg is közbevetette magát, de másvalaki megelőzte. Peyrolles ellökve a sarokba esett. A virágcsokor kiesett kezéből s a pupos dühösen elrugta. Mindnyájan megkönnyebbülten lélekzettek fel.

- Mit jelentsen ez? - kiáltotta Peyrolles, kardját kihuzva.

Gonzaga gyanakodva nézett a puposra.

- Csak semmi virágot! - mondta. - Egyedül én adhatok ajándékot a menyasszonyomnak. Miért vannak ennyire megbotránkozva, mintha villám ütött volna le mellettük. Csak egy csokor elhervadt virág esett le. Uram, - szólt a herceghez, - parancsolja meg ennek a lovagnak, hogy ne zavarja ünnepünket.

- Igaza van, igaza van! - kiáltották minden oldalról.

- Istenemre igazam van; tudom én azt, - folytatta a pupos. - Mit ígértem önöknek? Szerelmi vivólecke. S önök nélkülem cselekednek! Még csak egy szót sem szólhattam! A leány tetszik nekem; akarom, tehát az enyém lesz.

- Helyes, mi leszünk a birák, - mondta Nocé, - kezd el a harcot.

A pupos Aurórára, majd a körülötte állókra nézett. Auróra a kimerültségtől Donna Cruz karjaiba hanyatlott. Cocardasse a támlásszéket tolt oda. Auróra belesüppedt. Minthogy Gonzaga nem nevetett, a többiek is komolyak maradtak; a hölgyek Aurórával foglalkoztak.

- Fenséges uram, - mondta a pupos, - engedje meg, hogy kéréssel forduljak önhöz. Ön felette áll annak, uram, hogy tréfálni szándékozott volna velem. Sikeremnek első feltétele az egyedül-lét. Hogy szelidülhet meg egy asszony, ha kíváncsi szemmel nézik? Legyenek igazságosak, ez lehetetlen.

- Igaza van! - mondta a vendégsereg.

- Mindenki igazat ad nekem, - folytatta II. Esopus, - én is vesztek az értékemből, mert a szerelemben, a negédes, a csábító, a szenvedélyes közel jár a nevetségeshez. Mily hatása lehet a nőket megigéző szavaknak, gunyolódó hallgatóság előtt?

Tényleg nevetséges volt, amint csipőre tett kézzel hadonászott.

Nevettek is rajta egy kissé. Navailles vette pártfogásába:

- Teljesítse hercegséged kérését, - szólt Gonzagához.

- Mit kíván? - kérdezte Gonzaga még mindig szórakozottan.

- Hogy hagyjanak menyasszonyommal öt percig egyedül, - felelte a pupos. - Elég lesz, hogy az elragadó teremtés tetszését megnyerjem.

- Öt percet kér! - kiáltották. - Uram, ezt nem lehet visszautasítani.

Gonzaga hallgatott. A pupos hirtelen hozzá sietett és a fülébe sugta:

- Uram, figyelik önt. Ön halállal büntetné azt, aki önt elárulja s most saját magát árulja el!

- Köszönöm, barátom, - felelte a herceg, hirtelen uralkodva magán, - helyes a figyelmezteté-sed. Sok mindent kell még elszámolnunk és azt hiszem, hogy te, mint nagy ur fogsz meghalni.

Majd a többiekhez fordulva folytatta:

- Uraim, önökre gondoltam. Rettenetes játszmát nyertünk meg ma éjjel. Holnap új világba lépünk. Bocsássák meg szórakozottságomat és kövessenek.

Mosolygott, mire mindnyájan felvidultak.

- Ne menjünk messze, - mondták a hölgyek, - itt is van látnivaló.

- Az előszobába, - ajánlotta Nocé, - az ajtót félig nyitva hagyjuk.

- Jónás barátunk, most szabad tered nyílik.

- Mutasd meg, mit tudsz, pupos, tíz percet adunk, öt helyett.

Gonzaga Cocardasse és Passepoil mellett elhaladva odaszólt:

- Jó pénzért visszatérnétek-e Spanyolországba?

- Mindenben hercegséged szolgálatára állunk, - felelték.

- Menjetek innen, - mondta a herceg bizalmasai közé vegyülve.

A két fickóra senki sem ügyelt.

Mikor mindenki kiment, a pupos az ajtó felé fordult, hol két, három kíváncsi szempár nézett rá.

- Rendben van, nagyon helyes! így nem zavarnak. Ne mondjanak sok rosszat rólam s nézzék óráikat. Egy dolgot elfelejtettem, - mondta kilépve a teremből. - Hol van ő hercegsége?

- Itt, - felelte Gonzaga, - mi baj?

- Van itt kéznél közjegyző? - kérdezte komolyan a pupos.

Senki sem birta tartóztatni magát, az előszobában vidám derűtség uralkodott.

- Az nevet igazán, aki utoljára nevet, - mormolta II. Esopus.

Gonzaga idegesen felelt:

- Végezz gyorsan barátom. A közjegyző szobámban van.

A pupos meghajolt s a két összefogódzott leányhoz jött. Donna Cruz borzadva tekintett rá. Auróra lehunyta szemeit. A pupos letérdelt Auróra széke előtt. Gonzaga ahelyett, hogy ezt a látványosságot figyelte volna, Peyrolles-al sétált fel és alá.

- Spanyolországból vissza lehet jönni, - mondta Peyrolles.

- Meghalhat az ember Spanyolországban is, csak úgy, mint Párisban, - mondta Gonzaga.

Majd csend támadt.

- Most nem volt szerencsénk. Ezek a nők mindent kitalálnak, ha Donna Cruz beszélni fog.

- Chauvernyval mi lesz? - kérdezte Peyrolles.

- Gondom lesz rá, hogy hallgasson, - szakította félbe Gonzaga.

Egymásra néztek s Peyrolles nem kért több magyarázatot.

- Mikor kimegy a leány, szabadnak kell lennie, de csak az utca végéig.

Peyrolles figyelve előre hajolt.

- Az őrjárat megy, - nyugtatta meg Gonzaga.

Fegyvercsörgés hallatszott künn. De a felszisszenés és csodálkozás moraja elnyomta.

- Hisz ez csodálatos! - kiáltották.

- Hihetetlen!

- Mit mond neki a pupos?

A pupos még mindig Auróra előtt térdelt. Donna Cruz közéjük akart állni. A pupos félretolta, mondván:

- Hagyja őt.

Halkan, megváltozott hangon beszélt. Donna Cruz szemeit meresztette. A nyekergő hang helyett szép, mély férfihangon szólalt meg. Auróra nevét ejtette ki. Donna Cruz látta, hogy társnője megremeg. Majd hallotta, hogy a lány suttog.

- Álmodom?...

- Auróra! - ismételte a pupos még mindig térdelve.

A fiatal lány kezével elfödte arcát. Hatalmas könnycseppek hullottak remegő ujjai között. Akik az ajtónál álltak, azt hitték, hogy igézést látnak. Donna Cruz, fejét hátravetve, száját nyitva felejtve, meredt szemekkel állva maradt.

- Az égre, - kiáltotta Navailles, - hisz ez valóságos csoda.
- Csönd, nézzék, hogy huzza magához a leányt ellenállhatatlan erővel!
- A puposnak talizmánja van!

Igazat beszéltek! Auróra a hang felé hajolt akarata ellenére.

- Álmodom! álmodom! - dadogta, ez rettenetes! tudom, hogy nem él már.
- Auróra, - ismételte harmadszor is a pupos.

S minthogy Donna Cruz beszélni akart, csendet parancsolt.

- Ne forgassa fejét! - folytatta szeliden Aurórához fordulva. - Szakadék szélén állunk. Csak egy mozdulat s minden elveszett.

Donna Cruz kénytelen volt Auróra mellé leülni, mert lába remegett.

A pupos folytatta:

- Ön nem álmodik, Auróra, szive nem csalta meg, tényleg én vagyok.
- Ön, - suttogta a fiatal leány, - nem merem szememet kinyitni. Flór nővérem, nézz oda.

Donna Cruz hozzáhajolt, megcsókolta homlokát és halkán mondta:

- Tényleg, ő az.

Auróra szétnyitotta ujjait, hogy láthasson és titokban reánézett. Szive rettenetesen dobogott, de sikerült örömkialtását elnyomnia. Mozdulatlan maradt.

- Ezek az emberek nem hisznek az égben, hanem a pokolban, - kezdte a pupos, titkon az ajtó felé nézve, - könnyű őket becsapni, csak rossznak mutassa az ember magát. Engedelmeskedjék, Auróram, ne a szívének, de valami bizarr vonzódásnak, mi szerintük az ördög munkája. Mintha kezem ígézte volna meg...

Néhányszor végig huzta kezét Auróra homlokán, ki engedelmesen felé hajolt.

- Jön! - kiáltotta Navailles elbámulva.
- Jön! - ismételték a vendégek.
- Csend! Csend! ne zavarjuk őket, - mondták, mikor a herceg is odajött s a csodálkozástól elnémult. A pupos folytatta mesterkedéseit. Auróra megigézve, mindjobban feléje hajolt. A pupos ismerte az embereket. Akik Istenben nem hisznek, gyakran hisznek azokban a mesterkedésekben, amelyeket akkortájt hoztak be Itáliából. Gonzaga, a nagyszellemű Gonzaga, suttogta:
 - Ördögi hatalma van ennek az embernek.
 - A kezedet, - mondta halkán a pupos Auróranak, - lassan, még lassabban, mintha akaratod ellenére valami legyőzhetetlen erő kényszerítene, hogy ide add. - Auróra gépiesen vette el kezét az arcáról. Ha a vendégek látták volna imádni való mosolyát! De azok csak borzadállyal a puposra figyeltek.
 - Azt teszi, amit akar, micsoda démon!
 - Bár saját szememmel látom, - mondta Peyrolles, - mégse hiszem.
 - Hogyan, - mondták a többiek, - szemmel látható, nem lehet tagadni.
- Peyrolles kételkedve csóválta a fejét.

- Ne hanyagoljunk el semmit, - folytatta a pupos halkán, aki tudta, hogy Donna Cruzra számíthat; Gonzaga s kíséretének lelke most épp idenéztek. - A legfontosabb, hogy őket is becsapjuk. Amikor a kezéd az enyémet érinti, borzongj meg és néz csodálkozva körül. Megértetted?

- Játszottam ilyent az Operában, - mondta Nivelles, vállát vonogatva, sokkal élethűbben, mint a leány.

- Ön mindig elragadó volt, - felelte Oriol, - de nézze, hogy megrázkódott az a szegény gyermek, mikor kezük összeért.

- Ellenszenvének és ördögi mesterkedésének bizonyítéka, - jelentette ki Taranne.

- Most fordulj felém! - mondta a pupos, - mereven és lassan.

Felkelt és szemével parancsolt a leánynak.

- Állj fel, mint valami gépművész. Jól van! Nézz reám, tégy egy lépést és ess karjaimba.

Auróra engedelmeskedett, Donna Cruz mozdulatlanul állt, mint egy szobor. Az ajtó mögött élénk taps hangzott fel.

A leány elragadó feje II. Esopus keblén nyugodott.

- Éppen öt percig tartott! - mondta Navailles.

- Tán csak nem változtatta sóbálvánnyá a szép szenoritát? - kérdezte Nocé.

A vendégek a terembe tódultak. A kis pupos szárazon köhögött, amint Gonzagának szólt:

- Herceg uram, amint látja, nem is volt oly nehéz.

- Uram, - mondta Peyrolles, - itt van valami érthetetlen. Varázsló ez, óvakodjék tőle.

- Ne félj, nem cseréli el a fejedet! - felelte Gonzaga nevetve.

Majd Jónáshoz szólt:

- Bravó, barátom! ide adod ugy-e nekünk is a receptjét?

- Eladó, uram, - vágott vissza a pupos.

- A házasságig fog tartani a bűvölet?

- Igen, addig, de nem tovább!

A vendégek Donna Cruz köré gyűltek s őt faggatták.

- Mit mondott? Latinul beszélt? Volt valami üveg a kezében?

- Héberül beszélt, - felelte a gitána, lassan magához térve.

- És ez a gyönyörű leány megértette?

- Teljesen.

A pupos benyult a bal zsebébe s kivett valamit, ami zsebkendőhöz hasonlított.

- Istenemre, te csodálatos ember vagy, - szólt Gonzaga, a pupos vállára téve kezét, - én csodállak.

- Egy kezdőtől elegendő, ugy-e, uram? - felelt a pupos szerényen nevetve. - De kérje meg hercegséged az urakat, hogy vonuljanak vissza kissé. Távolabb, uraim! Még majd megtörik az ígézetet, így is elég fáradságomba került. Hol van a jegyző?

- Hivassák a királyi jegyzőt! - parancsolta Gonzaga herceg.

A szerződés aláírása.

Gonzaga hercegnő az egész napot lakosztályában töltötte, de számtalan látogató zavarta meg magányát, melyre már évek óta ítélte magát. Reggel óta több levelet írt. A vendégek válasz helyett személyesen jöttek el. Így fogadta Bissy cardinálíst, Trésmes grófját, Páris kormányzóját, Machault, a rendőrfőnököt s másokat. Mindegyiktől Lagardère elleni védelmet kért, ki elrabolta leányát. Mindenkinék elbeszélte Lagardère-al való beszélgetését, aki feldühödve, hogy nem kapja meg azt a szertelen jutalmat, amire számított, szemtelen hazudozás mögé menekült.

Tanácsadói egyhanguan azon a véleményen voltak: maga az az ígéret, hogy Nevers leányát vissza fogja adni, nagy gazemberség volt.

Bár Gonzaga nagy tiszteletnek örvendett, az előző esti jelenet mindenki lelkében kellemetlen emlékeket hagyott. Valami ürt érzett mindenki, amelyet nem tudtak betölteni.

Az emberekben nagy adag kíváncsiság lakozik.

Mindenekelőtt azt tanácsolták a hercegnőnek, hogy menjen a kormányzóhoz és mondja el őszintén az esetet; de ne vádolja be férjét.

Gyaloghintóba szállt s a királyi palotába vitette magát, ahol mindjárt fogadták. A kormányzó már várt rá. Különösen sokáig tartott a kihallgatás. Nem vádolta be a férjét; de a kormányzó kikérdezte olyan dolgokról is, amelyeket a bálon nem kérdezhetett.

A kormányzó, kiből két nap óta felébredt legjobb barátjának emléke, visszaszállt gondolatban s bevallotta, hogy sohasem tudta meg, hogy tulajdonképpen mi történt a caylusi kastélyban.

Először beszélt négyszemközt barátja özvegyével. A hercegnő nem vádolta be férjét, de a kormányzó a kihallgatás után komoly maradt s elmélyedt gondolataiba.

S bár azóta már kétszer is fogadta Gonzagát, nem kért tőle magyarázatot. Aki ismerte orleánsi Fülöpöt, annak nem kellett ehhez különös magyarázat.

A kormányzó kételkedni kezdett Gonzagában.

A hercegnő hazatérve lakosztályába, barátait már mind ott találta. Mind azt ajánlották, hogy ne vádolja be férjét s kérdezték tőle, hogy mit intézett el a kormányzónál.

Gonzaga megérezte a vihart, mely feje fölött tornyosult, de bizott hatalmában és gazdagságában. Ha hallják holnap az esti történeteket, mindenki nevet. A vihar tényleg nem is kívülről jött, hanem magából a herceg palotájából. A tizennyolc éves, kényszerített házasság szenvedő mártírja akarta lerázni a bilincseit.

A hercegnő elmondta tanácsadóinak, hogy a herceg tudomást szerzett házasságának körülményeiről és annak előzményeiről. Megígérte, hogy Lagardèret vallatóra fogja, ha kell, erőszakkal. Mindenki Lagardère-ra számított, remélve, hogy világosságot derít erre az ügyre. Katonáit s szolgálait mindenki a hercegnő szolgálatára állította.

Este ötkor a hercegnő levelet kapott a rendőrfőnöktől, ki tudatta vele, hogy Lagardère-t a múlt éjjel, amint a királyi palotából eltávozott, meggyilkolták. A levél azzal végződött: „Ne vádolja a férjét!”

A hercegnő az egész estét ideges egyedülletben töltötte. Kilenc és tíz óra között a komorna újra levelet hozott. Nem ismerte az írást. Két gonoszkülsője fickó hozta. A levélben figyelmeztették a hercegnőt, hogy a kormányzó engedélyezte huszonnégy óra éjjel négy óraker jár le s hogy Lagardère ebben az időben a herceg kéjlokában lesz.

- Lagardère Gonzagánál?! Miért? Hogyan? S mit jelent a rendőrfőnök levele, amelyben halálát tudatja?

A hercegnő befogatott. Beült a kocsiba s Lamoignon palotájába hajtatott.

Egy óra múlva husz francia gárdista állomásozott a Lamoignon palota udvarán egy kapitány parancsnoksága alatt.

Még nem felejtettük el, hogy az ünnepségnek ürügye, melyet Gonzaga herceg a kéjlokban rendezett, egy megkötendő házasság volt, amelyet Chauverny marquis egy kis ismeretlennel köt. Természetes tehát, minden szükséges előkészületet megtettek. A templomban pap várt, a szobában pedig a királyi jegyző.

Nem álházasságról volt itt szó. Gonzagának igazi, érvényes házasságra volt szüksége, olyanra, mely a vőlegénynek jogot ad a menyasszony felett, hogy végleg száműzhesse az asszonyt, ha úgy akarná.

Gonzaga igazat mondott. Nem szerette a vért. De ha nem volt más eszköze, a vértől sem riadt vissza.

Egy pillanatra rosszra fordult az esti kaland. Chauverny baja! A pupos mindent helyre hozott. A pupos olyan ember, akitől mindent lehet kérni. Gonzaga hamarosan kiismerte. Olyan lény volt az, aki szívesen fizetteti meg az emberiséggel saját nyomoruságát és aki semmit sem tud megbocsátani.

Chauverny nem ért volna semmit. Egy örült, ha részeg, őszinte, nagylelkű, derék ember. Képes lenne letérdelni a felesége előtt és imádni őt. A pupos nem ilyen. A pupos csak egyszer haragos, de halálosan. A pupos valóságos kincs.

A jegyző, a királyi jegyző cím mellett, Gonzaga herceg lekötelezettje volt. Derék, negyvenéves szelid ember. Belépve, mint jó társaságbeli üdvözölte a herceget, a hölgyeket s urakat. Már előre elkészítette a házassági szerződést, csakhogy Chauverny neve volt beírva, ezt ki kellett javítani. Peyrolles unszolására leült a kis asztal mellé, előszedte a tintát, tollat, radirozót s munkához látott.

Gonzaga s a vendégek a pupos körül csoportosultak.

- Soká fog tartani? - kérdezte Jónás.

- Griveau barátom, - mondta a herceg nevetve, - ugy-e megérti a fiatal jegyesek türelmetlenségét?

- Öt percnyi türelmet kérek mindössze, - felelte a jegyző.

- Igyunk, - kiáltotta Gonzaga. - Éljen az ifju pár.

Maga Donna Cruz töltötte tele a herceg poharát.

- Egészségükre, - mondta Donna Cruz hamisan nevetve.

- Egészségükre, - kiáltották többen a körben.

- Nézzék, uraim, mennyire elhanyagolják a menyasszonyt, valami menyasszonyi ruháról hallottam beszélni.

Nivelle és Cidalise már hozták is a menyasszonyi ruhát. Donna Cruz vette kezébe az öltöztetést.

- Gyorsan, gyorsan, mindjárt reggel lesz, - kezdte - még táncolni is akarok.

- Mit csinálsz, ha felébresztik a lányt, pupos? - kérdezte Navailles.

II-ik Esopus egyik kezébe egy tükröt, másikba fésűt vett.

- Szépen fésülje ki a hajamat, - szólt Desboishoz.

Majd Navailleshez fordult:

- A leány az enyém, - felelte - mint önök Gonzaga hercegé.

- Készen van, - mondta a jegyző - aláírhatják.

- Beírta a jegyesek nevét? - kérdezte Gonzaga.

- Nem ismerem őket, - felelte a jegyző.

- Irja csak alá, hercegséged, - mondta II-ik Esopus. - Önök is, uraim, remélem, hogy megtisztelnak ezzel. A nevemet majd magam írom, furcsa nevem van, majd megnevettem vele önöket.

- Tényleg, hogy is hívják? - mondta Nocé.

- Irja csak alá hercegséged. Szívesen elfogadom a kézelőit nászajándékkul.

Gonzaga legombolta a kézelőket s a puposnak adta. Majd leült aláírni az okiratot. Az urak a pupos nevét találgatták.

- Hiába találgatják, - mondta, felgombolva Gonzaga kézelőit. - Ugy se fogják kitalálni. Navailles uram, de szép zsebkendője van!

Navailles neki adta a zsebkendőt és a többiek is iparkodtak ruházatát valamivel kiegészíteni. A pupos türte ezt s a tükörben bámulta magát.

Az urak közben mind aláírták. Legelől Gonzaga neve ékeskedett.

- Menjen, kérem, nézze meg, hogy kész van-e már a feleségem?

- A menyasszony! Ime, a menyasszony! - kiáltották.

Auróra megjelent a boudoir küszöbén, fehér menyasszonyi ruhában, hajában narancsvirággal. Gyönyörűen szép volt, de vonásai mozdulatlanok maradtak, mintha szobor lenne. Még mindig a bűvölő hatás alatt volt.

Általános csodálkozás közepette a pupos kivette őt Donna Cruz kezéből s az asztalhoz vezette. Azt várták, hogy ellenszenvének jelét adja, de a lány engedékenyen követte. Az asztalhoz menet II-ik Esopus megpillantotta Cocardasset s szemével intve, oldalára mutatott. Cocardasse megértette és elállta az útját kiabálva:

- Teringettét, fickó, valami hiányzik a ruházatodból!

- Ugyan mi? - kérdezte a pupos ártatlan arccal.

- Ugyan mi? - kérdezték minden oldalról.

- Ne félj, no! - felelte a gascogni - ki a fene látott olyat, hogy nemes ember kard nélkül esküdjön.

- Igaz! Igaz! Hozzuk helyre a mulasztást. Kardot a puposnak! Még nem elég nevetséges.

- Nem vagyok én hozzászokva, - tiltakozott a pupos. - Nem tudnék vele mozogni.

Navailles, hogy megcsufolja, a legnagyobb kardot választotta ki.

- Nincs rá szükségem! Nincs rá szükségem! - ismételte. Felkötötték oldalára a kardot. Cocardasse és Passepoil észrevették, hogy keze boldogan megremegett, mikor megérintette.

Mikor már rajta volt, nem ellenkezett többé. A fegyver növelte büszkeségét. Páva módon kezdte magát mutogatni, fel s alá sétált, általános derültséget okozva. Átölelgették, nyomkodták, forgatták, mint valami babát. Őrült sikere volt. Hagyta, hogy csináljanak vele, amit akarnak. Az asztalhoz érve, végre megszólalt:

- Elég már, uraim, hiszen szétszaggatnak. Ne szorongassák annyira a feleségemet, uraim, jó barátaim. Hisz nem vagyunk képesek a szerződést aláírni.

Griveau ur még mindig az asztalnál ült. Kezében a tollal:

- Nevüket kérem, előnevüket, állásukat, születési helyüket.

A pupos kissé belerugott a jegyző székébe. Ő hátrafordult.

- Aláírta ön? - kérdezte a pupos.

- Kétségkívül, - felelte Griveau ur.

- Akkor menjen békével, barátom, - mondta a pupos ellökdösve őt.

Leült a jegyző helyére. Mindenki nevetett.

- Miért akarja maga a nevét leírni? - kérdezte Navailles. Peyrolles Gonzagával beszélgetett, ki vállát vonogatta. A totum faktum mindenben veszélyt sejtett. A herceg csufolta.

- Mindjárt meglátja, - felelte a pupos Navailles kérdésére.

Majd nevetgélve hozzáfűzte:

- Csodálkozni fognak, ha majd meglátják; addig is igyunk.

Megfogadták a tanácsát. Teletöltötték a poharakat. A pupos biztos kézzel kezdte az iratot kitölteni.

- Az ördögbe is, nem tudom ezt a kardot hová tenni.

Uj nevetés. Mindjobban belegabalyodott a kardjába. A nagy kard kinzó eszköz volt számára.

- Irni fog, - mondták egyesek.

- Nem fog írni, - felelték a többiek.

A pupos végre türelmét veszítve, az asztalra tette a kardot.

Cocardasse Passepoil karját szorongatta.

Az óramutató közeledett a négyhez.

- Irja alá, kisasszony, - mondta a pupos, Aurórának nyujtva a tollat.

A leány habozott, ő rája nézett.

- Saját nevét írja, - sugta neki - hisz tudja már.

Auróra lehajolt és aláírta. Donna Cruz az iratot nézve, nem fojthatta el csodálkozását.

- Kész? - kérdezték kíváncsian.

A pupos egy mozdulattal visszatartotta őket és aláírta.

- Kész! Jöjjenek, nézzék meg, csodálkozni fognak.

Mind oda siettek. A pupos eldobta a tollat és hanyag mozdulattal a kardot vette kezébe.

- Figyelem, - sugta Passepoil.

Gonzaga és Peyrolles értek oda elsőnek. A név láttára visszahököltek.

- Mi az? Halljuk a nevet! - kiáltották kíváncsian azok, akik mögöttük álltak.

A pupos megigérte, hogy csodálkozni fognak. Megtartotta szavát. Ebben a pillanatban görbe lábai kiegyenesedtek, pupja eltűnt s kezébe ragadta a kardot.

- Ne félj, koma, - mondta Cocardasse, - a fickó, mikor fiatal volt, csinált ennél nyaktörőbb mutatványokat is a fontainesi udvarban.

A pupos kiegyenesedve félredobta ál-haját. Gyönyörű férfias testén szép fej tündökölt.

- Jöjjenek ide, olvassák nevemet! - szólt az elámult tömeghez.

Ugyanakkor kardja hegyével az aláírásra mutatott.

Egyetlen név töltötte be a termet:

- Lagardère, Lagardère!

- Ugy van, Lagardère, - ismételte - ki sohasem hiányzik a találkáról, melyre eligérkeznek!

A csodálkozás első perceiben átvághatta volna magát ellenségein, de nem mozdult. Egyik kezével Aurórárt támogatta, másikban kardját szorongatta. Cocardasse és Passepoil kihuzott karddal álltak mögötte. Gonzaga is kivonta kardját. Bérencei szintén. Egyszóval, legalább tizen álltak egy ellen. Donna Cruz közéjük akarta vetni magát, de Peyrolles félrehuzta.

- Ennek az embernek nem szabad innen távoznia, - mondta a herceg sápadt ajakkal, összeszorítva fogait. - Előre!

Navailles, Nocé, Choisi vele mentek. Lagardère eleresztette Auróra kezét, s védő állást vett fel. Cocardasse s Passepoil az oldalán voltak.

- Jól van ez így, komám, - szólt Cocardasse, - már ugyanis hat hónapja koplalunk.

Néhány perc múlva Gonzaga emberei kimerültek. Gironne és Albert vértócsában feküdtek a földön.

Lagardère és társai, épen, mozdulatlanul, mint valami szobor, várták a második támadást.

- Gonzaga uram, - mondta Lagardère - ön egy házassági komédiát akart rendezni. Nos, a házasság érvényes, ön maga írta alá.

- Előre! Előre! - kiáltotta a herceg dühtől tajtékozva.

Most emberei élén támadt. Az óra ötöt ütött, künn nagy láрма hallatszott; erősen verték az ajtót, s egy hang ezt kiáltotta:

- A király nevében!

Különös látványt nyújtott a terem. Az asztal még ételekkel s félig telt palackokkal tele. A szoba egyik sarkában Griveau ur huzódott meg, ki inkább halott volt, mint élő. Lagardère, Auróra s a fickók mozdulatlanul álltak. „A király nevében!” kiáltásra Gonzaga emberei megálltak s megrémülve néztek az ajtóra. A nők a terem sarkaiba bujtak el.

A két csoport között nagy vértócsában két test hevert. A katonák tudták, hogy nem fogják nekik az ajtót azonnal kinyitni.

A gárdisták a Lamoignon-palota udvarából a Gonzaga-kastélyhoz jöttek. Miután a kapun hiába kopogtak, kiverték sarkaiból s már a teremben is hallatszott a katonák lépte. Gonzaga megborzongott. Utólérte volna az igazságszolgáltatás?

- Uraim, - mondta, letéve kardját, - a király embereinek nem állunk ellent.

Halkan hozzátette:

- A viszontlátásra!

A gárdakapitány megjelent a küszöbön és ismételte:

- A király nevében!

Majd hidegen üdvözölte a herceget s félreállt az ajtóból, hogy beeressze katonáit.

- Uram, mit jelentsen ez? - kérdezte Gonzaga.

A kapitány csodálkozva nézte a holttesteket, Lagardère-t és társait, kik még mindig karddal a kezükben álltak.

- Herceg uram, - mondta Gonzagához fordulva, - ma éjjel a hercegnő szolgálatára állok.

- Tehát feleségem, a hercegnő... - kezdte Gonzaga indulatosan.

Be sem fejezhette mondanivalóját, mikor Nevers özvegye megjelent az ajtóban. Gyászruhában jött. A nők, a kétértelmű képek s a lakoma láttára a hercegnő arcára huzta fátyolát.

- Nem ön miatt jöttem, uram, - szólt a herceghez.

Majd Lagardère felé ment.

- A huszonnégy óra elmúlt, Lagardère uram, - folytatta - bírái együtt vannak, adja át kardját.

- Ez a nő édesanyám? - dadogta Auróra elfödve arcát kezeivel.

- Uraim, - szólt a hercegnő a gárdistákhoz - teljesítsék kötelességüket.

Lagardère a kapitány lábai elé dobta kardját. Gonzaga s az övéi meg sem mozdultak. Mikor a kapitány az ajtóra mutatott, Lagardère a hercegnőhöz lépett, kezén fogva Aurórárt.

- Asszonyom, - mondta - majdnem életemet áldoztam fel, hogy megvédjem leányát.

- Leányomat, - ismételte a hercegnő remegő hangon.

- Hazudik! - szólt közbe Gonzaga.

Lagardère figyelmébe se vette.

- Huszonnégy órát kértem, hogy visszaadjam önnek Nevers leányát, - mondta lassan, a bérencekre és a katonákra nézve. - A huszonnegyedik óra ütött. Itt van Nevers leánya.

Az anya és leánya kezei összeértek. A hercegnő kitérte karját. Auróra sirva belevetette magát. Lagardère szemében könny csillogott.

- Védje meg, asszonyom, - szólt meghatottan - szeresse őt: egyedül ön létezik számára a világon.

Auróra kibontakozott anyja karjaiból és hozzá szaladt.

Szeliden eltolta magától.

- Isten áldja meg, Auróra, - folytatta - jegyességünknek nem lesz folytatása. Őrizze meg az okmányt, mely emberek előtt feleségemmé tette, miként Isten előtt már tegnap óta az volt. A hercegnő meg fogja önnek bocsátani ezt a halottal kötött mésalliance-ot. - Megcsókolta utoljára Auróra kezét, hidegen üdvözölte a hercegnőt, s az ajtó felé tartva, odaszólt öreinek:

- Vezessenek bírám elé!

(Vége a második résznek.)

HARMADIK RÉSZ.

A kormányzó hálósobája.

Reggel nyolc óra van. Cossé marquis, La Focé költő és három hölgy épp akkor távoztak a kis kapun a királyi palotából. A kormányzó Dubois abbéval egyedül volt hálósobájában s lefeküdni készült.

A királyi palotában is vacsora volt, miként Gonzaga hercegnél; már akkor ez volt a szokás. Csakhogy a királyi palotában a vacsora vigabban végződött.

A kormányzó álmos volt. Míg a szolga vetköztette, állva szunyókált és Dubois kissé részegen az angolok erkölcséinek dicséretét zengte. A kormányzó szerette az angolokat, de most nem hallgatott oda: szolgáját sürgette.

- Menj aludni, Dubois barátom, - szólt a jövendő prelátushoz - s hagyj békében.

- Mindjárt aludni megyek, - felelte az abbé. - De tudja-e Fenség, hogy mekkora különbség van a Mississipi s a Gangesz között? Fenséged hajórajja s az angolok flottái között? Tudja-e Fenséged, hogy a mi számunkra India hazugság.

- Te részeg vagy, Dubois, tisztelt tanitóm, eredj aludni.

- Csak egy szót, Fenség: tanulmányozza Angliát és lépjen vele összeköttetésbe.

Dubois kalapját véve, dűnnyögve távozni készült. Az ajtó nyílt s egy szolga a rendőrfőnököt jelentette.

- Délben fogadom Machault, - mondta a kormányzó rosszkedvűen. - Ezek az emberek az egészségemmel játszanak, meg fognak ölni.

- Machault urnak fontos közölni valói vannak, - erősködött a szolga.

- Ismerem már, - szakította félbe a kormányzó - azt akarja mondani, hogy Cellamare fondorkodik, a spanyol király haragot tart, hogy Alberony pápa akar lenni. Délben, sőt inkább egy órákor; most nem érzem jól magamat.

A szolga kiment, Dubois visszajött.

- Amíg ön Angolországra támaszkodhatik, nem kell ezektől a kis összetüzésektől félnie.

- Az ördögbe, gazember, még mindig nem mész! - kiáltotta a kormányzó.

Dubois nem sértődött meg. Ujra kifelé indult s az ajtó megint kinyílt.

- Le Blanc ur, az államtitkár, - jelentette a szolga.

- Még ő is, - mondta a kormányzó lefeküdvé.

A szolga becsukta az ajtót, halkán odasugta:

- Az államtitkár urnak nagyon fontos közölni valója van.

- Mind ilyenek, - mondta orleansi Fülöp - fontossá akarják magukat tenni s mind haszontalanok. Egy órákor majd fogadom őket. Vagy... inkább kettőkor. Érzem, hogy kettőig fogok aludni.

A szolga kiment, a kormányzó behunyta szemeit.

- Abbé, itt vagy még?

- Már megyek, már megyek, - sietett Dubois felelni.

- Menj és ments ki az uraknál. Mondd, hogy egész éjjel dolgoztam. S a fejem fáj, mint mindig, ha lámpafénynél dolgozom.

Nagyot sóhajtvá folytatta:

- Érzem, hogy megöl, a király is keresni fog a felkelésnél. De a legjobb akarattal se lehet mindent megtenni. Teringettét! Bizony nem könnyű dolog Franciaországot kormányozni.

Arcát párnájába temette. S nemsokára egyenletes lélekzetét lehetett hallani. A kormányzó aludt.

Dubois halkán kiment. Machault s Le Blanc miniszter még az előszobában várakoztak.

- Őfensége három órakor fogadja önöket, de jól teszik, kérem, ha csak négykor jönnek. Későn vacsoráztunk s őfensége fáradt egy kissé.

Dubois belépte megzavarta a rendőrfőnök s a miniszter beszélgetését. Miután elment, Le Blanc kérdezte:

- Tudja ön, mi történt az éjjel Gonzaga herceg kéjlakában?

- Amennyit embereim hirül hoztak. Két halott s három letartóztatás: Lagardère, volt könnyű lovassági tiszt s két fickó, nem fontos a nevük. A hercegnő erőszakkal betört a lakosztályába: két fiatal leány...

- Egyikük biztosan Nevers örökösnoje, - mondta a miniszter. - A kormányzó tud az eseményekről?

- Hallotta az abbét! Őfensége reggel 8 óráig vacsorázott.

- Ha megtudja az esetet, nehéz dolga lesz Gonzaga hercegnek.

A rendőrfőnök vállat vont s ismételte:

- Nem lehet tudni! Két eset lehetséges: vagy elvesztette Gonzaga a barátságát, vagy megnyerte.

- Mit gondol, őfensége védelmébe veszi a herceget?

- Nem gondolok semmit, - felelte Machault - minden attól függ, hogy elvesztette-e a herceg őfensége bizalmát, vagy sem.

Alig mondta ki ezeket, az ajtó nyílt, s Gonzaga herceg jelent meg a küszöbön kíséret nélkül. Melegen üdvözölték egymást.

- Őfensége még nem ébredt föl? - kérdezte Gonzaga.

- Minket nem engedtek be, - felelték.

- Oh, akkor biztos vagyok, hogy senkit sem fognak beengedni.

- Breon! - kiáltotta a rendőrfőnök.

Egy szolga jelentkezett. A rendőrfőnök odaszólt:

- Jelentse be őfenségének Gonzaga herceget.

Gonzaga gyanakodva nézett Machaultra. A két hivatalnok észre is vette.

- Talán - kérdezte - különös rendeletet hagytak számomra?

A rendőrfőnök s a miniszter mosolyogva meghajoltak.

- Csak annyiban, - felelték - amennyiben a kormányzó ajtaja zárva lehet a miniszterei előtt, de legjobb barátjának mindig szabad bemenete van.

Breon visszajött s hangosan jelentette:

- Ő királyi fensége szívesen fogadja Gonzaga herceget.

Az urak csodálkozva néztek egymásra. Gonzaga némán követte Breont.

- Őfensége mindig ugyanaz marad: a multság az államügyek előtt, - mondta Le Blanc.

- Más következtetést is vonhatunk, - felelte Machault.

- Nem tagadhatja, hogy Gonzaga kegye...

- Vége felé jár! - szakította félbe a rendőrfőnök.

A miniszter csodálkozva nézett rá.

- Ha csak, - folytatta Machault - nincs a kegy a tetőpontján.

- Magyarázza meg, barátom, uram. Nem értem...

- Tegnap, - mondta Machault - a herceg a kormányzó barátja volt és itt előszobázott velünk egy óra hosszat.

- És mit következtet ebből?

- Isten ments! Semmit. Csupán azt, hogy a statáriális bíróságot már 20 év óta nem hívták egybe. Most Lagardèret az elé állítják. Ez az első lépés. A vizontlátásig, barátom, uram, három felé visszajövök.

A folyosón, mely az előszobát a hálósobától elválasztotta, alig egy pillanatig gondolkodhatott a herceg. A miniszter szavaiból kiérezte, hogy veszély fenyegeti csillagát. Talán rosszabbat is gondolt. A kormányzó kezét nyújtott. Gonzaga kézcsók helyett, miként a többi udvaroncok tették, csak megszorította s leült az ágy szélére, anélkül, hogy erre engedélyt kapott volna. A kormányzó félig behunyta szemét, de Gonzaga észrevette, hogy mégis nagyon figyel.

- Látod, Fülöpöm, - mondta a kormányzó - hiába. Mindent megtudtunk.

Gonzaga megijedt, de nem mutatta.

- Te boldogtalan voltál és mi erről nem tudtunk. Ez legalább is nem őszinteség.

- Bátortalanságom az oka, fenség.

- Megértelek, az ember nem szívesen mutogatja családi sebeit. A hercegnő mélyen meg van sebezve.

- Fenségednek ismernie kell a rágalom hatalmát, - vágott szavába Gonzaga.

A kormányzó felkönyökölt és úgy nézett legrégebb barátja szemébe. Árny vonult ráncos homlokára.

- Engem megrágalmaztak becsületemben, családi érzelmeimben, mindenben, ami az embernek drága. Nem értem azonban, miért figyelmeztetsz arra éppen te, Fülöp, amit barátaim igyekeznek velem elfeledtetni.

- Fenség, bocsásson meg. A fájdalom önző, én csak magamra gondoltam, fenségedre nem.

- Megbocsátok, Fülöp, azzal a feltétellel, ha elmondod sérelmeidet. Van valami mondani-valód?

- Sok minden, fenség. Palotámban az éjjel két gyilkosság történt.
- Fogadok, hogy Lagardère lovagot gyilkolták meg! Ezt rosszul tetted, Fülöp! Megerősítetted a gyanut...
- A gyanut? Fenséged tehát gyanakodott rám?
- Nos, igen; gyanakodtam, de jelenléted minden gyanut elhárít. Iparkodj szavaiddal meggyőzni, hallgatlak.
- Fenséged lenne szíves megmondani, mivel vádolnak?
- Régi és új dogokkal.
- Először a régieket kegyeskedjék fenséged tudtomra adni.
- Nevers özvegye gazdag volt, te szegény. Nevers a mi barátunk volt...
- Nem kellett volna, ugy-e, őt elvennem?

A kormányzó hallgatott.

- Fenség, ha életemben valami dicséretreméltót tettem, úgy ez az volt. Szeretett Nevers-ünk karjaim között halt meg, ezt fenség tudja, mert már mondtam. Ott voltam a caylusi várban s igyekeztem az öreg marquist meggyőzni, ki Fülöpünk ellen acsarkodott, mert leányát elvette. A véstörvényszék előtt erről már tettem vallomást.
- Ah! - vágott szavába a herceg. - Mondd, mit határozott a véstörvényszék? Nem ölték meg nálad Lagardèret?
- Ha fenséged engedte volna folytatni...
- Folytasd. Biztosítalak, én csak az igazságot keresem.

Gonzaga hűvösen meghajolt.

- Nem mint barátommal, hanem mint bírámval beszélek fenségeddel. Nem Lagardèret ölték meg, hanem ő ölte meg Albert bankárt és Girone hadnagyot.
- Hogy került hozzád ez a Lagardère?
- Azt hiszem, a hercegnő a megmondhatója.
- Vigyázz szavaidra! Ő szent.
- Ő gyűlöli a férjét és én nem hiszek a szentekben.

A kormányzó nem haragudott meg, sőt elmosolyodott.

- Ugyan-ugyan, Fülöpöm, lehet, hogy egy kissé tulszigoru voltam veled, de látod, te nagy ur vagy; a botrányok, melyek magasról esnek, nagy zajt csapnak s megrendítik a trónt. Én érzem ezt, ki mellette vagyok. Kezdjük újból. Te azt mondd, hogy Caylus Aurórával való házasságod jó cselekmény volt, bizonyítsd be.
- Mit gondol, fenséged, jó cselekmény-e a haldokló utolsó óhaját teljesíteni?

A kormányzó elámult. Mély csend állt be.

- Hiszek neked; ebben a dologban nem mernél hazudni.
- Fenséged úgy megsértett, hogy soha nem jöhetek többé fenséged elé. Hogy személyem ellen irányuló vádaktól megszabaduljak, gyermekkori barátomnak bucsút fogok mondani, ki el-lökött magától, mikor szerencsétlen voltam.

- Fülöp, - mondta a régens megilletődve - igazold magadat és szavamra, látni fogod, hogy mennyire szeretlek.

- Tehát vádolnak, - kezdte Gonzaga. - Kérdezzen fenséged s én válaszolni fogok...

- Jelen volt ön a caylusi drámánál?

- Igen, uram, - felelte Gonzaga. - Életem kockáztatásával védelmeztem barátunkat. Ez kötelességem volt.

- Ez kötelessége volt. S fölfogta utolsó sóhaját?

- Utolsó szavaival, uram...

- Mit kért öntől, szeretném tudni?

- Sohasem akartam eltitkolni királyi fensége előtt. Szó szerint ismétlem szavait: „Légy özvegyem ura, hogy leányom apja lehess.” - Gonzaga hangja meg se rezdült, mikor ezt a kegyetlen hazugságot kiejtette.

- Jól tette, hogy teljesítette a haldokló kívánságát, de miért hallgatott erről husz évig?

- Én szeretem a feleségemet, - felelte a herceg habozás nélkül - már mondtam fenségednek.

- Mennyiben akadályozta meg e szerelem, hogy beszéljen?

Gonzaga lesütötte szemét.

- Feleségem atyját kellett volna megvádolnom, - suttogta.

- Ah! - kiáltott fel a kormányzó - tehát Caylus marquis volt a gyilkos!

Gonzaga nagyot sóhajtott.

Orleansi Fülöp kutatva nézett reá.

- Ha Caylus marquis volt a gyilkos, mivel vádolja Lagardèret?

- Lagardère hajtotta végre a büntettet.

- Caylus marquis megvásárolta volna Lagardère törét?

- Igen, fenség s Lagardère még leányát és a születési okiratait is elrabolta.

- Mit állított ön akkor tegnap a családi tanácsban?

- Fenséges uram, azt hittem, nem fognak vallatni s ez volt a szerencsétlenségem. Az ellenség megjelent, a rágalmazás megtörtént; no de annál jobb. Ön kényszerített arra, hogy az igazság fáklyáját meggyujtsam abban a sötétségben, melyet az én hitvesi kegyeletem nem akart meggyujtani. Fenséged kényszerít, hogy feltárjam életem nemes, odaadó oldalát is. Husz éven át a rosszat jóval fizettem. Éjt nappallá téve örködtem, kockára tettem életemet, erőmet, fiatalságomat feláldoztam...

A kormányzó idegesen intett.

- Ugy találja fenséged, hogy dicsekszem? Hallgassa meg történetemet, ön, aki testvérem s Nevers testvére volt. Ön orleansi herceg, Franciaország kormányzója, kezében a hatalom, s én egy szegény, egyszerű nemes ember vagyok, kinek kardján kívül nincs egyebe; mondja fenséged, ki tett többet az özvegyért s Nevers leánya érdekében. Itélje meg, fenség, hogy drága Fülöpünk kire mosolyog kettőnk közül az Uristen zsámolya mellől?

- Azt meri talán mondani, hogy nem teljesítettem baráti kötelességemet?

- Nem, fenség. Csupán, mivel védekezni kell, szembeállítom viselkedésemet a fenségedével. Egyedül vagyunk. Fenségednek nincs miért pirulnia.

Orleansi Fülöp megnyugodott.

- Barátomnak, orleansi Fülöpnek, ki tegnap még szeretett, másképp mondanám el e történetet, de így csak a tartalmát mondhatom el. Lagardère nemcsak kiváló vívó, hanem okos és ravasz ember, ki képes küzdeni bizonyos cél érdekében évekig, akadályt nem ismerve. A caylusi gyilkosság után a kislányt magával vitte, gondolva, hogy annak gazdag családjától nagy váltságdíjat tud majd kicsikarni. Mindjárt üldözni kezdtem. Átléptem a spanyol határt; utól is értem, de bátorságával és erejével megmenekült előlem. Az összecsapásnál meg is sebesített.

Itt Gonzaga megmutatta sebtét, mely, mint tudjuk, csuklóján volt.

- Fegyverforgatásban nincs külön ember nála. Egész csapatot szerveztem meg ellene, de embereimet mind elpusztította.

- Tudja ön, hogy azt állítja, hogy Nevers kérte meg leánya védelmére?

- Tudom, hisz vakmerő és leleményes fickó, de remélem, fenséged tudja, kinek lehet hinni. Évek multak el s Lagardère Lajos álnév alatt élt Madridban. Kicserélte az igazi örökösnot egy kis utcai táncos leánnyal. Ettől az időtől fogva a kis táncosnő nála lakott, míg az igazi hercegisasszony kóborolt a sátrak alatt. Már ki is nyomoztam a cigányokat, kikkel Lagardère összeköttetésben állott, de ezek elaltattak és megszöktek előlem.

Gonzaga igyekezett megtartani az időrendi igazságot.

A kormányzó figyelemmel hallgatta.

- A cigányok eltűntek és Lagardère elutazott a gitánával. Tény, hogy Lagardère kicserélte a leányt, hogy rossz nyomon haladjak. Közben magához akarta venni az igazi örökösnot, hogy felhasználhassa céljaira, de a helyzet hirtelen megváltozott: Lagardère beleszeretett a táncosnőbe. Most már nem kellett neki váltságdíj, többre vágyott. A kalandor azt remélte, hogy kedvesét beleültetheti Nevers örökébe s azután elveheti feleségül a nagy vagyon birtokosát.

A kormányzó nem nagyon hitt Gonzaga ragaszkodásában, de ez a hazugság oly valószínűen hangzott, hogy igaznak hitte.

- Lagardère csavargása két évig tartott. Ezután a kolostorban nevelt táncosnot már nem lehetett felismerni. Jellemző, hogy a táncosnő és az igazi örökösnot ismerték egymást.

- Herceg uram, védje magát, s meglátja, hogy igazi barátja vagyok-e vagy sem?

- De hát mivel vádolnak? Akarom tudni, hogy orleansi Fülöp egy percig is hihette, hogy ez a kard...

- És ha tényleg hittem volna?

- Köszönöm! Ezt sohasem felejttem el! Orleansi Fülöp képes volt engem ily aljassággal megvádolni!

Könnyezett, majd hirtelen kiegyenesedett, mintegy szégyelve ellágyulását.

- Bocsásson meg fenséged, nem fogok többet megfeledezni magamról. Tudom, legalább is sejtem, mivel vádolnak: Lagardère elleni harcban törvénybe ütköző dolgot követtem el. Másik vád: Nevers leánya kéjlakomban volt... Nem akarok a dolgok elébe vágni. Emlékszik fenséged, hogy mint követ Madridba mentem. Ott sikerült megtalálnom Nevers igazi leányát, ki akkor mint táncosnő kereste meg kenyerét. A kalandor és kedvese kisiklottak kezeim közül, de Nevers leányát sikerült magammal hoznom.

- Azt, kiről ön azt állítja, hogy Nevers leánya?
- Igen. És biztos vagyok benne, hogy ő Nevers Auróra. Mi kell a bizonyításhoz? A két leány s a kalandor. Mindannyian Párisban vannak.
- Ez nem az ön érdeme.
- De igenis az én érdemem. Husz évig semmi életjelt nem adott magáról Lagardère. Miért kellett neki éppen most visszatérnie? Biztosan volt oka rá. Mit gondol fenséged, nem az igazi örökös nő elrablása készítette erre? Így kellett okoskodnia: „Ha engedem, hogy Nevers leányát beültessék az örökségbe, mikké lesznek terveim? Mit csináljak ezzel a leánnyal, ki tegnap még milliókat ért s holnap ismét utcai táncosnő lesz?...”
- Az érvelést meg is lehet fordítani.
- Nézze fenséged, én így okoskodtam: Lagardère üldözni fog engem, tehát az igazságszolgáltatás kezébe fog kerülni és minden kiderül.
- Tudta ön, hogy Lagardère Párisban van, mikor a családi tanács egybehívására engedélyt kért?
- Igen, fenség.
- Miért nem tudatta velem?
- Isten előtt joggal tettem ezt, de fenséged jelen esetben elítélhet. Fenséged tanácsát kellett volna kikérnem, de nem akartam napvilágra hozni azt a vizályt, mely köztem s a hercegnő között folyt; azt hittem, minden lezajlik csendesen. Egész életemet e célnak szenteltem s nem akartam győzelmemet senkivel, még fenségeddel sem megfelezni. A családi tanácson már láttam, hogy a hercegnőt figyelmeztették. Lagardère nem várta meg támadásomat, ő támadott először. Nem szégyellem megvallani, hogy a ravaszság sosem volt erős oldalam. Lagardère ravaszabb volt, ő nyert. Fenség, ez az ember lopva közénk merészkedett. Talán azért sikerült terve, mert túl egyszerű volt. Régi mestersége oly tehetséggel ruházta fel, mellyel csak igen kevés ember rendelkezik.
- Milyen mesterséget folytatott?
- Mielőtt gyilkos lett volna, utcai bohóc volt. Nem emlékszik fenséged arra a szerencsétlen gyermekre, ki végtagjainak kicsavarásával kereste kenyerét s ügyesen utánozta a puposokat?
- Persze, a kis Lagardère, már emlékszem.
- Bárcsak két nappal ezelőtt jutott volna fenséged eszébe! Node folytatom. Mikor megsejtettem, hogy Lagardère Párisban van, mindenképpen el akartam fogni a kalandor párt s visszavenni az iratokat, melyeket Lagardère a caylusi kastélyból vitt magával. Tervem egy részét keresztülvittem, a leány s a papírok kezembe kerültek, de ő megmenekült.
- Hol van a leány? - kérdezte a kormányzó.
- Gonzaga hercegnő mellett.
- S a papírok? Figyelmeztetem, herceg uram, hogy ebből nagy veszedelem származhat.
- Micsoda veszedelem, fenség? A boríték háromszor le van pecsételve s mind a három pecsét érintetlen. A papírok nálam vannak és fenséged rendelkezésére állanak.
- Ma este kérni fogom.

- Parancsára, fenség. De hadd fejezzem be. Magam hoztam be az ellenséget, mert szeretem a különleget. A pupos kibérelte kutyaólamat; mit tagadjam, nem ismertem fel, hisz a zsonglőrök királya. A farkas mindjárt kimutatta fogait. Egyik hű szolgám, Peyrolles értesítette a hercegnőt.

- Be tudja ezt bizonyítani?

- Könnyen, fenség. Peyrolles bizonyítani fogja. A gárdisták és a hercegnő későn érkeztek, két hű társam már elesett. A farkas már harapott.

- Tehát ez a Lagardère egyedül volt mindnyájuk ellen?

- Négyen voltak, köztük Chauverny unokaöcsém is.

- Chauverny!

- Még Madridból ismeri Lagardèret. Kénytelen vagyok fenségedet arról értesíteni, hogy elfogatóparancsot kértem és kaptam Chauverny ellen.

- És a másik kettő?

- Azokat is letartóztatták. Ők Lagardère cimborái.

- Még csak azt kellene tudnom, hogy viselkedett ön barátai előtt az éjjel.

Gonzaga tettetett csodálkozással nézett a kormányzóra.

- Mig az éjjel fenségednél voltam, az orgia nálam tetőpontjára hágott. Kifeszítették lakásom ajtaját, ahová a két lányt elhelyeztem, hogy reggelre a hercegnőnek visszaadjam őket. Azt hiszem, nem kell a történeteket részletezni. Chauverny bacchusi párbajt vívott a pupossal. A verseny díja a gitána keze volt, kit Nevers kisasszonynak adtak ki. Mikor visszatértem, Chauvernyt holtrészegen az asztal alatt találtam, a pupost pedig kedvese mellett. Szerződést is irtak, melyre az én aláírásomat is ráhamisították.

A kormányzó feszülten figyelt Gonzagára, mintha lelke mélyére akart volna látni. Gonzaga nem számított ily hosszú magyarázatra, az egész hazugságot hirtelen eszelte ki. Nemcsak saját hősiességét fitogtatta, de bevádolta azokat is, akik ellene tanuskodhattak.

A kormányzó már gyermekkor óta ismerte Gonzagát, s így, ismerve barátja nagy hazudozási készségét, nem nagyon hitt neki. Más embert Gonzaga biztos és gyors feleletei azonnal meggyőztek volna.

Az ügy nagyon fontos volt, hisz Nevers-nek, régi barátjának leányáról volt szó. Végül a kormányzó mégis hitelt adott Gonzaga szavainak.

- Fülöp, - mondta hosszú hallgatás után, - Isten a tanum, hogy boldog leszek, ha ezután is barátomnak tarthatlak. Megrágalmaztak, mert sokan irigyelnek.

- A jótéteményeimnek köszönhetem.

- Ön védve van a rágalom ellen, egyrészt magas állása, másrészt nagy esze által. Még csak egy kérdésre feleljen, mi igaz Canossa herceg öröklési történetéből?

- Fenséges uram, Canossa Hannibál herceg akkor halt meg, mikor fenségeddel Olaszországban utaztunk. Nem szabad fenségednek azon határon túl vezetetni magát, mikor az aljasság már a lehetetlenséggel határos. Peyrolles figyelmeztetett erre. Fenséged a kormányzó, ítélkezzék, ilyen aljasság ellen nem védem magam.

- Az igazság kiderül. Ma este én fogok a családi tanácsban elnökölni.

- Éppen ezt akartam fenségedtől kérni. Köszönöm annak a nevében, kinek egész életemet szenteltem. Most bocsánatot kérek, hogy túl hangosan beszéltem az államfővel, de büntetésem már közel; Orleánsi és Gonzaga Fülöp ma látták egymást utoljára.

A kormányzó közelebb húzta magához. Hiába, a régi barátság megmarad.

- Nem megbecstelenítő egy hercegre sem, ha az igazság felderítésére törekszik. Remélem, a kormányzó bocsánatkérése elég lesz.

Gonzaga lassan csóváltatta fejét.

- Vannak sebek, melyekre nincs balzsam, - mondta remegő hangon.

Hirtelen az órájára nézett. Három óra hosszát tartott a beszélgetés.

- Fenség, ön nem alhat ma reggel. A várószoba tele van. Találgatják, hogy kijövetelemkor a Bastillebe kísérnek-e, avagy fenséged kegyeiben megnövekedtem. Én is ezt kérem fenségedtől: válasszon a kettő között. Kisértessen börtönbe, vagy adja barátságunknak oly jelét, amely mindent elhallgattat.

A kormányzó csengetett és így szólt a belépő szolgálóhoz:

- Engedjétek be a várakozókat.

Mikor az udvaroncok beléptek, magához vonta Gonzagát és homlokon csókolta.

- Fülöp barátom a viszontlátásra, ma este! Az udvaroncok földig hajolva köszöntötték a távozó herceget.

Az anyai szív.

A hercegnő szobájában, bár még csak kora reggel volt, már többen tartózkodtak. Gyönyörű szép fiatal leány feküdt a nyugágyon. Mellette állt a komorna kisirt szemekkel; a jó öreg Madelaine, aki boldogabb volt, mintha saját gyermeke került volna meg. A hercegnő a szoba másik részén ült, két asszony és egy fiu közt. Leánya, Auróra, emlékiratait olvasta, aki abban a reményben írta e sorokat, hogy azok valaha édesanyja kezébe fognak kerülni. A hercegnő végigolvasta őket kisirt szemei tanúsága szerint.

Azt hisszük, már ismeretes az olvasó előtt, mint került a fiatal leány a hercegnő hálószobájába. Az egyik nő, a derék Françoise Berrichon s az ifju, aki mellette állt, Jean-Marie, Auróra apródja, jólelkű, fiatal gyermek. A másik nő kissé félrehuzódott, fátyola alatt megismerhetjük a szép Donna Cruzt, akit e jelenet mélyen meghatott. Berrichon asszony beszélt éppen.

- Ez nem a fiam, szólt Jean-Mariéra mutatva, hanem az unokám. Bizony a fiam is derék legény volt. Mint katona halt meg.

- Maga jó asszony. Nevers gróf szolgálatában állott? - szakította félbe a hercegnő, - mint minden Berrichon. Fia hozta a levelet a caylusi kastélyba?

- Igenis, asszonyom. Egész életében nem felejtette el azt az éjjelt. Ugy mesélte el többször is, hogy az erdőben találkozott a hercegasszony dajkájával, kire egy kis gyermek volt bízva. A dajka megbizta a fiamat, hogy figyelmeztesse a hercegnőt a veszélyre, mert mindenre rájöttek. Azután elfogták s Isten tudja, hogy szabadult ki. Azután találkozott evvel a sokat emlegetett Lagardère lovaggal s ő mesélte: „Szép ez a Lagardère, mint a tarbesi templomban Mihály arkangyal!”

- Igaz, suttozta a hercegnő álmodozva, tényleg nagyon szép.

És bátor, tette hozzá Françoise asszony.

- Valóságos oroszlán, - szólt Jean-Marie.

Françoise asszony ránézett, mire a fiu elhallgatott.

- A fiam elmondta továbbá, hogy Lagardère párbajra készült Nevers gróffal, de a gróf urat megtámadták és Lagardère egymaga védte őt husz támadója ellen.

A hercegnő nem bírta tovább hallgatni. Gyengeség lepte meg. A házi oltár felé fordult.

- Fülöpöm, suttogta, szeretett férjem. Mintha mindez tegnap történt volna. Az évek, mint órák repültek el. A lelkem még vérzik és nem tud meggyógyulni.

Donna Cruz áhitattal nézte mérhetetlen fájdalmát.

Françoise asszony vigasztalta.

- Az idő mulik, mindnyájan halandók vagyunk. Ami megtörtént, azon nem lehet változtatni. Mikor hat évvel ezelőtt a falumba jött Lagardère lovag, megkérdezte, hogy akarom-e a gróf leányát szolgálni. Boldogan mondtam igent. Miért? Mert fiam elmondta a történeteket. A haldokló herceg néven szólítva a lovagot így szólt: „Testvérem! Testvérem!”

A hercegnő eltakarta arcát.

- És így folytatta: „Légy leányom atyja és bosszulj meg!” Nemes urnóm, Berrichon sohasem hazudott, különben is miért tette volna? Mi Jean-Marieval követtük a lovagot, ő úgy találta, hogy leánya már tulnagy ahhoz, hogy vele egyedül lakják.

- És azt akarta, hogy én legyek apródja, - szólt Jean-Marie.

Françoise asszony mosolygott.

- A gyermek csacska, szólt mintegy bocsánatkérően a hercegnőtől. Így Madridba mentünk. Asszonyom, könnyeztem, mikor megláttam a szegény gyermeket! Mintha csak boldogult urunkat láttam volna, de nem volt szabad szólnom. A lovag nem ismert tréfát.

- És mit csinált a lovag, míg maguk ott voltak?

- Uram Isten! Nem! Nem! Esküszöm. Talán én is úgy beszélnék, mert anya vagyok; de hat év alatt annyira megszerettem a lovagot, mintha hozzám tartoznék. Ha másvalaki merte volna meggyanusítani... De bocsánatot kérek, elfelejtettem ki előtt beszélek. Csak annyit mondhatok, hogy ő szent, úgy vigyázott a leányára, mintha anyja lett volna.

- Jól van! - mondta hidegen a hercegnő, - de mesélje el a részleteket is. Visszavonultan élt a leány?

- Egyedül, egyedül, szomorúan, de ha rám hallgattak volna...

- Mit jelentsen ez?

- Tessék idefigyelni, - mondta a jó asszony, Donna Cruzra pillantva, - egy utcai énekes-táncos leány nem a legjobb társaság egy hercegkisasszonynak.

A hercegnő ránézett a gitánára, kinek könny gyült a szemébe.

- Mást nem vethet a gazdája szemére?

- Szemrehányás? De hisz nem szemrehányásképpen mondom. Egyébként ritkán...

- Jól van, jó asszony, köszönöm magának. Most vonuljanak vissza. Természetesen mától kezdve unokájával együtt házamhoz tartoznak.

- Térdelj le! - kiáltotta Françoise asszony unokájának.

A hercegnőt meghatotta a hálálkodás. Intett a szobaleánynak, aki kivette a derék asszony-ságot. Donna Cruz is kifelé iparkodott.

- Hova mégy, Flór? - kérdezte a hercegnő. Donna Cruz azt hitte, hogy rosszul hallotta.

A hercegnő folytatta.

- Ugy-e, így hívják. Jöjjön ide, szeretném megölelni.

Mínt hogy a leány nem engedelmesskedett elég gyorsan, a hercegnő hozzá sietett és átkarolta. Donna Cruz érezte, hogy könnyek folynak végig arcán.

- Leányom szereti magát. Ezt írta azokra a lapokra, amelyekbe szívére rejtette. Maga első barátnője, boldogabb, mint én, mert látta gyermekkorában. Szép volt? Flór, kérem, mondja el nekem...

Időt sem hagyott a válasza és folytatta.

Szeretni akarok mindent, amit ő szeret. Szeretlek, Flór, második leányom. Ölelj meg. Mondd, tudnál engem szeretni? Ha tudnád, milyen boldog vagyok. Szeretném, ha az egész világon mindenki vidám lenne. Azt az embert, aki leányom szívére elvette, úgy érzem, még azt az embert is tudnám szeretni.

Donna Cruz könnyei között is mosolygott. A hercegnő szenvedélyesen szívéhez szorította.

- Hiszed, édes Flórom, hogy nem merem így megölelni őt.

Eltávolodott tőle, hogy jobban megnézhesse.

- Leány, te nyilvános helyen táncoltál. Nincs családod, ugy-e? Nem szerettem volna, ha így látom viszont! Istenem! Istenem! Mily örült az ember. A napokban mondtam: „Ha Nevers leánya egy percig is elfelejtette származását...” Nem, nem fejezem be, borzongok, ha arra gondolok, hogy Isten szavamon foghatott volna. Jer Flórom, köszönjük meg Isten jószágát!

Az imázsámléhoz vont és letérdelt.

- Nevers! Nevers! - kiáltotta, megtaláltam leányodat, megtaláltam leányunkat. Mutasd meg Istennek szívem örömét és háláját.

Legjobb barátja sem ismerte volna meg a hercegnőt. Arca piros volt; fiatal volt, szép volt, szeme csillogott, hangja lágy és kellemes lett. Percekig megfledkezett magáról.

- Keresztény vagy te, Flór? Igen, emlékszem, amikor mondta. Ugy-e, milyen jó a mi Istenünk?

- Ah, ha ilyen anyám lenne, mint ön, asszonyom! - mondta a leány.

A hercegnő szívére tette Flór kezét.

- Beszélte neked rólam? - kérdezte. - Miről beszélgettetek? Mikor találkoztál vele, ugy-e egész kicsi volt. Tudod, én azt hiszem, fél tőlem. Meghalok, ha ilyen marad. Ugy-e beszélte neki rólam, Flór?

- Asszonyom, hát nem látja, mennyire szereti őnt?

Az emlékirat szétszórt lapjaira mutatott.

- Igen, igen, magam sem tudom, mit éreztem, amikor e sorokat olvastam. Nem olyan szomorú természetű, mint én, vidám, mint amilyen apja volt. Haj, mennyit sirtam, holott valamikor én is jókedvű voltam. A ház, melyben születtem, olyan volt, mint a börtön, mégis nevettem, táncoltam, mindaddig, míg meg nem ismertem azt, kinek sirba kellett vinni boldogságomat és vidámságomat.

Idegesen végigsimitotta izzó homlokát.

- Láttad már, mikor valami szerencsétlen asszony megőrül? - kérdezte hirtelen.

Donna Cruz félve nézett rá.

- Ne félj semmit, hisz annyira új dolog számomra a boldogság. Meg szeretném neked mondani, Flórom, nem tudom, észrevetted-e, leányom épp olyan, mint én. Vidámsága eltűnt attól a naptól kezdve, hogy szerelmes lett. Az utolsó lapokra sok könnycsepp hullott.

Folytonosan az ágyat nézte, ahol Auróra aludt, majd folytatta.

- Biztosan szeret engem, - kezdte újból - de annak az embernek a mosolyára emlékszik, ki bölcsője fölé hajolt. Ki tanította először? Azon ember. Ki tanította meg őt Istent tisztelni? Megint csak az az ember. Drága Flórom, ne mondd el senkinek, mennyire féltékeny vagyok, mennyire irigylem ezt az embert.

- Ön nem szivből beszél, asszonyom.

A hercegnő hirtelen megszorította a karját.

- De igenis, szivből beszélek! Játszott velem, mint gyermekkel. Szabad ezt tenni? Hisz ez az anya joga. Mit vett el tőlem? Gyermekelem nyájasságát...

- Asszonyom! - akart szavába vágni a gitána.

- Védelmezed? Igazat adsz neki? Látom már, hogy te jobban szereted őt, mint én.

A hercegnő szemeiben is könny csillogott.

- Özvegy vagyok s nem maradt más, mint leányom szive.

Donna Cruz szótlánul hallgatta az anyai szeretetből való kifakadásokat. Megértette a hercegnőt, aki most kezébe vette az emlékiratokat és lapozni kezdett bennük.

- Hányszor mentette meg az életét, - mondta halkán.

Ugy tett, mintha át akarná futni az egész kéziratot, de megállt az első oldalon.

- Igaza van, suttogta leverten. Én csak egyszer adtam neki életet. Igaz, ismételtette, a leány inkább hozzá tartozik, mint hozzám.

- De hiszen ön az anyja, - szólt szeliden Donna Cruz.

A hercegnő nyugtalanul és fájdalmas arccal nézett rá.

- Mit jelent ez? Kötelessége, hogy szeresse az anyját? Ha a leányom csak kötelességből szeret, inkább meghalok.

- Asszonyom, olvassa el, mily gyöngéd szeretettel ír önről.

- Erre gondoltam én is. De leányom komoly és sorai irgalmatlanok, amikor sejti, hogy közte és szerelmese közt anyja az akadály. Hisz emlékszel, a gögös anyákról...

- De hisz ön nem tartozik ezek közé.

- De az voltam, - mondta a hercegnő, kezébe temetve arcát.

A szoba másik végében Auróra értelmetlen szavakat beszélt álmában. A hercegnő megremegett, majd odament, de magával hozta Flórt is, mintha érezte volna, hogy szüksége van valami bátorításra.

Letérdelt az ágy előtt és gyönyörködött leányában.

- Henrik, - suttogta Auróra. - Henrik, barátom.

A hercegnő elsápadt. Donna Cruz támogatta, de ideges nevetéssel ellökte magától.

- Majd megszokom ezt is. Bárcsak az én nevemet is kiejtené álmában.

Donna Cruz letérdelt előtte. A hercegnő rámosolygott, a lemondás még szebbé tette vonásait.

- Tudod-e Flórom, hogy amikor először megláttalak, nem vonzódtam hozzád. Te szép vagy! Spanyol vér. Azt hittem, leányom is ilyen lesz, de nézd ezt a homlokot.

Félrevonta a hajfürtöket, melyek félig eltakarták Auróra arcát.

- Te nem vagy ilyen. Mintha Neverst látnám. Mikor aludt, ajka körül épp ily vonás húzódott. Nevers fiatal volt és azt mondták, hogy nőies. De különösen a tekintete győzött meg. Isten rányomta az arcára nevét. Nem Lagardèrenak, szivemnek hiszek.

Gonzaga hercegné halkán beszélt, a leány mégis Lagardère neve hallatára mintha megmozdult volna.

- Felébred, - szólt Donna Cruz.

A hercegnő, mikor észrevette, hogy leánya kinyitja a szemeit, hátralépett.

- Ne mondd meg mindjárt, hogy itt vagyok.

Auróra széttárta karjait, arcán csodálkozás látszott.

- Ah! Itt vagy Flór! Emlékszem már. Tehát nem álmodtam. De hisz nem itt voltam az éjjel. Álmodtam talán, hogy anyámmal találkoztam?

- Igen, találkoztál édesanyáddal, - felelt Donna Cruz.

A hercegnő örömkönnyeket sirt, mert leánya mégis reá gondolt először. Mégsem Lagardère-ről beszélt tehát. Teljes szívéből hálát adott Istennek.

- De miért vagyok ennyire összetörve? Fáj minden tagom, mint mikor Madridban, a kolostorban felgyógyultam. Fejem üres volt s a szivemen mintha nehéz súly feküdt volna. Valahányszor gondolkozni akartam, szemeim elhomályosodtak, s a fejem majd szétszakadt.

Tekintete végigfutott a szobán.

Donna Cruz megnyugtatta.

- Lázás voltál, nagyon beteg voltál.

Tekintetével a hercegnőt kereste, mintha azt mondaná: Jöjjön, önhöz beszélek. A hercegnő félénken helyén maradt, távolról csodálva gyermekét.

- Nem is tudom, hogyan magyarázzam meg, - suttogta Auróra - mintha valami súly nyomná emlékezetemet. Szeretném elszakítani a körülöttem fekvő fátylat, de nem bírom, nem, nem bírom.

Fáradt feje a párnára hanyatlott s mondta:

- Mondd, anyám, haragszol reám?

Mikor ezt mondta, szeme felcsillant. Majdnem megértette a helyzetét, de csak egy pillanatra. Köd vonta be gondolatait s a tűz, mely szemében kigyulladt, hamar kialudt.

A hercegnő leánya utolsó szavaira megremegett. Parancsoló mozdulattal bezárta Donna Cruz ajkát, aki felelni akart. Halkan s gyorsan odajött, mint az anya gyermeke bölcsőjéhez, megfogta hátulról leánya fejét s hosszú csókot nyomott homlokára. Auróra felnevetett. Auróra boldognak látszott, de olyan boldogság ömlött el rajta, amely mintha mindennapos öröm lenne. Auróra megcsókolta anyját, mint ahogyan a gyermek minden reggel megcsókolja anyját.

- Anyám, - suttogta - rólad álmodtam, te egész éjjel sirtál. De Flór miért van itt, - vágott közbe. - Flórnak nincs anyja. Mennyi minden történik egy éjjel.

Még küzdött. Elméje igyekezett elszakítani a fátylat, mely körülvette. Nem engedett a fájdalmas fáradtságnak, mely elfogta.

- Hadd lássalak, anyám, - folytatta - jer hozzám közel, ültess a térdedre.

A hercegnő sirás és nevetés közt leült az ágy szélére s boldogan karjaiba zárta Aurórárt. Hogy is mondjuk csak, mit is érzett? Egy nyelvnek sincs erre az isteni bűnre megfelelő szava: az anyai szív zsarnoksága? A hercegnő megtalálta azt, amit keresett; leánya a térdén ült, de testileg és szellemileg elgyengülve. Kis gyermek volt. Jól látta, hogy Flór mint tartja vissza könnyeit. De a hercegnő boldog volt: gyermekét ringatta karjaiban, valami régi dalt dudolva, Auróra fejét keblére hajtotta. Isteni látvány volt. Donna Cruz elfordult.

- Anyám, - kezdte Auróra. - Mindenféle gondolataim vannak, de nem bírom őket megragadni. Ugy érzem, hogy te nem akarod, hogy tisztán lássak. Ugy érzem, van bennem valami, ami nem tartozik hozzám. Más viszonyoknak kellene köztünk lenni, anyám.

- Szívesen fekszel, drága gyermekem, - felelt a hercegnő - ne keress semmit. Pihend ki magadat. Tegyen boldoggá a szerencse, amelyet nekem juttatsz.

- Asszonyom, asszonyom, - sugta Donna Cruz a fülébe, - a felébredés rettenetes lesz.

A hercegnő türelmetlenül intett. Ebben az ideges gyönyörben ringatta magát, bár lelke nyugtalan volt. Miért kell őt figyelmeztetni, hogy ez csak álom!

- Anyám, - kezdte Auróra - úgy érzem, ha beszélsz hozzám, el fog oszolni a köd előttem. Ha tudnád, mennyire szenvedek.

- Szivedsz, - ismételte a hercegnő, szívéhez szoritva.

- Igen, szenvedek. Félek rettenetesen, anyám, nem tudom...

Könnyezett, kezével homlokát szoritotta.

- Óh! óh! hagyjanak engem. Térden állva kell önre néznem anyám. Már emlékszem. Hallatlan dolog, az előbb azt hittem, hogy sohse hagytam el keblét.

Zavart szemmel nézett a hercegnőre. A hercegnő mosolyogni próbált s arcára rémület ült ki.

- Mi baja van, anyám? - kérdezte Auróra, - ugy-e boldog, hogy engem megtalált?

- Igen, boldog vagyok, imádott gyermekem.

- Igen, úgy van. Ön megtalált. Nekem nem volt anyám.

- Isten visszaadott nekem, nem fog többet elválasztani.

- Isten! - szólt Auróra, - nyitott szemmel a levegőbe bámulva. - Isten, én nem tudok most imádkozni. Elfelejtettem imámat.

- El akarod velem mondatni imádat? - kérdezte a hercegnő boldogan.

- Igen, anyám! Várjon csak egy kissé.

- Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, - kezdte a hercegnő, összekulcsolva Auróra kezeit.

- Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, - mondta utána Auróra, miként egy kis gyermek.

- Szenteltessék meg a te neved, - folytatta az anya.

Auróra megakadt.

- Más baj van itt, - suttogta, mialatt hideg kezeivel forró halántékát nyomta. - Más dolog, Flór, hisz te tudod, mondd meg.

- Testvérkém, - dadogta - a...

- Te tudod! Te tudod! - mondta Auróra. - Jaj, senki sem segít nekem.

Hirtelen felült és anyjára nézett.

- Ön tanított... engem... erre az imára anyám? - kérdezte szaggatottan.

A hercegnő lehajtotta fejét, nagyot sóhajtott. Auróra rászzegezte égő szemeit.

- Nem, nem ön volt, - suttogta.

Agya utolsót erőlködött. Jajkiáltás tört ki kebléből:

- Henrik! Henrik! - mondta. - Hol van Henrik?

Felállt, büszkén nézett a hercegnőre. Flór meg akarta fogni kezeit, de visszalökte. Auróra hozzájuk fordult.

- Feleljenek! - kiáltotta, - Henrik! Mit tettek Henrikkel?

- Én csak rád gondoltam, - dadogta a hercegnő. Auróra Donna Cruzhoz fordult.

- Megölték őt? - kérdezte felemelt fejjel, égő tekintettel.

Donna Cruz nem felelt. Auróra anyjához fordult.

- A szívemet töröd össze, gyermekem. Légy irgalommal.

- Megölték őt? - ismételte Auróra.

- Ő, mindig ő, - kiáltotta a hercegnő, kezeit tördelve - szívében már anyja számára nincs is hely.

- Nem akarják megmondani, hogy megölték-e - suttogta. A hercegnő felé nyujtotta karjait és ájultan hátra esett.

*

Auróra anyja két kezét fogta, arca kisirt, szeme szomorú volt.

- Istenemre, hiszek önnek, asszonyom, - mondta. - Ön semmit se tett ellenem. Ha igaz, hogy ön engem úgy szeret, mint én önt. De ha ön tett valamit ellenem...

- Auróra, Auróra, - szakította félbe Donna Cruz, Auróra szájára téve kezét.

- Beszélek, - mondta Auróra büszkén. - Nem fenyegetek, anyám. Még csak néhány órája ismerjük egymást, szükséges, hogy lássa szívemet. Anyám hercegnő, én szegény leány vagyok; ez ad jogot arra, hogy beszéljek. Ha anyám szegény, elhagyott, gyenge lenne, nem keltem volna fel s térden állva szóltam volna hozzá.

Megcsókolta a hercegnő kezét, ki csodálkozva nézett reá. Szép volt, a kinzó félelem dicsfénnel vont be homlokát.

- Számomra csak te létezel a világon, gyermekem, - szólt a hercegnő. Ha te nem vagy mellettem, gyenge, elhagyott vagyok. Itélj felettem, de kegyelmesen. Szememre veted, hogy nem lebbentem fel előtted a fátyolt, mely agyadat körülfogta. Te tudatlanul szeretted engem. Igaz, igaz, nem akarlak felébreszteni.

Auróra az ajtó felé nézett.

- Itt akarsz hagyni? - kiáltott fel a megrémült anya.

- Igen, - felelte. - Nekem azt sugja valami, hogy Henrik hiv s szüksége van reám.

- Henrik, mindig csak Henrik! - mondta a hercegnő lemondással, - minden ő érte van, érettem semmi.

Auróra ránézett égő szemeivel.

- Ha ön lenne, anyám, halálveszedelemben, csak önről beszélnék, - felelte szeliden Auróra.

- Igaz ez? - kiáltotta a hercegnő elragadtatva. - Ugy szeretsz engem is, mint őt?

Auróra megölelte anyját.

- És csak most tudod ezt, anyám?

A hercegnő csókjaival halmozta el.

- Hallgass ide, - kezdte. - Én tudom, mit jelent a szerelem. Nemes drága hitvesem, ki hallja azt, s kinek emléke betölti e szobát, mosolyogva néz le reánk. Igen, jobban szeretlek, mint Neverst szerettem, mert rád ruházom hitvesi és anyai szeretetemet. Benned szeretem őt is. Hallgass ide, hogy te szeress engem, ígérem, hogy én is fogom őt szeretni. Tudom, hogy te nem szeretnél, ha őt eltaszitanám. Nos hát. Kitárom karjaimat.

Elsápadt, mert Donna Cruz egy ajtón eltűnt.

- Ön kitarja karjait? Anyám!

A hercegnő némán állt, szive sebesen vert. Auróra megragadta kezét.

- Ön nem tud hazudni! - kiáltotta. - Ő meghalt. Önök halottnak tudják őt.

Mielőtt a hercegnő felelhetett volna, Donna Cruz megjelent, elállta Auróra utját, aki kifelé igyekezett. Donna Cruz felöltözve állt ott:

- Testvérekém, bizol bennem, ugy-e? Gyenge vagy, mondd, mit akarsz tenni és én megteszem.

Majd a hercegnőhöz fordult:

- Hercegnő asszonyom, rendelkezésére állok.

- Hová mész, kis testvérem? - kérdezte Auróra erőtlenül.

- A hercegnő meg fogja mondani, hogy hová kell mennem, hogy megmentsem, - felelte a gitána szilárdan.

Halálra ítélve.

Donna Cruz az ajtóban várt. Anya és leánya szemben álltak. A hercegnő megparancsolta, hogy fogjanak be.

- Auróram, - mondta - nem vártam meg barátnőd tanácsát. Te érdekedben beszélt, de nem is képzelem, hogy mit gondolt ez a fiatal leány. Hogy nem foglak téged cselekedni hagyni?

Donna Cruz akaratlanul is közelebb lépett.

- Tegnap, - folytatta a hercegnő - ellensége voltam még. Tudod-e miért? Elvette gyermekemet és a látszat szerint Nevers csapásai alatt esett el.

Auróra kiegyenesedett, de szemeit lesütötte. Oly sápadt lett, hogy anyja hozzá sietett, hogy támogassa. Auróra összeszedte magát.

- Csak folytassa, asszonyom, figyelek. Látom már, hogy megismerte gondolataimat.

- Elolvastam emlékirataidat, gyermekem, - felelte a hercegnő. - Ez a legjobb bizonyíték. Olyan ember, aki egy huszéves leányt házában így megvédett, nem lehet gyilkos. Aki úgy adta vissza leányomat, ahogyan én azt álmaimban reméltem, annak a lelkiismerete makulátlan.

- Köszönöm. Más bizonyítéka nincs, anyám?

- De igen, egy becsületes asszony és fia is bizonykodott mellette. Lagardère Henrik...

- Férjem, anyám.

- Férjed, leányom, - mondta a hercegnő, - nem ölte meg Nevers Fülöpöt, hanem védelmezte őt.

Auróra anyja nyakába borult s felmelegedve csókjaival borította be homlokát, arcát.

- Ezt is ő érte teszed. - Mondta a hercegnő szomorúan nevetve.

- Éretted teszem! - kiáltotta Auróra, megcsókolva anyja kezét, - végre megtaláltalak, drága anyám; éretted, mert szeretlek s ő is szeretni fog. Mit tettél te, anyám?

- Itt van a levél, mely bizonyítja Lagardère ártatlanságát, - felelte a hercegnő.

- Köszönöm, köszönöm, - mondta Auróra, - de miért nincs itt?

A hercegnő intett Flórának.

- Neked megbocsátok, - szólt homlokon csókolva. A kocsi előállt. Menj és tudakold meg, mi van Lagardère-el. Menj, siess, türelmetlenül várunk.

Donna Cruz sietve távozott.

- Mondd, drágám, - mondta a hercegnő, - most meg vagy velem elégedve?

- Ön tulságosan jó, anyám... - kezdte Auróra.

Leültek. A hercegnő félbeszakította.

- Én szeretlek, - mondta, - az előbb még félttem tőled, most már nem félek semmitől. Talizmánom van.

- Milyen talizmánod? - kérdezte a lány mosolyogva.

A hercegnő kissé hallgatagon szemlélte, majd így válaszolt:

- Szeretném, hogy engem szeressenek.

Auróra karjai közé vetette magát.

*

Donna Cruz az előszobába érve, nagy zajt hallott. A lépcsőn hangosan veszekedtek. Egy ismerős hang veszekedett Gonzaga hercegnő szolgálival.

- Ön részeg! - mondták a lakájok. - Csupa sár a cipője, a haja tele van szalmával. Szép öltözetben akar a hercegnő előtt megjelenni!

- Az ördögbe, fickók! - kiáltotta az ostromló hang, - nem sárról, szalmáról van most szó, hanem egészen másról. Ahonnan én jövök, ott bizony nem nézik a ruhát.

- Hiszen kocsmából jön! - ingerkedtek a szolgák.

Donna Cruz odafigyelt.

- Szemtelen társaság! - kezdte újból a támadó. - Jelentsék urnőjüknek, hogy unokaöccse, Chauverny marquis akar vele beszélni.

- Chauverny, - ismételte csodálkozva Donna Cruz.

A szolgák tanácskozni kezdtek. Felismerték a marquist, bár szokatlan öltözetben, sárosan állt ott. Tudták, hogy Gonzaga unokatestvére. A kis marquis hosszúnak találta az ácsorgást. Donna Cruz hallotta a veszekedést és valakinek siető lépteit.

- Győzelem, - kiáltotta visszalökve a szolgákat s bereteszelve az ajtót. Visszafordulva észrevette Donna Cruzt. Mielőtt még ellenkezhetett volna, mosolyogva megfogta a kezét, s összevissza csókolta.

- Gyönyörű angyal, - mondta a szabadkozó fiatal lánynak vidáman s kissé zavartan.

- Egész éjjel önről álmodtam. A véletlen úgy akarja, hogy most nem nyilatkozhatom úgy, mint illik. Egyszerűen térdre borulok és felajánlom szívemet és kezemet.

A gitána nem várta ezt és megzavarodott.

- Én is sietek, - felelte a lány, alig birva komolyságát - kérem, engedjen távozni.

- Ön lesz a világ legelragadóbb marquise-e, - kiáltotta. - Ne gondolja, hogy könnyelműen cselekszem. Egész utamon ezen gondolkoztam.

- De az én beleegyezésem? - vetette ellen Donna Cruz.

- Arra is gondoltam, ha ellenkezik, elrablom. Erről most ne beszéljünk. Fontos híreket hozok. Gonzaga hercegnőt kell látnom.

- A hercegnő lányával van elfoglalva, - felelte. - Nem fogad.

- Leánya! - kiáltotta Chauverny. - Nevers kisasszony tegnap este óta feleségem, elragadó gyermek; hál' Isten. De én önt szeretem és el fogom venni. Hallgasson ide, imádoztam, most komolyan beszélek, minthogy a hercegnő leányával van, egy okkal több, hogy bevezessen.

- Lehetetlen! - felelte a gitána.

- A francia lovagoknak semmi sem lehetetlen, - felelte Chauverny.

Megfogta Donna Cruzt, összevissza csókolta s mielőtt megszólalhatott volna, félre tette az utból.

- Nem tudom az utat, de a szerencse csillaga vezetni fog. Aki vérrel irt üzenetet visz, annak mindenben keresztül kell vágnia magát.

- Vérrel irt üzenetet? - ismételte Donna Cruz, elkomolyodva.

Chauverny már a szalonban volt. Donna Cruz utána szaladt, de nem bírta megakadályozni, hogy belépjen a hercegnő hálószobájába.

Ekkor a marquis hirtelen megváltozott.

- Asszonyom, nemes unokatestvérem, - mondta meghajolva a küszöbön - még nem volt alkalmam, hogy hódolatomat személyesen kifejezhessem, s így ön nem ismer. Chauverny marquis vagyok, anyám révén Nevers unokaöccse.

Chauverny neve hallatára Auróra ijedten anyjához simult. Donna Cruz éppen akkor lépett be.

- S mit keres nálam, uram? - kérdezte a hercegnő idegesen.

- Egy esztelen bűnöst szeretnék kiengesztelni, - felelte Chauverny Auróra felé fordulva. - Ahelyett hogy Nevers kisasszonytól bocsánatot kérnék, melyet úgy sem adhat meg, egy küldetés teljesítésével szeretném bocsánatát elnyerni.

Letérdelt Auróra előtt.

- Kitől hozott hirt? - kérdezte szemöldökét ráncolva a hercegnő.

Auróra remegve már kitalálta.

- Lagardère Henrik üzenetét hoztam, - felelte a marquis. Ugyanakkor kihuzott zsebéből egy zsebkendőt, melyre vérrel volt néhány szó írva. Auróra felülni akart, de erőtlenül visszaesett.

- Mi történt?... - kezdte a hercegnő a véres rongyot látva.

Chauverny Aurórára nézett, kit Donna Cruz támogatott.

- A küldetés látszólag gyászos, - mondta - de ne ijedjenek meg. Ha az embernek nincs papirja és nincs tintája...

- Él tehát, - suttogta Auróra, nagyot sóhajtva. Könnyteli szemmel hálásan nézett az égre. Elvette Chauvernytől a zsebkendőt s ajkához szorította.

A hercegnő elfordult.

Auróra el akarta olvasni, de könnyei nem engedték. A betük idomtalanok voltak.

A hercegnő, Donna Cruz, mind segíteni akartak, de nem értették.

- Majd én elolvasom, - mondta Auróra, felülve, s megtörölve szemeit.

Az ablakhoz ment és letérdelt a kiterített zsebkendő előtt.

Végre elolvasta.

- „Gonzaga hercegnőnek! Még egyszer szeretném látni Aurórárt halálom előtt.”

Auróra percekig némán, dermedten állt. Majd, mikor anyja felemelte, azt kérdezte:

- Hol van ő?

- Chateletben.

- Elítélve?

- Nem tudom.

Auróra megragadta anyja karját.

- A chatelet-i börtönbe megyek.

- Leányom, férjed az én fiam, - felelte a hercegnő, - ha meghal, megsiratom. Megteszek mindent, hogy megmentsem.

Az ajtó felé ment. Auróra csókokkal borította kezét, ruháját, ahol érte.

- Isten jutalmazza meg, anyám.

*

Még az éjjel folyamán Gonzaga elfogatta Chauverny marquist, kit Lagardère-rel s a két fickóval, Cocardassal, s Passepoillel a chatelet-i börtön egy régi, düledező tornyába zártak. Lagardère-t a második, legfelső zárkába, az alatta levő zárkában feküdt a még részeg Chauverny, s a legalsó szobában a két fickó. Lagardère hiába kért őreitől papírt és írószereket, nem kapott. Fogta tehát, elővett egy zsebkendőt, tüvel felsebezte kezét és vérrel irt rá néhány szót. Mint egykori lovassági hadnagy, ismerte az épületet s tudta, hogy a padlót át lehet furni, mert rozoga. Remélte, hogy alatta oly személy tartózkodik, ki hamarább kiszabadul, mint ő.

Vájni kezdte a padlót, s ott találta az alvó marquist, kit a lehulló vakolat ébresztett fel álmából.

Lagardère tudtára adta, hogy hol van, s mivel az éjjel nem engedte eltenni láb alól, szivességképpen kérte, hogy a zsebkendőt juttassa el Gonzaga hercegnőnek.

Tanácsára ő is furni kezdett s a padló oly romlott volt, hogy egyszerre csak egy emelettel lejjebb találta magát. Cocardasse és Passepoil ráismertek s Lagardère-ről lévén szó, kiszabadításán töprengtek.

Kulcsörömpölés hallatszott, a marquist hirtelen fekhelyük alá dugták, s Peyrolles barátunk lépett be. Gonzaga megbizásából jött, hogy a két fickót rábeszélje, tagadják le, ha arra kerül a sor, hogy a caylusi kastélyban azon az éjjelen ők is ott voltak. A fickók elfogták és összekötötték őt s utána a segítségére siető öröket s felöltve ruháikat, sikerült kiszökniük. Kint várakozott Peyrollesra a herceg kocsija. Chauverny belevetette magát s a hercegnő lakosztályához hajtatott. További sorsát már tudjuk.

A bíróság csak ideiglenesen rendezkedett volt be a chatelet-i várban s a bírácoknak nem volt oly kényelmük, mint az igazságügyi palotában.

Segré marquis volt a törvényszék elnöke. Kis öltözőszobája volt csak, melyet keskeny folyosó választott el a tanácsnokok közös öltözőjétől. Segré marquisnak, a divatos ember, elsőrangú hivatalnok és igazi gavallér létére nagy tekintélye volt.

- Hány óra van önnél, Labaumelle ur, - kérdezte Segré marquis a folyosón át.

- Két óra, elnök ur, - felelte a tanácsnok.

- A bárónő már biztosan vár! Az ördög vigye el a kettős üléseket. Gazember! Csirkefogó! - kiáltotta a belépő szolgáira. - Vigyázz a hajamra, rendesen fésülj meg, mert a bárónőhöz megyek.

Éppen mikor készen lett, ajtónálló jelentette:

- Két hölgy várakozik az elnök urra!

- Kérvényezők? Ki velük! Előkelők?

- Feketében vannak mind a ketten.

- Elveszett per öltözete. Hogy jöttek ide?

- Gonzaga herceg hintójában.

- Ördögbe is, tanácsnok ur, - kiáltotta át - menjen és mondja a hölgyeknek, azonnal ott leszek.

Néhány perc múlva, remekül fésülve, megjelent a némán várakozó hölgyek előtt.

- Kikhez van szerencsém, szép hölgyeim? - kérdezte meghajolva.

- Elnök ur, - felelte az idősebbik fátyolos hölgy - Nevers herceg özvegye vagyok.

- Hogyan? Hisz úgy tudom, hogy Nevers özvegyét eljegyezte Gonzaga herceg?

- Gonzaga hercegnő vagyok, - felelte a hölgy kelleetlenül.

Az elnök háromszor-négyszer mélyen meghajolt s az előszobához szaladt. - Székeket, fickók!

- kiáltotta. - Már látom, hogy mindnyájatokat el kell kergetnem.

Egyszerre tucatjával hozták a székeket.

- Köszönöm, nincs szükségünk reá, elnök ur, leányom és én azért jöttünk...

- Ah, - szakította félbe Segré marquis - nem tudtam, hogy Gonzaga hercegnek...

- Nevers kisasszony, - mondta a hercegnő.

Az elnök szeméit meresztette és meghajolt.

- A bíróságnak akarunk felvilágosítással szolgálni... - mondta a hercegnő.

- Engedje meg, asszonyom, - szólt közbe a marquis - hogy kitaláljam gondolatát. Ugyebár ennek a nyomorultnak a bűnösségét akarják bizonyítani.

- De uram... - kiáltotta a hercegnő és Auróra egyszerre.

- Fölösleges, fölösleges, - mondta Segré marquis - nem fog már sokat meggyilkolni.

- Semmit sem kapott kegyed öfenségétől? - kérdezte a hercegnő mély hangon.

Auróra, majdnem összeesve, anyjára támaszkodott.

Semmit, hercegnő, - felelte a marquis, - de nem is fontos. Már rendben van a dolog. Az ítélet több, mint fél órája kész.

- S ön tényleg semmi hirt nem kapott öfenségétől? - ismételte a hercegnő, mintegy megijedve.

Érezte, hogy Auróra mint remeg meg mellette.

- Nincs megalégedve kegyed talán? Öfensége nem szereti ezt a kivégzési formát.

- Tehát halálra ítélték? - dadogta Auróra.

- Ugyan mire, szép hölgy? Talán azt akarja, hogy életfogytiglani fogságra ítéljék?

Auróra leült egy székre.

- Hölgyeim, bocsánatot kérek, hogy nem mondhatok többet, de a bárónő vár rám. Kezüket csókolom, hölgyeim. Biztosítom a herceget, hogy bármikor számíthat rám.

Meghajolt és lábujjhegyen kilibeggett.

A hercegnő mozdulatlanul bámult az ajtóra, hol Segré eltűnt. Auróráat, mintha villám sújtotta volna. Mereven ült a széken, maga elé bámulva. Senki sem volt a teremben. Mintha szobrokká dermedtek volna. Auróra hirtelen az ajtó felé tárta ki karját, ahol az elnök eltávozott.

- Jön, hallom, megismertem a lépteit - mondá átszellemült hangon.

A hercegnő odafigyelt, de nem hallott semmit. Aurórára nézett, ki ismételte:

- Jön, érzem. Előtte szeretnék meghalni.

Néhány perc elmúlt, majd kinyílt az ajtó. Örök léptek be. Lagardère-t fogták közre, ki földetlen fővel, összekötözött kézzel lépkedett. Mögötte dominikánus szerzetes haladt, kezében kereszttel. A hercegnő szemében könny csillogott. Auróra mereven tekintett oda s meg se mozdult. Lagardère megállt a küszöbön, mikor a két nőt megpillantotta. Szomorúan elmosolyodott, s bocsánatkérően nézett rájuk.

- Egy szót engedjen csak, uram, - szólt az örök vezetőjéhez.

- Rendeleteink szigorúak, - felelte.

- Gonzaga hercegnő vagyok, - szólt a hercegnő a tiszthez. - Öfensége unokatestvére vagyok. Ne utasítsa vissza.

A tiszt csodálkozva nézett rá.

Majd az elítélthez fordult:

- Haldoklónak kivánságát nem akarom elutasítani, gyorsan végezzen, uram.

Meghajolt a hercegnő előtt s az örökkel s a baráttal a szomszéd szobába vonult. Lagardère Auróra felé indult.

Utolsó találkozás.

A terem ajtaja nyitva maradt s behallatszott az örök egyhangu lépte. A találkának nem voltak tanui. Auróra felállt, hogy Lagardère-t fogadja, s megcsókolta Lagardère összekötözött kezét, majd homlokát nyujtotta csókra. Lagardère szó nélkül megcsókolta. Végül is siró anyjára nézve, szemében is megjelentek a könnyek.

- Henrik! Henrikem! - mondta. - Hát így kell találkozunk?

Lagardère reánézett, mintha szerelme hatalmas szenvedélyét utolsó tekintetébe akarná összpontosítani.

- Soha nem láttam önt ilyen szépnek, Auróra, - suttogta, - hangja soha nem volt ily lágy, szivhez szóló. Köszönöm, hogy eljött. Fogságom órái nem voltak tulhosszuak, ön betöltötte azt s emléke örködött felettem. Köszönöm, imádott angyal, köszönöm asszonyom, - mondta a hercegnő felé, - köszönöm önnek is. Visszautasíthatott volna.

- Önt visszautasítani! - kiáltott Auróra.

A gyermek büszke arcáról az anya homlokára tekintett. S mindent kitalált.

- Nem jól van ez így, - mondta, - nem így kell ennek lenni, Auróra. Az első szemrehányás, melyet tőlem hallott. Ne feleljen, Auróra, - szakította félbe, - az idő mulik s nem sok leckét adhatok már. Szeresse anyját s engedelmeskedjék neki. Ma a reménytelenség mentsége, de holnap...

- Holnap, Henrik, - felelte a leány, - ha ön meghal, én is meghalok.

Lagardère visszariadt és komolyan nézett a leányra.

- Egyetlen vigaszom volt, hogy utánam marad művem s ott fenn Nevers kitárt karokkal fogad, mert leánya és felesége boldogok.

- Boldog, - ismételte Auróra. - Ön nélkül! Boldog!

- De tévedtem, - folytatta Lagardère, - vigaszom füstté vált, ön elveszi tőlem ezt a vigaszt is. Azért dolgoztam husz évig, hogy utolsó órámban lássam munkám hiábavaló voltát? Elég soká tartott a találkozás, Isten vele, Nevers kisasszony.

A hercegnő halkán közelebb jött, úgy tett, mint Auróra: megcsókolta a fogoly kezét.

- Ah ön az?! - mondta.

A hercegnő felfogta az elájult Aurórárt.

- Oh, jaj ne törje össze, ő a büszkeségem.

- Anyám, anyám, - kiáltotta Auróra, szivemet szaggatja szét.

Mindketten leültek a széles székbe. Lagardère előttük állt.

- Anyja téved, Auróra, - mondta, - ön téved asszonyom. Az ön büszkeségét, gögjét a szerelem okozta. Ön Nevers özvegye, s én ezt egy pillanatra elfelejtettem. Egyetlen bűnös van s az én vagyok.

Nemes arcáról fájdalmas felindulás tükröződött. Hallgasson ide, Auróra. Bűnöm csak pillanatnyi volt, de rettenetes és husz éves önfeláldozásom sem törülheti el. Egy pillanatil, csak egy pillanatil akartam a gyermeket anyjától elrabolni.

A hercegnő lehajtotta fejét, Auróra keblére rejtve.

- Isten megbüntetett, - mondta, - Isten igazságos, én most halni indulok.

- Hát nincs semmi menekvés? - kérdezte a hercegnő.

- Halni megyek, - folytatta Henrik. - Rosszul cselekedtem s a büntetés kegyetlen. Isten haragszik azokra, akik jótét akarnak valami büntetést alcázni. Micsoda jogon nem biztam önben asszonyom. Kitárt kezemmel, boldogan kellett volna önhöz mennem s engednem kellett volna, hogy kedve szerint ölelje keblére gyermekét. Azután ő mondta volna: „Ő szeret engem s én is őt”. S én térdre borultam volna, kérve, hogy áldjon meg.

Lassan letérdelt, Auróra szintén.

- S ugye, ön megtette volna, asszonyom? - fejezte be Lagardère.

A hercegnő habozott, felelni szeretett volna, de nem birt.

- Ugye, megtette volna, anyám? - mondta Auróra, - miként most, a haldoklás órájában megteszi.

Lehajoltak mind a ketten s a hercegnő szemét az égre emelve, kiáltotta:

- Uram, Istenem! - tégy csodát!

Majd lehajolva, megcsókolta homlokukat, mondva:

- Gyermekeim! Drága gyermekeim.

Auróra felállt, hogy anyja karjaiba vesse magát.

- Jegyesek vagyunk, Auróra, - mondta Lagardère. - Köszönöm, anyám. Nem hittem volna, hogy örömkönyeket fogunk sirni. És most, - mondta megváltozva, - válnunk kell Auróra.

A leány halálsápadt lett, a gyászos végről szinte megfeledkezett.

- Nem örökre, - tette hozzá Lagardère mosolyogva, - még egyszer biztosan találkozunk. Most távoznia kell, Auróra, anyjával van beszédem.

Auróra szívéhez szoritotta Henrik kezét s félrevonult.

- Asszonyom, - mondta a fogoly, - az ajtó minden percben megnyílhat s nekem még sok mondanivalóm van. Őszintének látom önt most, mert megbocsátott. Hajlandó lenne-e egy haldokló utolsó óhaját teljesíteni?

- Akár életben marad, uram, akár nem, esküszöm, hogy mindent megteszek. Gondolkodtam, hogy van-e valami, amit visszautasíthatnék, de nem találtam semmit.

- Hallgasson ide asszonyom, s Isten jutalmazza meg gyermeke szeretetével. Halálra ítélték, tudom, bár még nem hirdették ki előttem. Még nem volt eset, hogy valakit felmentett volna a rögtönítélő bíróság.

- Hátha mégis van valami remény? - mondotta a hercegnő.

- Semmi remény nincsen. Most három óra. Hét órakor esteledik. Alkonyatkor jönnek értem, hogy a Bastille-ba kíséressenek. Nyolc órakor átadnak a kivégzés végrehajtóinak.

- Megértem önt, - kiáltotta a hercegnő. - Ha uton lennének barátaink...

Lagardère fejét csóválta s szomoruan nevetett.

- Nem, asszonyom, - felelt, - ön nem ért meg. Világosabban fejezem ki magam. A chatelet-i börtön s a Bastille között, mely utolsó utam, van egy állomás: a Saint Magloire temető.

- A temetőbe! - ismételte a hercegnő remegve.

- Hisz kötelező, - mondta Lagardère nevetve, - hogy a gyilkos bűnbocsánatért menjen az áldozat sírjához.

- Ön, Henrik, - kiáltotta Gonzaga hercegnő, - ön Nevers védője! megmentőnk.

- Ne beszéljen ilyen hangosan, asszonyom. A sirhoz közel van a templom. Ha Nevers kisasszony ott lenne az ajtóban s ha egy pap várna ott minket s ha ön is ott lenne, kiséretem engedélyezne néhány percet az imádkozásra.

A hercegnő visszahanyatlott, lábai tántorogtak.

- Ugye, megrémitem, asszonyom? - kérdezte Lagardère.

- Fejezze be, fejezze be, uram, - mondta a hercegnő akadozva.

- Ha a pap, - folytatta Henrik, - az ön beleegyezésével megáldaná frigyünket...

- Istenemre, - szakította félbe Gonzaga hercegnő, - ezt meg fogom tenni.

Lagardère szeme csillogott. Ajka a hercegnő kezét kereste, de ez nem engedte. Auróra a zajra hátrafordulva látta, hogy anyja Henriket karjában tartja. Mások is látták ezt, mert közben kinyílott az ajtó s az örök beléptek. A hercegnő mit sem törődve jelenlétükkel, felhevülten folytatta:

- Ki meri majdan mondani, hogy Nevers özvegye, ki husz évig viselte a gyászfátyolt, engedte, hogy leánya férje gyilkosához menjen feleségül. Jó gondolat volt, Henrik fiam.

A fogoly szeme megtelt könnyel.

- Ön mindent kitalál s keserűen megkivántatja az életet velem. Azt hittem, hogy csak egy kincset veszitek...

- Ki meri majd mondani, - folytatta a hercegnő hévvel. - A pap, aki ott lesz, saját gyóntatóm. A kiséret időt enged s ha kell, mindenemet eladom. S ha már egyszer a frigyét megáldotta a pap, az anya és a leánya Páris utcáin végig fog kísérni. És én hangoztatom...

- Csöndesen, asszonyom, nem vagyunk egyedül, - szólt Lagardère.

A tiszt odajött.

- Uram, - kezdte - hatáskörömet túlléptem, kérem, kövessen.

A fogoly Auróra felé rohant és bucsucsókot nyomott ajkára. A hercegnő, füléhez hajolva, odasugta:

- Számítson reám! Most ne próbáljam meg?

Lagardère gondolkodva megfordult, hogy a tisztet kövesse.

- Hallgasson ide, ez nem is próbálkozás, - kezdte. - A családi tanácskozás nyolc órára gyűl össze. Én itt a közelben leszek. Ha ki lehetne eszközölni, hogy Ófensége jelenlétében engem is bevezessenek...

A hercegnő megszorította a kezét, de nem felelt. Auróra vigasztalanul nézett Henrik után, kit az örök körülvettek s megindult a szomoru menet az új torony felé, hátul a komor ruhájú dominikánus szerzetes.

A hercegnő megfogta Auróra karját s magával huzta.

- Jer, gyermekem, - mondta, - még nincs mindennek vége. Isten nem engedheti, hogy ez a szégyenletes dolog megtörténjék.

Auróra inkább halott, mint élő, semmit se hallott.

A hercegnő hintójába szállva, odaszólt a kocsishoz:

- Vágtass a királyi palotához!

Ugyanekkor egy másik kocsi is elindult, mely a közelben állott.

- Ha nem viszel a hercegnő kocsija előtt a királyi palotába, elüzlök.

A másik kocsiban Peyrolles ült, kocsija utolérte a hercegnőjét s jóval előtte ért a királyi palotához.

Mikor a hercegnő a kormányzónál kihallgatáson jelentkezett, kereken elutasították. Meg akarta várni a kormányzót, de az idő haladt s Lagardère-nek tett ígéretét kellett teljesíteni.

Gonzaga herceg egyedül volt dolgozó-szobájában. Meztelen kardja az asztalon hevert. Segítség nélkül akarta felölteni ruhája alá láncos vértjét, minden eshetőségre számítva. Főlé fekete egyszerű bársony-ruhát akart öltetni. Most kimerülten, meglátszott rajta, hogy az idő eljárt felette. Termete hajlott volt, mint egy aggastyáné s keze remegett.

- Elítélték tehát! - mondta magában; a kormányzó hozta ezt az ítéletet. Ennyire lusta, vagy talán hitt szavaimnak. Fenn nagyon lefogytam: vértem fenn bő, lenn pedig szük. Hát ez tényleg az öregség jele lenne? Hát bár én vagyok a legöregebb, úgy hiszem, hogy a három Fülöp közül én élek legtovább.

Végre begombolta vértjét, felöltötte mellényét, kabátját és feltette parókáját.

- Ez a buta Peyrolles! - mondta megvetéssel huzogatva vállát. - Szeretne élni, gazdagon, egyedül. Sokszor boldog az ember, ha lerázhat ilyen vérszopót.

Az ajtón halkán kopogtak.

- Jöjj be! - mondta Gonzaga, - már több, mint egy órája, várlak.

Peyrolles már átöltözködve lépett be.

- Ne tegyen nekem szemrehányásokat, - mondta mindenekelőtt, - most jöttem ki Chateletből. Szerencsémre az a két fickó elillant s így küldetésem eredménnyel járt. A tárgyaláson az egyetlen tanu voltam. A dolog rendben van. Egy óra múlva lefejezik.

Mínthogy Gonzaga nem értette meg, Peyrolles elmesélte kalandját s említette, hogy látta a hercegnőt s leányát Chatelet termében.

- Három pillanattal előttük értem a királyi palotához s ez elég volt. Hercegséged tartozik nekem két kötvénnyel, melyeket Nancy urnak a kezébe csusztattam, hogy utasítsa el a hölgyeket.

- Jól van, - szólt Gonzaga, - s a többi?

- A többi rendben van. Postalovak nyolc órára megrendelve Bayonneig, futár által.

- Ez is rendben van, - ismételte Gonzaga s iratot huzott ki zsebéből.

- Mi ez, - kérdezte a szolgál.

- Titkos küldetésem igazolványa.

- A főnök állította ki? - kérdezte Peyrolles csodálkozva.

- Ugy intéztem, - felelte Gonzaga - hogy kegyben állónak higgyenek. Pedig az égre, mennyire tévednek. Hidd el, Peyrolles barátom, hogy nagyon erősen kellett magamat tartanom, hogy a kormányzó szabadon engedjen. Ha Lagardère-t lefejezik, oly magasra emelkedem, hogy már most szédülhetsz. A kormányzó nem tudja majd, miként felejtse el velem e gyanusítást.

Peyrolles boldogan sóhajtott.

- Igaz, őfensége elnököl a családi tanácson? - kérdezte.
 - Én kértem erre, - mondta Gonzaga arcátlanul, mert ő még saját embereit is becsapta.
 - Donna Cruzra számíthat ön?
 - Jobban, mint valaha. Megesküdött, hogy megjelenik. - Peyrolles szembenézett. Gonzaga elmosolyodott.
 - Ha Donna Cruz hirtelen eltűnik majd, - mondta - mit tehetek róla. Vannak ellenségeim, kiknek ez érdeke. De itt volt, élt, ez elegendő, a tanács tagjai látták.
 - Meg akarja?... - kérdezte Peyrolles.
 - Majd meglátjuk ma este, barátom, - felelt Gonzaga. - A hercegnő bemehetett volna a kormányzóhoz, cseppet sem nyugtalanított volna. Címem, állásom van, szabad vagyok s így intézkedhettem egész nap. A kormányzó, anélkül, hogy észrevette volna, óriássá tett. Az ördögbe! de lassan mulik az idő. Sietek.
 - Akkor hát biztos, hogy hercegséged győz? - kérdezte Peyrolles.
- Gonzaga felelet helyett gögösen mosolygott.
- Akkor minek ez a nagy előkészület? Találkoztam bérenceinkkel a szalonban, mind teljes fegyverzetben voltak.
 - Parancsomra vártak, - felelte Gonzaga.
 - Talán összetűzéstől fél hercegséged?
 - Nálunk, Itáliában a jó hadvezérek a legkisebb dologra is gondolnak. Ezek az urak kíséremhez tartoznak. Régóta várnak?
 - Nem tudom. Látták, mikor jöttem, de nem üdvözöltek.
 - Milyen állapotban vannak?
 - Olyanok, mint a kivert kutyák.
 - Senki sem hiányzik?
 - Senki. Chauverny kivételével.
 - Peyrolles barátom, - mondta a herceg - míg te a fogházban voltál, itt sok minden történt. Rossz negyed órától szabadultál meg.
 - Ha uram kegyeskednék tudomásomra adni... - kezdte remegve.
 - Fárasztana kétszer is elmondanom, - felelte Gonzaga - majd meghallod a többiekkel együtt.
 - Értesítem talán az urakat? - kérdezte Peyrolles.
- A herceg felelet helyett csengetett. Szolga lépett be.
- Az urakat engedjék be, - mondta.
- Majd Peyrolleshez fordulva, szólt:
- Ha jól tudom, te mondtad a napokban hévvel: „Uram, mi követjük önt, ha kell a pokolba is!” Most utban vagyunk, de tegyük meg vidáman az utat.

Régi nemes emberek.

Gonzaga bérencei között nem volt nagy különbség, Chauverny nem illett hozzájuk. Chauverny valóban érzett valami ragaszkodásfélét a herceg iránt.

Barátját, Navaillest, a herceg ragyogása kápráztatta el. Choisy és Nocé közönséges nemes emberek voltak; a többiek csak érdekeikre hallgatva követték a herceget. A kis kövér Oriol, Taranne s a többiek mind 30 dénárért eladták volna a herceget. S mégis egyikük sem volt megrögzött bűnös. Megtévelyedett játékosok voltak csupán. Gonzaga úgy vette őket, amint voltak. Eleinte jószántukból jártak Gonzaga utjában, utóbb engedve az erőszaknak. A rossz nem tetszett nekik, de a veszély megdermesztette őket. Nem voltak közönséges gazemberek. Gonzagának ezekre volt szüksége.

Mind egyszerre léptek be. Legelőször Peyrolles szomorú arca és a herceg elnéző arckifejezése lepte meg őket. Egy órája vártak már a szalonban. Isten tudja, közben mi mindenre nem gondoltak. Nagyítóval nézték Gonzaga helyzetét. Néhányan a herceg előző éjszakai viselkedése miatt bizalomvesztetten jöttek, de mivel az udvarban azt hallották, hogy a herceg megerősödött a kormányzó kegyében, e pillanatot nem találták alkalmasnak, hogy a napnak hátat fordítsanak.

Más híreket is hallottak. A börzén nagyon sokat beszéltek a hercegről. Azt mesélték, hogy öfenségének elmondták az éjjeli vérbe fult orgiát. De nem mertek szólni: a törvényszék halálra ítélte Lagardère lovagot. Mindegyikük ismerte többé-kevésbé a multat. Gonzagának nagyon erősnek kellett lenni.

Choisy különös hirt hozott. Chauvernyt palotájában ma elfogták s a Bastilleba vitték. Nem sokat beszéltek Chauvernyről, mindenki magával törődött s nem bizott szomszédjában. Az általános érzelmet lehetetlen volt észre nem venni, mindegyiket bátortalan fáradtság s mély utálat fogta el. Mind azzal a gondolattal jött ma este, hogy szakítanak a herceggel.

Peyrolles igazat mondott: mind teljes felszerelésben jelentek meg. Gonzaga kívánta így, mikor összehívatta őket.

- Nos, unokabátyám, - szólt Navailles, ki elsőnek lépett be, - újra itt vagyunk, parancsára.

Gonzaga mosolyogva bólintott. A többiek szokásos tisztelettel üdvözölték a herceget. Gonzaga állni hagyta őket s szemlét tartott.

- Helyes, - mondta, - senki sem hiányzik.

- Albert, Gironne és Chauverny hiányoznak, - felelte Nocé. - Csendben várták uruk feleletét.

Gonzaga kissé összeráncolta szemöldökét.

- Gironne és Albert kötelességüket teljesítették, - mondta a herceg hidegen.

- A fenét, - szólt Navailles, - a halotti beszéd elég rövid volt, unokatestvérem. Mi csak a király alattvalói vagyunk.

- Ami Chauvernyt illeti, - felelte Gonzaga, - ő kétkedett és én gondoskodtam róla.

- Lenne szives megmondani, mit jelent az, ha valakiről gondoskodik hercegséged. Nekünk a Bastilleról beszéltek.

- A Bastille nagy és széles, - mormolta a herceg kegyetlen mosollyal, - ott nincs számára hely.

Oriel szivesen odaajándékozta volna ifjú nemességét, ha felébredhetett volna ebből az álomból. Peyrolles is hallgatagon, mozdulatlanul állt a kályha mellett. Navailles társait figyelte.

- Uraim, figyelmeztetem önöket, hogy ne másokkal, hanem magukkal foglalkozzanak, Jobb lesz, higgyék nekem.

Körben járatta szemét a társaságon.

- Bátyám kezdte, - szólt halkán Navailles, - minden szava fenyegetés.

- Öcsém, - felelte a herceg, - szavaim egyszerűek, nem én, hanem a helyzet fenyeget.

- Mi történt hát? - kérdezték mindnyájan egyszerre.

- Nem csak egy játszma végére értünk, most minden kártyámra szükségem van.

Mint hogy a kör összeszűkülte körülötte, egy mozdulatával hátra tolta őket.

- A családi tanács ma este gyűl össze, s Őfensége fog elnökölni, - mondta.

- Tudjuk ezt, uram, - felelt Taranne, - s annál inkább csodálkoztunk hercegséged viselkedésén. Hisz nem ily öltözetben szokás a gyülekezeti előtt megjelenni.

- Ez igaz, - szólt Gonzaga, - de nem a családi gyűlésen van önökre szükségem.

Csodálkozva kiáltottak. Egymásra néztek. Végre Navailles megszólalt:

- Ujra gyilkolásról van szó?

- Lehet, hogy igen.

- Uram, - mondta elszántan Navailles, - én csak a magam nevében beszélek...

- Még a saját nevében se beszéljen, öcsém, - szakította félbe Gonzaga, - ön csuszós hidra tette a lábát. Nem is kell, hogy önt meglökjem, ahhoz, hogy elbukjék, elég ha elengedem a kezét. De ha mégis beszélni akar, Navailles, akkor várja meg, míg világosan feltárom a helyzetet.

- Megvárom, míg hercegséged kimagyarázta magát, - felelt az ifju nemes, - de figyelmeztetem, hogy tegnap óta mi is gondolkodtunk.

Gonzaga sajnálkozva nézett reá.

- A családi tanácsban nincs önökre szükségem, uraim, - mondta a herceg, - most már másodszor máshol van önökre szükségem. Halálos ítéletet mondtak ki s a hóhér várja áldozatát.

- Lagardèret, - vágott szavába Nocé.

- Vagy engem, - mondta Gonzaga.

- Önt, önt, uram? - kiáltották.

Peyrolles rémülten állt fel.

- Ne remegjen, - folytatta a herceg nevetve, - nem a hóhéron mulik a választás, de ily démonnal szemben, mint Lagardère, egyetlen biztosítékom a föld, amely hat lábnyira eltemetett holttestét fedí. Mig él, bár keze megkötözve, de szelleme szabad lesz, amíg száját ki tudja nyitni, egyik kezünkben a kardot kell tartanunk, egyik lábunkat a kengyelben s fejünkre jól kell ügyelni.

- Fejünkre! - ismételte Nocé kiegyenesedve.

- Az égre! - kiáltotta Navailles, - ez sok egy kissé, uram! Amíg csak magáról beszélt...

- Becsületesemre, - dűnyögte Oriol, - a játék elfajul, én nem bírom tovább.

Az ajtó felé tartott. Az ajtó nyitva volt, de a teremben fegyveres gárdisták állomásoztak.

Oriol visszahanyatlott, Taranne behuzta az ajtót.

- Ezek nem önökre várnak, uraim, - szólt Gonzaga. - Legyenek nyugodtan, a kormányzó tiszteletére jöttek el, önöknek nem arra kell majd kimenniük. A fejünket említettem s ez bántja önöket?

- Uram, - vágott vissza Navailles, - ön tulment a célon. Fenyegetéssel nem lehet minket tartóztatni. Hű társai voltunk, míg olyan uton kellett haladni, ahol tisztességes emberek is járhatnak. Ez utonállók dolga már. Jó napot, uram.

- Jó napot, uram! - ismételték a többiek is.

Gonzaga keserüen felnevetett.

- Te is Peyrollesom, - mondta, totum factumát a menekülők között látva. - Uraim, jól itéltem meg önöket. Várjanak még egy kissé, hű barátaim. Hová mennek? Mondanom kell talán, hogy ez az ut egyenesen a Bastillebe vezet?

Navailles keze már a kilincsen volt. Megállt s megmarkolta kardját. Gonzaga nevetett. Kezét mellén keresztbefonta s egyedül ő volt nyugodt a sok félénk arc között.

- Hogyan? Nem mondták önöknek, hogy reggel nyolctól délig a kormányzóval társalogtam. Nem tudják, hogy kegyben állok. Lehet, hogy az utolsó napom, de nincs mit szememre vetnem, jól felhasználtam utolsó napomat. Neveiket egy ivre írva a rendőrfőnöknek átadtam; ha akarom, holnap mind nagy urak, de, ha akarom, holnap üldözöttek lesznek.

A bérencek mind csendben álltak.

- „Követjük önt, uram!” - folytatta Gonzaga, néhány nappal ezelőtt mondott szavaikat ismételve. - „Vakon, engedékenyen, bátran követjük önt! szent sereget alkotunk ön körül”. Ki dudolta ezt az éneket, melynek az árulók értik jelentőségét? Önök vagy én? S a vihar első suhanásakor a szent seregnek egyetlen katonáját sem találom! Hol vannak hiveim? Menekülnek? Még nem. Isten haragjára! önök mögött állok, s ha kell, kardomat a menekülők hátába szurom. Csend legyen! Navailles, - vágott elébe, mielőtt még ez szólhatott volna. - Nem bírom már butaságaikat hallgatni. Önök teljesen nekem adták magukat, én elvettem önöket. Talán külön utakat kellene önöknek készítenem, uraim? Ah, ah, önök beszélnek így? Navailles, ki belőlem él. Taranne, ki belőlem lakott jól. Oriol nekem köszönheti, hogy emberszámba megy. Önök a szolgálaim, teremtményeim, mert eladták magukat és én megvettem önöket.

Uralkodott felettük, szeme szikrát hányt.

- Ez nem az önök dolga? - folytatta, - azt mondják, hogy csak magamról beszéljek? Esküszöm önöknek, nemes barátaim, hogy ez az önök legnehezebb, legfontosabb ügye. Én a tortából adtam önöknek, kapzsin beleharaptak, ha mérgezett volt a torta, az önök baja. Az önök falatja sem lesz keserűbb, mint az enyém! Ugye, ez a felsőbb bölcsélet, Batz báró uram? ugyan, miért kapaszkodott belém? azért, hogy oly magasra hágjon, mint én. Menjen hát, menjen, talán bizony szédül. Menjen fel, menjen... egész a bitóig.

Mind megborzongtak s Gonzaga szavára figyeltek.

Oriol remegő térdekkal ismételte.

- A bitó.

Gonzaga mérhetetlen megvetéssel sujtotta őt.

- Nyomorult, kötél való neked, - mondta keményen.

Majd Navailles, Choisy s a többiek felé fordult.

- S önök uraim, kik nemes emberek...

Nem fejezte be. Megállt egy percre, majd, mintha nem bírta volna tovább megvetését tartóztatni:

- Te nemes ember vagy, Nocé? katona fia, tőzsdés! Choisy nemes ember! mind azok? Nem nézhetek önökre nevetés nélkül. Önök nemes emberek? Dehogy, ügyes bankárok, jobban értenek a toll, mint a kardforgatáshoz. Ma este...

Arca megváltozott.

- Ma este, ismételte halkán - az éj nem elég sötét ahhoz, hogy sápadtságukat elrejtse. Nézzék meg egymást, mint remegnek, nyugtalanoknak, mint egy kalitkában, diadalom és bukásom között. Diadalom mindannyiuké lesz, vesztem mindenkit eltípor.

Az ajtóhoz ment, amerre a gárdisták állomásoztak. A kilincsre tette kezét.

- Megmondtam, - szólt hidegen, - a bűnbánat mindent kiengesztel, úgy látom, kegyes gondolatok foglalkoztatják önöket; feláldozhatják magukat, ha ezen az ajtón kimennek. Akarják, hogy kinyissam?

Senki sem felelt.

- Mit kell tenni, uram, - kérdezte Montaubert elsőnek.

- És ön Navailles öcsém? - szólt a herceg.

- Parancsoljon, hercegséged, - felelte az sápadtan, lesütött szemekkel.

Gonzaga kezét nyújtotta neki s a többiekhez fordult atyai korholó hangon:

- Örültek önök, hallgassanak ide s lássák be oktalanságukat. Bármi legyen a csata kimenetele, gondoskodtam előre; vagy Páris leggazdagabb emberei lesznek, vagy Spanyolország felé közeledünk. A spanyol király vár reánk. Lagardère most hagyta el chateleti börtönét s a Bastille felé megy, ahol a dráma befejeződik. De nem egyenesen megy oda, mert az ítélet azt parancsolja, hogy Nevers sirjánál kell bűnbocsánatot kérnie. Ellenünk dolgozik két asszony és egy pap, karddal nem tehetünk semmit ellenük. A harmadik nő, Donna Cruz, habozik még. Szeretne előkelő hölgy lenni, de nem barátnéja boldogtalansága árán. Szerencsétlen eszköz, melyet ketté fogunk törni. A két nő a hercegnő és leánya, Auróra. Aurórára szükségem van: tervük kezünkbe adják őt. Tervük a következő: anya, leánya s a pap megvárják Lagardèret a Saint Magloire templomban. A leány menyasszonyi ruhát öltött. Kitaláltam, hogy valami házassági komédiát akarnak eljátszani, hogy a kormányzó kegyét megnyerjék. Ennek nem szabad megtörténnie. Ez az első kötelességük.

- Ez könnyű dolog, - mondta Montaubert, - meg kell akadályozni a komédiát.

- Önök ott lesznek s védelmezik a templom bejáratát. Tegyük fel, hogy a szerencse megfordul és menekülnünk kell, elég aranyam van, mindnyájunk részére: erre nézve a király megígérte, hogy országa sorompóit ki fogja nyitni.

Szétterítette az iratot és megmutatta az aláírást.

- De többet kell tennünk, - folytatta, - magunkkal kell vinnünk az élő tuszt.

- Nevers Aurórárt? - kérdezték.

- Közte s önök között csak a templomajtó lesz!

- S az ajtó mögött valószínűleg Lagardère? - mondta Montaubert.

- És én Lagardère-rel szemben! - mondta ünnepélyesen Gonzaga.

Hevesen kardjához kapott.

- Óráam elérkezett! - mondta, - uraim, kardom ér annyit, mint az övé! Nevers véérébe mártottam.

Peyrolles elfordult. Ez a szó elárulta, hogy gazdája alattvalóit tüzelni akarja. Az előszobából zaj hallatszott s az ajtónállók kiáltották:

- A kormányzó! A kormányzó!

Gonzaga kinyitotta a könyvtár ajtaját.

- Uraim, - mondta, a körülötte állók kezeit szoritva - csak hidegvér. Fél óra múlva mindennek vége. Ha minden jól megy, nem kell mást tennünk, mint megakadályozni, hogy a menet a templomba lépjen. Hívják segítségül a tömeget, ha kell. Kiáltsák: „Szentségsértés”, ez oly szó, melynek mindig van hatása. Ha rosszra fordul a dolog, akkor erre figyeljenek: a temetőből látni a terem ablakait. Figyeljenek mindig reá. Ha valamelyik gyertyát háromszor felemelkedni látják, törjék be a kaput, támadjanak, s az adott jel után egy perccel önöknél leszek. Megértettek?

- Meg, uram, - felelték.

- Kövessék tehát Peyrollest, aki ismeri az utat s a kerten keresztül menjenek a temetőbe.

Kimentek. Gonzaga egyedül maradt, megtörülte homlokát.

- Ember vagy ördög - dünnyögte - ez a Lagardère, most el kell pusztulnia.

A szobán áthaladt, az előszoba felé sietve.

Saint Magloire templom zárt ajtaja mögött ott állt már Gonzaga hercegnő, menyasszonyi ruhába öltözött leányával és a pappal. Donna Cruz térdelve imádkozott. A háttérben három fegyveres ember állt. A templom órája nyolcat ütött, s messziről hallani lehetett a szent kápolna harangját, mely jelezte, hogy az elítélt elindult.

A hercegnő szive majd megrepedt. Auróra fehér volt, mint valami márványszobor. Mosolygott.

- Űt az óra, anyám, - mondta.

A hercegnő homlokon csókolta.

- Tudom, el kell válnunk, de úgy éreztem, hogy, amíg kezéd kezemben volt, addig biztonságban voltál.

- Asszonyom, - mondta Donna Cruz, - mi majd vigyázunk rá. Chauverny marquis megigérte, hogy kész halálíg védelmezni.

- No ne félj, komám, - mondta az egyik fegyveres, - a kis huncut minket nem is említett.

A hercegnő ahelyett, hogy egyenesen az ajtóhoz ment volna, a fegyveresekhez lépett. Chauverny, Cocardasse és Passepoil bátya álltak ott csendben.

- Szent Isten, - mondta a gascogni, - szóhoz se engedve jutni a hercegnőt, nézze, ez a kis nemesember, olyan mint az ördög, ha akar, s kedvese szemei előtt fog harcolni. Mi ketten pedig ezzel a Passepoil fickóval meghalunk szívesen Lagardèreért. Ez rendben van, menjen asszonyom, nyugodtan.

A halott megszólal.

A Gonzaga-palota nagyterme fényesen ki volt világítva. Az udvaron savoyai huszárok lovai állomásoztak, a gárdisták az előszobában. Bonnivet ur az ajtóban állt. Világos volt, hogy a kormányzó ezt a családi gyűlést fényessé akarta tenni. A székek úgy voltak elrendezve, mint már előzően, csupán, hogy a kormányzó székét trónra helyezték. A miniszter, a bretagnei kormányzó és a toulousi gróf állottak körülötte.

Gonzaga hercegnő Bissy kardinális mellett ült, a herceg pedig a temetőre néző ablak előtt.

Gonzaga herceg felesége előtt lépett be, tiszteletteljesen üdvözölte az elnökséget s a gyülekezetet. Észrevették, hogy őfensége nagyon barátságosan bólintott neki.

A toulousi herceg a kormányzó parancsára a hercegné elé ment. A kormányzó is hozzá iparkodott, kezét csókolva.

- Magas királyi fenséged nem méltatott arra ma, hogy engem fogadjon, - mondta a hercegnő.

Abbahagyta, látva az orleansi herceg csodálkozó tekintetét. Gonzaga titkon utánuk nézett, tetteve, mintha irományaival lenne elfoglalva. Az iratok között volt egy három pecsétetes pergament is.

- Királyi fenséged nem vette figyelembe üzenetemet.

- Milyen üzenetét, - kérdezte halkán az orleansi herceg.

A hercegnő akaratlanul is férjére nézett.

- Ugy látszik, levelemet elkobozták... - mondta.

- Asszonyom, - sietett szavába vágni a kormányzó, - semmi sem történt, cselekedjék lelkiismerete szerint. Senki sem helyezheti magát közénk.

Majd hangosan bucsut véve, - mondta:

- Nagy nap ez önre nézve, asszonyom, nemcsak Gonzaga miatt akartam a családi tanácson résztvenni; Nevers megbosszulásának órája ütött, gyilkosa meg fog halni!

- Ah! fenséges uram! - akarta mondani a hercegnő, - ha királyi fenséged megkapta volna üzenetemet...

A régens helyére vezette.

- Amit kér asszonyom, - suttogta, - megadom. Foglaljanak helyet, uraim, - mondta hangosan.

Visszament helyére. Lamoignon elnök néhány szót sugott fülébe.

- A formaságokat, igen, a formaságokat szeretem, remélem, hogy végre üdvözölhetjük Nevers örökösét.

Igy szólt, majd leülve, a vezetést az elnöknek adta át. Az elnök Gonzaga hercegnek adta át a szót. Különös dolog történt. A szél délről fújt s időnként a szent kápolna halálharangjának hangját behozta a szél. Az utcán nagy néptömeg várt a menetre. Mikor Gonzaga szólásra emelkedett, a harang oly hangosan hangzott, hogy alig lehetett a herceg hangját hallani.

- Fenséges uram és uraim, - mondta Gonzaga, - ugyebár önök látták még néhány nappal ezelőtt is, mily hévvel kerestem az igazságot. Ez a hév elhidegült. Titokban mindenféleképp megvádolnak. Már megmondtam, az utamon csak vak feltevésekkel és a gyanu rágalmaival találkozom. Bemutattam már itt azt, akiről állítottam, hogy Nevers örököse. Hiába keresem a helyén, ahol ülnie kellene. Őfensége tudja, ma reggel lemondtam gondnokságáról. Idejön-e

vagy sem, nem érdekel. Egyetlen vágyam, hogy megmutassam önöknek, hogy ki volt a nagylelkű, jóhiszemű és becsületes.

Letette az asztalra a lepecsételt pergament-iratot s folytatta:

- Elhozom a hercegnő által kívánt bizonyítékot: a caylusi kápolna könyvéből kitépett lapot. Ott van három pecséttel lezárva. Minthogy én bemutattam a bizonyítékaimat, kérem a hercegnőt, hogy ő is mutassa be.

Miután újra üdvözölte a gyűlést, leült. Nem volt oly nagy sikere, mint a másik ülésen. De nem is volt szüksége rá. Gonzaga csak becsületeségét akarta bebizonyítani. A bizonyíték az asztalon volt, senki sem utasította vissza.

- A hercegnő feleletét várjuk, - mondta ekkor a kormányzó.

A hercegnő felállt.

- Fenséges uram, - kezdte, - megtaláltam leányomat és születésének bizonyítékai is kezemben vannak. Nézzenek reám, önök mindnyájan, kik látták könnyeimet s meg fogják érteni örömet, melyet gyermekem megtalálása okozott.

- A bizonyítékok, melyekről beszélt, asszonyom, - kezdte az elnök.

- A bizonyítékokat a tanács elé fogom terjeszteni, mielőtt őfensége Nevers özvegyének egyetlen kérését teljesíteni fogja, melyet már kért tőle, - mondta a hercegnő.

- Nevers özvegye mindaddig semmiféle kérést nem terjesztett elém, - felelt a régens.

A hercegnő Gonzagára tekintett.

- A barátság nagyon nemes dolog, - mondta, - két nap óta, akik érdeklődnek sorsom iránt, állandóan ismétlik: „Ne vádolja be férjét, ne vádolja be férjét”, ez azt jelenti, hogy mély barátság fűzi őket a herceghez. Nem vádolok senkit, csak annyit mondok, hogy intéztem fenségedhez egy alázatos kérést s egy kéz, nem tudom kié, elfogta azt.

Gonzaga nyugodtan mosolygott.

- Mit kért ön tőlünk, asszonyom? - kérdezte a régens.

- Egy másik barátságára emlékeztetem fenségedet, - mondta a hercegnő. - Nem vádoltam, csupán könyörögtem. Azt mondtam fenségednek, hogy a sirnál végzendő bűnbocsánat nem elegendő.

Gonzaga arca elváltozott.

- Azt mondtam, - folytatta a hercegnő - van méltóbb, teljesebb bűnbocsánat-kérés is és arra kértem fenségedet, parancsolja meg, hogy itt Nevers palotájában, az állam vezetője s a nemes gyülekezet előtt olvassák fel a térden álló bűnösnek az ítéletet.

Gonzaga behunyta szemét, úgy gondolkodott. A hercegnő hazudott; Gonzaga jól tudta, mi volt a levélben, mivel a zsebében volt a levél, ő fogatta el. A hercegnő ebben a levélben Lagardère ártatlanságát bizonyítva, magát kezesül ajánlotta. Miért e hazugság? Micsoda cselekedetet? Gonzaga először életében megborzadt. Mintha mérhetetlen akna nyílt volna meg lába előtt. De nem tudta, hol keresse. Minden mozdulatával elárulhatta volna magát. Látta, hogy mindenki őreá figyel. Rettenetes erőfeszítéssel megőrizte nyugalmát. Várt.

- Ez szokatlan dolog, - mondta az elnök.

Gonzaga nyakába szeretett volna borulni.

- Mily okból kívánja ön ezt? - kérdezte a miniszter.

- Ő királyi fenségéhez fordulok, - mondta a hercegnő - az igazságszolgáltatásnak husz évre volt szüksége, hogy megtalálja Nevers gyilkosát; így valamivel az áldozatnak is tartozik az igazságszolgáltatás, ki ily sokáig várt a bosszura. Leányom, Nevers Auróra, nem léphet be a házamba, míg ezt az elégtételt meg nem kapom. S én távortartva magamtól minden örömet, míg őseim onnan fentről nem látják itt az elítélt és megbüntetett bűnöst.

Csend keletkezett. Az elnök fejét csóválta.

De a kormányzó nem nyilatkozott. Gondolkozott.

- Vajjon mit vár ennek az embernek a jelenlététől? - kérdezte magától Gonzaga.

Homlokát kiverte a hideg veriték. Már megbánta, hogy elküldte bérenceit.

- Mi ebben az ügyben Gonzaga herceg véleménye, - kérdezte hirtelen a kormányzó.

Gonzaga a választ megelőzve, ajkára mosolyt erőltetett.

- Ugyan mi véleményem lehetne ebben a külön dologban? - mondta, - én visszautasítanám a hercegnő óhaját, de ha a kivégzés nem szenved ezáltal halasztást, nem látom sem előnyét, sem hátrányát a kérés teljesítésének.

- Nem lesz késelem, - mondta a hercegnő, hallva a zajt, mely kívülről hallatszott be.

- Tudja, hogy hol találja meg az elítéltet? - kérdezte Orleansi Fülöp.

- De felséges uram... - akart ellenkezni az elnök.

- Átlépve a formásokat, - felelte szárazon a kormányzó, - a dolog mélyébe is kell tekinteni.

A hercegnő felelet helyett az ablak felé tárta kezét. Az utcáról nagy lárma hallatszott fel.

- Az elítélt közelg, - mondta a miniszter.

A kormányzó magához hívta Bonnivet marguist és fülébe sugott valamit. Bonnivet meghajolt és kiment. A hercegné leült. Gonzaga azt hitte, hogy tekintete nyugodt volt, pedig ajkai remegtek s szemei égtek. Fegyverzöreje hallatszott az előszobában. Akaratlanul is mindenki felkelt, oly nagyon kíváncsiak voltak erre a vakmerő lovagra, kinek történetét előző este óta minden változatban ismerték már. Néhányan látták őt az ünnepen, mikor őfensége eltörte kardját, de a legtöbb előtt ismeretlen volt.

Mikor az ajtó megnyílt, látták őt, magasztosan, miként Krisztus a katonáktól körülvéve, mély suttogás keletkezett. A kormányzó állandóan Gonzagát figyelte. Lagardère-t az emelvényig vezették. Az ítéletki hirdető következett, akinek az ítéletet részben a sirnál, részben a Bastilleben kellett volna felolvasni.

- Olvasd, - parancsolta a régens.

A kihirdető kigöngyölytette a pergamentet.

Az ítélet a következő volt:

„...Meghallgatva a vádlottat, a tanukat és a király ügyészeit, látva a bizonyítékokat, az ítélőszék elítélte Lagardère Henriket, ki magát lovagnak nevezi, lotharingiai herceg, Nevers gróf magas személyében elkövetett emberölés miatt:

1. bűnbocsánat kérésre és megcsonkításra a fentemlített gróf sirboltja előtt a Saint Magloire temetőben;

2. a fentemlített lovak fejének hóhér által való leüttetésére a Bastille árkaiban etc...”

A kihirdető, befejezve, hátralépett.

- Megkapta az elégtételt, asszonyom? - kérdezte a kormányzó a hercegnőtől.

A hercegnő hirtelen felállt. Gonzaga akaratlanul is utánozta. Mintha hatalmas ütés fogadására készülne.

- Beszélj, Lagardère! - kiáltotta a hercegnő legyőzhetetlen szenvedély hatalmában - beszélj fiam!

Mintha villámütés érte volna a társaságot. Mindenki valami különöset, valami még ismeretlen dologra várt. A kormányzó felállt, a vér az arcába szállt.

- Remegsz, Fülöp? - mondta, szemeivel elnyelve Gonzagát.

- Istenemre nem! - mondta a herceg, - se most, se máskor.

A kormányzó Lagardère-hez fordult s mondta:

- Beszéljen, uram!

- Fenség! - mondta az elítélt zengő nyugodt hangon, - az ítélet ellen, mely sujtott engem, nem fellebbezhetek. Még ön se adhat nekem kegyelmet, nem is kérem azt, de az ön kötelessége, hogy igazságot tegyen. Igazságot akarok.

- Ahhoz, hogy rögtönítelő bíróság ítéletét megmásítsák, szükséges a bűnös megjelölése.

Csodálatos látvány volt, amint a fehérfejú aggastyánnak haja remegett az izgalomtól. Az elnök akarata ellen mondta e szavakat.

- Megmutatom a bűnöst, - felelte Lagardère.

- Siess hát, barátom, - szólt a régens, - mert sietek.

Lagardère folytatta:

- Én is, fenséges uram. Engedje mondanom: Amit ígértem, mindent megtartottam; megesküdtem, hogy Gonzaga hercegnőnek vissza fogom adni a leányát, meg is tartottam...

- Légy ezerszer is áldva, - suttogta Gonzaga hercegnő.

- Megígértem, hogy huszonnégy óra multán átadom magamat fenséged biráinak. Így tettem.

- Ez igaz, - mondta a régens, - azóta szemmel tartom önt... miként másokat is...

Gonzaga fogai vacogtak.

Azt gondolta:

- A régens is be van avatva a játékba.

- Harmadszor, - füzte hozzá Lagardère, - megesküdtem, hogy bebizonyítom ártatlanságomat s megmutatom az igazi bűnöst. Ime itt vagyok, hogy utolsó fogadalmamat teljesítsem.

Gonzaga még mindig kezében tartotta a lepecsételt pergament iratot, melyet ő lopott el Lagardère lakásáról. Ez volt most pajzsa és kardja is.

- Fenséges uram, úgy látom, túl soká tartott a komédia.

- Még nem vádolták meg önt, úgy hiszem, - vágott szavába a kormányzó.

- Ily örült vádaskodása? - mondta Gonzaga megvetést színlelve.

- Ez az örült halni megy, - mondta szigorúan a kormányzó, - s a halni készülők szava szent.

- Ha fenséged úgy találja, akkor hallgatok, - kiáltotta az olasz. - De higgye el, hogy veszedelmes példa, melyet felséged mutat. Az ember türje, hogy ilyen nyomorult...

Lagardère lassan feléje fordult.

- Hogy egy ilyen nyomorult, - folytatta Gonzaga, - velem, szuverén herceggel, szembe helyezkedjék, tanuk, bizonyítékok nélkül...

Lagardère egy lépést tett felé és mondta:

- Vannak bizonyítékaim és tanuim.

- Hol vannak a tanui? - kiáltotta Gonzaga körülnézve a teremben.

- Ne keresse, hercegséged. Két bizonyítékom is van. Az egyik itt van: ez ön!

Gonzaga szánakozva nevetett, de erőlködése nem sikerült, csak erőszakos rángások törtek ki belőle.

- A másik, - folytatta Lagardère, merev szemével lebilincselve a herceget, - a másik a sirban van.

- Akik a sirban vannak, nem beszélnek, - szólt Gonzaga.

- Ha Isten akarja, beszélnek, - vágott vissza Lagardère.

Szivszorító, vérfagyasztó csend támadt körülöttük. Nem mindenkinek sikerült volna elhallgattatni a kétkedés hangját. A kétkedés kora volt az: a bosszuálló lelkek, a nyitott sirok, a véres halotti lepedők, melyek a múlt században rémitettek, akkor csak nevetést csalhattak az emberek ajkára. De Lagardère beszélt. Színésztől függ a dráma sorsa! Mély hangja életre keltett a szívek mélyén meghalt, vagy alvó szálakat. Sápadt, nemes arcának szépsége megfagyasztotta az ajkakra kiült mosolyt. Féltek ettől a tekintettől, mely alatt Gonzaga megigézve hánykolódott.

Eltüntette, mély szenvedélyével, a csufolkodó divatot; előhívta az árnyakat a sirból, a XVIII. században, a királyi udvarban, a kormányzó személye előtt s senki sem vonhatta ki magát hatása alól. Mindenki lélekzetét visszafojtva figyelt; mikor Lagardère szünetet tartott, mindenki kebléből a megkönnyebbülés sóhaja szállt fel.

- Tanuk helyett, - folytatta Lagardère, - hadd beszéljen a halott. Fogadom ezt, fejem van kockára téve. A bizonyítékok pedig kezemben vannak. Gonzaga hercegnél van. Ártatlanságom e három pecsét alá van zárva. Ön hozta ide ezt az iratot saját kezével s ez fogja elveszíteni. Most már nem veheti vissza, az igazságszolgáltatás birtokában van már. Hogy ezt a fegyvert kézbe kerítse, mely le fog sujtani önre, mint tolvaj tört be éjjel lakásomra, feltörte a zárat, kifeszítette a ládámat, ön, Gonzaga herceg.

- Fenséges uram, - mondta ez utóbbi véres szemmel, - hallgattassa el azt a szerencsétlent!

- Védelmezze magát, herceg ur! - kiáltotta Lagardère, - s ne kérje, hogy hallgattassanak el. Mindkettőnket engedjenek beszélni, önt is, miként engem, mert a halál van kettőnk között s öfensége mondta: „A halni készülők szava szent”.

Fejét büszkén felemelte. Gonzaga önkéntelenül felkapta az iratot, melyet az előbb letett az asztalra.

- Ugy van, az az! - mondta Lagardère. - Törje fel a pecsétet! Törje fel, ha mondom! Miért remeg a keze?! Csak egy pergament ív van benne, Nevers kisasszony születési bizonyítványa.

- Törje fel a pecsétet, - parancsolta a kormányzó.

De Gonzaga kezei mintha megbénultak volna. Lehet, hogy készakarva, lehet hogy véletlenül.

Bonnivet ur s két katona közelében állott. Szemeikkel a kormányzó intésére vártak. Gonzaga még nem engedelmeskedett, a pecsét érintetlen volt. Lagardère még egy lépéssel közelebb lépett. Szeme fénylett, mint acélpenge.

- Herceg uram ugye kitalálja, hogy más is van benne, - mondta, amint halkítva hangját, mind mohón előre huzódtak. - Megmondom, mi van. Az irat hátán három... vérrel írott sor. Így szólalnak meg a halottak, ha kell.

Gonzaga egész testében megremegett. A kormányzó fejét kezére támasztva, figyelt. Lagardère szava vészesen hangzott a gyülekezet néma megindultságában.

Folytatta.

- Isten husz év múlva lebbentette fel a fátyolt. Nem akarta, hogy a bosszuálló hangja egyedül emelkedjék fel. Isten összegyűjtötte az állam nemeseit élükön az államfővel; ütött tehát az óra. Nevers a gyilkos éjjelen velem volt. Az ütközet előtt néhány perccel történt. Már látta a sötétben, mint fénylenek a gyilkosok pengéi a hid másik végén. Imádkozott, majd felnyitotta egy erét s leírta előre gyilkosát s a gyilkos nevét a pergament hátsó lapjára.

Gonzaga fogai vacogtak. Visszatántorodott az asztalig, az utolsó gyertyához érve azt háromszor fel és le lóbálta anélkül, hogy Lagardèrere nézett volna. Ez volt a bérenceivel megbeszél jel.

- Látja, - mondta Bissy cardinális szomszédja fülébe sugva - fejét veszti.

A többiek lélekzetüket is visszafojtották.

- A név ott van! - folytatta Lagardère, összekötözött kezeivel az iratra mutatva, - az igazi név. Törje fel a boritékot s a halott beszélni fog.

Gonzaga tévelyedett szemekkel nézett a tanács tagjaira. Bonnivet és társai eltakarták. A gyertya elé állt és remegő kézzel hátulról kereste a lángot. A boriték meggyulladt. Lagardère észrevette, de Lagardère ahelyett, hogy elárulta volna, mondta:

- Olvassa, olvassa hangosan! hadd tudják meg, ki a gyilkos, ön vagy én?

- Elégette a boritékot! - kiáltotta a miniszter, hallva a pergament sercegését.

A kormányzó felállt.

Lagardère az irat maradványaira mutatva megszólalt.

- A halott beszélt!

- Mi volt ráírva? - kérdezte a kormányzó idegesen. - Mondd gyorsan, hiszünk neked, mert ez az ember elveszett.

- Semmi se volt ráírva, - felelte Lagardère. Majd az általános csodálkozás közepette folytatta:

- Semmi, - ismételte csengő hangon, - hallja, Gonzaga uram, semmi. Cselt vettem s ön a bűnös lelkiismerete csapdájába esett. Ön elégette az iratot, mert azzal fenyegette, hogy bizonyít ön ellen. Neve nem volt ráírva, de most saját kezével írta rá. Így beszél a halott, a halott megszólalt.

- A halott megszólalt, - ismételte a gyülekezet.

- A bizonyítékot akarván elpusztítani, a gyilkos elárulta magát, - mondta a miniszter.

- A bűnös megkerült, - mondta az elnök, - a törvényszék ítélete semmis.

A kormányzó mindeddig meg se birt szólalni. Hirtelen oda kiáltotta:

- Gyilkos! Gyilkos! Fogják el ezt az embert.

Gonzaga a gondolatnál is gyorsabban kirántotta a kardját. Egyszerre csak Lagardère felé vágott. Lagardère hátratántorodott, a hercegnő fogta fel karjaiba.

Megfordult. Bonnivet-et félrelökve a gárdisták ellen fordult. Védelve magát, lassan hátrált s mikor a katonák már-már sarokba szorították, egy titkos ajtón át eltűnt.

Legelsőnek Lagardère támadt az ajtónak. Már ismerte, mert ezen jött be a múlt családi gyűléskor. Keze szabad volt. A vágás, melyet Gonzagától kapott, csak egy kissé horzsolta fel, de a kötelékét, mellyel össze volt kötve, ketté vágta. Az ajtó szilárdan állott. Mikor a kormányzó kiadta a parancsot a szökevény üldözésére, egy női hang kiáltott a terem végéből.

- Segítség! segítség! - mondta.

Donna Cruz szétzilált hajjal, rendetlen ruhában vetette magát a hercegnő lábaihoz.

- Leányom! - kiáltotta, - valami baj történt velem!

- Emberek... a temetőben... - mondta a gitána elfulladva. - Betörték a templom kapuját. Elrabolták.

Nagy zavar, lárma keletkezett a teremben; de egy hang tulharsogta őket.

Lagardère, aki kiáltotta:

- Kardot, az Isten szerelmére, egy kardot ide!

A kormányzó lecsatolta az övét és kezébe tette.

- Köszönöm, fenség - mondta Henrik - és most nyissa ki fenséged az ablakot és kiáltson le embereinek, hogy ne tartóztassanak fel.

Megcsókolta a kardot, megforgatta a feje fölött és villámként eltűnt.

Bűnbocsánatkérés.

Az éjjeli kivégzések nem voltak szükségszerűen titkosak, de nem is voltak nyilvánosak. Néhány kivételével mind törvényszéki ítélet után hajtottak végre. A Bastille háta mögött levő árok épp olyan híres hely volt, mint a Grève-piac.

Sok panasz hangzott el a Bastille ellen, de a párisi nép főleg azt vetette szemére, hogy eltakarta előlük a kivégzéseket.

A nép nem gyógyult még ki a bourboni élvezetekből.

A mondott éjjelen is elrejtette volna Nevers gyilkosának haláltusáját, de nem vezett még minden el: a megcsönkítésos bűnbocsánatkérés is ér valamit, amikor Nevers sirjánál a hóhér leüti az elítélt jobb kezét. Ezt legalább láthatják.

A szent kápolna halálharangja értesítette a város alsóbb negyedeit. Akkor a hír nem úgy terjedt el, mint ma, de annál mohóbbak voltak az emberek a látványosságok iránt. Egy szempillantás alatt a Chatelet környéke megtelt s mire a menet a Saint Denis-utcára ért, már nagy tömeg kísérte. Senki sem ismerte Lagardère lovagot.

Rendszerint akad valaki a tömegben, aki tud róla valamit. Róla semmit sem tudtak. De a tudatlanság nem zavarta őket a pletykálkodásban, sőt szabad teret nyit a találgatásnak. Ha nevét nem ismerték, nem baj. Kitaláltak neveket.

A feltevések halmozódtak, néhány perc alatt minden lehető és elképzelhető politikai bűnt erre a szép katonára fogtak, ki összekötött kézzel ment a dominikánus oldalán négy kihuzott kardu ör között. A szerzetes az égre mutatott a kezében levő kereszttel. Előtte és utána egy-egy katona lovagolt.

A tömegben kiáltozták:

- Spanyolországból jön, Alberoni küldte, hogy Franciaországot árulja el. Tizezer aranyat számolt le neki.

- Oh, oh! úgy látom, hogy elég jól megérti a szerzetest.

- Látja, Dudonit asszony, milyen szép parókat lehetne a hajából készíteni.

- Azt hallottam, - mondta valaki egy másik csoportban, - hogy Maine hercegnő hívatta be, hogy a fiatal királyt elrabolja, mikor a kormányzó ünnepélyt rendezett.

- És mi lett volna a királlyal?

- Bretagneba vitte volna, a kormányzót a Bastilleba zárták volna és Nantest nevezték volna ki fővárosnak.

A tömeg nem előzhette meg a menetet, mert senki sem tudta, merre megy. Az örök és katonák némák voltak. E hasznos hivatalnokok gyönyöre az volt, hogy a tömegek előtt fontosságukat titkolódzásuk által fokozzák. Elhagyták már a vásárcsarnokot is.

A menet a Saint Denis-utcán ment tovább és csak a Saint Magloire-utcán fordult be. Akik elől voltak, látták, hogy a temető bejáratánál két fáklya ég.

Az elülső lovas azonban hirtelen megállt, olvasóink ismerik már az okot: a kormányzó rendeletére. Az elítéltet a Gonzaga-palotába kell vinni.

A szomorú menet belépett a palota udvarára. A tömeg az utcán helyezkedett el és várt.

Saint Magloireban egykor hasonló nevű rend szerzetesei laktak. Miután a szerzeteseket elűzték, paplak lett belőle. 1630-ban rekonstruáltatta XIII. Lajos testvére.

A kórház a keleti részén volt, ahhoz is egy kis kápolna tartozott. A templom Páris legnagyobb temetője közepén volt.

A temetőt fal vette körül, melynek három kapuja volt. Kettő a közönség részére szolgált, a harmadik egy félreeső kis utcára nyílt.

A templom, mely még a múlt században fennállott, a Saint Denis-utcára nyílt, ott, ahol most a 166. szám van.

Akkor már néhány év óta nem temettek ide. A halottak birodalmát Párison kívül helyezték el. Csupán négy-öt gazdag család temetkezett oda, ezek között volt a Nevers familia is, kinek családi kriptája valóságos remekmű volt, benne kis kápolnával.

A templomot néhány lépés választotta el mindössze a temetőtől. Nagy fák vették körül, a legközelebbi ut a Magloire-utcáról volt.

Félórával azután lehetett, hogy a menet a Gonzaga-palota udvarára belépett. Sötétség uralkodott a temetőben, jól láthatták onnan a palota kivilágított ablakait és a templomból is gyenge fény áramlott ki. A tömeg zugása csak néha-néha hangzott el odáig.

A temetkezési kápolnától jobbra fákkal borított gondozatlan terület volt.

Gonzaga bérencei ott várakoztak megbujva; a kis rejtett kapunál felnyergelt lovak vártak rájuk.

Mind legszivesebben cserben hagyta volna urát, de, remélvén, hogy még hatalmas lesz, féltek bosszujától. Tudták, hogy Gonzaga velük szemben nem ismer kegyelmet. Annyira meg voltak Gonzaga megrendíthetetlen hatalmáról győződve, hogy Gonzaga viselkedését komédiázásnak tartották.

Szerintük Gonzaga veszélyt színlelt, hogy próbára tegye őket.

Biztos, ha tudták volna, hogy Gonzaga elveszett, másképp cselekedtek volna. Batz báró a falak mellett egész a palotáig lopózkodott és hirül hozta, hogy a menet megállt és az utcát tömeg lepte el. Mit jelentsen ez? Az egész bűnbocsánatkérést Gonzaga találta volna ki? Az idő mulott, háromnegyed kilencet ütött az óra. Kilenckor kellett Lagardère fejének lehullani. Peyrolles és Montaubert Gonzaga jelére vártak.

A templom keleti kapuja mögött másik csoport huzódott meg. Gonzaga hercegnő gyóntatója a palotába ment. Auróra térdelve azokhoz az angyalszobrokhoz hasonlított, amelyek sirt diszitenek. Cocardasse és Passepoil mozdulatlanul álltak, meztelen karokkal a kezükben a bejárat két oldalán. Chauverny Donna Cruzzal beszélgetett halkan.

Cocardasse és Passepoil gyanus zajt véltek hallani. Jó szemük volt, de a kulcslyukon keresztül semmit se vettek észre. Örökmécses világította meg Nevers sirját. Hirtelen a két derék ember megremegett. Chauverny és Donna Cruz elhallgattak.

- Mária, Isten anyja! - mondta Auróra hangosan, - kegyelmezz neki.

Megmagyarázhatatlan zaj jutott fülükhöz. A bokrok és fák között mozgás keletkezett. Peyrolles a palota ablakára figyelve mondta:

- Figyelem! uraim.

Mind látták, amint háromszor emelkedett és süllyedt a gyertya. Ez volt a jel, hogy a templomot meg kell támadni. Erre nézve nem lehetett semmi kétség és a bérencek mégis haboztak.

Nem tudták elhinni a veszély lehetőségét, melynek a jelét látták. Mikor a jelet látták, nem hitték, hogy szükséges volt azt megtenni.

Gonzaga játszott velük. Gonzaga nyakukra akarta kovácsolni a láncot, mely nyakukon csüngött. Ez a gondolat, mely Gonzagát még bukásában is emelte szemükben, készítette őket engedelmességre.

- Végeredményben csak szöktetésről van szó, - mondta Navailles.

- Lovaink két lépésnyire vannak, - füzte hozzá Nocé.

- Előre tehát, - kiáltotta Taranne.

Ekkor szökött ki egy oldalajtón Donna Cruz, hogy segítséget hozzon.

Montaubert és Taranne feszítővassal a kezükben, az ajtónak neki mentek. A korhadt ajtó engedett, de ekkor három penge állt előttük.

Ebben a percben nagy zaj hallatszott az utcáról. Navailles mindjárt megsebesítette Chauvernyt, ki vigyázatlanul, egy lépést tett előre. A fiatal marquis térdre esett. Navailles felismerte és eldobta kardját.

- Nos hát, - kiáltotta Cocardasse, ki többet várt, - az istenit, hadd lássam, mit tudtok?

Nem volt idejük, hogy erre feleljenek, a temető fűvén rohanó léptek hangzottak. Szélvész jött s a bejárat egy perc alatt szabad lett. Peyrolles halálkiáltást hallatott, Taranne, Montaubert, szétterjesztett karral dőltek le. S csak egyetlen ember állt ott meztelen karokkal, fedetlenül, egyetlen fegyvere kardja volt. Hangja végigzengett a nagy csendben:

- Akik nem bérencei a gyilkos Gonzagának, vonuljanak vissza!

Árnyak tüntek el az éjben. Semmi válasz. Csak néhány vágató ló dobogását hozta a szél.

Lagardère, mert hisz ő volt, Chauvernyt a földön találta.

- Meghalt? - kiáltotta.

- Még nem egészen, - felelt a kis marquis. - Teringettét, én még nem láttam a villámot. Micsoda ördögi ember ön.

Lagardère felsegítette és megszorongatta a két hű ember kezét.

- A palotához, - mondta Lagardère, - még nincs mindennek vége, gyujtsák meg a fáklyákat, a husz év óta várt óra végre ütött! Halld Nevers és nézz le megbosszulódra!...

Gonzaga a palotából kijövet maga előtt találta az átjárhatatlan akadályt: a tömeget. Egyedül Lagardèrenek nyitottak utat a kormányzó parancsára. Így ő egyenesen mehetett, míg Gonzagának kerülőt kellett tennie. Így érkezett Lagardère Gonzaga előtt a templomhoz.

Gonzaga a kis kapun lépett be a temetőbe. Az éj oly sötét volt, hogy alig látta az utat, mely a kápolnához vezetett. Tekintete véletlenül a palota kivilágított ablakaira esett, látta, hogy senki sincs már ott.

Igy szólt:

- Üldöznek, de nem lesz elég idejük.

Mikor a világosságtól elvakult szemeivel az utra nézett, minden fában bérenceit vélte felismerni.

- Hallod! Peyrolles, - mondta halkán, - rendben van már minden?

Csend válaszolt neki.

- Senki nincs itt? - folytatta, - elmentek nélkülem?

Hangot vélt hallani, mely felelt: Nem, de nem volt biztos, mert levelek zörögtek léptei alatt. A palota felől lárma hallatszott.

Gonzaga káromkodott egyet.

- Mindjárt meglátom! - kiáltott és a templom felé indult.

Ujra valami árnyék állt előtte. Ez egyszer nem kiszáradt fa. Az árnyék kardot tartott a kezében.

- Hol vannak? Hol vannak a többiek? - kérdezte Gonzaga. - Hol van Peyrolles?

Az ismeretlen kardjával a templom felé mutatott és mondta:

- Peyrolles ott van!

Gonzaga lehajolt és felkiáltott. Megérintette a meleg vért.

- Montaubert is ott van, - folytatta az ismeretlen.

- Halott ő is?

- Igen, halott!

Fellökve lábával a holttestet, mely közte és Gonzaga között volt és hozzátette:

- Taranne is ott fekszik, ő is halott.

A zaj nőtt. Mindenünnen léptek közeledtek s feltűnt a fáklyák fénye.

- Lagardère megelőzött volna? - mondta Gonzaga vacogó fogakkal.

Visszalépett, valószínűleg, hogy elmeneküljön, de vörös fény tünt fel mögötte, s megvilágította Lagardère arcát. Hátrafordult. Cocardasse és Passepoil tünt fel a templom sarkánál, kezükben fáklyával. A templom felől több fáklya közeledett. Gonzaga felismerte a kormányzót s udvarát, kik az imént a családi tanácsban ülészetek. Hallotta a kormányzó parancsát.

- Senki se hagyja el a temetőt; öröket mindenfelé.

- Az ördögbe, - mondta Gonzaga görcsös nevetéssel, - Orleansi Fülöpnek végre eszébe jut, hogy apja hős volt. Rendben van! Várjuk be a döntőbírákat.

Mig így beszélt, váratlanul, orozva, Lagardère gyomra felé vágott.

De a kard egyesek kezében olyan, mint valami élő lény. Lagardère kardja felemelkedett, védett és visszavágott. Gonzaga melle zengő hangot adott, Lagardère kardja ketté törött a páncélon.

Anélkül, hogy egy lépést is hátrált volna, megkapta Cocardasse kardját, ki hegyénél fogva nyujtotta. Közben helyet cserélt a két küzdő.

Lagardère állt tanítómesterei oldalán. Gonzaga háttal a kápolna kapujának s mögötte jött a kormányzó és szuronyos kísérete.

Gonzaga ügyes vivó volt és csak fejét kellett védenie.

Lagardère mégis csak játszott vele.

A második összecsapásnál Gonzaga kardja kiesett a kezéből.

Mikor Gonzaga lehajolt, hogy felemelje, Lagardère rálépett.

- Fenséges uram, - szólt Lagardère, - ezt őseink istenitéletnek nevezték. Mi már nem hiszünk ebben, de a hitetlenség nem öli meg Istent, miként a vakság nem oltja ki a napot.

- Ime Nevers sirja, - folytatta Lagardère, - s mi bűnbocsánattal tartozunk neki.

Felemelte Gonzaga kardját.

- Mit csinál? - kérdezte a kormányzó.

- Fenség, - felelte Lagardère, - megismertem a kardot, ezzel ölte meg Neverst. Ez a kard fogja Nevers gyilkosát megbüntetni.

Cocardasse kardját Gonzaga lábaihoz vetette, ki remegve emelte fel.

- Vigyázat a vértre! - mormolta Passepoil Lagardère mellett.

Nem volt szükség erre a figyelmeztetésre.

- Nevers vágása, - mondta egyszerre a két vivómester. Gonzaga holtan, homlokán vérző nyilással, Nevers Fülöp szobraig gurult.

*

Gonzaga hercegnő és Donna Cruz támogatták Aurórát.

Néhány lépésnyire egy sebész kötözte Chauverny sebét.

Mindez a Saint Magloire templom kapujában történt.

A kormányzó és kísérete felmentek a lépcsőn.

Lagardère a két csoport között állt.

- Fenséges uram, - mondta a hercegnő, - ime Nevers örökösnoje, leányom, ki Felséged engedelmével holnap Lagardère felesége lesz.

A kormányzó megfogta Auróra kezét, megcsókolta és Lagardère kezébe tette.

- Köszönöm önnek, - suttogta a régens - s akarata ellenére is ifjúkori barátjának sirjára esett tekintete.

Majd, uralkodva meghatottságán, szilárd hangon folytatta:

- Lagardère gróf! csak a nagykoru király nevezheti önt ki Nevers hercegévé.

VÉGE.